ΤΑ ΤΟΥ

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΑ·

ΚΑΙ

ΑΓΗΣΙΛΑΟΣ.

XENOPHONTIS

GRAECORUM

RES GESTAE;

ET

AGESILAUS.

CUM ANNOTATIONIBUS EDWARDI WELLS.

TOMIS QUATUOR.

TOM. IV.

GLASGUAE:
IN AEDIBUS ACADEMICIS
EXCUDEBANT ROBERTUS ET ANDREAS FOULIS
ACADAEMIAE TYPOGRAPHI
M.DCC.LXII.

33

MVSEVM
BRITAN
NICVM

ΤΩΝ ΤΟΥ

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ

ΤΟ ΕΒΔΟΜΟΝ.

XENOPHONTIS

RERUM GRAECARUM

LIBER SEPTIMUS.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ

ΤΟ ΕΒΔΟΜΟΝ.

ΤΩ δὲ ὑστεραίῳ ἔτει, Λακεδαιμονίων καὶ τῶν συμμάχων πρέσβεις ἦλθον αὐτοκράτορες Αθήναζε, βουλευσόμενοι καθ' ὅ,τι ἡ συμμαχία ἔσοιτο Λακεδαιμονίοις καὶ Αθηναίοις. λεγόντων δὲ πολλῶν μὲν ξένων, πολλῶν δὲ Αθηναίων, ὡς δέοι ἐπὶ τοῖς ἴσοις καὶ ὁμοίοις τὴν συμμαχίαν εἶναι, * Πατροκλῆς Φλιάσιος εἶπε τὸν λόγον τόνδε·

‘ Επείπερ, ὦ ἄνδρες Αθηναῖοι, ἀγαθὸν ὑ-
‘ μῖν ἔδοξε Λακεδαιμονίους φίλους ποιεῖσθαι,
‘ δοκεῖ μοι χρῆναι σκοπεῖν τοῦτο, ὅπως ἡ
‘ φιλία ὁτιπλεῖστον χρόνον συμμενεῖ. ἐὰν
‘ οὖν ἧ ἑκατέροις μάλιστα συνοίσει, ταύτῃ
‘ καὶ τὰς συνθήκας ποιησώμεθα, οὕτω κα-
‘ τά γε τὸ εἰκὸς μάλιστα συμμένοιμεν ἄν.

* Προκλῆς.

XENOPHONTIS RERUM GRAECARUM

LIBER SEPTIMUS.

ANNO insequenti, Lacedaemoniorum sociorumque legati, ampliſſima cum poteſtate Athenas venere; deliberaturi, quonam pacto ſocietas inter Lacedaemonios et Athenienſes iniri poſſet. Quumque multi tum exteri tum Athenienſes, oportere conditiones ſocietatis aequas ac pares eſſe dicerent; Patrocles
2 Phliaſius hanc orationem habuit: ‘Quando vobis, Athenienſes, ex uſu eſſe viſum fuit, Lacedaemonios in amicitiam recipi: conſiderandum mihi videtur, quo pacto quam diutiſſime ſit haec amicitia duratura. Quamobrem ſi ea ratione, quae parti utrique plurimum expediet, foedus inibimus: conſentaneum eſt, nos maxime in eo per-

‘ ſtituros. Enimvero caeteris in rebus
‘ prope conſentimus, tantum de princi-
‘ patu reſtat quod conſideremus. At ve-
‘ ro ſenatus jam ante cenſuit auctoritate
‘ ſua, maris Imperium vobis deberi; ter-
‘ rae vero, Lacedaemoniis. Quae mihi
‘ quoque non tam ab humana quam di-
‘ vina natura fortunaque diſtincta viden-
‘ tur. Primum enim, locum habetis a na-
‘ tura comparatum ad hoc longe pul-
‘ cherrime. Nam oppida plurima, quae
‘ mari carere nequeunt, urbi veſtrae vi-
‘ cina ſunt; eaque univerſa reipublicae
‘ veſtrae potentia cedunt. Praeterea por-
‘ tus vobis ſunt, abſque quibus navalium
‘ copiarum nullus eſt uſus. Multae item
‘ vobis triremes ſunt, ac patrita vobis eſt
‘ comparandae claſſis cura. Jam artes ad
‘ haec neceſſariae, proprie veſtrae ſunt:
‘ et uſu atque experientia maritimarum
‘ rerum longe caeteros excellitis. Nam
‘ maxima pars veſtrum ex iis victitat.
‘ Quo fit, uti dum res privatas curatis,

" τὰ μὲν ὖν ἄλλα συνωμολόγηται χθὲς, " περὶ δὲ τῆς ἡγεμονίας νῦν ἡ σκέψις. τῇ " μὲν ὖν βουλῇ προβεβούλευται, ὑμετέραν " μὲν εἶναι τὴν κατὰ θάλατταν, Λακε- " δαιμονίων δὲ, τὴν κατὰ γῆν. ἐμοὶ δὲ μὴ " αὐτῷ δοκεῖ ταῦτα ὑπ ἀνθρωπίνῃ μᾶλ- " λον ἢ θείᾳ φύσει τε καὶ τύχῃ διῳρί- " θαι. Πρῶτον μὲν γὰρ τόπον ἔχετε " κάλλιστα πεφυκότα πρὸς τοῦτο. πλεῖ- " στοι γὰρ πόλεις τῶν δεομένων τῆς θα- " λάττης περὶ τὴν ὑμετέραν πόλιν οἰκοῦσι, " μὴ αὗται πᾶσαι ἀσθενέστεραι τῆς ὑμετέ- " ρας. πρὸς τούτοις δὲ λιμένας ἔχετε, ὧν " ἄνευ οὐκ οἷόν τε ναυλικῇ δυνάμει χρῆσθαι. " ἔτι δὲ, τριήρεις κέκτησθε πολλὰς, καὶ " πάτριον ὑμῖν ἐστι ναυτικὸν ἐπίστασθαι. " ἀλλὰ μὴν τάς γε τέχνας τὰς περὶ ταῦ- " τα πάσας οἰκείας ἔχετε. καὶ μὴν ἐμ- " πειρία γε πολὺ τῶν ἄλλων προέχετε " περὶ τὰ ναυλικά. ὁ γὰρ βίος τοῖς πλεί- " στοις ὑμῶν ἀπὸ τῆς θαλάττης. ὥστε

‘ τῶν ἰδίων ἐπιμελούμενοι, ἅμα καὶ τῶν
‘ κατὰ θάλατταν ἀγώνων ἔμπειροι γίγ-
‘ νεσθε. ἔτι δὲ κἀ τόδε, οὐδαμόθεν ἂν τρι-
‘ ήρεις πλείους ἀθρόαι ἐκπλεύσειαν, ἢ παρ’
‘ ὑμῶν. ἔστι δὲ τοῦτο οὐκ ἐλάχιστον πρὸς
‘ ἡγεμονίαν. πρὸς γὰρ τὸν πρόσθεν ἰσχυ-
‘ ρὸν γενόμενον ἥδιστα πάντες συλλέγονται.
‘ ἔτι δὲ καὶ ἀπὸ τῶν θεῶν δέδοται ὑμῖν
‘ εὐτυχεῖν ἐν τούτῳ. πλείστους γὰρ καὶ
‘ μεγίστους ἀγῶνας ἠγωνισμένοι κατὰ θά-
‘ λατταν, ἐλάχιστα μὲν ἀποτετυχήκατε,
‘ πλεῖστα δὲ κατωρθώκατε. εἰκὸς ἦν καὶ
‘ τὰς συμμάχους μεθ’ ὑμῶν ἂν ἥδιστα τού-
‘ του τοῦ κινδύνου μετέχειν. Ὡς δὲ δὴ καὶ
‘ ἀναγκαία καὶ προσήκουσα ὑμῖν αὕτη ἡ
‘ ἐπιμέλεια, ἐκ τῶνδε ἐνθυμήθητε. Λα-
‘ κεδαιμόνιοι ὑμῖν ἐπολέμουν τέ πολε πολ-
‘ λὰ ἔτη, καὶ κρατοῦντες τῆς χώρας, οὐδὲν
‘ προὔκοπτον εἰς τὸ ἀπολέσαι ὑμᾶς. ἐ-
‘ πεὶ δὲ ὁ θεὸς ἔδωκέ ποτε αὐτοῖς κατὰ
‘ θάλατταν ἐπικρατῆσαι, εὐθὺς ὑπ’ ἐκεί-

‘ ſimul etiam maritimorum certaminum
‘ uſum conſequamini. Adde, quod nuſ-
‘ quam major triremium copia, quam a
‘ vobis, prodeat: quae res non parum ad
‘ principatum momenti affert. Nam ad
‘ eum, qui jam antea potens eſt, luben-
‘ ter omnes ſe conferunt. Denique di-
‘ vinitus hac in parte quaedam vobis eſt
‘ conceſſa felicitas. Nam quum pluri-
‘ mis, eisque maximis certaminibus in
‘ mari defuncti ſitis: tamen in paucis ad-
‘ modum ſucceſſu caruiſtis, in plurimis
‘ re proſpere geſta. Quamobrem con-
‘ ſentaneum eſt, etiam ſocios lubentiſſi-
‘ me vobiſcum pericula ſubire. Jam ma-
‘ ritimae rei curam imprimis ad vos, et
‘ neceſſario quidem pertinere, velim ex
‘ hoc perpendatis: Geſſerunt adverſus
‘ vos aliquando bellum multis annis La-
‘ cedaemonii, et quanquam agro veſtro
‘ potirentur; nihilo tamen magis idcirco
‘ vos perdere funditus potuerunt. Ve-
‘ rum ubi tandem aliquando Deus hoc
‘ eis conceſſit, ut etiam mari rerum po-

‘ tirentur: tum ſcilicet in eorum pote-
‘ ſtatem protinus veniſtis. De quo jam
‘ perſpicue patet, totam ſalutem veſtram
‘ a mari pendere. Quum igitur ita com-
‘ paratae res veſtrae ſint, quinam vobis
‘ expediat, permittere Lacedaemoniis,
‘ ut mari rerum potiantur? Illi nimirum
‘ primum ipſi fatentur, ſe rei nauticae
‘ imperitiores vobis eſſe. Deinde non par
‘ utriſque periculum maritimis in certa-
‘ minibus eſt propoſitum: ſed illis qui-
‘ dem agitur de iis hominibus tantum,
‘ quibus triremes complentur: vobis ve-
‘ ro de liberis, uxoribus, civitate univer-
‘ ſa. Atque haec veſtrarum eſt rerum
‘ conditio. Lacedaemoniorum vero, ta-
‘ lis. Primum mediterraneam regionem
‘ incolunt: quo fit, ut tametſi mari arce-
‘ antur, nihilominus vitam agere perju-
‘ cunde poſſint, idcirco quod terra poti-
‘ antur. Quae quum et ipſi intelligant,
‘ ſtatim a pueris ad ea ſe bella conſue-
‘ faciunt, quae terra geruntur; et quae
‘ quidem res maximi eſt momenti, nimi-

" νοις παντελῶς ἐγένεσθε. οὐκοῦν εὔδηλόν
" ἐν τούτοις ἐστὶν, ὅτι ἐκ τῆς θαλάττης
" ἅπασα ὑμῖν ἤρτηται σωτηρία. οὕτως
" οὖν πεφυκότων, πῶς ἂν ἔχοι καλῶς ὑ-
" μῖν, Λακεδαιμονίοις ἐπιτρέψαι κατὰ
" θάλατταν ἡγεῖσθαι; οἳ πρῶτα μὲν καὶ
" αὐτοὶ ὁμολογοῦσιν ἀπειρότεροι ὑμῶν τού-
" του τοῦ ἔργου εἶναι. ἔπειτα δ' ὑπὲρ τῶν
" ἴσων ὁ κίνδυνός ἐστιν ἐν τοῖς κατὰ θά-
" λατταν ἀγῶσιν· ἀλλ' ἐκείνοις μὲν περὶ
" τῶν ἐν ταῖς τριήρεσι μόνον ἀνθρώπων,
" ὑμῖν δὲ καὶ περὶ παίδων, καὶ γυναικῶν, καὶ
" ὅλης τῆς πόλεως. Καὶ τὰ μὲν δὴ ὑμέ-
" τερα οὕτως ἔχει· τὰ δὲ δὴ τῶν Λακε-
" δαιμονίων, ὧδε. πρῶτον μὲν γάρ, οἰκοῦ-
" σιν ἐν μεσογαίᾳ· ὥστε τῆς γῆς κρατοῦν-
" τες, καὶ εἰ θαλάττης εἴργοιντο, δύναιντ'
" ἂν καλῶς διαζῆν. ἐγνωκότες οὖν καὶ αὐ-
" τοὶ ταῦτα, εὐθὺς ἐκ παίδων πρὸς τὸν
" κατὰ γῆν πόλεμον τὴν ἄσκησιν ποιοῦν-
" ται, καὶ τὸ πλείστου ἄξιον, τὸ πει-

ʻ θεσθαι τοῖς ἄρχουσιν, οὗτοι μὲν κράτι-
ʻ στοι καλὰ γῆν, ὑμεῖς δὲ καλὰ θάλατταν.
ʻ ἔπειτα δὲ ὥσπερ ὑμεῖς ναυτικῷ, οὕτως
ʻ αὖ ἐκεῖνοι κὴ κατὰ γῆν πλεῖστοι κὴ τά-
ʻ χιστ' ἐξέλθοιεν. ὥστε πρὸς τούτους αὖ
ʻ εἶκος τὺς συμμάχυς εὐθαρσεστάτυς προσ-
ʻ ιέναι. ἔτι δὲ καὶ ὁ Θεὸς δέδωκεν αὐτοῖς,
ʻ ὥσπερ ὑμῖν κατὰ θάλατταν εὐτυχεῖν,
ʻ οὕτως ἐκείνοις κατὰ γῆν. πλείστυς γὰρ
ʻ αὖ οὗτοι ἀγῶνας ἐν τῇ γῇ ἠγωνισμένοι,
ʻ ἐλάχιστα μὲν ἐσφαλμένοι εἰσὶ, πλεῖστα
ʻ δὲ κατωρθωκότες. Ὡς δὲ κὴ ἀναγκαία
ʻ οὐδὲν ἧττον αὐτοῖς ἡ κατὰ γῆν ἐπιμέ-
ʻ λεια, ἢ ὑμῖν ἡ κατὰ θάλατταν, ἐκ τῶν
ʻ ἔργων ἔξεστι γιγνώσκειν. ὑμεῖς γὰρ τύ-
ʻ τοις πολλὰ ἔτη πολεμῦντες, καὶ πολ-
ʻ λάκις καταναυμαχῦντες, ὐδὲν προύργυ
ʻ ἐποιεῖτε πρὸς τὸ τούτυς καταπολεμῆ-
ʻ σαι. ἐπεὶ δὲ ἅπαξ ἥττήθησαν ἐν τῇ
ʻ γῇ, εὐθὺς κὴ περὶ παίδων, κὴ περὶ γυναι-
ʻ κῶν, κὴ περὶ ὅλης τῆς πόλεως ὁ κίνδυνος

sunt periclitati. Qui ergo non grave

‘ rum ut magiſtratibus pareatur: in hoc
‘ ipſi praecipue terra praeſtant, vos ma-
‘ ri. Deinde quemadmodum vos maritimas, ſic illi terreſtres copias ampliſſimas quamcelerrime poſſunt educere: quo fit, ut itidem ad ipſos accedere ſocios magna cum fiducia conſentaneum ſit. Praeterea Deus ipſis hoc conceſſit, ut quemadmodum vos mari, ſic illi terra felices ſint. Nam et ipſi quum pugnas terra plurimas pugnaverint, quam minimum tamen fine ſuo fruſtrati ſunt, plurimis interim rebus praeclare geſtis. Jam non minus terreſtrium rerum procurationem ad ipſos neceſſario ſpectare, quam maritimarum ad vos pertineat: id ex ipſis rebus geſtis animadvertere licet. Nam quum vos multis annis adverſus hos bellum gereretis, ac ſaepe numero navalibus proeliis cum eis congrederemini: nihil tamen efficiebatis in debellandis his, quod operae pretium foret. Verum poſteaquam ſemel terra victi fuerunt, confeſtim et de liberis, et uxoribus, et tota republica

‘ αὐτοῖς ἐγένετο. πῶς οὖν οὐ τούτοις οὖν

ſunt periclitati. Qui ergo non grave
ſit iis, permittere aliis, ut terra rerum
potiantur, quum ipſi praeclariſſime res
terra gerendas procurare poſſint? E-
quidem ut ante ſenatus auctor cenſuit,
ita haec expoſui, maximeque rebus u-
trinque veſtris expedire arbitror. Vo-
bis autem proſpera precor omnia, ſta-
tuentibus id, quod omnibus nobis ex
uſu maxime fuerit.' Haec ejus fuit o- 3
ratio. Quae quum non ſolum Athenien-
ſibus, ſed etiam Lacedaemoniis, qui
aderant, mirifice probaretur; Cephiſo-
dotus, progreſſus in medium: 'Non a-
nimadvertitis, inquit, circumveniri vos
Athenienſes. Quod ſi me audieritis,
mox fraudem vobis indicabo. Nimi-
rum mari vos duces eritis. Jam ſi Lace-
daemonii vobis auxilia ſuppeditabunt,
nimirum Lacedaemonios triremium
praefectos mittent, ac fortaſſis etiam
claſſiarios milites. Nautae vero, vel he-
lotes et ſervi erunt ſcilicet, vel merce-
narii. Quapropter vos quidem his im-
perabitis. Contra, quum vos ad expe-

‘αὐτοῖς ἐγένετο. πῶς οὖν οὐ τούτοις αὖ-
‘δειναὶ, ἄλλοις μὲν ἐπιτρέπειν, καὶ ἀ γῆν
‘ἡγεῖσθαι, αὐτοὺς δὲ ἄριστα τῶν κατὰ γῆν
‘ἐπιμελεῖσθαι· ἐγὼ μὲν οὖν ὥσπερ τῇ βουλῇ
‘προβεβούλευται, ταῦτα εἴρηκά τε, καὶ
‘συμφορώτατα ἡγοῦμαι ἀμφοῖν εἶναι. ὑμεῖς
‘δὲ εὐτυχοῖτε, τὰ κράτιστα πᾶσιν ὑμῖν
‘βουλευσάμενοι.’ Ὁ μὲν ταῦτα εἶπεν. οἱ
δ’ Ἀθηναῖοι, καὶ οἱ τῶν Λακεδαιμονίων
συμπαρόντες, ἐπῄνεσαν ἀμφότεροι ἰσχυρῶς
τὸν λόγον αὐτοῦ. Κηφισόδοτος δὲ παρελ-
θών· ‘Ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἔφη, μὴ αἰσθά-
‘νεσθε ἐξ ἑξαπατώμενοι, ἀλλ’ ἐὰν ἀκού-
‘σητέ μου, ἐγὼ ὑμῖν αὐτίκα μάλα ἐπι-
‘δείξω. ἤδη γὰρ ἡγήσεσθε κατὰ θάλατ-
‘ταν. Λακεδαιμόνιοι δὲ ὑμῖν ἐὰν συμ-
‘μαχῶσι, δῆλον ὅτι πέμψουσι τοὺς μὲν
‘τριηράρχους Λακεδαιμονίους, καὶ ἴσως
‘τοὺς ἐπιβάτας· οἱ δὲ ναῦται δηλονότι
‘ἔσονται ἢ εἵλωτες, ἢ μισθοφόροι· οὐκοῦν
‘ὑμεῖς μὲν τούτων ἡγήσεσθε. οἱ δὲ Λα-

κεδαιμόνιοι ὅταν παραγγείλωσιν ὑμῖν κατὰ γῆν στρατείαν, δηλονότι πέμψετε τοὺς ἱππέας, καὶ τοὺς ὁπλίτας· ἄκουν οὕτως ἐκεῖνοι μὲν ὑμῶν αὐτῶν γίγνονται ἡγεμόνες, ὑμεῖς δὲ τῶν ἐκείνων δούλων καὶ ἐλαχίστων ἀξίων. ἀπόκριναι δέ μοι, ἔφη, ὦ Λακεδαιμόνιε Τιμόκρατες, οὐκ ἄρτι ἔλεγες, ὡς ἐπὶ τοῖς ἴσοις καὶ ὁμοίοις ἥκεις τὴν συμμαχίαν ποιούμενος; εἶπον ταῦτα. ἔστιν οὖν, ἔφη ὁ Κηφισόδοτος, ἰσαίτερόν τι, ἐν μέρει μὲν ἑκατέρους ἡγεῖσθαι τῷ ναυτικῷ, ἐν μέρει δὲ τῷ πεζῷ, καὶ ὑμᾶς τε εἴτι ἀγαθόν ἐστιν ἐν τῇ καλὰ θάλατταν ἀρχῇ, τούτου μετέχειν, καὶ ἡμᾶς ἐν τῇ καλὰ γῆν; Ἀκούσαντες ταῦτα οἱ Ἀθηναῖοι, μετεπείσθησαν, καὶ ἐψηφίσαντο κατὰ πενθήμερον ἑκατέρους ἡγεῖσθαι. στρατευομένων δ' ἀμφοτέρων αὐτῶν καὶ τῶν συμμάχων εἰς Κόρινθον, ἔδοξε κοινῇ φυλάττειν τὸ Ὀνειον. καὶ ἐπεὶ ἐπορεύοντο οἱ Θηβαῖοι καὶ

‘ ditionem aliquam terreſtrem Lacedae-
‘ monii evocabant, nimirum equites ve-
‘ ſtros, ac gravis armaturae pedites mit-
‘ tetis. Ea ratione veſtri duces fiunt illi,
‘ vos eorum, qui ſervitutem illis ſervi-
‘ unt, hominesque ſunt nullius pretii.
‘ Tu vero, inquit, Lacedaemonie Timo-
‘ crates, reſponde mihi: Non aiebas
‘ modo, venire te, ut conditionibus ae-
‘ quis ac paribus ſocietatem hanc nobis-
‘ cum ineas? Equidem, ait ille, hoc di-
‘ xi.’ Et Cephiſodotus: ‘ An igitur, in-
‘ quit, eſſe quidquam poſſit aequius, quam
‘ ſi viciſſim utrique claſſis duces ſimus,
‘ itemque viciſſim pedeſtrium copiarum:
‘ ac ut vos, ſi quid eſt commodi maris in
‘ imperio, ejus aeque participes effetis,
‘ ac nos illius, quod terreſtri eſt in im-
4 ‘ perio?’ Poſteaquam haec Athenienſes
audiiſſent, aliam in ſententiam adducti
ſunt; ac decreverunt, alternis quinis di-
ebus utrosque ducum officio fungi debe-
re. Quum autem utrique conjunctis tum
ſuis tum ſociorum viribus, Corinthum
veniſſent ad gerendum adverſus hoſtes
bellum; viſum eſt Oneum communi prae-

ſidio teneri debere. Itaque ubi jam Thebani cum ſociis adventarent, inſtructa ſuorum acie cuſtodiebant alius aliam. Onei partem; Lacedaemonii vero cum Pellenenſibus ea loca quae oppugnationi maxime paterent. Thebani, eorumque ſo- 5
cii, quum xxx ſtadiorum intervallo ab excubias agentibus abeſſent, caſtra in planitie muniebant. Deinde temporis inita ratione, quo progrediendo confecturos ſe reliquum viae ſpatium exiſtimabant: primo diluculo verſus Lacedaemoniorum excubias pergunt. Non fefellit eos tempus, ſed illo momento Lacedaemonios ac Pellenenſes invadunt, quo nocturnarum excubiarum finis erat, ac de ſtramentis illi ſurgebant, ubi cubabant ſinguli. Tum vero aggreſſi eos Thebani, caedebant imparatos parati; incompoſitos, ordinati. Poſteaquam ii, 6
qui ſalvi evaſerant, proximum in collem ſe recepiſſent: poterat Lacedaemoniorum polemarchus ſumtis ſecum ſociorum gravis armaturae peditibus, quot quidem vellet, totidemque cetratis, locum eum tenere, quod etiam commeatus

οἱ σύμμαχοι, παραταξάμενοι ἐφύλατλον ἄλλος ἄλλοθεν τῦ Ονείου, Λακεδαιμόνιοι δὲ χ᾽ Πελληνεῖς καλὰ τὸ ἐπιμαχώτατον. Οἱ δὲ Θηβαῖοι καὶ οἱ σύμμαχοι ἐπεὶ ἀπεῖχον τῶν Φυλατλόντων τριάκοντα σάδια, κατεστρατοπεδεύσαντο ἐν τῷ πεδίῳ, συντεκμηράμενοι δὲ, ἡνίκ᾽ ἂν ὦντο ὡρμηθέντες καλανύσαι, ἅμα κνέφα πρὸς τὴν τῶν Λακεδαιμονίων Φυλακὴν ἐπορεύοντο. καὶ μέντοι ὐκ ἐψεύθησαν τῆς ὥρας, ἀλλ᾽ ἐπιπίπλυσι τοῖς Λακεδαιμονίοις χ᾽ τοῖς Πελληνεῦσιν, ἡνίκα αἱ μὲν νυκλερινα᾽ Φυλακαὶ ἤδη ἔλεγον, ἐκ δὲ τῶν σκάδων ἀνίσαντο, ὅπυ * ἔκειλο ἕκασος. ἐνταῦθα οἱ Θηβαῖοι προσπεσόντες ἔπαιον, παρεσκευασμένοι ἀπαρασκευάσυς, καὶ συντεταγμένοι ἀσυντάκλυς. Ὡς δὲ οἱ σωθέντες ἐκ τῦ πράγματος ἀπέφυγον ἐπὶ τὸν ἐγγύταλα λόφον, ἔξὸν τῷ Λακεδαιμονίων πολεμάρχῳ λαβόντι ὁπόσυς μὲν ἐβύλετο τῶν συμμάχων ὁπλίτας, ὁπόσυς δὲ πελτασὰς, καλέχειν

* ἰδῶτο.

τὸ χωρίον, (καὶ γὰρ τὰ ἐπιτήδεια ἔξωθεν ἀσφαλῶς ἐκ Κεγχρεῶν κομίζεσθαι) οὐκ ἐποίησε ταῦτα· ἀλλὰ μάλα ἀπορούντων τῶν Θηβαίων, πῶς χρὴ ἐκ τοῦ πρὸς Σικυῶνα βλέποντος καταβῆναι, ἢ πάλιν ἀπελθεῖν, σπονδὰς ποιησάμενος, ὡς τοῖς πλείοσιν ἐδόκει, πρὸς Θηβαίων μᾶλλον, ἢ πρὸς ἑαυτῶν, ὅτως ἀπῆλθε, καὶ τὰς μεθ' αὐτοῦ ἀπήγαγεν. Οἱ δὲ Θηβαῖοι ἀσφαλῶς καταβάντες, καὶ συμμίξαντες τοῖς ἑαυτῶν συμμάχοις Ἀρκάσι τε, καὶ Ἀργείοις, καὶ Ἠλείοις, εὐθὺς μὲν προσέβαλον πρὸς Σικυῶνα, καὶ Πελλήνην· στρατευσάμενοι δὲ εἰς Ἐπίδαυρον, ἐδήωσαν αὐτῶν πᾶσαν τὴν χώραν. ἀναχωρήσαντες δὲ ἐκεῖθεν μάλα πάντων ὑπεροπτικῶς τῶν ἐναντίων, ὡς ἐγένοντο ἐγγὺς τοῦ τῶν Κορινθίων ἄστεος, δρόμῳ ἐφέροντο πρὸς τὰς πύλας ἐπὶ Φλιοῦντα ἰόντι ὁρώσας, ὡς, εἰ ἀνεῳγμέναι τύχοιεν, εἰσπεσούμενοι. Ἐκβοηθήσαντες δέ τινες φιλοὶ ἐκ τῆς πόλεως, ἅπασι τοῖς Θηβαίων τοῖς ἐπιλέκτοις, οὐδὲ

eo deportari tuto e Cenchreis potuiſſet, nec tamen id fecit: ſed quum vehementer anxii Thebani eſſent, quo pacto vel de loco Sicyonem verſus ſpectante deſcenderent: vel rurſus diſcederent: inducias ipſe pactus, quae plurimorum judicio potius ex Thebanorum, quam ipſius erant commodo, ita deinde diſceſſit,
7 ac ſuos abduxit. Thebani tuto deſcendentes, poſteaquam ſe cum ſociis ſuis, Arcadibus, Argivis, Eleis conjunxiſſent: confeſtim ad oppugnandas Sicyonem ac Pellenem pergunt. Quumque Epidaurum cum exercitu petiiſſent, omnem Epidauriorum agrum populati ſunt. Inde pedem referentes ſummo cum omnium hoſtium contemtu, quum prope jam ab urbe Corinthiorum abeſſent; curſu petebant portas, quae Phliuntem ducunt, irrupturi in eas, ſi forte apertas offende-
8 rent. Verum ubi quidam velites ex urbe procurriſſent ad ferendum opem ſuis, delectis illi Thebanis fiunt obvii, qui jam

né quatuor quidem plethris a moenibus abeſſent. Itaque monumenta, editaque loca quum conſcendiſſent; feriendo jaculandoque bene multos ex primis occidunt, ac in fugam verſos fere ad tria quatuorve ſtadia perſequuntur. Id quum accidiſſet, mortuorum cadavera Corinthii propius ad murum tracta per inducias reddunt, ac tropaeum ſtatuunt: recreatis hoc pacto nonnihil Lacedaemoniorum ſociis. Simul atque geſta haec 9
fuiſſent, auxilia Lacedaemoniis a Dionyſio miſſa, nimirum plures quam viginti triremes, appellebant. Eae Celtas et Hiſpanos cum quinquaginta ferme equitibus advehebant. Poſtridie Thebani, caeteriique horum ſocii, acie inſtructa, quum planiciem uſque ad mare, contiguosque urbis tumulos, compleviſſent: quidquid erat in ea, quod uſui poſſet eſſe, vaſtabant. Athenienſium quidem ac Corinthiorum equites non admodum prope ad hoſtium accedebant caſtra, quod illo-

τέτλαρα πλέθρα ἀπέχυσι τοῦ τείχους· καὶ ἀναζάντες ἐπὶ τὰ μνήματα, καὶ τὰ ὑπερέχοντα χώρια, βάλλοντες καὶ ἀκοντίζοντες ἀποκλείνυσι τῶν πρώτων καὶ μάλα συχνούς, καὶ τρεψάμενοι ἐδίωκον ὡς τρία ἢ τέτλαρα στάδια. τούτου δὲ γενομένου, οἱ Κορίνθιοι τοὺς νεκροὺς πρὸς τὸ τεῖχος ἑλκύσαντες, καὶ ὑποσπόνδους ἀποδόντες, τρόπαιον ἔστησαν. καὶ ταύτῃ μὲν δὴ ἀνεψύχθησαν οἱ τῶν Λακεδαιμονίων σύμμαχοι. Ἅμα τε δὴ πεπραγμένων τούτων καταπλεῖ Λακεδαιμονίοις ἡ παρὰ Διονυσίου βοήθεια, τριήρεις πλέον ἢ εἴκοσιν. ἦγον δὲ Κελτούς τε καὶ Ἰβηρας, καὶ ἱππεῖς ὡς πεντήκοντα. τῇ δὲ ὑστεραίᾳ οἱ Θηβαῖοί τε, καὶ οἱ ἄλλοι αὐτῶν σύμμαχοι, διαταξάμενοι, καὶ ἐμπλήσαντες τὸ πεδίον μέχρι τῆς θαλάττης, καὶ μέχρι τῶν ἐχομένων τῆς πόλεως γηλόφων ἔφθειρον εἴ τι χρήσιμον ἦν ἐν τῷ πεδίῳ. καὶ οἱ μὲν τῶν Ἀθηναίων καὶ οἱ τῶν Κορινθίων ἱππεῖς ὑμάλα ἐπλησίαζον τῷ στρατεύματι,

ὁρῶντες ἰσχυρὰ καὶ πολλὰ τὰ ἀντίπαλα.
Οἱ δὲ παρὰ τοῦ Διονυσίου ἱππεῖς, ὅσοι περ
ἦσαν, οὗτοι διαπεδασμένοι ἄλλος ἄλλῃ
παραθέοντες, ἠκόντιζόν τε προσελαύνοντες,
καὶ ἐπεὶ ὥρμων πρὸς αὐτοὺς, ἀνεχώρουν, καὶ
πάλιν ἀναστρέφοντες ἠκόντιζον. καὶ ταῦτα
ἅμα ποιοῦντες, κατέβαινον ἀπὸ τῶν ἵππων,
καὶ ἀνεπαύοντο. εἰ δὲ καταβεβηκόσιν ἐπε-
λαύνοιέν τινες, εὐπετῶς ἀναπηδῶντες ἀνε-
χώρουν. εἰ δ' αὖ τινες διώξειαν αὐτοὺς πο-
λὺ ἀπὸ τοῦ στρατεύματος, τούτους, ὁπότε
ἀποχωροῖεν, ἐπικείμενοι καὶ ἀκοντίζοντες,
δεινὰ εἰργάζοντο, καὶ πᾶν τὸ στράτευμα
ἠνάγκαζον ἑαυτῶν ἕνεκα καὶ προϊέναι, καὶ
ἀναχωρεῖν. Μετὰ ταῦτα μέντοι Θηβαῖοι
μείναντες οὐ πολλὰς ἡμέρας, ἀπῆλθον οἴ-
καδε, καὶ οἱ ἄλλοι δὲ ἕκαστος οἴκαδε. ἐκ δὲ
τούτου ἐμβάλλουσιν οἱ παρὰ Διονυσίου εἰς
Σικυῶνα, καὶ μάχῃ μὲν νικῶσι τοὺς Σικυω-
νίους ἐν τῷ πεδίῳ, καὶ ἀπέκτειναν περὶ ἑβ-
δομήκοντα. Δέρας δὲ τεῖχος κατὰ κράτος

rum robur ac multitudinem conſpice-
10 rent. Verum miſſi a Dionyſio equites, tametſi pauci numero, hinc inde palati, atque alius alibi irruentes, adactis equis emittebant in hoſtem jacula: quo ipſos invadente, pedem referebant, rurſumque converſi haſtas jaciebant. Atque interim, dum haec facerent, etiam de equis deſcendentes, quieſcendo ſe recreabant. Quod ſi quidam in eos adactis equis pergerent, poſteaquam ab eis deſcenderant: agiliter illis viciſſim conſcenſis, diſcedebant. At ſi qui rurſus eos, longe ab exercitu ſuo progreſſi, perſequerentur: illos pedem relaturos adorti jaculis graviter vulnerabant, adeoque copias univerſas ſua cauſſa movere ſe, ac viciſ-
11 ſim pedem referre cogebant. Secundum haec Thebani quum iſtic dies non multos manſiſſent, domum redierunt; idem caeteris quoque facientibus. Tum vero miſſi a Dionyſio milites Sicyonem invadunt, ac Sicyonios in campo commiſſa pugna vincunt, eorumque prope LXX occidunt. Quin et Deras oppidum vi capi-

unt. Atque his quidem rebus geſtis, auxiliares a Dionyſio primum miſſae copiae Syracuſas navigarunt. Caeterum The- 1 2
bani, omnesque alii, qui a Lacedaemoniorum fide diſceſſerant, ad hoc uſque tempus magno animorum conſenſu tum gerebant omnia tum expeditiones ſuſcipiebant, in quibus Thebani duces erant, Verum exortus eſt Lycomedes quidam, Mantineus, genere nulli ſecundus, opibus pollens, atque etiam caeteroquin ambitioſus. Hic Arcadum animos erexit, quum ſolis ipſis patriam eſſe Peloponneſum diceret (quippe qui ſoli eſſent indigenae;) Arcadumque nationem inter alias Graecas ampliſſimam eſſe, ac habere corpora laborum patientiſſima. Eoſdem viros fortiſſimos eſſe demonſtrabat, iis argumentis, quod quum copiis auxiliaribus alicui opus ſit, nullos Arcadibus praeferat. Praeterea neque Lacedaemonios abſque ipſis unquam Athenas invaſiſſe, neque jam Thebanos ſine Arcadum copiis Lacedaemonem petere. Quamobrem ſi ſapitis, inquit, deſinetis alios, e-

αἱρῆσι. καὶ ἡ μὲν παρὰ Διονυσίῳ πρώτη βοήθεια τοιαῦτα πράξασα ἀπέπλευσεν εἰς Συρακούσας. Θηβαῖοι δὲ, καὶ πάντες οἱ ἀποστάντες ἀπὸ Λακεδαιμονίων, μέχρι μὲν τούτου τοῦ χρόνου ὁμοθυμαδὸν καὶ ἔπρατόν τε καὶ ἐστρατεύοντο, ἡγεμόνων τῶν Θηβαίων. ἐγγινόμενος δέ τις Λυκομήδης Μαντινεὺς, γένει τε ὑδενὸς ἐνδεὴς, χρήμασί τε προήκων, καὶ ἄλλος φιλότιμος, ὗτος ἐνέπλησε Φρονήμαλος τὺς Αρκάδας, λέγων· ὡς μόνοις μὲν αὐτοῖς Πελοπόννησος πατρὶς εἴη, (μόνοι γὰρ αὐτόχθονες ἐν αὐτῇ οἰκοῖεν) πλεῖσον δὲ φῦλον τῶν Ἑλληνικῶν τὸ Αρκαδικὸν εἴη, καὶ σώμαλα ἐγκρατέσαλα ἔχοι. καὶ ἀλκιμωτάτυς δὲ αὐτὺς ἀπεδείκνυε, τεκμήρια παρεχόμενος, ὡς ἐπικύρων ὁπότε δεηθεῖέν τινες, οὐδένας ἠροῦντο ἀντ' Αρκάδων. ἔτι δὲ οὔτε Λακεδαιμονίυς ἄνευ σφῶν πώποτε ἐμβαλεῖν ἐς τὰς Αθήνας, ὅτε νῦν Θηβαίυς ἐλθεῖν ἄνευ Αρκάδων ἐς Λακεδαίμονα. ἂν ὖν σωφρονῆτε, τοῦ ἀκολουθεῖν, ὅποι ἄν

τις παρακαλῶι, φείσεσθε. ὡς πρότερόν τε Λακεδαιμονίοις ἀκολουθοῦντες, ἐκείνοις ἠξιώσατε· νῦν δὲ ἂν Θηβαίοις εἰκῆ ἀκολουθῆτε, καὶ μὴ κατὰ μέρος ἀξιῶτε ἡγεῖσθαι, ἴσως τάχα τύτους ἄλλους Λακεδαιμονίους εὑρήσετε. Οἱ μὲν δὴ Αρκάδες ταῦτ' ἀκούοντες, ἀνεφυσῶντό τε, καὶ ὑπερεφίλουν τὸν Λυκομήδην, καὶ μόνον ἄνδρα ἡγοῦντο. ὥστε ἄρχοντας ἔτατλον, οὓς τινας κἀκεῖνος κελεύοι. καὶ ἐκ τῶν συμβαινόντων δὲ ἔργων ἐμεγαλύνοντο οἱ Αρκάδες. ἐμβαλόντων μὲν γὰρ εἰς Επίδαυρον τῶν Αργείων, καὶ ἀποκλειοθέντων τῆς ἐξόδου ὑπό τε τῶν μετὰ Χαβρίου ξένων καὶ Αθηναίων καὶ Κορινθίων, βοηθήσαντες μάλα πολιορκυμένους ἐξελύσαντο τοὺς Αργείους, οὐ μόνον τοῖς ἀνδράσιν ἀλλὰ καὶ τοῖς χωρίοις πολεμίοις χρώμενοι. Στρατευσάμενοι δὲ καὶ εἰς Ασίνην τῆς Λακωνικῆς, ἐνίκησάν τε τὴν τῶν Λακεδαιμονίων φρυράν, καὶ τὸν Γεράνορα τὸν πολέμαρχον Σπαρτιάτην γεγενημένον ἀπέ-

vocantes vos aliquo, sequi. Nam antehac Lacedaemonios sequuti, eosdem amplificastis. Nunc quoque Thebanos si sequamini temere, ac non alternatim et ipsi ducum munere fungi postulabitis; fortassis eos paulo post experiemini ali-
13 os quosdam Lacedaemonios esse. Haec quum audirent Arcades, inflati, Lycomedem mirifice amplecti, solum hunc virum esse dicere: adeoque duces deligere, quos ipse juberet. Praeterea rerum ex eventu sumebant animos Arcades. Nam quo tempore Argivi Epidauriorum fines ingressi sunt, atque exitu a mercenario Chabriae milite, Athenienſibus et Corinthiis, prohibiti: pressis admodum suppetias ferentes, obsidione Argivos liberabant, quanquam non homines tantum sed etiam loca adversa experirentur.
14 Iidem cum copiis Asinen Laconicae oppidum profecti, praesidium Lacedaemoniorum fuderunt: et Geranore Spartano polemarcho interfecto, suburbium

quoque Asinienſium diripuere. Quocunque item pergere cum exercitu vellent; non eos nox, non hyems, non viae longitudo, non montes aditu difficiles ab inſtituto revocabant: quo fiebat, uti ſe illa tempeſtate praeſtare caeteris arbitrarentur. Ob has cauſſas Thebani ſubinvi- 15
debant eis nec aequis erant in Arcades animis. Elei vero, quum repetentes ab Arcadibus eas civitates, quae ipſis a Lacedaemoniis ademtae fuerant, animadverterent eos non ſolum quae ab ipſis dicerentur, flocci pendere; ſed Triphylios etiam una cum aliis, qui ab ipſorum fide defecerant, quod ii ſe Arcades eſſe profiterentur, magnifacere: coeperunt et ipſi infeſtis eſſe erga Arcades animis. Ita quum ſocii ſinguli ſuis rebus magno- 16
pere confiderent, Philiſcus Abydenus magnis cum pecuniis ab Ariorbazane venit, ac primum Delphos pacis componendae cauſſa, Thebanos, eorumque ſocios, et Lacedaemonios convocat. Eo quum ventum eſſet, non illi quidem cum

πλειναν, καὶ τὸ προάστειον τῶν Ασιναίων ἐπόρθησαν. ὅπου δὲ βουληθεῖεν ἐξελθεῖν, οὐ νύξ, ὑ χειμὼν, ὑ μῆκος ὁδῦ, ὐκ ὄρη δύσβατα ἀπεκώλυεν αὐτύς. ὥστε ἔν γε τῷ χρόνῳ ἐκείνῳ πολὺ ῥᾳόνλο κράτιςοι εἶναι. Οἱ μὲν δὴ Θηβαῖοι διὰ ταῦτα ὑποφθόνως, καὶ ὐκέτι φιλικῶς εἶχον πρὸς τοὺς Αρκάδας. οἵ γε μὴν Ηλεῖοι, ἐπεὶ ἀπαιτοῦντες τὰς πόλεις τὺς Αρκάδας, ἃς ὑπὸ Λακεδαιμονίων ἀφηρέθησαν, ἔγνωσαν αὐτὺς τὺς μὲν ἑαυτῶν λόγυς ἐν ὐδενὶ λόγῳ ποιυμένυς, τὺς δὲ Τριφυλίυς, καὶ τὺς ἄλλυς τὺς ἀπὸ σφῶν ἀποςάντας, περὶ παντὸς ποιυμένους, ὅτι Αρκάδες ἔφασαν εἶναι· ἐκ τύτων αὖ καὶ οἱ Ηλεῖοι δυσμενῶς εἶχον πρὸς αὐτύς. Οὕτως δὲ ἑκάςων ἐφ' ἑαυτοῖς μέγα φρονούντων τῶν συμμάχων, ἔρχεται Φιλίσκος Αθυδρηνὸς παρὰ Αριοβαρζάνους, χρήματα ἔχων πολλά. καὶ πρῶτα μὲν εἰς Δελφὺς συνήγαγε περὶ εἰρήνης Θηβαίυς, καὶ τοὺς συμμάχυς καὶ τὺς Λακεδαιμονίυς. ἐκεῖ δὲ

ἐλθόντες τῷ μὲν Θεῷ ὧδὲν ἐκοινώσαντο ὅπως ἂν ἡ εἰρήνη γένοιτο, αὐτοὶ δὲ ἐβουλεύοντο. Ἐπεὶ δὲ ὁ συνεχώρουν οἱ Θηβαῖοι Μεσσήνην ὑπὸ Λακεδαιμονίοις εἶναι, ξενικὸν πολὺ συνέλεγεν ὁ Φιλίσκος, ὅπως πολεμοίη μετὰ Λακεδαιμονίων. τούτων δὲ πραττομένων, ἀφικνεῖται καὶ ἡ παρὰ Διονυσίου δευτέρα βοήθεια. λεγόντων δὲ Ἀθηναίων μὲν, ὡς χρεὼν εἴη αὐτοὺς εἰς Θετταλίαν τἀναντία * Θηβαίοις πέμπειν, Λακεδαιμονίων δὲ, ὡς εἰς τὴν Λακωνικὴν, ταῦτα ἐν τοῖς συμμάχοις ἐνίκησεν. Ἐπεὶ δὲ περιέπλευσαν οἱ παρὰ Διονυσίου εἰς Λακεδαίμονα, λαβὼν αὐτοὺς ὁ Ἀρχίδαμος, μετὰ τῶν πολιτικῶν ἐστρατεύετο. καὶ † Καρύας μὲν ἐξαιρεῖ κατὰ κράτος, καὶ ὅσους ζῶντας ἔλαβεν, ἀπέσφαξεν. ἐκεῖθεν δὲ εὐθὺς στρατεύσαμενος εἰς Παρράσιας τῆς Ἀρκαδίας μετ' αὐτῶν, ἐδῄου τὴν χώραν. ἐπεὶ δ' ἐβοήθησαν οἱ Ἀρκάδες καὶ οἱ Ἀργεῖοι, ἐπαναχωρήσας ἐστρατοπεύσατο ἐν τοῖς ἐπὶ Μιδέας γη-

* τὰν. Θηβ. Λακεδ. † Καρυάνας.

Apolline rem communicabant, quo pacto pax eſſet ineunda: ſed ipſi inter ſe
17 conſultabant. Poſteaquam Thebani non permitterent, ut Meſſene Lacedaemoniorum eſſet in poteſtate; magnas mercenariorum militum copias Philiſcus cogebat uti bello Lacedaemonios juvaret. Dum haec agerentur, aderant et alterae ſummiſſae a Dionyſio Lacedaemoniis auxiliares copiae. Quumque dicerent Athenienſes oportere ipſos in Theſſaliam adverſus Thebanos mitti; Lacedaemonii vero, in Laconicam: vicit haec in coetu
18 ſociorum ſententia. Poſteaquam hi a Dionyſio miſſi Lacedaemonem navigaſſent, ſumens eos ſecum Archidamus, itemque patriae copias, ad bellum gerendum profectus Caryas vi cepit, et quotquot vivos nactus eſt, interfecit. Inde recta deductis copiis ad oppidum Arcadiae Parrhaſias, agrum illorum vaſtabat. Quumque Arcades et Argivi ſuppetias ferrent, pedem retulit, ac in tumulis Mideae immi-

nentibus caſtra metatus eſt. Heic quum ſubſiſteret, Ciſſidas, auxiliarium copiarum a Dionyſio miſſarum dux, aiebat praeteriiſſe jam ſibi tempus, quo adeſſe Lacedaemoniis juſſus fuiſſet. Simul his dictis, via qua Spartam itur, diſceſſit. Quum autem diſcedentem Meſſenii arta 19
quadam in via intercluſiſſent; mittit ad Archidamum, utque ſuppetias ſibi ferat, hortatur. Illo auxilii cauſſa advolante, poſteaquam ad diverticulum, quod Euctreſios verſus ducit, ventum eſſet: Arcades et Argivi Laconicam ingreſſi ſunt, ut et ipſum itinere, quo in patriam eundum erat, intercluderent. Verum Archidamus, loco plano, ubi concurrunt viae, quae verſus Euctreſios et Mideam ducunt, aciem inſtruit, tanquam manus cum hoſte conſerturus. Proditum eſt e- 20
tiam, ipſum ante cohortes progreſſum, hujuſmodi verbis eos inflammaſſe: ‘Modo, cives, ſtrenuos nosmet declarantes, ‘rectis oculis ſuſpiciamus, poſterisque

λόφοις. ἐνταῦθα δ' ὄντος αὐτῦ, Κισσίδας ὁ ἄρχων τῆς παρὰ Διονυσίυ βοηθείας, ἔλεγεν, ὅτι ἐξήκοι αὐτῷ ὁ χρόνος, ὃς ἦν εἰρημένος παραμένειν. κ) ἅμα ταῦτ' ἔλεγε, καὶ ἀπήει τὴν ἐπὶ Σπάρτης. Επεὶ δὲ ἀποπορευόμενον ἀπετέμνοντο αὐτὸν οἱ Μεσσήνιοι ἐπὶ ξενὸν τῆς ὁδῦ, ἐνταῦθα δὴ ἔπεμπεν ἐπὶ τὸν Αρχίδαμον, κ) βοηθεῖν ἐκέλευε· κἀκεῖνος μέντοι ἐβοήθει. ὡς δ' ἐγένοντο ἐν τῇ * ἐπ' Εὐκτρησίυς ἐκτροπῇ, οἱ μὲν Αρκάδες κ) οἱ Αργεῖοι προσέβαινον εἰς τὴν Λάκαιναν κ) οὗτοι, ὡς ἀποκλείσοντες αὐτὸν τῆς ἐπ' οἶκον ὁδῦ. ὁ δὲ, ὅπερ ἐστὶ χωρίον ἐπίπεδον, ἐν ταῖς συμβολαῖς τῆς τε ἐπ' Εὐκληησίων κ) τῆς ἐπὶ Μιδέας ὁδῦ, ἐνταῦθα ἐκβὰς παρετάξατο ὡς μαχούμενος. Ἔφασαν δ' αὐτὸν κ) πρὸ τῶν λόχων παριόντα, τοιάδε παρακελεύσασθαι· ‘ Ανδρες πολῖται, νῦν ἀγαθοὶ γενόμενοι ἀ- ‘ ναβλέψωμεν ὀρθοῖς ὄμμασιν· ἀποδῶμεν ‘ τοῖς ἐπιγιγνομένοις τὴν πατρίδα, οἵαν-

* Εὐκτρισίνς.

‘περ παρὰ τῶν πατέρων παρελάβομεν. ‘παυσώμεθα αἰσχυνόμενοι καὶ παῖδας, καὶ ‘γυναῖκας, καὶ πρεσβυτέρους, καὶ ξένους, ἐν οἷς ‘πρόσθεν γε πάντων τῶν Ἑλλήνων περι‘βλεπτότατοι ἦμεν.’ Τούτων δὲ ῥηθέντων, ἐξ αἰθρίας ἀστραπάς τε καὶ βροντὰς λέγουσιν αὐτοῖς αὐτῷ Φανῆναι. συνέβη δὲ καὶ πρὸς τῷ δεξιῷ κέρατι τέρενός τε καὶ ἄγαλμα Ἡρακλέους· οὗ δὴ καὶ ἀπόγονος λέγεται εἶναι. τοιγαροῦν ἐκ τούτων πάντων οὕτω πολὺ μένος καὶ θάρσος τοῖς στρατιώταις φασὶν ἐμπεσεῖν, ὥστε ἔργον εἶναι τοῖς ἡγεμόσιν ἀνείργειν τοὺς στρατιώτας ὠθουμένους εἰς τὸ πρόσθεν. ἐπεὶ μέντοι ἦγεῖτο ὁ Ἀρχίδαμος, ὀλίγοι μὲν τῶν πολεμίων δεξάμενοι αὐτοὺς εἰς δόρυ, ἀπέθανον· οἱ δ’ ἄλλοι, φεύγοντες ἔπιπτον, πολλοὶ μὲν ὑπὸ ἱππέων, πολλοὶ δὲ ὑπὸ τῶν Κελτῶν. Ὡς δὲ λῆξαι τῆς μάχης τρόπαιον ἔστησατο, εὐθὺς ἔπεμψεν οἴκαδε ἀγγελοῦντα Δημοτέλη τὸν κήρυκα τῆσδε νίκης τὸ μέγεθος, ὅτι

'patriam talem tradamus, qualem a ma-
'joribus accepimus. Desinamus tandem,
'liberis, uxoribus, senioribus, hospiti-
'bus esse pudori, qui nos antehac supra
'Graecos omnes maxime suspiciebant.'

21 His dictis, coelo sereno perhibent ei fulgura tonitruaque dextra contigisse. Praeterea accidit, ut ad cornu dextrum delubrum et simulacrum Herculis esset: cujus ex posteris Archidamus esse ferebatur. Enimvero rebus hisce omnibus tantum ardoris audaciaeque militibus injectum fuisse perhibent, ut ducibus esset difficile cohibere milites qui in hostem proruebant. Mox ducente Archidamo in hostes, pauci eorum ad telorum usque ictum ipsos excipientes, interemti sunt: caeteri quum fugerent, magna ex parte vel ab equitibus, vel a Celtis sunt occisi.

22 Commisso jam proelio, quum tropaeum statuisset; mox Demotelem praeconem domum mittit, qui hujus victoriae magnitudinem, in qua Lacedaemonius occu-

buerat nemo, magna hoſtium multitudine interemta, nuntiaret. Proditum eſt autem, Spartanos, quum haec audiiſſent, initio, ab Ageſilao, ſenioribus, Ephoris facto, collacrymaſſe univerſos: Uſque adeo lacrymae tum laetitiae tum dolori ſunt communes. Neque multo minorem Thebani ac Elei voluptatem ex Arcadum adverſa fortuna, quam Lacedaemonii capiebant. Adeo jam faſtum eorum aegre ferebant. Quum autem af- 23
ſidue conſultarent Thebani, qua ratione imperio Graeciae potirentur; arbitrabantur, ſe, ſi Perſarum ad regem aliquos mitterent, poſſe per hunc reliquis ſuperiores evadere. Quamobrem convocatis ſociis ſub ſpecie, quaſi etiam Euthycles Lacedaemonius apud regem eſſet: ad eundem aſcendunt ex Thebanis Pelopidas, ex Arcadibus Antiochus ille pancratii victor, ex Eleis Archidamus. Erat et ..... Argivus horum comes. Praeterea his auditis, Athenienſes quo-

Λακεδαιμονίων μὲν οὐδεὶς τεθναίη, τῶν δὲ πολεμίων παμπληθεῖς. τοὺς μέντοι ἐν Σπάρτῃ ἔφασαν ἀκούσαντας, ἀρξαμένους ἀπὸ Ἀγησιλάου, καὶ τῶν γερόντων, καὶ τῶν Ἐφόρων, πάντας κλαίειν. οὕτω κοινόν τι ἄρα χαρᾷ καὶ λύπῃ δάκρυά ἐστιν. ἐπὶ μέντοι τῇ τῶν Ἀρκάδων τύχῃ οὐ πολὺ ἧττον Λακεδαιμονίων ἥδησαν οἱ Θηβαῖοί τε καὶ Ἠλεῖοι. οὕτως ἤδη ἤχθοντο ἐπὶ τῷ Φρονήμαλι αὐτῶν. Συνεχῶς δὲ βουλευόμενοι οἱ Θηβαῖοι, ὅπως ἂν τὴν ἡγεμονίαν λάβοιεν τῆς Ἑλλάδος, ἐνόμισαν, εἰ πέμψειαν πρὸς τὸν Περσῶν βασιλέα, πλεονεκτῆσαι ἄν τι ἐκείνῳ. καὶ ἐκ τούτου παρακαλέσαντες ἤδη τοὺς συμμάχους ἐπὶ προφάσει, ὅτι καὶ Εὐθυκλῆς ὁ Λακεδαιμόνιος εἴη παρὰ βασιλεῖ, ἀναβαίνουσιν Θηβαίων μὲν Πελοπίδας, Ἀρκάδων δὲ, Ἀντίοχος ὁ παγκρατιαστής. Ἠλείων δὲ, Ἀρχίδαμος· ἠκολούθει δὲ καὶ ..... Ἀργεῖος. καὶ οἱ Ἀθηναῖοι δὲ ἀκούσαντες ταῦτα, ἀντέπεμψαν Τιμα-

γόραν τὲ καὶ Λέοντα. Επεὶ δ' ἐκεῖ ἐγένοντο, πολὺ ἐπλεονέκτει ὁ Πελοπίδας παρὰ τῷ Πέρσῃ. εἶχε γὰρ λέγειν, καὶ ὅτι μόνοι τῶν Ἑλλήνων βασιλεῖ συνεμάχοντο ἐν Πλαταιαῖς, καὶ ὅτι ὕστερον ὐδέποτε στρατεύσαντο ἐπὶ βασιλέα· καὶ ὡς Λακεδαιμόνιοι διὰ τοῦτο πολεμήσειαν αὐτοῖς, ὅτι οὐκ ἐθελήσαιεν μετ' Αγησιλάου ἐλθεῖν ἐπ' αὐτὸν, ὐδὲ θύσαι ἐάσαιεν αὐτὸν ἐν Αὐλίδι τῇ Αρτέμιδι, ἔνθα περ ὅτε Αγαμέμνων εἰς τὴν Ασίαν ἐξέπλη, θύσας εἶλε τὴν Τροίαν. μέγα δὲ συνεβάλλοντο τῷ Πελοπίδᾳ εἰς τὸ τιμᾶσθαι, καὶ ὅτι ἐνενικήκεσαν οἱ Θηβαῖοι μάχῃ ἐν Λεύκτροις, καὶ ὅτι πεπορθηκότες τὴν χώραν τῶν Λακεδαιμονίων ἐφαίνοντο. ἔλεγε δὲ ὁ Πελοπίδας, ὅτι Αργεῖοι καὶ Αρκάδες μάχῃ ἡττημένοι εἶεν ὑπὸ Λακεδαιμονίων, ἐπεὶ αὐτοὶ ὐ παρεγένοντο. συνεμαρτύρει δ' αὐτῷ ταῦτα πάντα ὡς ἀληθῆ λέγει ὁ Τιμαγόρας Αθηναῖος, καὶ ἐτιμᾶτο δεύτερα μετὰ τὸν Πελοπίδαν. Εκ δὲ τού-

que Timagoram et Leontem miſerunt.
24 Poſteaquam ventum ad regem eſſet, longe plus caeteris Pelopidas apud eum valebat. Nam dicere poterat, ſolos ex Graecis Thebanos regi adfuiſſe in ea quae ad Plataeas commiſſa fuiſſet, pugna. Eoſdem ne deinceps quidem unquam bellum regi feciſſe, ac propterea bello vexatos a Lacedaemoniis fuiſſe, quod cum Ageſilao militare adverſus regem noluiſſent. Praeterea non permiſiſſe ſe huic, ut Dianae apud Aulidem ſacrum faceret; quo loco Agamemnon facta re ſacra in Aſiam trajeciſſet, ac Trojam deinde cepiſſet. Magnum hoc quoque Pelopidae momentum afferebat ad hoc, ut honore afficeretur, quod apud Leuctra Thebani victores extitiſſent: et quod palam eſſet, eos agrum Lacedaemoniorum depopulatos. Addebat inter alia, proelio victos a Lacedaemoniis eſſe Argivos et Arcades, propterea quod Thebani eis non adfuiſſent. Atque haec omnia vere ad eo dici, Timagoras Athenienſis teſtimonio ſuo confirmabat; idemque ſecundum honoris a Pelopida locum obtine-

bat. Poſtea interrogatus a rege Pelopi- 25
das, Quid perſcribi vellet: reſpondit, ut
a Lacedaemoniorum poteſtate Meſſene
immunis eſſet, ac ut Athenienſes navigia
ſua ſubducerent: ni parerent, bellum eis
indicendum eſſe. Quod ſi qua civitas ſe-
qui recuſaret, eam primam eſſe debere,
quae cum exercitu peteretur. Haec per-
ſcripta quum eſſent, ac legatis lecta: Le-
on, audiente rege: Profecto, inquit, jam
tempus eſt, Athenienſes, uti quidem vi-
detur, ut alium vobis amicum regis lo-
co quaeratis. Quum autem regi ſcriba
renuntiaſſet, quid legatus Athenienſis
dixiſſet, rurſum expoſuit haec, quae fu-
iſſent adſcripta: Quod ſi quid aequius
Athenienſes ſcirent, id miſſis ad regem
oratoribus ſignificarent. Poſteaquam hi 26
legati ſinguli domum rediiſſent, Tima-
goram Athenienſes capite multarunt, ac-
cuſante ipſum Leonte, quod ne quidem
uti ſecum eodem contubernio voluiſſet,
et omnia conſilia cum Pelopida commu-
nicaſſet. Ex reliquis oratoribus Archi-

τυ ἐρωτώμενος ὑπὸ βασιλέως ὁ Πελοπίδας, τί βούλοιτο ἑαυτῷ γραφῆναι, εἶπεν, ὅτι Μεσσήνην τὲ αὐτόνομον εἶναι ἀπὸ Λακεδαιμονίων, καὶ Αθηναίυς ἀνέλκειν τὰς ναῦς· εἰ δὲ ταῦτα μὴ πείθοιντο, στρατεύειν ἐπ' αὐτούς· εἴ τις δὲ πόλις μὴ ἐθέλοι ἀκολυθεῖν, ἐπὶ ταύτην πρῶτον ἰέναι, γραφέντων δὲ τούτων, καὶ ἀναγνωσθέντων τοῖς πρέσβεσιν, εἶπεν ὁ Λέων ἀκύοντος τυ βασιλέως· νὴ Δία, ὦ Αθηναῖοι, ὥρα γε ὑμῖν, ὡς ἔοικεν, ἄλλον τινὰ φίλον ἀντὶ βασιλέως ζητεῖν. ἐπεὶ δὲ ἀπήγγειλεν ὁ γραμματεὺς ἃ εἶπεν ὁ Αθηναῖος, πάλιν ἐξήνεγκε προσγεγραμμένα· εἰ δέ τι δικαιότερον τύτων γιγνώσκυσιν οἱ Αθηναῖοι, ἰόντας πρὸς βασιλέα διδάσκειν. Επεὶ δὲ ἀφίκοντο οἱ πρέσβεις ἕκαστοι οἴκαδε, τὸν μὲν Τιμαγόραν ἀπέκτειναν οἱ Αθηναῖοι, κατηγορυντος τυ Λέοντος, ὡς οὔτε συσκηνοῦν ἐθέλοι ἑαυτῷ, μετά τε Πελοπίδυ πάντα βυλεύοιτο. τῶν δὲ ἄλλων πρέσβεων ὁ μὲν Ηλεῖος

Αρχίδαμος, ὅτε προὐτίμησε τὴν Ηλιν πρὸ τῶν Αρκάδων, ἐπήνει τὰ τῦ βασιλέως. ὁ δὲ Αντίοχος, ὅτι ἡλατίῦτο τὸ Αρκαδικὸν, ὅτε τὰ δῶρα ἐδέξαλο, ἀπήγγειλε πρὸς τὺς μυρίυς ὅτι βασιλεὺς ἀρτοκόπυς, καὶ ὀψοποιὺς, καὶ οἰνοχόυς, καὶ θυρωρὺς παμπληθεῖς ἔχοι· ἄνδρας δὲ, οἳ μάχοιντ' ἂν Ἕλλησι, πάνυ ζητῶν, οὐκ ἂν ἔφη δύνασθαι ἰδεῖν. πρὸς δὲ τύτοις, καὶ τὸ τῶν χρημάτων πλῆθος ἀλαζονείαν οἵ γε δοκεῖν εἶναι ἔφη. ἐπεὶ καὶ τὴν ὑμνυμένην ἂν χρυσῆν πλάτανον ὐχ ἱκανὴν ἔφη εἶναι τέτλιγι σκιὰν παρέχειν. Ὡς δὲ οἱ Θηβαῖοι ἐκάλεσαν ἀπὸ τῶν πόλεων ἁπασῶν ἀκυσομένυς τῆς παρὰ βασιλέως ἐπιςολῆς, καὶ ὁ Πέρσης ὁ φέρων τὰ γράμματα, δείξας τὴν βασιλέως σφραγῖδα, ἀνέγνω τὰ γεγραμμένα, οἱ μὲν Θηβαῖοι ὀμνύναι ταῦτα ἐκέλευον βασιλεῖ καὶ ἑαυτοῖς τὺς βυλομένυς φίλυς εἶναι· οἱ δὲ ἀπὸ τῶν πόλεων ἀπεκρίναλο, ὅτι οὐκ ὀμῶμενοι, ἀλλὰ ἀκυσόμενοι πεμφθείησαν.

damus Eleus regem praedicabat, propterea quod Eleos Arcadibus praetuliſſet. Antiochus vero, quod Arcadum nationis exiſtimatio fuiſſet exigua, neque munera recipiebat a rege, renuntiabat decies millibus regem et panum, et obſoniorum artifices, et pocillatores, et oſtiarios complures habere: ſed viros, ait, qui adverſus Graecos dimicare poſſint, quanquam admodum quaererem, videre tamen non potui. Praeterea videri ſibi, pecuniarum illam copiam ad inanem oſtentationem comparatam eſſe. Nam et nobilem illam platanum auream ne cicadae quidem um-
27 bram praebere poſſe. Thebani, quum urbes univerſas ad audiendas regis literas convocaſſent, easque Perſa is a quo allatae fuerant, indicato regis ſigillo, peregiſſet: jubebant, ut omnes, quotquot amici eſſe vellent, in hanc ſententiam regi ac ipſis jusjurandum praeſtarent. Verum legati urbium reſpondebant, ſe miſſos eſſe, non juratum, ſed auditum.

Quod ſi ſacramentum praeſtandum eſſet, ad urbes ipſas mitterent, hortabantur. Addebat Lycomedes Arcas, ne conveniri quidem Thebis debere: ſed iſtic, ubi bellum geratur. Ei quum Thebani ſuccenſerent, ac ſocios ab ipſo corrumpi dicerent: ne quidem in concilio ſedere voluit, ſed diſceſſit, ſequentibus eum univerſis Arcadum legatis. Poſteaquam ii, 28
qui convenerant Thebis, jurare recuſaſſent: ad urbes ipſas Thebani legatos mittebant, et hortabantur, ut ex decreto regiarum litterarum jusjurandum praeſtarent. Simul arbitrabantur, unamquamque civitatem verituram, ne in regis et ipſorum odium incurreret. Verum ubi primum Corinthum veniſſent, ac reſtitiſſent Corinthii, neque ſe juramenti cum rege communis egere reſpondiſſent: tum deinde ſequutae ſunt hos et aliae complures urbes, inque ſententiam eandem reſponderunt. Hoc pacto inſtituta imperii affectatio a Pelopida et

εἰ δέ τι ὄρκων δέοιντο, πρὸς τὰς πόλεις πέμπειν ἐκέλευον. ὁ μέντοι Ἀρκὰς Λυκομήδης καὶ τοῦτο ἔλεγεν, ὅτι οὐδὲ τὸν σύλλογον ἐν Θήβαις δέοι εἶναι, ἀλλ' ἔνθα ἂν ᾖ ὁ πόλεμος. χαλεπαινόντων δ' αὐτῷ τῶν Θηβαίων, καὶ λεγόντων, ὡς διαφθείρει τὸ συμμαχικὸν, οὐδὲ εἰς τὸ συνέδριον ἤθελε καθίζειν, ἀλλ' ἀπιὼν ᾤχετο, καὶ μετ' αὐτοῦ πάντες οἱ ἐξ Ἀρκαδίας πρέσβεις. Ὡς δ' ἐν Θήβαις οὐκ ἠθέλησαν οἱ συνελθόντες ὀμόσαι, ἔπεμπον οἱ Θηβαῖοι πρέσβεις ἐπὶ τὰς πόλεις, ἀμύνειν κελεύοντες ποιήσειν καὶ τὰ βασιλέως γράμματα, νομίζοντες ὀκνήσειν μίαν ἑκάστην τῶν πόλεων ἀπέχθεσθαι ἅμα ἑαυτοῖς τε καὶ βασιλεῖ. ἐπεὶ μέντοι εἰς Κόρινθον πρῶτον αὐτῶν ἀφικομένων ὑπέσχησαν οἱ Κορίνθιοι, καὶ ἀπεκρίναντο, ὅτι οὐδὲν δέοιντο πρὸς βασιλέα κοινῶν ὅρκων, ἐπηκολούθησαν καὶ ἄλλαι πολλαὶ πόλεις, καὶ ταῦτα ἀποκρινόμεναι. καὶ αὕτη μὲν ἡ Πελοπίδου καὶ τῶν

Θηβαίων τῆς ἀρχῆς περιβολὴ οὕτω διελύθη. Αὖθις δ' Επαμινώνδας βουληθεὶς τὺς Αχαιὺς προϋπαγαγέσθαι, ὅπως μᾶλλον σφίσι καὶ οἱ Αρκάδες καὶ οἱ ἄλλοι σύμμαχοι προσέχοιεν τὸν νοῦν, ἔγνωκε στρατευτέον ἐπὶ τὴν Αχαΐαν. Πεισίαν οὖν τὸν Αργεῖον στρατηγοῦντα ἐν τῷ Αργει, πείθει προκαταλαβεῖν τὸ Ονειον. καὶ ὁ Πεισίας μέντοι καταμαθὼν ἀμελουμένην τὴν τοῦ Ονείου Φυλακὴν ὑπό τε Ναυκλέους, ὃς ἦρχε τοῦ ξενικοῦ τῶν Λακεδαιμονίων, καὶ ὑπὸ Τιμομάχου τοῦ Αθηναίου, καταλαμβάνει νύκτωρ μετὰ δισχιλίων ὁπλιτῶν τὸν ὑπὲρ Κεγχρεῶν λόφον, ἔχων ἑπτὰ ἡμερῶν ἐπιτήδεια. Εν δὲ ταύταις ταῖς ἡμέραις ἐλθόντες οἱ Θηβαῖοι ὑπερβαίνουσι τὸ Ονειον, καὶ στρατεύουσι πάντες οἱ σύμμαχοι ἐπ' Αχαΐαν, ἡγουμένου Επαμινώνδου. προσπεσόντων δ' αὐτῷ τῶν βελτίστων ἐκ τῆς Αχαΐας, ἐνδυναστεύει ὁ Επαμινώνδας, ὥστε μὴ φυγαδεῦσαι τοὺς κρατίστους, μήτε πο-

29 Thebanis ad nihilum recidit. Quum autem rurſus Epaminondas primum Achaeos ſubjicere cogitaret, ut eo magis tum Arcades tum reliqui ſocii dicto audientes eſſent: ſuſcipiendam eſſe hanc in Achaiam expeditionem ſtatuit. Itaque Piſiam Argivum, qui Argivorum Imperator erat, permovet; ut Oneum praeoccuparet. Ille quum certior redditus eſſet, Oneum a Naucleo, qui conductitio Lacedaemoniorum militi praeerat, et Athenienſi Timomacho negligenter cuſtodiri: cum IIcIↃ grâvis armaturae peditibus collem, Cenchreis imminentem, noctu occupat, commeatu dierum VII in-
30 ſtructus. Interea Thebani domo profecti Oneum ſuperant, et univerſis cum ſociorum copiis Achaiam, Epaminonda duce invadunt. Quumque optimates per Achaiam ad ipſum deficerent, eam Epaminondas auctoritatem uſurpabat, ut nec optimates in exilium ejicerentur, nec reipublicae ſtatus immutaretur: ſed tan-

tum fide ab Achaeis accepta, qua ſancte pollicerentur, ſe ſocios futuros, et ſequuturos, quocunque Thebani ducerent, ita deinde domum diſceſſit. Quum 31
autem Arcades, et ii qui adverſae factionis erant, Epaminondam accuſarent, quod conſtituta ex uſu Lacedaemoniorum Achaia diſceſſiſſet: viſum eſt Thebanis praefectos ad urbes Achaicas mittere. Illi quum adveniſſent, optimatibus cum multitudine ejectis, ſtatum popularem in Achaiam introducebant. Verum exules collecti, quum non pauci eſſent, celeriter ad civitates ſingulas reverſi, eas recuperatas occupabant: quumque jam ab exilio rediiſſent, non amplius medios ſe gerebant; ſed alacriter opem Lacedaemoniis ferebant. Itaque premebantur Arcades ex una parte a Lacedaemoniis, ex altera ab Achaeis. Caeterum 32
Sicyone, ad hoc uſque tempus, reſpublica ſecundum Achaeorum leges adminiſtrabatur: verum quum Euphro cupe-

λιλεῖαν μεταχῆσαι, ἀλλὰ πίστα λαβεῖν παρὰ τῶν Αχαιῶν, ἢ μὴν συμμάχους ἔσεσθαι, καὶ ἀκολουθήσειν, ὅπη ἂν Θηβαίοις ἡγῶνται· καὶ οὕτως ἀπῆλθον οἴκαδε. Κατηγορούντων δὲ αὐτῶν τῶν τε Αρκάδων καὶ τῶν ἀντιστασιωτῶν, ὡς Λακεδαιμονίοις κατεσκευακὼς τὴν Αχαΐαν ἀπέλθοι, ἔδοξε Θηβαίοις πέμψαι ἁρμοστὰς εἰς τὰς Αχαΐδας πόλεις. οἱ δ' ἐλθόντες, τοὺς μὲν βελτίστους σὺν τῷ πλήθει ἐξέβαλον, δημοκρατίας δ' ἐν τῇ Αχαΐᾳ κατέστησαν. οἱ μέντοι ἐκπεσόντες, συστάντες, ταχὺ ἐπὶ μίαν ἑκάστην τῶν πόλεων πορευόμενοι, ὀλίγοι, κατῆλθόν τε καὶ κατέσχον τὰς πόλεις. ἔπειτα δὲ κατελθόντες οὐκέτι ἐμέσευον, ἀλλὰ προθύμως συνεμάχουν τοῖς Λακεδαιμονίοις. ἐπιέζοντο μὲν γὰρ οἱ Αρκάδες ἔνθεν μὲν ὑπὸ Λακεδαιμονίων, ἔνθεν δὲ ὑπὸ Αχαιῶν. Εν δὲ τῷ Σικυῶνι τὸ μὲν μέχρι τούτου κατὰ τοὺς Αχαιῶν νόμους ἡ πολιτεία ἦν. ἐκ δὲ τούτου βουλόμενος ὁ Εὐ-

φρων, ὥσπερ παρὰ τοῖς Λακεδαιμονίοις ἦν μέγιστος τῶν πολιτῶν, οὕτω καὶ παρὰ τοῖς ἐναντίοις αὐτῶν πρωτεύειν, λέγει πρὸς τοὺς Αργείους καὶ τοὺς Αρκάδας, ὡς εἰ μὲν οἱ πλουσιώταλοι σαφῶς ἐγκρατεῖς ἔσοιλο τοῦ Σικυῶνος, ἀτεχνῶς, ὅταν τύχη, πάλιν λακωνιεῖ ἡ πόλις· ἐὰν δὲ δημοκρατία γένηλαι, εὖ ἴσε, ἔφη, ὅτι διαμενεῖ ὑμῖν ἡ πόλις. ἐὰν ἦν μοι παραγένηλαι, ἐγὼ ἔσομαι ὁ συγκαλῶν τὸν δῆμον· καὶ ἅμα ἐγὼ ὑμῖν ταύτην τὴν πίστιν ἐμαυτοῦ δώσω, καὶ τὴν πόλιν βέβαιον ἐν τῇ συμμαχίᾳ παρέξω. ταῦτα δ', ἔφη, ἐγὼ πράτλω, εὖ ἴσε, ὅτι πάλαι μὲν χαλεπῶς Φέρων, ὥσπερ ὑμεῖς, τὸ Φρόνημα τῶν Λακεδαιμονίων, ἄσμενος δ' ἂν τὴν δουλείαν ἀποφυγών. Οἱ μὲν Αρκάδες καὶ οἱ Αργεῖοι ἡδέως ταῦτ' ἀκούοντες, παρεγένονλο αὐτῷ. ὁ δ' εὐθὺς ἐν τῇ ἀγορᾷ, παρόντων τῶν Αργείων καὶ τῶν Αρκάδων, συνεκάλει τὸν δῆμον, ὡς τῆς πόλιτείας ἐσομένης ἐν τοῖς ἴσοις καὶ ὁμοίοις.

ret itidem, ut apud Lacedaemonios auctoritate ſupra cives caeteros ſumma erat, etiam apud ipſorum adverſarios primas obtinere: Argivis et Arcadibus ſignificat, ſi plane ſumma poteſtas Sicyone penes opulentiſſimos eſſet, nullo negotio rempublicam eam, oblata ſaltem occaſione, rurſus Lacedaemoniorum partes ſequuturam: ſin popularis ſtatus introduceretur, Certo, inquit, ſcitote, manſuram in fide. Quapropter ſi mihi adfueritis, equidem vobis populum convocabo; ſimulque tum meo nomine fidem vobis dabo, tum ut civitas ipſa conſtanter hac in ſocietate perſiſtat, efficiam. Atque haec, inquit, facio, quod jamdudum itidem, ut vos, Lacedaemoniorum arrogantiam iniquo animo feram, ac fervi-
33 tute me lubens liberare cupiam. Ea quum Arcadibus et Argivis auditu jucunda eſſent, praeſto ei erant. Euphro ſtatim in foro, praeſentibus Argivis et Arcadibus, populum convocat; adminiſtrandam rempublicam dictitans aequo

ac pari jure. Posteaquam conveniſſet populus, jubet uti praetores legerent, quos ipſis viſum eſſet. Illi Euphronem ipſum, cum Hippodamo, Cleandro, Acriſio, Lyſandro, deligunt. Quibus ita confectis, Adeam filium ſuum mercenariis copiis praeficit, abrogato Lyſimeni, qui antea praefuerat iiſdem, imperio. Mox Eu- 34
phro de quibuſdam horum exterorum militum bene merendo, ipſi ut fidi eſſent, efficiebat: et alios praeterea conducebat, nullis neque publicis neque ſacris pecuniis parcens. Quotquot etiam in exilium ageret, propterea quod Lacedaemoniorum partes ſequerentur; eorum facultates quoque ſibi uſurpabat. Praeterea collegas partim fraude necabat, partim ejiciebat in exilium. Quo factum, ut ſuam in poteſtatem redigeret omnia, palamque tyrannidem exerceret. Atque ad haec ut ſocii conniverent, vel largitionibus impetrabat, vel eo, quod impigre cum mercenariis copiis eos ſequeretur, ſi quam illi expeditionem ſuſciperent.

II. Posteaquam haec ita ſucceſſiſſent,

ἐπεὶ δὲ συνῆλθον, στρατηγοὺς ἐκέλευσεν ἑλέσθαι, οὓς τινας αὐτοῖς δοκοίη. οἱ δ' ἡρέοντο αὐτόν τε τὸν Εὔφρονα, καὶ Ἱππόδαμον, καὶ Κλέανδρον, καὶ Ακρίσιον, καὶ Λύσανδρον. ὡς δὲ ταῦτα ἐπέπρακτο, καὶ ἐπὶ τὸ ξενικὸν καθίσησιν Αδέαν τὸν αὐτοῦ υἱὸν, Λυσιμένην τὸν πρόσθεν ἄρχοντα ἀποσήσας. Καὶ εὐθὺς μὲν τούτων τῶν ξένων ὁ Εὔφρων πιστούς τινας εὖ ποιῶν ἐποιήσατο, καὶ ἄλλους προσελάμβανεν, οὔτε τῶν δημοσίων, οὔτε τῶν ἱερῶν χρημάτων φειδόμενος. καὶ ὅσους δ' ἐξέβαλεν ἐπὶ Λακωνισμῷ, καὶ τοῖς τούτων χρήμασιν ἐχρῆτο. καὶ τῶν συναρχόντων δὲ τοὺς μὲν δόλῳ ἀπέκτεινε, τοὺς δὲ ἐξέβαλεν· ὥστε πάντα ὑφ' ἑαυτῷ ἐποιήσατο, καὶ σαφῶς τύραννος ἦν. ὅπως δὲ ταῦτα ἐπιτρέποιεν αὐτῷ οἱ ξύμμαχοι, τὰ μέντοι καὶ χρήμασι διεπράττετο, τὰ δὲ, καὶ εἴπερ στρατεύοιτο, προθύμως ἔχων τὸ ξενικὸν, συνηκολούθει.

β'. Οὕτω δὲ τούτων προκεχωρηκότων,

καὶ τῶν τε Αργείων ἐπιτειχισάντων ἐν τῷ Φλιοῦντι τὰ ὑπὲρ τὸ Ἡραῖον * Τρίκρανον, καὶ τῶν Σικυωνίων ἐπὶ τοῖς ὁρίοις αὐτῶν τειχιζόντων τὴν Θυαμίαν, μάλα ἐπιέζοντο οἱ Φλιάσιοι, καὶ ἐσπανίζοντο τῶν ἐπιτηδείων. ὅμως δὲ διεκαρτέρουν ἐν τῇ συμμαχίᾳ. ἀλλὰ γὰρ τῶν μὲν μεγάλων πόλεων, εἴτι καλὸν ἔπραξαν, ἅπαντες οἱ συγγραφεῖς μέμνηνται· ἐμοὶ δὲ δοκεῖ καὶ εἴ τις μικρὰ πόλις οὖσα πολλὰ καὶ καλὰ ἔργα διαπέπρακται, ἔτι μᾶλλον ἄξιον εἶναι ἀποφαίνειν. Φλιάσιοι τοίνυν φίλοι μὲν ἐγένοντο Λακεδαιμονίοις, ὅτ' ἐκεῖνοι μέγιστοι ἦσαν. σφαλέντων δ' αὐτῶν ἐν τῇ ἐν Λεύκτροις μάχῃ, καὶ ἀποσάντων μὲν πολλῶν περιοίκων, ἀποσάντων δὲ πάντων τῶν Εἱλώτων, ἔτι δὲ τῶν συμμάχων, πλὴν πάνυ ὀλίγων, ἐπιστρατευόντων δ' αὐτοῖς, ὡς εἰπεῖν, πάντων τῶν Ἑλλήνων, πιστοὶ διέμειναν· καὶ ἔχοντες πολεμίους τοὺς δυνατωτάτους τῶν ἐν Πελοποννήσῳ Αργείους

* Τρικάρανον.

et Argivi quidem Tricranum, agro Phliaſio ſupra fanum Junonis ſitum, moenibus cinxiſſent, Sicyonii vero in finibus eorum Thyamiam munirent; vehementer Phliaſii premebantur, et commeatus inopia laborabant. Nihilominus conſtanter Lacedaemoniorum in ſocietate perſiſtebant. Enimvero quum eorum, quae praeclare magnis a rebuspublicis geruntur, omnes hiſtorici meminerint: equidem arbitror multo magis eſſe operae pretium, indicari ea quae exiguum aliquod oppidum, et inſignia, neque pauca
2 numero gefferit. Inierant cum Lacedaemoniis amicitiam id temporis Phliaſii, quum ampliſſima ipſorum eſſet poteſtas. Iidem adtritis Lacedaemoniorum in proelio ad Leuctra viribus, quum plerique finitimi deficerent ab ipſorum fide: facerent idem ſervi omnes, qui Helotes dicuntur, omnesque ſocii, paucis exceptis; bellum adverſus eos moverent, ut ita dicam, Graeci univerſi; in fide tamen perſtiterunt. Quanquam etiam infeſtos ſibi haberent Argivos et Arcades, omnium in Peloponneſo potentiſſimos; ni-

hilominus opem eis tulerunt, et quidem ſorte hoc illis obtigit, ut poſtremi omnium eorum qui Lacedaemoniis conjunctim ſuppetias ferebant, Praſias ſe conferrent. Erant inter hos Corinthii, Epidaurii, Troezenii, Hermionenſes, Halienſes, Sicyonii, et Pellenenſes. Nimi- 3
rum nunquam a Lacedaemoniis defecerunt. Immo ne tunc quidem, quum relictis ipſis, mercenariorum militum ductor abiret cum iis qui anteceſſerant, ſeſe in itinere converterunt; ſed mercede conducto Praſiis viae duce, quum hoſtes juxta Amyclas eſſent, uti quidem poterant, penetrantes, Spartam venerunt. Lacedaemonii ſane quum aliis eos honoribus ornarent, tum bovem etiam ipſis hoſpitalis doni loco miſerunt. Poſt ubi 4
hoſtibus Lacedaemone diſcedentibus, Argivi, ob ſingularem erga Lacedaemonios benevolentiam, Phliaſiis ſuccenſentes, univerſis cum reipublicae copiis Phliuntis agrum ingreſſi eſſent, eumque populando vaſtaſſent: tamen ne ſic quidem illi quidquam remiſere. Quin etiam id temporis, quum Argivi finibus ipſorum

καὶ Ἀρκάδας, ὅμως ἐβοήθησαν αὐτοῖς, καὶ διαβαίνειν τελευταῖοι λαχόντες εἰς Πρασιὰς τῶν συμβοηθησάντων. ἦσαν δὲ οὗτοι, Κορίνθιοι, Ἐπιδαύριοι, Τροιζήνιοι, Ἑρμιονεῖς, Ἁλιεῖς, Σικυώνιοι, καὶ Πελληνεῖς. Οὐ γὰρ πώποτε ἀφέστασαν. ἀλλ' ὅτε ἐπεὶ ὁ ξεναγὸς τοὺς προδιαβεβῶτας λαβὼν, ἀπολιπὼν αὐτοὺς ᾤχετο, οὐδὲ ὡς ἐπέστρεφον, ἀλλ' ἡγεμόνα μισθωσάμενοι ἐκ Πρασιῶν, ὄντων τῶν πολεμίων περὶ Ἀμύκλας, ὅπως ἐδύναντο διαδύντες ἐς Σπάρτην ἀφίκοντο. καὶ μὴν οἱ Λακεδαιμόνιοι ἄλλως τε ἐτίμων αὐτοὺς, καὶ βοῦν ξένια ἔπεμψαν. Ἐπεὶ δ' ἀναχωρησάντων τῶν πολεμίων ἐκ τῆς Λακεδαίμονος οἱ Ἀργεῖοι ὀργιζόμενοι τῇ τῶν Φλιασίων περὶ τοὺς Λακεδαιμονίους προθυμίᾳ, ἐνέβαλλον παν-δημεὶ εἰς τὸν Φλιοῦντα, καὶ τὴν χώραν αὐτῶν ἐδῄουν, οὐδὲ ὡς ὑφίεντο· ἀλλὰ καὶ ἐπεὶ ἀπεχώρουν, φθείραντες ὅσα ἐδύναντο, ἐπεξελθόντες οἱ τῶν Φλιασίων ἱππεῖς

ἐπηκολούθων αὐτοῖς, καὶ ὀπισθοφυλακούντων τοῖς Ἀργείοις τῶν ἱππέων ἁπάντων καὶ λόχων τῶν μετ' αὐτοὺς τεταγμένων, ἐπιθέμενοι τούτοις ἐξήκοντα ὄντες, ἐτρέψαντο πάντας τοὺς ὀπισθεν φύλακας· καὶ ἀπέκτειναν μὲν ὀλίγους αὐτῶν, τρόπαιον μέν τοι ἐστήσαντο, ὁρώντων τῶν Ἀργείων, οὐδὲν διαφέρον, ἢ εἰ πάντας ἀπεκτόνεσαν αὐτούς. Αὖθις δὲ Λακεδαιμόνιοι μὲν καὶ οἱ σύμμαχοι ἐφρούρουν τὸ Ὀνειον, Θηβαῖοι δὲ παρῆσαν ὡς ὑπερβησόμενοι· πορευομένων δὲ διὰ Νεμέας τῶν Ηλείων καὶ Αρκάδων, ὅπως συμμίξαιεν τοῖς Θηβαίοις, προσήγγελλον μὲν λόγοι τῶν Φλιασίων φυγάδες, ὡς εἰ θελήσειαν ἐπιφανῆναι μόνον σφίσι, λάβοιεν ἂν Φλιοῦντα. ἐπεὶ δὲ ταῦτα συνωμολογήθη, τῆς νυκτὸς ὑπεκαθίζοντο ὑπ' αὐτῷ τῷ τείχει, κλίμακας ἔχοντες οἵ τε φυγάδες καὶ ἄλλοι μετ' αὐτῶν ὡς ἑξακόσιοι. ἐπεὶ δὲ οἱ μὲν σκοποὶ ἐσήμαινον ἀπὸ τοῦ Τριπόδων ὡς πολεμίων ἐπιόν-

excederent, vastatis rebus, quas quidem poterant, omnibus; egressi adversus eos Phliasiorum equites, vestigiis ipsorum inhaerebant. Quumque universus Argivorum equitatus, una cum cohortibus, quae collocatae post equites fuerant, agmen extremum tutarentur: tamen hos adgressi LX omnino Phliasiorum equites, totum illud agminis extremi praesidium in fugam verterunt. Et quamvis paucos ex eis occiderent, tamen in Argivorum conspectu tropaeum excitarunt: quod erat perinde ac si eos omnes interfeciſſent. Rursus quum Lacedaemonii, eorumque socii, praesidio tenerent Oneum, ac Thebani adventarent, quasi qui superare Oneum vellent, pergentibus interim per Nemeam Eleis et Arcadibus, ut se cum Thebanis conjungerent: significabant eis Phliasiorum exules, posse Phliuntem capi, si tantum se ostendissent. Posteaquam illi adsensi essent, noctu sub ipsis muris exules et alii IOC cum scalis delitescebant. Inde significantibus, a Tricrano speculatoribus, quod hostes adventarent,

quum in hos cives intenti eſſent: interea proditores deliteſcentibus ſignum dant, ut aſcenderent. Quapropter illi con- 6
ſcenſis muris, occupatisque cuſtodum armis deſertis, diurnos excubitores numero decem perſequebantur. Nam de ſingulis quinionibus cuſtos diurnus unus relictus fuerat. Ex his unum illi adhuc dormientem, alterum ad Junonis fanum ſe recipientem interfecere. Quum autem ab his fugae ſtudio de muro deſiliretur in urbem, ſpectantibus diurnis excubitoribus; abſque controverſia tenebant jam arcem ii qui aſcenderant. Ve- 7
rum excitato clamore, quum cives ſuis ſuppetias latum accurrerent; primum hoſtes ex arce prodeuntes ante portas, quae in urbem ducunt, dimicabant. Deinde obſeſſi ab iis qui opem ſuis latum affluebant, rurſus arcem verſus pedem referebant. Heic Phliaſiorum gravis armaturae pedites una cum ipſis in arcem irrumpunt. Itaque media pars arcis mox deſerta relinquebatur, et hoſtes muris ac

των, ἡ δὲ πόλις τὸν νῶν εἶχε πρὸς τούτοις, ἐν δὲ τούτῳ οἱ προδιδόντες ἐσήμαινον τοῖς ὑποκαθημένοις ἀναβαίνειν. Οἱ δ' ἀναβάντες, καὶ λαβόντες τῶν φρουρῶν τὰ ὅπλα ἔρημα, ἐδίωκον τοὺς ἡμεροφύλακας ὁπλας δέκα. ἀφ' ἑκάστης δὲ τῆς πεμπάδος εἷς ἡμεροφύλαξ κατελείπετο. καὶ ἕνα μὲν ἔτι καθεύδοντα ἀπέκτειναν, ἄλλον δὲ καταφυγόντα πρὸς τὸ Ἡραῖον. φυγῇ δ' ἐξαλλομένων ἀπὸ τοῦ τείχους εἰς τὸ ἄστυ, ὁρῶντων τῶν ἡμεροφυλάκων, ἀναμφισβητήτως εἶχον οἱ ἀναβάντες τὴν ἀκρόπολιν. Επεὶ δὲ χραυγῆς γενομένης εἰς τὴν πόλιν ἐβοήθων οἱ πολῖται, τὸ μὲν πρῶτον ἐξελθόντες ἐκ τῆς ἀκροπόλεως οἱ πολέμιοι ἐμάχοντο ἐν τῷ πρόσθεν τῶν εἰς τὴν πόλιν φερουσῶν πυλῶν· ἔπειτα πολιορκούμενοι ὑπὸ τῶν προσβοηθούντων, ἐχώρουν πάλιν πρὸς τὴν ἀκρόπολιν. οἱ δὲ ὁπλῖται συνεισπίπτουσιν αὐτοῖς. τὸ μὲν οὖν μέσον τῆς ἀκροπόλεως εὐθὺς ἔρημον ἐγένετο. ἐπὶ δὲ τὸ τεῖχος καὶ

τὰς πύργους ἀναβάντες οἱ πολέμιοι ἔπαιον καὶ ἔβαλλον τοὺς ἔνδον. οἱ δὲ χαμόθεν ἠμύνοντο, καὶ κατὰ τὰς ἐπὶ τὸ τεῖχος φερούσας κλίμακας προσεμάχοντο. Ἐπεὶ δὲ τῶν ἔνθεν καὶ ἔνθεν πύργων ἐκράτησάν τινων οἱ πολῖται, ὥρμησε δὴ ἐχώρουν ἀπονενοημένως τοῖς ἀναβεβηκόσιν. οἱ δὲ, ὠθούμενοι ὑπ' αὐτῶν τῇ τόλμῃ τε καὶ τῇ μάχῃ, εἰς ἔλαττον συνειλοῦντο. ἐν δὲ τούτῳ καιρῷ οἱ μὲν Ἀρκάδες καὶ οἱ Ἀργεῖοι περὶ τὴν πόλιν ἐκυκλοῦντο, καὶ κατὰ κεφαλὴν τὸ τεῖχος τῆς ἀκροπόλεως διώρυττον. τῶν δὲ ἔνδοθεν οἱ μὲν τὰς ἐπὶ τὸ τεῖχος, οἱ δὲ καὶ ἔτι ἔξωθεν ἐπαναβαίνοντας ἐπὶ ταῖς κλίμαξιν ὄντας ἔπαιον, οἱ δὲ πρὸς τὰς ἐπαναβεβηκότας αὐτῶν ἐπὶ τοὺς πύργους ἐμάχοντο, καὶ πῦρ εὑρόντες ἐν ταῖς σκηναῖς, ὑφῆπτον αὐτὰς, προσφορῦντες τῶν δραγμάτων ἃ ἔτυχον ἐξ αὐτῆς τῆς ἀκροπόλεως τεθερισμένα. ἐνταῦθα δὴ οἱ μὲν ἀπὸ τῶν πύργων, τὴν φλόγα φοβούμενοι, ἐξήλλοντο, οἱ δὲ ἐ-

turribus conſcenſis, ingreſſos, telis ac jaculis feriebant. Illi vero de inferiore loco ſe defendebant, et ad ſcalas in mu-
8 rum ducentes, dimicabant. Poſteaquam cives nonnullas hinc et inde turres occupaſſent, inſano more cum iis qui aſcenderant, congrediebantur. Illi quum civium audacia et dimicatione urgerentur, in anguſtum cogebantur. Interim Arcades et Argivi urbem cingebant, et de ſuperiore loco murum arcis perfodiebant. Cives, qui erant in arce, alii hoſtes in muro, alii extrinſecus aſcendentes in ipſis ſcalis feriebant: alii adverſus eos, qui jam turres conſcenderant, dimicabant: quumque reperiſſent in tabernaculis ignem, turres ipſas incendebant allatis manipulis, qui forte ipſa ab arce demeſſi fuerant. Tum vero qui in turribus erant, flammam veriti deſiliebant: qui autem in muris, a civibus caeſi ex-

pellebantur. Posteaquam semel coepis- 9
sent cedere, confestim arx tota deserta
est ab hostibus, et equites urbe sunt e-
gressi. Quos ubi conspexissent hostes,
scalis et cadaveribus interfectorum, at-
que etiam nonnullis adhuc vivis, qui cru-
ra fregerant, relictis discedebant. Peri-
erunt ex hostibus, qui vel intus pugna-
verant, vel extra urbem et arcem salta-
bant, non pauciores quam octoginta. At-
que heic spectare erat viros salute parta
se invicem complectentes, mulieres vero
potum afferentes, simulque prae gaudio
lacrymantes: Denique cunctos, qui ad-
erant, mistus lacrymis risus occupabat.
Etiam sequenti anno Argivi et Arcades 10
omnes Phliasiorum fines invaserunt. E-
rat autem caussa, quamobrem semper
Phliasios premerent, partim quod eis suc-
censerent, partim quod essent loco inter
utrosque medio. Itaque perpetuo bona
erant in spe, futurum ut ob rerum ne-

πὶ τῶν τειχῶν, ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν παιόμενοι, ἐξέπιπλον. Ἐπεὶ δὲ ἅπαξ ἤρξαντο ὑπείκειν, ταχὺ δὴ πᾶσα ἡ ἀκρόπολις ἔρημος τῶν πολεμίων ἐγεγένηλο, εὐθὺς δὲ καὶ οἱ ἱππεῖς ἐξήλαυνον. οἱ δὲ πολέμιοι ἰδόντες αὐτὺς ἀπεχώρυν, καταλιπόντες τάς τε κλίμακας καὶ τὺς νεκρύς, ἐνίυς δὲ καὶ ζῶντας ἀποκεχωλευμένους. ἀπέθανον δὲ τῶν πολεμίων οἵ τε ἔνδον μαχόμενοι, καὶ οἱ ἔξω ἀλλόμενοι, ὐκ ἐλάτλους τῶν ὀγδοήκονλα. ἔνθα δὴ θεάσαθαι παρῆν ἐπὶ τῆς σωτηρίας τὺς μὲν ἄνδρας δεξιυμένυς ἀλλήλυς, τὰς δὲ γυναῖκας πιεῖν τε φερύσας, καὶ ἅμα χαρᾷ δακρυούσας· πάντας δὲ τοὺς παρόντας τότε γε τῷ ὄντι κλαυσιγέλως εἶχεν. Ἐνέβαλον δὲ καὶ τῷ ὑςέρῳ ἔτει εἰς τὸν Φλιῦντα οἵ τε Αργεῖοι καὶ οἱ Αρκάδες ἅπανλες. αἴτιον δ' ἦν τοῦ ἐπικεῖσθαι αὐτὺς ἀεὶ τοῖς Φλιασίοις, ὅτι ἅμα μὲν ὠργίζοντο αὐτοῖς, ἅμα δὲ ἐν μέσῳ εἶχον, καὶ ἐν ἐλπίδι ἦσαν ἀεὶ διὰ τὴν ἀπορίαν τῶν

ἐπιτηδείων παραγήσεσθαι αὐτούς. οἱ δὲ ἱππεῖς καὶ οἱ ἐπίλεκτοι τῶν Φλιασίων καὶ ἐν ταύτῃ τῇ ἐμβολῇ ἐπὶ τῇ διαβάσει τοῦ ποταμοῦ ἐπιτίθενται σὺν τοῖς παροῦσι τῶν Ἀθηναίων ἱππεῦσι· καὶ κρατήσαντες, ἐποίησαν τοὺς πολεμίους τὸ λοιπὸν τῆς ἡμέρας ὑπὸ τὰς ἀκροφείας ὑποχωρεῖν, ὥσπερ ἀπὸ φιλίου καρποῦ τοῦ ἐν τῷ πεδίῳ φυλαττομένους, μὴ καταπατήσειαν. Αὖθις δέ ποτε ἐστράτευσεν ἐπὶ Φλιοῦντα ὁ ἐν Σικυῶνι ἄρχων, Θηβαίους ἄγων, οὓς τε αὐτὸς εἶχε Φυγάς, καὶ Σικυωνίους, καὶ Πελληνέας· (ἤδη γὰρ τότε ἠκολούθουν τοῖς Θηβαίοις·) καὶ Εὔφρων δὲ τοὺς αὐτοῦ ἔχων μισθοφόρους περὶ δισχιλίους συνεστρατεύετο. οἱ μὲν οὖν ἄλλοι αὐτῶν διὰ τοῦ Τρικράνου κατέβαινον ἐπὶ τὸ Ἡραῖον, ὡς τὸ πεδίον φθεροῦντες· κατὰ δὲ τὰς εἰς Κόρινθον φερούσας πύλας ἐπὶ τοῦ ἄκρου κατέλιπε Σικυωνίους τε καὶ Πελληνέας, ὅπως μὴ ταύτῃ περιελθόντες οἱ Φλιάσιοι κατὰ κεφαλὴν αὐτῶν γένων-

ceſſariarum inopiam eos ad deditionem compellerent. Verum hac quoque in expeditione Phliaſiorum equites ac delecti milites hoſtem in trajectu amnis una cum Athenienſibus, qui aderant, ſunt adorti. Quumque victoria potiti eſſent, perfecerunt ut hoſtis reliquo diei ſpatio ſub cacumina montium ſe reciperet, quaſi caveret ne foederatorum quorundam fru-
111 ges in planitie conculcaret. Rurſus et Sicyonis praefectus adverſus Phliaſios bellum movit, ducens ſecum Thebanos, et praeſidiarios, quos habebat, et Sicyonios, et Pellenenſes, qui jam id temporis Thebanos duces ſequi ſolebant. Atque huic expeditioni aderat etiam Euphro, qui ſecum habebat ſtipendiarios milites plus minus IIcIↃ. Ac tum alii quidem per Tricranum ad Junonis fanum deſcendebant, quaſi vaſtare vellent ea quae erant in campo. Verum juxta portas, quae Corinthum ducunt, in cacumine Sicyonii ac Pellenenſes relicti erant: ne hac Phliaſii circumeuntes, ſupra fanum Junonis altiorem locum oc-

cuparent. Posteaquam oppidani hostes 12
planitiem ingressos animadverterant, equites et delecti ex omni numero Phliasiorum adversus eos prodeunt, ac pugnando prohibent quominus in planitiem descenderent. Maxima diei pars velitationibus est consumta, quum Euphronis milites hostem ad ea usque loca persequerentur, quae equitibus erant idonea: oppidani contra, usque ad Junonis fanum. Posteaquam tempus abeundi esse 13
putabant, abierunt hostes ita, ut Tricranum circumirent. Nam quominus via breviori contenderent ad Pellenenses, vallis ea quae ante castellum hoc erat, impediebat. Quumque Phliasii parumper eos usque ad acclivia sequuti essent, converso itinere, juxta castellum adversus Pellenenses et alios qui cum illis erant, pergunt. Ea Phliasiorum festina- 14
tione cognita, praefectus Thebanus cum suis contendebat, ut mature Pellenensibus opem ferret. Sed quia Phliasiorum equites horum conatum anteceperant, Pellenenses adorti sunt. Illis hostem ini-

το ὑπὲρ τῦ Ἡραίυ. Ὡς δ' ἔγνωσαν οἱ ἐκ τῆς πόλεως τὺς πολεμίυς ἐπὶ τὸ πεδίον ὡρμημένους, ἀντεξελθόντες οἵ τε ἱππεῖς καὶ οἱ ἐπίλεκτοι τῶν Φλιασίων ἐμάχοντο, καὶ οὐκ ἀνίεσαν εἰς τὸ πεδίον αὐτύς. καὶ τὸ μὲν πλεῖσον τῆς ἡμέρας ἐνταῦθα ἀκροβολιζόμενοι διῆγον, οἱ μὲν περὶ τὸν Εὔφρονα, ἐπιδιώκοντες μέχρι τοῦ ἱππασίμυ, οἱ δὲ ἔνδοθεν, μέχρι τῦ Ἡραίυ. Ἐπεὶ δὲ ὥρα ἐδόκει ἰέναι, ἀπῆσαν οἱ πολέμιοι κύκλῳ τῦ Τρικράνυ. ὥστε γὰρ οὐ τὴν σύντομον πρὸς τὺς Πελληνέας ἀφικέσθαι, ἢ πρὸ τοῦ τείχους Φάραγξ εἶργε. μικρὸν δ' αὐτὺς πρὸς τὸ ὄρθιον προπέμψαντες οἱ Φλιάσιοι, ἀποτρεπόμενοι ἵεντο τὴν παρὰ τὸ τεῖχος ἐπὶ τὺς Πελληνέας καὶ τὺς μετ' αὐτῶν. Καὶ οἱ περὶ τὸν Θηβαῖον δὲ αἰσθόμενοι τὴν σπουδὴν τῶν Φλιασίων, ἠμιλλῶντο, ὅπως φθάσειαν τοῖς Πελληνεῦσι βοηθήσοντες. ἀφικόμενοι δὲ πρότερον οἱ ἱππεῖς ἐμβάλλυσι τοῖς Πελ-

λησεῦσι. δεξαμένων δὲ τὸ πρῶτον, ἐπαναχωρήσαντες, πάλιν σὺν τοῖς παραγεγενημένοις τῶν πεζῶν ἐνέβαλον, καὶ ἐκ χειρὸς ἐμάχοντο. καὶ ἐκ τούτου δὴ ἐγκλίνουσιν οἱ πολέμιοι, καὶ ἀποθνήσκουσί τῶν τε Σικυωνίων τινὲς, καὶ τῶν Πελληνέων μάλα πολλοὶ καὶ ἄνδρες ἀγαθοί. Τούτων δὲ γενομένων, οἱ μὲν Φλιάσιοι τρόπαιον ἵστασι λαμπρὸν, παιανίζοντες, ὥσπερ εἰκός. οἱ δὲ περὶ τὸν Θηβαῖον καὶ τὸν Εὔφρονα, προώρων ταῦτα, ὥσπερ ἐπὶ θέαν περιδεδραμηκότες. τούτων δὲ πραχθέντων, οἱ μὲν ἐπὶ Σικυῶνος ἀπῆλθον, οἱ δ' εἰς τὸ ἄστυ ἀπεχώρησαν. Καλὸν δὲ καὶ τοῦτο διεπράξαντο οἱ Φλιάσιοι. τὸν γὰρ Πελληνέα πρόξενον ζῶντα λαβόντες, καίπερ πάντων σπανιζόμενοι, ἀφῆκαν ἄνευ λύτρων. γενναίως μὲν δὴ καὶ ἀληθίμους πῶς οὐκ ἄν τις φαίη εἶναι τοὺς τὰ τοιαῦτα διαπραττομένους; Ὡς γε μὴν καὶ διὰ καρτερίας τοῖς φίλοις τὴν πίστιν διέσωζον, περιφανές· οἳ ἐπεὶ ἔργοντο

tio excipientibus, pedem Phliaſii retulere; ſumtisque ſecum peditibus, qui advenerant, rurſus in hoſtes perrexerunt, manumque conſeruerunt. Tum vero terga dare hoſtes, ac Sicyonii quidam interfici, et Pellenenſes, multi ſane fortesque viri. His actis, Phliaſii tropaeum ſtatuunt illuſtre; quum paeana, ceu par erat, canerent. Interim Thebani ducis et Euphronis milites haec adſpectabant undique, quaſi ad ſpectaculum circumcurſitaſſent. Hinc Sicyonem hoſtes ſe contulerunt, oppidani vero in urbem.

16 Etiam hoc praeclare factum a Phliaſiis, quod quum Pellenenſem quendam hoſpitem civitatis ſuae publicum cepiſſent; tametſi rerum omnium inopia premerentur, nihilominus eum ſine pretio dimiſerint. Quis eos qui talia perpetrant, non viros magnanimos et fortes dixerit?

17 Eoſdem, magna conſtantia, fidem amicis datam non violaſſe, cuivis eſt perſpicuum. Nam quum prohiberentur, quominus

agri ſui fructus perciperent; partim victum ex hoſtium agro petebant, partim eum Corinthii emebant, quum quidem non ſine multis periculis ad forum illud irent, ac difficulter pretii copiam ſibi pararent, difficulter invenirent, qui pretium ſuppeditarent. Immo vix fidejuſſo-
res pro jumentis dare poterant, quae commeatum adveherent. Denique ſum-18
mam ad rerum inopiam redacti, a Charete impetrant, ut ab ipſo deducerentur. Phliuntem ubi veniſſent, eundem rogant, uti turbam inutilem ſecum Pellenen duceret, quam quidem iſtic reliquerunt. Deinde coëmtis neceſſariis, oneratisque jumentis, quot quidem poterant, noctu diſceſſere: non illi quidem ignorantes futurum, ut ab hoſte ipſis inſidiae ſtruerentur; ſed arbitrati gravius eſſe rebus neceſſariis carere, quam dimicare. Ita-19
que una cum Charete progrediebantur. Quumque incidiſſent in hoſtes, mox eos adoriri coeperunt; ac ſemet cohortati mutuo, tum hoſtes urgebant ipſi, tum clamoribus Charetis opem implorabant.

τῶν ἐκ τῆς γῆς καρπῶν, ἔζων τὰ μὲν ἐκ τῆς πολεμίας λαμβάνοντες, τὰ δὲ ἐκ Κορίνθου ὠνούμενοι, διὰ πολλῶν κινδύνων ἐπὶ τὴν ἀγορὰν ἰόντες, χαλεπῶς μὲν τιμὴν πορίζοντες, χαλεπῶς δὲ τοὺς πορίζοντας διαπραττόμενοι, γλίσχρως δ' ἐγγυητὰς καθιστάντες τῶν ὠξόντων ὑποζυγίων. Ἤδη δὲ παντάπασιν ἀπορουῦντες, Χάρητα διεπράξαντο σφίσι παραπέμψαι τὴν παραπομπήν. ἐπεὶ δὲ ἐν Φλιοῦντι ἐγένοντο, ἐδεήθησαν αὐτοῦ ϗ τοὺς ἀχρείους συνεκπέμψαι εἰς τὴν Πελλήνην· κἀκείνους μὲν ἐκεῖ κατέλιπον. ἀγοράσαντες δὲ, ϗ ἐπισκευασάμενοι ὁπόσα ἐδύναντο ὑποζύγια, νυκτὸς ἀπῆεσαν, οὐκ ἀγνοοῦντες, ὅτι ἐνιδρεύσοιντο ὑπὸ τῶν πολεμίων, ἀλλὰ νομίζοντες χαλεπώτερον εἶναι τοῦ μάχεσθαι, τὸ μὴ ἔχειν τὰ ἐπιτήδεια. Καὶ προῆεσαν μὲν οἱ Φλιάσιοι μετὰ Χάρητος. ἐπεὶ δὲ ἐνέτυχον τοῖς πολεμίοις, εὐθὺς ἔργου τε εἶχοντο, ϗ παρακελευσάμενοι ἀλλήλοις ἐνέκειντο,

καὶ ἅμα Χάρητα ἐπιβοηθεῖν ἔδοων. νίκης δὲ γενομένης, καὶ ἐκβληθέντων ἐκ τῆς ὁδοῦ τῶν πολεμίων, οὕτω δὴ οἴκαδε καὶ ἑαυτοὺς, καὶ ἃ ἦγον, ἀπέσωσαν. ὡς δὲ τὴν νύκτα ἠγρύπνησαν, ἐκάθευδον μέχρι πόρρω τῆς ἡμέρας. Ἐπεὶ δὲ ἀνίστη ὁ Χάρης, προσελθόντες οἱ ἱππεῖς καὶ οἱ χρησιμώταται τῶν πολιτῶν, ἔλεγον, ‘ὦ Χάρης, ἔξεστί σοι τήμερον κάλλιστον ἔργον διαπράξασθαι. χωρίον γὰρ ἐπὶ τοῖς ὁρίοις ἡμῖν οἱ Σικυώνιοι τειχίζουσιν, οἰκοδόμους μὲν πολλοὺς ἔχοντες, ὁπλίτας δὲ οὐ πάνυ πολλούς. ἡγησόμεθα μὲν οὖν ἡμεῖς οἱ ἱππεῖς καὶ τῶν πολιτῶν οἱ ἐῤῥωμενέστατοι· σὺ δὲ τὸ ξενικὸν ἔχων ἐὰν ἀκολουθῇς, ἴσως μὲν διαπεπραγμένα σοι καταλήψῃ, ἴσως δὲ ἐπιφανεὶς σὺ, ὥσπερ ἐν Πελλήνῃ, τροπὴν ποιήσεις. εἰ δέ τι δυσχερές σοι ἐστὶν ὧν λέγομεν, ἀνακοινωσαι τοῖς Θεοῖς θυόμενος. οἰόμεθα γὰρ ἔτι σε μᾶλλον ἡμῶν τοὺς Θεοὺς ταῦτα πράττειν κελεύ-

Victoria potiti, et hoste de via rejecto; cum omnibus, quae secum vehebant, salvi domum pervenere. Quia vero ea nocte vigilaverant, multam in lucem usque
2 odormiebant. Posteaquam deinde surrexisset Chares, accedunt ad eum equites, et cives rebus gerendis maxime idonei, cum his verbis: ‘Hodie tibi, Chares, pulcherrimum facinus patrandi offertur occasio. Nam Sicyonii castellum nostris in finibus extruunt, et ad eam rem multorum quidem aedificatorum utuntur opera, paucorum vero militum. Quapropter nos quidem equites, et robustissimi quique cives, duces itineris erimus: tu vero si cum milite mercenario sequeris, fortassis rem confectam invenies; fortassis hostes, si quidem te ostenderis, terga dare coges, uti factum apud Pellenen. Quod si quid esse difficultatis hac in re putas, quam proponimus, Deos per exta consulito. Arbitramur enim, Deos magis jussuros haec te facere, quam nos. Hoc quidem certe, Chares, scire te volumus futurum, ut hac re patrata non

‘ ſolum munitionem hoſtibus ipſe obje-
‘ ceris; ſed etiam oppidum amicitia con-
‘ junctum incolume ſerves. Praeterea
‘ clariſſimum in patria nomen conſeque-
‘ ris, et tam apud hoſtes quam ſocios e-
‘ ris celeberrimus.’ Hac oratione per- 21
motus Chares, rem ſacram faciebat. Interim Phliaſiorum equites confeſtim loricas induebant, et fraenabant equos; gravi armatura parante omnia, quae peditibus eſſent neceſſaria. Poſteaquam ſumtis armis eum ad locum pergerent, ubi Chares exta conſulebat: occurrit eis cum hariolo Chares, et uterque perlitatum aiebat. Ac vos quidem, inquiunt, expectare parumper, dum nos quoque vobiſcum exeamus. Re celerrime denuntiata, divina quadam alacritate animorum etiam ſtipendiarii milites excurrebant. Poſteaquam proficiſcendi Cha- 22
res initium feciſſet, praecedebant equites peditesque Phliaſiorum: qui primo quidem celeriter eos ducebant, deinde curſitabant tandem equites totis viribus provehebantur, ac pedites currebant uti quidem poterant, non perturbatis ordini-

σειν. τοῦτο δὲ χρὴ ὦ Χάρης εὖ εἰδέναι, ὅτι ἐὰν ταῦτα πράξῃς, τοῖς μὲν πολεμίοις ἐπιτετειχικὼς ἔσῃ, φιλίαν δὲ πόλιν διασεσωκώς. εὐκλεέστατος δὲ ἐν τῇ πατρίδι ἔσῃ, ὀνομαστὸς δὲ καὶ ἐν τοῖς συμμάχοις καὶ πολεμίοις. Ὁ μὲν δὴ Χάρης πεισθεὶς, ἐθύετο· τῶν δὲ Φλιασίων εὐθὺς μὲν οἱ ἱππεῖς τοὺς θώρακας ἐνεδύοντο, καὶ τοὺς ἵππους ἐχαλίνων, οἱ δὲ ὁπλῖται ὅσα εἰς πεζὸν παρεσκευάζοντο. ἐπεὶ δὲ ἀναλαβόντες τὰ ὅπλα ἐπορεύοντο ἔνθα ἐθύετο, ἀπήντα αὐτοῖς ὁ Χάρης καὶ ὁ μάντις, καὶ ἔλεγον ὅτι καλὰ εἴη τὰ ἱερά. ἀλλὰ περιμένετε, ἔφασαν· ἤδη γὰρ ἡμεῖς ἔξιμεν. ὡς δὲ τάχιστα ἐκηρύχθη, θεία τινὶ προθυμίᾳ καὶ οἱ μισθοφόροι ταχὺ ἐξέδραμον. Ἐπεὶ δὲ Χάρης ἤρξατο πορεύεσθαι, προήεσαν αὐτῷ οἱ τῶν Φλιασίων ἱππεῖς καὶ πεζοί· καὶ τὸ μὲν πρῶτον ταχέως ἡγοῦντο, ἔπειτα δὲ ἐτρόχαζον· τέλος δὲ οἱ μὲν ἱππεῖς ἤλαυνον, οἱ δὲ πεζοὶ κατὰ

κρατῆσαι ἄθεον ὡς δυνατὸν ἐν τάξει, οἷς καὶ ὁ Χάρης σπουδῇ ἐπηκολούθει. ἦν μὲν οὖν τῆς ὥρας μικρὸν πρὸ δύντος ἡλίου. καταλαμβάνουσι δὲ τοὺς ἐν τῷ τείχει πολεμίους, τοὺς μὲν, λιθομένους, τοὺς δ', ὀφοποιουμένους, τοὺς δὲ, φύρουλας, τοὺς δὲ, σκάδας ποιουμένους. Ὡς δ' εἶδον τὴν σφοδρότητα τῆς ἐφόδου, εὐθὺς ἐκπλαγέντες ἔφυγον, καταλιπόντες τοῖς ἀγαθοῖς ἀνδράσι πάντα τὰ ἐπιτήδεια. κἀκεῖνοι μὲν ταῦτα δειπνήσαντες, καὶ οἴκοθεν ἄλλα ἐλθόντα, ὡς ἐπ' εὐτυχίᾳ σπείσαντες, καὶ παιανίσαντες, καὶ φυλακὰς κατασκευασάμενοι, κατέδαρθον. οἱ δὲ Κορίνθιοι, ἀφικομένου τῆς νυκτὸς ἀγγέλου περὶ τῆς Θυαμίας, μάλα φιλικῶς κηρύξαντες τὰ ζεύγη καὶ τὰ ὑποζύγια πάντα, καὶ σίτου γεμίσαντες, εἰς τὸν Φλιοῦντα παρήγαγον καὶ ἕως περιειχίζετο τὸ τεῖχος, ἑκάστης ἡμέρας παραπομπαὶ ἐγένοντο.

γ'. Περὶ μὲν δὴ Φλιασίων, ὡς καὶ πιστοὶ τοῖς φίλοις ἐγένοντο, καὶ ἄλκιμοι διετέλεσαν

bus: Sequebatur hos Charet propèrantèr. Et fiebant haec paullo ante ſolem occidentem. Itaque hoſtes in caſtello reperiunt partim ſe lavantes, partim parantes obſonia, partim panes, nonnullis
2 3 etiam lectos ſternentibus. Hi quum Phliaſios vehementi cum impetu irruere viderent, mox perterriti fugiunt, ac viris fortibus commeatum omnem relinquunt. Quapropter illi tum iis veſcuntur, tum aliis quae allata domo fuerant: factaque ob rem proſpere geſtam libatione, ac paeane abſoluto, conſtitutis excubiis, dant ſe quieti. Corinthii noctu de Thyamia certiores facti, perhumaniter juſſis per praeconem colligi vehiculis ac jumentis omnibus, iisque frumento oneratis; Phliuntem ea deducunt: et quam quidem diu circumdatum munitionibus hoſtium erat oppidum, quotidie commeatum eo deducentibus ſuis mittebant.

III. Atque hactenus de Phliaſiis, quod foederatorum in fide perſtiterint, toto

illo bello fortiter se gesserint, denique rerum omnium inopia pressi nihilominus in societate permanserint, diximus. Caeterum hoc fere tempore Aeneas Stymphalius, Arcadum praetor, quum quae Sicyone fierent, minime toleranda ducerer, cum copiis in arcem ascendens, convocabat praestantissimos quosque Sicyoniorum, qui in urbe erant, itemque sine decreto publico proscriptos arcessebat. Ea re perterritus Euphro, in por- 2
tum Sicyoniorum se conferebat, ac Pasimelum Corintho ad se evocans, per eum Lacedaemoniis portum tradebat, rursumque ad societatem illorum redibat, ac se Lacedaemoniorum in fide perstitisse profitebatur. Nam quo tempore per suffragia quaesitum Sicyone fuisset, num ab eorum fide discedendum esset: cum paucis se, id minime faciendum, censuisse aiebat. Postea quum in eos, a qui- 3
bus proditus fuerat, animadvertere voluisset: popularem se statum constituisse

ἐν τῷ πολέμῳ, καὶ ὡς πάντων ἀπανίζοντες ἐν τῇ συμμαχίᾳ διέμενον, εἴρηται. σχεδὸν δέ τοι περὶ τούτου τοῦ χρόνου Αἰνέας Στυμφάλιος, γεγενημένος στρατηγὸς τῶν Ἀρκάδων, νομίσας οὐκ ἀσφαλῶς ἔχειν τὰ ἐν τῷ Σικυῶνι, ἀναβὰς σὺν τῷ ἑαυτοῦ στρατεύματι εἰς τὴν ἀκρόπολιν, συγκαλεῖ τῶν Σικυωνίων τῶν τε ἔνδον ὄντων τοὺς κρατίστους, καὶ τοὺς ἄνευ δόγματος ἐκπεπλωκότας μετεπέμπετο. Φοβηθεὶς δὲ ταῦτα ὁ Εὔφρων, καταφεύγει εἰς τὸν λιμένα τῶν Σικυωνίων, καὶ μεταπεμψάμενος Πασίμηλον ἐκ Κορίνθου, διὰ τούτου παραδίδωσι τὸν λιμένα τοῖς Λακεδαιμονίοις· καὶ ἐν ταύτῃ αὖ τῇ συμμαχίᾳ ἀνεχρέφετο, λέγων ὡς Λακεδαιμονίοις διατελοίη πιστὸς ὤν· ὅτε γὰρ ψῆφος ἐδίδοτο ἐν τῇ πόλει, εἰ δοκοίη ἀφίστασθαι, μετ' ὀλίγων ἀποψηφίσασθαι ἔφη. Ἔπειτα δὲ τοὺς προδόντας ἑαυτὸν τιμωρήσασθαι βουλόμενος, δῆμον καταστῆσαι. καὶ νῦν, ἔφη, φεύγουσιν ὑπ' ἐμοῦ πάντες οἱ ὑμᾶς προδιδόν-

τες. εἰ μὲν οὖν ἐδυνάσθην ἐγὼ, ὅλην ἂν ἔχων τὴν πόλιν πρὸς ὑμᾶς ἀπέστην· νῦν δὲ οὐ ἐγκρατὴς ἐγενόμην, τὸν λιμένα παραδέδωκα ὑμῖν. ἠρῶντο μὲν δὴ αὐτῦ πολλοὶ ταῦτα· ἁπάσαι δὲ ἐπείθοντο, οὐ πάνυ καλάθηλον. Αλλὰ γὰρ ἐπείπερ ἠρξάμην, διατελέσαι βούλομαι τὰ περὶ τῦ Εὔφρονος. συσιασάντων γὰρ ἐν τῷ Σικυῶνι τῶν τε βελτίσων καὶ τῦ δήμου, λαβὼν ὁ Εὔφρων Αθήνηθεν ξενικὸν πάλιν κατέρχεται. καὶ τοῦ μὲν ἄστεος ἐκράτει σὺν τῷ δήμῳ. Θηβαίῳ δὲ ἁρμοστοῦ τὴν ἀκρόπολιν ἔχοντος, ἐπεὶ ἔγνω ὅτι ἂν δυνάμενος, τῶν Θηβαίων ἐχόντων τὴν ἀκρόπολιν, τῆς πόλεως κρατεῖν, συσκευασάμενος χρήματα, ᾤχετο ὡς τύτοις πείσων Θηβαίους ἐκβάλλειν μὲν τὺς κρατίσυς, παραδῦναι δ' αὐτῷ πάλιν τὴν πόλιν. Αἰσθόμενοι δὲ οἱ πρόσθεν φυγάδες τὴν ὁδὸν αὐτῦ, καὶ τὴν παρασκευὴν, ἀντεπορεύοντο εἰς τὰς Θήβας. ὡς δὲ ἑώρων αὐτὸν οἰκείως τῶις ἄρ-

dicebat. Adeoque nunc, inquit, omnes illi, qui vos Lacedaemonios deseruere per me adhuc exulant. Quapropter si mea id fuisset in potestate, universa cum urbe ad vos defeciſſem. Nunc quem occupavi portum, vobis tradidi. Audiebant haec ex eo complures, sed quam multi fidem ei haberent, non admodum patet.

4 Quia vero mentionem eorum, quae Euphro designavit, facere coepi; quae restant, continuare lubet. Quum Sicyone dissiderent inter se optimates ac populus, Euphro secum Athenis ducto mercenario milite, in patriam rediit. Itaque urbem, una cum populo sua in potestate habebat; praefectus vero Thebanus, arcem. Quum autem intelligeret, non posse se, quamdiu a Thebanis arx teneretur, urbem sua in potestate retinere: coactis pecuniis, Thebas profectus est, per eas Thebanis persuasurus, ut optimatibus ejectis, urbem sibi restituerent.

5 Verum ii, qui prius acti ab eo fuerant in exilium, cognito ipsius itinere ac instituto; et ipsi Thebas adversus eum profecti sunt. Quumque familiariter eum cum

magiſtratibus verſari viderent, veriti ne, quae vellet, impetraret: adito quidam ex eis periculo, in arce hominem jugulant, quo tempore iſtic Thebani magiſtratus et ſenatus conſidebant. Mox illi, qui erant in magiſtratu, ad ſenatum caedis auctores introducunt, eumque verbis hiſce compellant: ‘ Viros hoſce, cives, 6
‘ qui Euphronem interemere, capitis ar-
‘ ceſſimus. Videmus enim, modeſtos ho-
‘ mines nihil nec injuſtae nec impiae rei
‘ deſignare: quum improbi flagitioſe qui-
‘ dem illi agere ſoleant; verum id ni-
‘ hilominus clam eſſe cupiant. At hi
‘ tantum omnes homines audacia ſcele-
‘ reque ſuperarunt, ut haud procul a ma-
‘ giſtratibus, et vobis ipſis, penes quos
‘ morte multandi, vel abſolvendi pote-
‘ ſtas ſumma eſt, arbitratu proprio hunc
‘ occiderint. Quamobrem ſi extremo
‘ hi ſupplicio non afficientur, quis in ur-
‘ bem venire audebit? quid cognoſcet
‘ civitas, ſi cuivis licebit occidere, prius-
‘ quam ſignificarit, quamobrem huc quis-

χυσι συνόλα, φοβηθέντες μή πως διαπράξαιτο ἃ βούλεται, παρεκινδύνευσάν τινες. καὶ ἀποσφάτλυσιν αὐτὸν ἐν τῇ ἀκροπόλει, τῶν τε ἀρχόντων καὶ τῆς βουλῆς συγκαθημένων. οἱ μέντοι ἄρχοντες τὺς ποιήσαντας εἰσήγαγον εἰς τὴν βυλὴν, καὶ ἔλεγον τάδε· ‘Ανδρες πολῖται, ἡμεῖς τυτυσὶ τὺς Εὔ- ‘φρονα ἀποκτείναντας διώκομεν περὶ θα- ‘νάτυ, ὁρῶντες ὅτι οἱ μὲν σώφρονες οὐδὲν ‘δήπου ἄδικον οὐδὲ ἀνόσιον ποιοῦσιν· οἱ δὲ ‘πονηροὶ ποιοῦσι μὲν, λανθάνειν δὲ ὅμως ‘πειρῶνται. οὗτοι δὲ τοσῦτον πάντας ἀν- ‘θρώπυς ὑπερβεβλήκασι τόλμῃ τε καὶ μι- ‘αρία, ὥστε παρ' αὐτάς τε τὰς ἀρχὰς, ‘καὶ παρ' αὐτὺς ὑμᾶς τὺς κυρίυς, ὕς τινας ‘δεῖ ἀποθνήσκειν, καὶ οὕς τινας μὴ, αὐτο- ‘γνωμονήσαντες, ἀπέκτειναν τὸν ἄνδρα. ‘εἰ ἦν οὗτοι μὴ δώσυσι τὴν ἐσχάτην δίκην, ‘τίς ποτε πρὸς τὴν πόλιν θαρσῶν πο- ‘ρεύσεται; τί δὲ εἴσεται ἡ πόλις, εἰ ἐξέ- ‘ξαι τῷ βουλομένῳ ἀποκτεῖναι πρὶν δη-

‘ λῶσαι, ὅτου ἕνεκα ἥκοι ἕκαστος; ἡμεῖς
‘ μὲν τούτους διώκομεν ὡς ἀνοσιωτάτους, καὶ
‘ ἀνομωτάτους, καὶ πλεῖστον δὴ ὑπερβόν-
‘ τας τῆς πόλεως. ὑμεῖς δὲ ἀκηκόοτες,
‘ ὁποίας τινὸς ὑμῖν δοκοῦσιν ἄξιοι εἶναι δί-
‘ κης, ταύτην αὐτοῖς ἐπίθετε.’ Οἱ μὲν
ἄρχοντες τοιαῦτα εἶπον· τῶν δὲ ἀποκλει-
νάντων οἱ μὲν ἄλλοι ἡρνοῦντο μὴ αὐτόχει-
ρες γενέσθαι· εἷς δὲ ὡμολογήκει, καὶ τῆς
ἀπολογίας ὧδέ πως ἤρχετο· ‘ Αλλ’ ὑ-
‘ περοράν μὲν, ὦ Θηβαῖοι, δύναλὸν ὑμῶν
‘ ἀνδρὶ, ὃς εἰδείη κυρίους μὲν ὄντας ὅ,τι
‘ βούλεσθε αὐτῷ χρῆσθαι. τίνι μέντοι πι-
‘ στεύων ἐνθάδε ἀπέκτεινα τὸν ἄνδρα, εὖ
‘ ἴσε· ὅτι πρῶτον μὲν, τῷ νομίζειν δί-
‘ καια ποιεῖν· ἔπειτα δὲ, τῷ ὑμᾶς ὀρθῶς
‘ γνώσεσθαι. ἤδειν γὰρ, ὅτι καὶ ὑμεῖς τοὺς
‘ περὶ Αρχίαν καὶ Υπάτην, οὓς ἐλάβετε
‘ Εὐφρονι ὅμοια πεποιηκότας, οὐ φῆφον
‘ ἀνεμείναλε, ἀλλὰ ὁπότε πρῶτον ἐδυνά-
‘ σθηλε, ἐτιμωρήσασθε· νομίζονλες, τῶν τε

‘ que veniat? At nos iſtos reos agimus,
‘ ut improbiſſimos ac facinoroſiſſimos ho-
‘ mines, quique inſiguiter rempublicam
‘ hanc contemſerint. Vos re cognita,
‘ quo digni eſſe ſupplicio videbuntur,
7 hoc eos afficite.’ Hujuſmodi magiſtra-
tuum erat oratio. Caeterum reliqui per-
cuſſores ſe patraſſe caedem hanc nega-
bant, uno excepto, qui rem ingenue fa-
tebatur, ſeque hoc quodam modo pur-
gare incipiebat. ‘ Vos vero, Thebani,
‘ non poteſt is contemnere, qui non ig-
‘ norat, poſſe vos ſecum arbitratu veſtro
‘ agere. Quo autem jure fretus hunc
‘ hominem heic occiderim, dicam: Pri-
‘ mum eam ob cauſſam id feciſſe me ſci-
‘ tote, quod exiſtimarem a me fieri ju-
‘ ſtiſſime. Deinde, ut vos recte de cauſſa
‘ cognoſceretis. Sciebam enim, vos, quum
‘ Archias et Hypates iis ſimilia ſua cum
‘ factione patrarent, quae deſignavit Eu-
‘ phro; non expectaſſe judicii calculum,
‘ ſed quamprimum fieri potuit, poenas
‘ de eis ſumſiſſe. Nam ſtatuebatis, eos
‘ qui palam eſſent impii, palam prodito-

res, ac tyrannidis usurpatores, ab omnibus hominibus jam capitis damnatos esse. Ac Euphro quidem certe horum omnium reus erat. Nam quum templa reperisset ornata donariis aureis ac argenteis, omnibus his ea spoliavit. Proditor vero quis manifestior fuit Euphrone? qui quum Lacedaemoniis amicissimus esset, vos illis praetulit. Idem data et accepta a vobis fide, rursum vos deseruit, ac portum vestris adversariis tradidit. Et qui non citra excusationem omnem tyrannus erat, qui servos non modo libertate sed etiam civitate donabat? Idem interficiebat, agebat in exilium, facultatibus spoliabat non injustum aliquid designantes, sed quos ei collubitum erat, in quibus erant optimates. Praeterea nobis infestissimorum Athenienſium ope recuperata civitate, praefecto vestro arma intulit. Quum autem eum urbe non pos-

περιφανῶς ἀνοσίων, καὶ τῶν φανερῶς προ-
δοτῶν, καὶ τυραννεῖν ἐπιχειρούντων, ὑ-
πὸ πάντων ἀνθρώπων θάνατον κατεγνῶ-
σθαι. Οὐκοῦν καὶ Εὔφρων ἔνοχος πᾶσι
τούτοις ἦν. παραλαβὼν μὲν γὰρ τὰ ἱε-
ρὰ μετὰ καὶ χρυσῶν τύτων καὶ ἀργυρῶν
ἀναθημάτων, κενὰ πάντων ἀπέδειξε.
προδότης γε μὴν τίς ἂν περιφανέστερος
Εὔφρονος εἴη; ὃς φιλαίταλος μὲν ὢν Λα-
κεδαιμονίοις, ὑμᾶς εἵλετο ἀντ' ἐκείνων.
πιστὰ δὲ δὺς καὶ λαβὼν παρ' ὑμῶν, πά-
λιν προὔδωκεν ὑμᾶς, καὶ παρέδωκε τοῖς
ἐναντίοις τὸν λιμένα. καὶ μὴν πῶς οὐκ
ἀπροφασίστως τύραννος ἦν, ὃς δύλυς οὐ
μόνον ἐλευθέρους, ἀλλὰ καὶ πολίτας ἐ-
ποίει; ἀπεκτίννυε δὲ, καὶ ἐφυγάδευε, καὶ
χρήματα ἀφῃρεῖτο ὐ τὺς ἀδικῦντας, ἀλλ'
οὓς αὐτῷ ἐδόκει. οὗτοι δὴ ἦσαν οἱ βέλ-
τιστοι. Αὖθις δὲ μετὰ τῶν ἐναντιωτά-
των ὑμῖν Ἀθηναίων κατελθὼν εἰς τὴν
πόλιν, ἐναντία μὲν ἔθετο τῷ παρ' ὑμῶν

« ἀρκοῦσι τὰ ὅπλα. ἐπεὶ σὴ ἐκείνων οὐκ
« ἐδυνάσθη ἐκ τῆς πόλεως ἐκβαλεῖν, συ-
« σκευασάμενος χρήματα, δεῦρο ἀφίκετο.
« καὶ εἰ μὲν ὅπλα θρᾳκικὰ ἐφάνη ἐφ' ὑμᾶς,
« καὶ χάριν ἄν μοι εἶχε, εἰ ἀπέκτεινα αὐ-
« τόν. ὃς δὲ χρήματα ἦλθε παρασκευ-
« ασάμενος, ὡς τούτοις ὑμᾶς διαφθερῶν,
« καὶ πείσων, πάλιν κύριον αὐτὸν ποιῆσαι
« τῆς πόλεως, τούτῳ ἐγὼ τὴν δίκην ἐπι-
« δείς, πῶς ἂν δικαίως ὑφ' ὑμῶν ἀποθά-
« νοιμι; καὶ γὰρ οἱ μὲν ὅπλοις βιασθέντες,
« βλάπτονται μὲν, οὐ μέντοι ἄδικοί γε ἀ-
« ναφαίνονται· οἱ δὲ χρήμασι παρὰ τὸ δί-
« καιον διαφθαρέντες, ἅμα μὲν βλάπτονται,
« ἅμα δὲ αἰσχύνῃ περιπίπτουσιν. Εἰ μὲν
« τοίνυν ἐμοὶ μὲν πολέμιος ἦν, ὑμῖν δὲ φί-
« λος, κἀγὼ ὁμολογῶ μὴ καλῶς ἄν μοι
« ἔχειν τοῦτον παρ' ὑμῖν ἀποκτεῖναι· ὁ δὲ
« ὑμᾶς προδιδοὺς, τί ἐμοὶ πολεμιώτερος ἦν,
« ἢ ὑμῖν; ἀλλὰ νὴ Δία, εἴποι τις ἄν,
« ἐπὶ σὲ ἦλθε, κἄτα, εἰ μὲν ἀπεχόμενον

ſet ejicere, coactis pecuniis huc venit. Quod ſi palam adverſus vos armatos collegiſſet, etiam mihi gratiam haberetis, quod eum interfeciſſem. Nunc quum pecunias paratas attulerit, quibus vos corrumperet, ac permoveret, ut rurſus eum Sicyone rerum ſummae praeficeretis: quonam pacto jure a vobis interficiar, qui talem hunc ſupplicio affeci? Qui armis coacti ſunt, laeduntur illi quidem, non tamen eſſe injuſti videri poſſunt. At qui pecuniis praeter jus et aequum ſunt corrupti, ſimul laeduntur, ſimul turpitudine gravantur. Jam ſi mihi quidem hoſtis, vobis autem amicus erat: fateor ipſe, factum a me eſſe improbe, quod apud vos eum interfecerim. At qui vos deſeruerat, quo pacto magis mihi quam vobis, hoſtis erat? Fortaſſe quis profecto dixerit: At ſponte ſua huc venit. Ergo ſi quis eum extra urbem veſtram occidiſſet, laudem reperiſſet: nunc quum

‘ reverſus eſſet, facinora priora cumu-
‘ laturus, aliis non jure caeſus dicetur?
‘ Unde poteſt is qui hoc ait, demonſtra-
‘ re, proditores, transfugas, tyrannos,
‘ publicis apud Graecos foederibus con-
‘ tineri? Praeterea velim vobis in men-
‘ tem revocetis, decretum a vobis factum
‘ eſſe, quo conceditis, exules compre-
‘ henſos ex omnibus ſociis urbibus ab-
‘ duci jus eſſe. Jam qui, quum exul ef-
‘ ſet, ſine communi ſociarum civitatum
‘ decreto in patriam reverſus ſit; eumne
‘ quiſquam injuſte caeſum dicere poſſit?
‘ Equidem vos aio, Thebani, ſi me occi-
‘ deritis, ulturos vicem ejus, qui vobis
‘ infeſtiſſimus fuerit: Sin me juſte feciſ-
‘ ſe judicaveritis, ulti videbimini non
‘ vos ſolum, ſed etiam ſocios veſtros u-
‘ niverſos.’ His auditis Thebani juſte &
caeſum Euphronem pronuntiarunt. Ve-
rum cives ipſius eum, ut virum bonum,
Sicyonem allatum in foro ſepelierunt,

‘τῆς πόλεως ὑμῶν ἀπέκλεινέ τις αὐτόν,
‘ἐπαίνου ἂν ἐτύγχανε· νῦν δὲ ὅτι πάλιν
‘ἦλθεν ἄλλα πρὸς τοῖς πρόσθεν κακὰ
‘ποιήσων, ὑ δικαίως φησί τις αὐτὸν τεθ-
‘νᾶναι; πῦ ἔχων Ἕλλησι σποιδὰς ἀπο-
‘δεῖξαι ἢ προδόταις, ἢ πάλιν αὐτομόλοις,
‘ἢ τυράννοις; Πρὸς δὲ τύτοις ἀναμνήσθη-
‘τε, ὅτι ϗ ἐψηφίσασθε δήπυ, τοὺς φυ-
‘γάδας ἀγωγίμους εἶναι ἐκ πασῶν τῶν
‘συμμαχίδων. ὅστις δὲ ἄνευ κοινοῦ τῶν
‘συμμαχίδων δόγματος κατέρχηται φυ-
‘γάς, τῦτον ἔχοι τίς ἂν εἰπεῖν ὅπως οὐ
‘δίκαιόν ἐστιν ἀποθνήσκειν; ἐγώ φημι, ὦ
‘ἄνδρες, ἀποκλείναντας μὲν ὑμᾶς ἐμὲ, τε-
‘τιμωρηκότας ἔσεσθαι ἀνδρὶ τῷ πάντων
‘ὑμῖν πολεμιωτάτῳ· γνόντας δὲ δίκαια
‘πεποιηκέναι, αὐτὺς τετιμωρηκότας φα-
‘νεῖσθαι ὑπέρ τε ὑμῶν αὐτῶν ϗ ὑπὲρ τῶν
‘συμμάχων ἁπάντων.’ Οἱ μὲν δὴ Θη-
βαῖοι, ταῦτα ἀκύσαντες, ἔγνωσαν δίκαια
τὸν Εὔφρονα πεπονθέναι. οἱ μέν τοι πα-

λῖται αὐτὸν ὡς ἄνδρα ἀγαθὸν νομισάμενοι, ἔθαψάν τε ἐν τῇ ἀγορᾷ, καὶ ὡς ἀρχηγέτην τῆς πόλεως σέβονται. οὕτως ὡς ἔοικεν, οἱ πλεῖστοι ὁρίζονται τοὺς εὐεργέτας αὐτῶν, ἄνδρας ἀγαθοὺς εἶναι.

δ. Καὶ τὰ μὲν περὶ Εὐφρονος εἰρηται. ἐγὼ δὲ ἔνθεν εἰς ταῦτα ἐξέβην, ἐπάνειμι. ἔτι γὰρ τειχιζόντων τῶν Φλιασίων τὴν Θυαμίαν, καὶ τοῦ Χάρητος ἔτι παρόντος, ὁ Ὠρωπὸς ὑπὸ τῶν φευγόντων κατελήφθη. στρατευσαμένων δὲ πάντων Ἀθηναίων ἐπ' αὐτὸν, καὶ τὸν Χάρητα μεταπεμψαμένων ἐκ τῆς Θυαμίας, ὁ μὲν λιμὴν αὖ ὁ τῶν Σικυωνίων πάλιν ὑπ' αὐτῶν τε πολιτῶν καὶ τῶν Ἀρκάδων ἀλίσκεται. τοῖς δ' Ἀθηναίοις ἰδίοις τῶν συμμάχων ἐβοήθησεν, ἀλλ' ἀνεχώρησαν, Θηβαίους παρακαταθέμενοι τὸν Ὠρωπὸν, μέχρι δίκης. Καταμαθὼν δὲ ὁ Λυκομήδης μεμφομένους τοὺς Ἀθηναίους τοῖς συμμάχοις, ὅτι αὐτοὶ μὲν πολλὰ πράγματα εἶχον δι' ἐκείνους, οὐ βοηθοῦσι

ac ut patronum urbis venerantur. Hoc modo magna pars hominum, nec quidem videtur, eos viros bonos esse statuit, qui bene sint de ipsis promeriti.

IV. Atque hactenus de Euphrone diximus. Quapropter unde digressus sum, redeo. Nam interea, dum Thyamiam Phliasii muniunt, praesente adhuc Charete, Oropus ab exulibus occupatus est. Huc Athenienses quum copias universas deduxissent, et Charetem quoque revocassent; rursum portus Sicyoniorum a civibus et Arcadibus capitur. Nemo sociorum suppetias Athenienſibus id temporis tulit, sed discessere; Oropo Thebanorum fidei credito, donec de caussa
2 cognosceretur. Quumque Lycomedes animadverteret, Athenienses queri de sociis, quod quum ipsis illorum caussa multum negotii facesseretur, nemo tamen viciſſim eis opem ferret: decies millibus

auctor esse coepit, ut de societate cum illis agerent. Ac primo quidem difficile factu quibusdam Athenienſibus videbatur, quod quum Lacedaemoniorum eſſent in foedere, adverſariis ipſorum adjungere ſe deberent. Verum poſtea quam ratiocinando comperere, nihilo minus ex re Lacedaemoniorum eſſe, quam ſua, Thebanorum auxiliis Arcades non egere; tandem ſocietatem cum Arcadibus inierunt. Ejus auctor rei Lycomedes, Athenis diſcedens, feliciſſime diem ſuum obit. Nam quum navigia complura eſſent, electo de his, quod ipſi placuiſſet, pactoque inito, ut ubi vellet ipſe, exponeretur: iſtic e navi maluit egredi, ubi tum forte exules erant, atque hoc modo extinctus eſt. Reabſe tamen haec ſocietas inita fuit. Quum autem ad populum Athenienſem Demotio verba faceret, videri ſibi recte cum Arcadibus contractam amicitiam, verum dandam

δ' αὐτοῖς ὑδείς, πείθει τὰς μυρίας πράττειν περὶ συμμαχίας πρὸς αὐτός. τὸ μὲν ἓν πρῶτον ἐδυσχέραινόν τινες τῶν Αθηναίων, τὸ Λακεδαιμονίοις ὄντας φίλους, γενέσθαι τοῖς ἐναντίοις αὐτῶν συμμάχους. ἐπεὶ δὲ λογιζόμενοι εὕρισκον ὑδὲν μεῖον Λακεδαιμονίοις, ἢ σφίσιν ἀγαθὸν, τὸ Αρκάδας μὴ προσδεῖσθαι Θηβαίων, ὕτω δὴ προσεδέχοντο τὴν τῶν Αρκάδων συμμαχίαν. Καὶ Λυκομήδης ταῦτα πράτλων, ἀπιὼν Αθήνηθεν, δαιμονιώτατα ἀποθνήσκει. ὄντων γὰρ παμπόλλων πλοίων, ἐκλεξάμενος τύτων ὃ ἐβύλετο, ϗ συνθέμενος τοίνυν ἀποβιβάσαι, ὅποι αὐτὸς κελεύοι, εἵλετο ἐνταῦθα ἐκβῆναι, ἔνθα οἱ φυγάδες ἐτύγχανον ὄντες. κἀκεῖνος μὲν οὕτως ἀποθνήσκει. ἡ μέντοι συμμαχία ὄντως ἐπεραίνετο. Εἰπόντος δὲ Δημοτίωνος ἐν τῷ δήμῳ τῶν Αθηναίων, ὡς ἡ μὲν πρὸς τὰς Αρκάδας φιλία καλῶς αὐτῷ δοκοίη πράτλεσθαι, τοῖς μέντοι στρατηγοῖς προστάξαι ἔφη

χρῆναι, ὅπως καὶ ἡ Κόρινθος σῶα ἢ τῷ δήμῳ τῶν Αθηναίων. ἀκούσαντες ταῦτα οἱ Κορίνθιοι, πέμψαντες ταχὺ ἱκανὰς φρουρὰς ἑαυτῶν πάντοσε, ὅπου ἐφρούρουν Αθηναῖοι, εἶπον αὐτοῖς ἀπιέναι, ὡς οὐδὲν ἔτι δεόμενοι φρουρῶν. οἱ δ' ἐπείθοντο. ὡς δὲ συνῆλθον οἱ ἐκ τῶν φρουρίων Αθηναῖοι εἰς τὴν πόλιν, ἐκήρυξαν οἱ Κορίνθιοι, εἴ τις ἀδικοῖτο Αθηναίων, ἀπογράφεσθαι, ὡς ληψομένους τὰ δίκαια. Οὕτω δὲ τούτων ἐχόντων, Χάρης ἀφικνεῖται μετὰ τοῦ ναυτικοῦ πρὸς τὰς Κεγχρέας. ἐπεὶ δ' ἔγνω τὰ πεπραγμένα, ἔλεξεν, ὅτι ἀκούσας ἐπιβουλεύεσθαι τῇ πόλει, βοηθῶν παρείη. οἱ δ' ἐπαινέσαντες αὐτὸν, οὐδέν τι μᾶλλον ἐδέχοντο τὰς ναῦς εἰς τὸν λιμένα, ἀλλ' ἀποπλεῖν ἐκέλευον· καὶ τοὺς ὁπλίτας καὶ τὰ δίκαια ποιήσαντες ἀπέπεμψαν. ἐκ μὲν οὖν τῆς Κορίνθου οἱ Αθηναῖοι οὕτως ἀπηλλάγησαν. Τοῖς μέντοι Αρκάσιν ἠναγκάζοντο πέμπειν τοὺς ἱππέας ἐπικούρους διὰ τὴν συμ-

esse operam, ut et Corinthus Atheniensium populo salva esset: posteaquam id inaudiissent Corinthii, celeriter missis hinc inde satis magnis praesidiis, ubicunque in excubiis Athenienses erant, eos abire jusserunt, quod jam non amplius opera praesidiariorum egerent. Parebant in hoc illi, quumque de castellis in urbem confluxissent; edixere per praeconem Corinthii, si quis Atheniensis de injuria sibi facta queri vellet, is uti nomen suum profiteretur: nec enim jus ei
5 denegatum iri. Atque hoc rerum statu Chares cum classe Cenchreas appulit. Quumque quid actum esset, comperisset; adesse se dixit auxilii causa, quod Corintho insidias strui accepisset. Illi collaudata ipsius voluntate, non tamen in portum naves admisere; sed uti cum eis discederet, hortabantur. Itidem milites Athenienses, posteaquam satis eis factum esset, dimiserunt. Hoc modo Athenien-
6 ses Corintho discesserunt. Ut autem auxiliares equitum copias Arcadibus mitterent, tenebantur ex causa foederis, si

quis Arcadiae bellum intuliſſet: neque tamen agrum Laconicum, inferendi belli cauſa, invadebant. Caeterum Corinthiis, qui ſecum ipſi perpenderent, difficulter ſe ſalvos eſſe poſſe, qui jam ante terra premerentur, ac jam novos adverſarios Athenienſes nacti eſſent, viſum eſt, cogendas eſſe ſtipendiarias equitum peditumque copias. His quum ipſimet praeeſſent, eadem opera civitatem ſuam praeſidio muniebant, et hoſtes ſuos vexabant. Praeterea Thebas mittunt interrogatum, pacemne poſſent impetrare, ſi eo veniſſent. Quumque venire Thebani eos juberent, quod impetraturi pacem eſſent: orabant Corinthii, prius uti conveniundi ſocios poteſtatem ſibi facerent. Nam cupere ſe una cum iis pacem facere, qui eam expoſcerent: permiſſuros, ut illi bellum gererent, qui paci bellum praeferrent. Quod quum itidem eis Thebani concederent, Corinthii Lacedaemonem profecti, hac oratione ſunt uſi: 7
‘ Venimus, Lacedaemonii, ad vos, qui 8
‘ amici veſtri ſumus; aequumque cen-

μαχίαν, εἴ τις στρατεύοιτο ἐπὶ τὴν Αρχαδίαν. τῆς δὲ Λακωνικῆς οὐκ ἐπέβαινον ἐπὶ πολέμῳ. τοῖς δὲ Κορινθίοις ἐνθυμουμένοις, ὡς χαλεπῶς ἔχοι αὐτὼς σωθῆναι, κεκρατημένους μὲν καὶ πρόσθεν καλὰ γῆν, προσγεγενημένων δὲ αὐτοῖς Αθηναίων ἀνεπιτηδείων, ἔδοξεν ἀθροίζειν καὶ πεζοὺς καὶ ἱππέας μισθοφόρους. ἡγεμένοι δὲ τούτων, ἅμα μὲν τὴν πόλιν ἐφύλαττον, ἅμα δὲ τοὺς πολεμίους κακῶς ἐποίων. Εἰς μέντοι Θήβας ἔπεμψαν ἐπερησομένους, εἰ τύχοιεν ἂν εἰρήνης ἐλθόντες. ἐπεὶ δὲ οἱ Θηβαῖοι ἰέναι ἐκέλευον, ὡς * ἐσομένης, ἐδεήθησαν οἱ Κορίνθιοι ἐᾶσαι σφᾶς ἐλθεῖν καὶ ἐπὶ τοὺς συμμάχους, ὡς μετὰ μὲν τῶν βουλομένων ποιησόμενοι τὴν εἰρήνην, τούς τε πόλεμον αἱρησομένους ἐάσοντες πολεμεῖν. ἐφέντων δὲ καὶ ταῦτα πράττειν τῶν Θηβαίων, ἐλθόντες εἰς Λακεδαίμονα οἱ Κορίνθιοι εἶπον· Ἡμεῖς, ὦ ἄνδρες Λακεδαιμόνιοι, πρὸς ὑμᾶς πάρεσμεν, ὑμέτεροι

* ἐσομένην.

‘ φίλον· κ᾽ ἄξιῶμεν, εἰ μέν τινα ὁρᾶτε σω-
‘ τηρίαν ὑμῖν, ἐὰν διακαρτερῶμεν πολε-
‘ μοῦντες, διδάξαι καὶ ἡμᾶς· εἰ δὲ ἀπόρως
‘ γιγνώσκετε ἔχοντα τὰ ὑμέτερα. εἰ μὲν
‘ κ᾽ ὑμῖν συμφέρει, ποιήσασθαι μεθ᾽ ἡμῶν
‘ τὴν εἰρήνην· ὡς οὐδὲ μετ᾽ ἄλλων ἂν ἥδιον,
‘ ἢ μεθ᾽ ὑμῶν σωθείημεν. εἰ μέν τοι ὑ-
‘ μεῖς λογίζεσθε συμφέρειν ὑμῖν πολεμεῖν,
‘ δεόμεθα ὑμῶν ἐάσαι ἡμᾶς εἰρήνην ποιή-
‘ σασθαι. σωθέντες μὲν γὰρ ἴσως ἂν αὖθις
‘ ἔτι ποτὲ ἐν καιρῷ ὑμῖν γενοίμεθα· ἐὰν
‘ δὲ νῦν ἀπολώμεθα, δῆλον ὅτι οὐδέ ποτε
‘ ἔτι χρήσιμοι ἐσόμεθα.’ Ακούσαντες δὲ
ταῦτα οἱ Λακεδαιμόνιοι, τοῖς τε Κορινθί-
οις συνεβούλευον τὴν εἰρήνην ποιήσασθαι, κ᾽
τῶν ἄλλων συμμάχων ἐπέτρεψαν τοῖς
μὴ βουλομένοις σὺν ἑαυτοῖς πολεμεῖν ἀνα-
παύεσθαι. αὐτοὶ δ᾽ ἔφασαν πολεμοῦντες
πράξειν ὅ,τι ἂν τῷ Θεῷ φίλον ᾖ· ὑφί-
στασθαι δὲ οὐδέ ποτε, ἢν παρὰ τῶν πατέ-
ρων παρέλαβον Μεσσήνην, ταύτης στερη-

‘ ſemus eſſe, ut ſi quam in eo rationem
‘ ſalutis veſtrae ſitam perſpicitis, ſi nos
‘ in bello perſeveraverimus; eam nobis
‘ etiam commonſtretis: Sin ad inopiam
‘ res veſtras eſſe redactas intelligitis:
‘ una nobiſcum pacem faciatis, ſi quidem
‘ id ex re veſtra fuerit. Nec enim ulli
‘ ſunt homines, quibuſcum uſque adeo
‘ ſalvi eſſe cupiamus, ac vobiſcum. At ſi
‘ vos rationem aliquam intelligitis, quam-
‘ obrem vobis bellum expediat gerere;
‘ precamur vos, uti nobis pacem facere
‘ per vos liceat. Nam ſi hoc tempore fu-
‘ erimus conſervati, fortaſſe rurſus ali-
‘ quando vobis uſui erimus: Sin jam pe-
‘ reamus, certum eſt, non poſſe nos un-
9 ‘ quam vobis deinceps prodeſſe.’ His
auditis Lacedaemonii non modo dant
hoc conſilii Corinthiis, ut pacem face-
rent: ſed aliis etiam ſociis liberum re-
linquunt, ut ſi quidem eis ſecum bello
incumbere non placeret, quieſcendo ſe
recrearent. Se tamen perſtituros aiebant
in bello, atque id facturos, quod Deo vi-
ſum eſſet. Nunquam certe conceſſuros,

ut Meſſene, quam a majoribus ſuis accepiſſent, ſibi eriperetur. Quibus audi- 10
tis, Corinthii pacis conſtituendae cauſſa Thebas profecti ſunt. Ab eis petebant Thebani, ut in ipſorum etiam ſocietatem jurarent. Verum reſpondebant Corinthii, ſocietatem non eſſe pacem, ſed belli commutationem. Quod ſi ita placeret ipſis, adeſſe ſe aiebant, ut conditionibus aequis pacem facerent. Quorum virtutem admirati Thebani, quod tametſi eſſent in periculo, nollent tamen adverſus bene de ſe meritos bellum gerere: pacem ipſis, et Phliaſiis, et quotquot Thebas cum eis venerant, ea conditione conceſſerunt; ut ſinguli agro ſuo potirentur. Deinde ſacramentis haec confirmata ſunt. Ac Phliaſii quidem, poſt- 11
eaquam haec pax conſtituta eſſet, confeſtim exceſſere Thyamia. Verum Argivi, quanquam iiſdem conditionibus pacem ſe facturos juraverant, quia tamen impetrare non poterant, ut Phliaſiorum exules in Tricarano, tanquam ſi eſſent in civitate ſua, manerent: Thyamiam

ναι. Οἱ οὖν Κορίνθιοι ἀκούσαντες ταῦτα, ἐπορεύοντο εἰς τὰς Θήβας ἐπὶ τὴν εἰρήνην. οἱ μέν τοι Θηβαῖοι ἠξίουν αὐτοὺς καὶ συμμαχίαν ὀμνύναι. οἱ δὲ ἀπεκρίναντο, ὅτι ἡ μὲν συμμαχία οὐκ εἰρήνη, ἀλλὰ πολέμου μεταλλαγὴ εἴη. εἰ δὲ βούλοιντο, παρεῖναι ἔφασαν τὴν δικαίαν εἰρήνην ποιησόμενοι. ἀγασθέντες δὲ αὐτοὺς οἱ Θηβαῖοι, ὅτι καίπερ ἐν κινδύνῳ ὄντες, οὐκ ἤθελον τοῖς εὐεργέταις εἰς πόλεμον καθίσασθαι, συνεχώρησαν αὐτοῖς, καὶ Φλιασίοις, καὶ τοῖς ἐλθοῦσι μετ' αὐτῶν εἰς Θήβας, τὴν εἰρήνην, ἐφ' ᾧτε ἔχειν τὴν ἑαυτῶν ἑκάστους. κἀ ἐπὶ τούτοις ὠμόθησαν οἱ ὅρκοι. Οἱ μὲν δὴ Φλιάσιοι, ἐπεὶ οὕτως ἡ ξύμβασις ἐγένετο, εὐθὺς ἀπῆλθον ἐκ τῆς Θυαμίας· οἱ δὲ Αργεῖοι, ὁμόσαντες ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς τούτοις εἰρήνην ποιήσασθαι, ἐπεὶ οὐκ ἠδύναντο καταπρᾶξαι, ὥστε τοὺς τῶν Φλιασίων Φυγάδας μένειν ἐν τῷ Τρικαράνῳ ὡς ἐν τῇ ἑαυτῶν πόλει * ὄντας, παραλαβόντες ἐφρύ-

* ἔχοντες.

ρων, φάσκοντες σφετέραν καὶ τὴν γῆν ταύτην εἶναι, ἣν ὀλίγῳ πρότερον ὡς πολεμίαν οὖσαν ἐδήωσαν. καὶ δίκας τῶν Φλιασίων προκαλουμένων, οὐκ ἐδίδοσαν. Σχεδὸν δὲ περὶ τοῦτον τὸν χρόνον τετελευτηκότος ἤδη τοῦ πρότερου Διονυσίου, ὁ υἱὸς αὐτοῦ πέμπει βοήθειαν τοῖς Λακεδαιμονίοις δώδεκα τριήρεις, καὶ ἄρχοντα αὐτῶν Τιμοκράτην. οὗτος δ' οὖν ἀφικόμενος, συνεξαιρεῖ αὐτοῖς Σελλασίαν· καὶ τοῦτο πράξας, ἀπέπλευσεν οἴκαδε. μετὰ δὲ τοῦτο ὑ πολλῷ ὕστερον καταλαμβάνουσιν οἱ Ηλεῖοι Λασιῶνα, τὸ μὲν παλαιὸν ἑαυτῶν ὄντα, ἐν δὲ τῷ παρόντι συντελοῦντα εἰς τὸ Αρκαδικόν. Οἱ μέν τοι Αρκάδες ὑ παρωλιγώρησαν, ἀλλ' εὐθὺς παραγγείλαντες ἐβοήθουν. ἀντεβοήθησαν δὲ καὶ οἱ τῶν Ηλείων τετρακόσιοι, καὶ ἔτι τριακόσιοι. ἀντιστρατευομένων δὲ τὴν ἡμέραν ἐν ἐπιπεδοτέρῳ χωρίῳ τῶν Ηλείων, τῆς νυκτὸς οἱ Αρκάδες ἀναβαίνουσιν ἐπὶ τὴν τοῦ ὑπὲρ τῶν Ηλείων ὄρους κορυφήν·

receptam praesidio munichant, quod eum agrum suum esse dicerent, quem paulo ante velut hosticum vastaverant. Quumque Phliasii provocarent ad causae disceptationem, denegatum hoc eis
12 est. Atque hoc ferme tempore, quum jam Dionysius major e vivis excessisset: filius ejus naves duodecim, quibus Timocratem praefecerat, in subsidium Lacedaemoniis mittit. Is quum appulisset, in expugnanda eos Sellasia juvit; eaque re gesta, domum navigavit. Non multo post, Lasionem Elei occupant, quod oppidum fuerat illud quidem olim ipsorum in potestate: sed hoc tempore juris Ar-
13 cadici erat. Eam rem Arcades minime negligebant, sed mox concitatis suis opem ferebant. Contra prodibant cccc Elei, rursumque ccc. Quumque interdiu castra in campo nonnihil plano Elei hostibus opposuissent, noctu Arcades in verticem montis ejus ascendunt, qui Eleis imminebat, ac prima luce adversus

Eleos deſcendunt. Illi quum ſimul eos et ſuperiore de loco adventantes viderent, et multo ſe plures: diu quidem, quominus diſcederent, pudore detinebantur, tandem vero congreſſi cum Arcadibus, vix conferta cum illis manu fugam arripiunt. Quumque per difficilia loca diſcederent, multos et viros et arma deſiderarunt. Arcades ea re geſta, 14
verſus ſita in jugis collium oppida pergunt: quumque ea cepiſſent, excepta Thrauſto, ad Olympiam accedunt. Ubi Saturni aedem vallo muniviſſent, praeſidium ibi collocant, ac monte Olympiaco potiuntur. Praeterea Marganeas, nonnullis cedentibus, capiunt. Quibus ita ſuccedentibus, omnino dejectis Elei quidem animis erant, Arcades vero ad ipſam urbem uſque accedunt. Quumque ad forum uſque penetraſſent, iſtic Elei quidam equites, aliique ſe opponunt; expulſisque Arcadibus, et nonnullis interemtis, tropaeum ſtatuunt. Erati 5

ἅμα δὲ τῇ ἡμέρᾳ κατέβαινον ἐπὶ τοὺς Ηλείους. οἱ δὲ, ἰδόντες ἅμα μὲν ἐξ ὑπερδέξιου προσιόντας, ἅμα δὲ πολλαπλασίους, ἢ πολλῷ μὲν ἀπελθεῖν ἠχύθησαν, ὁμόσε δὲ ἦλθον, καὶ εἰς χεῖρας δεξάμενοι ἔφυγον· καὶ πολλοὺς μὲν ἄνδρας, πολλὰ δὲ ὅπλα ἀπώλεσαν, κατὰ δυσχωρίας ἀποχωροῦντες. Οἱ δὲ Αρκάδες, διαπραξάμενοι ταῦτα, ἐπορεύοντο ἐπὶ τὰς τῶν ἀκρωρειῶν πόλεις. λαβόντες δὲ ταύτας, πλὴν Θραύστου, ἀφικνοῦνται εἰς Ολυμπίαν· καὶ περισαυρώσαντες τὸν Κρόνειον, ἐνταῦθα ἐφρούρουν, καὶ ἐκράτουν τοῦ Ολυμπιακοῦ ὄρους. ἔλαβον δὲ καὶ Μαργανέας, ἐνδόντων τινῶν. οὕτω δὲ τούτων προκεχωρηκότων, οἱ μὲν Ηλεῖοι αὖ παντάπασιν ἠθύμησαν· οἱ δὲ Αρκάδες ἔρχονται ἐπὶ τὴν πόλιν. καὶ μέχρι μὲν τῆς ἀγορᾶς ἦλθον· ἐκεῖ μέντοι ὑποστάντες οἵ τε ἱππεῖς καὶ ἄλλοι τινὲς αὐτῶν, ἐκβάλλουσί τε αὐτοὺς, καὶ ἀπέκτειναν τινάς, καὶ τρόπαιον ἔστησαντο. Ἦν μὲν δὴ καὶ πρότερον

διαφορὰ ἐν τῇ Ηλίδι. οἱ μὲν γὰρ περὶ Χάροπόν τε, καὶ Θρασωνίδαν, καὶ Αργεῖον, εἰς δημοκρατίαν ἦγον τὴν πόλιν, οἱ δὲ περὶ Στράλκαν τὲ, καὶ Ἱππίαν, καὶ Στρατόλαν εἰς ὀλιγαρχίαν. ἐπεὶ δὲ οἱ Αρκάδες μεγάλην δυνάμιν ἔχοντες σύμμαχοι ἐδόκουν εἶναι τοῖς δημοκρατεῖσθαι βυλομένοις, ἐκ τούτου δὴ θρασύτεροι οἱ περὶ τὸν Χάροπον ἦσαν, καὶ συνθέμενοι τοῖς Αρκάσιν ἐπιβοηθεῖν, καταλαμβάνυσι τὴν ἀκρόπολιν. Οἱ δὲ ἱππεῖς καὶ οἱ τριακόσιοι οὐκ ἠμέλησαν, ἀλλ' εὐθὺς ἐχώρων ἄνω, καὶ ἐκκρούσιν αὐτούς· ὥστ' ἔφυγον σὺν τῷ Αργείῳ καὶ Χαρόπῳ τῶν πολιτῶν περὶ τετρακοσίους. οὐ πολὺ δὲ ὕστερον οὗτοι παραλαβόντες τῶν Αρκάδων τινὰς, καταλαμβάνυσιν Πύλον. καὶ πολλοὶ μέν τοι πρὸς αὐτοὺς ἐκ τῆς πόλεως ἀπῆσαν τοῦ δήμου, ἅτε χωρίον τὲ καλὸν καὶ μεγάλην ῥώμην τὴν τῶν Αρκάδων σύμμαχον ἔχοντες. ἐπέβαλον δὲ ὕστερον καὶ εἰς τὴν χώραν τὴν τῶν Ηλείων οἱ Αρ-

autem jam ante quoddam apud Elidem diſſidium. Nam qui Charopo, Thraſonidae, Argeo adhaerebant, popularis civitatis ſtatus auctores erant: e contrario Stalcae, Hippiae, Stratolae factio ad paucorum imperium rempublicam revocabat. Quum autem Arcades qui magnas habebant copias, iis opitulari viderentur, qui populi poteſtatem in adminiſtratione probabant: audacior ex eo Charopus cum ſuis erat, pactique cum Arcadibus de ſummittendis auxiliis, arcem
16 capiunt. Eam rem equites cum ccc non negligere, ſed ſtatim ſurſum pergere, vique adverſarios ex arce propellere: quo factum, ut cum Argeo Charopoque plus minus cccc cives in exilium ejicerentur. Non multo poſt, ſumtis hi ſecum Arcadibus quibuſdam, Pylum capiunt: quo quidem ad eos multi ex populo ab urbe confluebant, quod jam oppidum egregium, et ab Arcadibus, quorum erat magna potentia, ſubſidia haberent: qui ſane deinceps etiam fines Eleorum ingreſſi

sunt, persuasi ab exulibus, futurum ut urbs deditionem faceret. Verum id tem- 17
poris Achaei, Eleorum foederati, urbem eorum tutati sunt: eoque factum, ut Arcades alia re nulla gesta, quam quod agrum vastassent, discesserint. Ubi primum egressi fines Eleorum fuissent, certiores facti, Pellenenses apud Elidem esse; noctu itinere longissimo confecto, Olurum Pellenensium oppidum, capiunt. Nam rursum Pellenenses ad Lacedaemoniorum societatem arcesserant. Illi 18
re cognita, et ipsi facto circuitu, qua quidem poterant, Pellenen revertuntur. Deinde cum Arcadibus, qui Olurum tenebant, et universo cum Arcadum populo bellum gerunt, quanquam ipsi perpauci numero essent: neque destitere prius quam Olurum expugnassent. Rursus 19
Arcades alia expeditione Elidem adoriuntur. Quumque inter Cyllenen ac ur-

κάδες ὑπὸ τῶν φευγόντων ἀναπειθόμενοι, ὡς ἡ πόλις προσχωρήσοιτο. Αλλὰ τότε μὲν οἱ Αχαιοὶ, φίλοι τοῖς Ηλείοις γενόμενοι, τὴν πόλιν αὐτῶν διεφύλαξαν· ὥστε οἱ Αρκάδες ὐδὲν ἄλλο πράξαντες, ἢ δηώσαντες αὐτῶν τὴν χώραν, ἀπῆλθον. εὐθὺς μέν τοι ἐκ τῆς Ηλείας ἐξελθόντες, αἰσθόμενοι τοὺς Πελληνεῖς ἐν Ηλιδι ὄντας, νυκτὸς μακροτάτην, ὁδὸν ἐλθόντες καταλαμβάνουσιν αὐτῶν Ολυρον. ἤδη γὰρ πάλιν προσεκεχωρήκεσαν οἱ Πελληνεῖς εἰς τὴν τῶν Λακεδαιμονίων συμμαχίαν. Επεὶ δ' ἤσθοντο τὰ περὶ Ολύρυ, περιελθόντες αὖ καὶ ὅτοι, ὅποι ἐδύναντο, εἰς τὴν αὐτῶν πόλιν Πελλήνην εἰσῆλθον. καὶ ἐκ τούτου δὴ ἐπολέμουν τοῖς ἐν Ολύρῳ Αρκάσι τε καὶ τῷ ἑαυτῶν παντὶ δήμῳ, καὶ μάλα ὀλίγοι ὄντες. ὅμως δὲ ὐδὲ πρόσθεν ἐπαύσαντο, πρὶν ἐξεπολιόρκησαν τὸν Ολυρον. Οἱ δ' αὖ Αρκάδες πάλιν ποιοῦνται ἄλλην στρατείαν εἰς Ηλιν. μεταξὺ δὲ Κυλλήνης τε

καὶ τῆς πόλεως στρατοπεδευομένοις αὐτοῖς ἐπιτίθενται οἱ Ἠλεῖοι, ὑποστάντες δὲ οἱ Ἀρκάδες ἐνίκησαν αὐτούς. καὶ Ἀνδρόμαχος μὲν ὁ Ἠλεῖος ὕπαρχος, ὅσπερ αἴτιος ἐδόκει εἶναι συνάψαι τὴν μάχην, αὐτὸς αὐτὸν διέφθειρεν· οἱ δ' ἄλλοι εἰς τὴν πόλιν ἀπεχώρησαν. ἀπέθανε δὲ ἐν ταύτῃ τῇ μάχῃ παραγενόμενος καὶ Σωκλείδας ὁ Σπαρτιάτης. ἤδη γὰρ τότε οἱ Λακεδαιμόνιοι τοῖς Ἠλείοις σύμμαχοι ἦσαν. Πιεζόμενοι δὲ οἱ Ἠλεῖοι ἐν τῇ ἑαυτῶν, ἠξίουν καὶ τοὺς Λακεδαιμονίους, πέμποντες πρέσβεις, ἐπιστρατεύειν τοῖς Ἀρκάσι, νομίζοντες ἥκιστ' ἂν μάλιστα * ἀποκαλεῖν τοὺς Ἀρκάδας, εἰ ἀμφοτέρωθεν πολεμοῖντο. καὶ ἐκ τούτου δὴ Ἀρχίδαμος στρατεύεται μετὰ τῶν πολιτῶν, καὶ καταλαμβάνει Κρῶμνον. καταλιπὼν δ' ἐν αὐτῷ φρουρὰν τῶν δώδεκα λόχων τρεῖς, ἥκιστ' ἐπ' οἴκου ἀνεχώρησεν. Οἱ μέντοι Ἀρκάδες, ὥσπερ ἔτυχον ἐκ τῆς εἰς Ἠλιν στρατείας συνειλεγμένοι, βοηθήσαν-

bem ipſam caſtra haberent, ab Eleis invaduntur; quorum et impetum ſuſtinuerunt Arcades, et vicerunt. Tunc Andromachus Eleorum praefectus, qui ut proelium hoc iniretur, auctor fuerat, ſibi ipſi manus attulit: reliqui in urbem pedem retulerunt. Interfectus eſt et Soclidas Spartanus, qui huic pugnae intererat. Nam hoc tempore Lacedaemoniis
20 cum Eleis ſocietas erat. Quumque in urbe ſua Elei premerentur, miſſis legatis petebant ut Lacedaemonii bellum Arcadibus facerent. Exiſtimabant enim, hac potiſſimum ratione Arcades avocari poſſe, ſi utrinque bello laceſſerentur. Itaque cives ſuos Archidamus educit, et Cromnum capit, ibique relicto praeſidio trium cohortium ex duodecim, quas ha-
21 bebat, domum redit. Arcades ita utl tum forte adhuc erant ab expeditione, qua Elidem invaſerant, collecti, ſuis o-

pem ferunt, et Cromnum duplici vallo cingunt, eoque muniti Cromnios obsident. Heic quum Lacedaemoniorum urbs graviter molesteque ferret, cives Cromnios oppugnari, exercitum domo proficisci jubet: cui tum quoque Archidamus praeficiebatur. Is cum copiis profectus, Arcadiam et Sciritidem, quantum poterat, populabatur: omniaque moliebatur, ut, si fieri posset, obsidionem solveret. Verum Arcades se loco non movebant, adeoque flocci perdebant haec omnia. Tum Archidamus colle quo- 22
dam conspecto, quo vallum exterius Arcades cinxerant, eum se posse capere putabat: quo quidem si potitus esset, non jam amplius eos, qui oppidum isto sub colle obsidebant, subsistere posse. Quumque copias suas ad eum locum ambitu quodam circumduceret, posteaquam praecurrentes Archidami regis cetrati extra vallum Eparitos videbant; in eos irruebant, simulque cum eis equites irrum-

τες, περιεσαύρωσαν τὸν Κρῶμνον διπλῷ σαυρώματι, καὶ ἐν ἀσφαλεῖ ὄντες, ἐπολιόρκουν τοὺς ἐν τῷ Κρώμνῳ. χαλεπῶς δὲ ἡ τῶν Λακεδαιμονίων πόλις φέρουσα ἐπὶ τῇ πολιορκίᾳ τῶν πολιτῶν, ἐκπέμπει στρατιάν· ἡγεῖτο δὲ καὶ τότε Ἀρχίδαμος. ἐλθὼν δὲ ἐδήου καὶ τῆς Ἀρκαδίας ὅσα ἐδύνατο, καὶ τῆς Σκιρίτιδος, καὶ πάντα ἐποίει ὅπως, εἰ δύναιτο, ἀπαγάγοι τοὺς πολιορκοῦντας. οἱ δὲ Ἀρκάδες οὐδέν τι μᾶλλον ἐκινοῦντο, ἀλλὰ ταῦτα πάντα παρεώρων. Κατιδὼν δέ τινα λόφον ὁ Ἀρχίδαμος, δι' οὗ τὸ ἔξω σαύρωμα περιεβέβλητο οἱ Ἀρκάδες, ἐνόμισεν ἑλεῖν ἂν τοῦτον, καὶ εἰ τοῦτο κρατήσειεν, οὐκ ἂν δύνασθαι μένειν τοὺς ὑπὸ τοῦτον πολιορκοῦντας. κύκλῳ δὲ περιάγοντος αὐτοῦ ἐπὶ τοῦτο τὸ χωρίον, ὡς εἶδον οἱ προθέοντες πελτασταὶ τοῦ Ἀρχιδάμου τοὺς ἐπαρίτους ἔξω τοῦ σαυρώματος, ἐπιτίθενται αὐτοῖς, καὶ ἱππεῖς συνεμβάλλειν

ἐπειρῶντο. οἱ δ' οὐκ ἐνέκλιναν, ἀλλὰ συντεταγμένοι ἡσυχίαν εἶχον. οἱ δ' αὖ πάλιν ἐνέβαλον. ἐπεὶ δὲ ὠδὲ τότε ἐνέκλιναν, ἀλλὰ καὶ ἐπήεσαν, ἤδη αὔσης πολλῆς κραυγῆς, ἐβοήθει δὴ καὶ αὐτὸς Αρχίδαμος ἐκτραπόμενος κατὰ τὴν ἐπὶ Κρῶμνον Φέρουσαν ἁμαξιτὸν, εἰς δύο ἔχων, ὥσπερ ἐτύγχανεν ἄγων. Ὡς δὲ ἐπλησίασαν ἀλλήλοις, οἱ μὲν σὺν τῷ Αρχιδάμῳ κατὰ κέρας, ἅτε καθ' ὁδὸν πορευόμενοι, οἱ δὲ Αρκάδες ἀθρόοι συνασπιδοῦντες, ἐν τούτῳ ἔτι ἐδύναντο οἱ Λακεδαιμόνιοι ἀντέχειν τῷ τῶν Αρκάδων πλήθει, ἀλλὰ ταχὺ μὲν ὁ Αρχίδαμος ἐτέτρωτο τὸν μηρὸν διαμπάξ, ταχὺ δὲ οἱ μαχόμενοι πρὸ αὐτοῦ ἀπέθνησκον, Πολυαινίδας τέ καὶ Χίλων, ὁ τὴν ἀδελφὴν τοῦ Αρχιδάμου ἔχων. καὶ οἱ πάντες δὲ αὐτῶν τότε ἀπέθανον οὐκ ἔλαττον τῶν τριάκοντα. Ὡς δὲ κατὰ τὴν ὁδὸν ἀναχωροῦντες εἰς τὴν εὐρυχωρίαν ἐξῆλθον, ἐνταῦθα δὴ Λα-

pere conabantur. Illi minime fugam dabant, ſed acie inſtructa ſubſiſtebant. Tunc alii rurſus in eos impetum faciebant: ſed quum tantum abeſſet, ut illi terga verterent, ut etiam in adverſos pergerent, magno jam coorto clamore; tum vero Archidamus ipſe ſuis ſuccurrebat, nonnihil deflectens verſus eam viam qua currus agi poſſunt, et quae Cromnum ducit, militibus ſuis in binos inſtructis, quemadmodum forte tum copias duce-
23 bat. Ubi primum propius ad ſe invicem acceſſere, Archidami milites in cornu exporrecti, quod ipſa in via incederent, Arcades vero conferti, et clypeos conſtipantes: tum vero Lacedaemonii Arcadum multitudini reſiſtere non poterant, adeoque celeriter Archidamus femore trajecto vulnerabatur, interfectis etiam ſtatim illis, qui ante ipſum propugnabant, nimirum Polyaenida et Chilone, quo cum ſoror Archidami nupta erat. Denique non pauciores quam xxx,
24 ex eis interfecti ſunt. Hinc ubi de via cedentes Lacedaemonii latiorem in lo-

cum perveniſſent, tum vero adverſus hoſtes aciem rurſus inſtruebant. Nihilominus Arcades ita uti tum inſtructi erant, ſtabant: ac numero quidem vincebantur, magis tamen viriles habebant animos: quippe qui pedem referentes invaſiſſent, atque etiam quoſdam occidiſſent. E contrario Lacedaemonii perquam dejectis erant animis, qui vulneratum Archidamum cernerent, et interfectorum audiiſſent nomina, virorum fortium, ac prope clariſſimorum. Tandem quum propi- 25
us ad ſe invicem acceſſiſſent, et quidam ex ſenioribus exclamaſſet, Quamobrem pugnabimus, o viri? cur non potius induciis factis rem componimus? perlubenter audita ea voce, induciae factae ſunt. Ita Lacedaemonii ſublatis mortuorum cadaveribus diſceſſerunt, et Arcades eo regreſſi unde primum in eos impetum fecerant, tropaeum excitarunt. Interea 26
vero, dum Cromnum Arcades obſidebant; Elei, qui erant in urbe, dum Pylum verſus pergunt, forte in Pylios incidunt, qui repulſi a Thalamis fuerant.

κεδαιμόνιοι ἀντιπαρετάξαντο. καὶ μὴν οἱ Ἀρκάδες ὥσπερ εἶχον συντεταγμένοι ἔστησαν, καὶ πλήθει μὲν ἐλείποντο, εὐθυμότερον δὲ πολὺ εἶχον, ἐπεληλυθότες δὲ ἀποχωρῆσαι, καὶ ἄνδρας ἀπεκτονότες. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι μάλα ἀθύμως εἶχον, τετρωμένον μὲν ὁρῶντες τὸν Ἀρχίδαμον, ἀκηκοότες δὲ τὰ ὀνόματα τῶν τεθνηκότων, ἀνδρῶν τε ἀγαθῶν, καὶ σχεδὸν τῶν ἐπιφανεστάτων. Ὡς δὲ πλησίον ὄντων, ἀναβοήσας τίς τῶν πρεσβυτέρων εἶπε· τί δεῖ ἡμᾶς, ὦ ἄνδρες, μάχεσθαι, ἀλλ' ὑσπεισαμένους διαλυθῆναι; ἄσμενοι δὴ ἀκούσαντες, ἐσπείσαντο. καὶ οἱ μὲν Λακεδαιμόνιοι τοὺς νεκροὺς ἀνελόμενοι ἀπῆλθον, οἱ δ' Ἀρκάδες ἐπαναχωρήσαντες ἔνθα τοπρῶτον ἤρξαντο ἐπιέναι, τρόπαιον ἔστησαντο. Ὡς δὲ οἱ Ἀρκάδες περὶ τὸν Κρῶμνον ἦσαν, οἱ ἐκ τῆς πόλεως Ἠλεῖοι πρῶτον μὲν ἰόντες ἐπὶ τὴν Πύλον, ἐπιτυγχάνουσι τοῖς Πυλίοις ἀποκεχρυσμένοις ἀπὸ

τῶν Θαλάμων. καὶ προσελαύνοντες οἱ ἱππεῖς τῶν Ἠλείων, ὡς εἶδον αὐτὺς, οὐκ ἠμέλησαν, ἀλλ' εὐθὺς ἐμβάλλυσι. καὶ τὺς μὲν ἀποκτιννύσιν, οἱ δέ τινες αὐτῶν καταφεύγυσιν ἐπὶ γήλοφον. ἐπεὶ μέντοι ἦλθον οἱ πεζοὶ, ἐκκόπτυσι καὶ τὺς ἐπὶ τῷ γηλόφῳ. καὶ τὺς μὲν αὐτῶν ἀπέκτειναν, τὺς δὲ ζῶντας ἔλαβον, ἐγγὺς διακοσίων. καὶ ὅσοι μὲν ξένοι ἦσαν αὐτῶν, ἀπέδοντο· ὅσοι δὲ Φυγάδες, ἀπέσφατλον. μετὰ δὲ ταῦτα τὺς τε Πυλίυς, ὡς ὐδεὶς αὐτοῖς ἐβοήθει, σὺν αὐτῷ τῷ χωρίῳ αἱροῦσι, καὶ τὺς Μαργανέας ἀναλαμβάνυσι. Καὶ μὴν οἱ Λακεδαιμόνιοι ὕστερον αὖ ἐλθόντες νυκτὸς ἐπὶ τὸν Κρῶμνον, ἐπικρατῦσι τῦ σαυρώματος, καὶ τὺς τε Αργείυς καὶ τὺς πολιορκυμένυς τῶν Λακεδαιμονίων εὐθὺς ἐξεκάλυν. ὅσοι μὲν ὖν ἐγγύταλά τε ἐτύγχανον ὄντες καὶ ὠξυλάβησαν, ἐξῆλθον· ὁπόσυς δὲ ἔφθασαν πολλοὶ τῶν Αρκάδων συμβοηθήσαντες, ἀπεκλείσθησαν ἔνδον, καὶ

Itaque profecti ad eos equites Elei, quum primum illos conſpicerent, occaſionem non negligunt; ſed confeſtim in eos irruentes, quoſdam occidunt, caeteris in collem ſe recipientibus. Poſteaquam deinde pedites Eleorum acceſſiſſent, ab his etiam illi de colle dejiciuntur: partimque ſunt interfecti, partim vivi hoſtium in poteſtatem venerunt, prope cc. Ex iis quotquot milites erant mercenarii, divenditi ſunt; exules autem, jugulati. Hinc Pylios, quum nemo ſuppetias eis ferret, una cum oppido capiunt, et Mar-
27 ganeas recipiunt. Aliquanto poſt Lacedaemonii rurſus noctu Cromnum profecti, vallo potiuntur, ac ſtatim Argivos et Lacedaemonios obſeſſos evocant. Itaque quotquot ab eis haud procul abfuerant, ſeque mature paraverant, egreſſi ſunt: quotquot autem Arcades concurſantes anteverterunt, rurſus in urbem concluſi, et capti ſunt; ſic partientibus

eos deinde hostibus, ut pars una cederet Argivis, alia Thebanis, Arcadibus alia, itemque Messeniis. In universum quidem, quotquot ex Spartanis eorumque finitimis capti sunt, plures fuere quam centum. Posteaquam Arcades jam non 28
amplius Cromni obsidione occupabantur, rursus adversus Eleos se convertebant, ac non solum Olympiam validiori praesidio muniebant: sed etiam appetente anno Olympiaco, parabant se ad Olympia celebranda cum Pisatis, qui se primos templo praefuisse aiebant. Quum jam mensis adesset, quo peraguntur Olympia, itidemque celebris illius conventus dies appetiissent: Elei palam se parantes, arcessitis etiam Achaeis, qua Olympiam itur, via pergebant. Existi- 29
mabant autem Arcades, nunquam illos venturos; ideoque celebritatem eam una cum Pisatis ipsi moderabantur. Erant jam absoluti equestres, caeterique cursus quinquertii; et qui lucta inter se de-

ληφθέντες διενεμήθησαν· καὶ ἓν μέρος ἔλαχον Αργεῖοι, ἓν δὲ Θηβαῖοι, ἓν δὲ Αρκάδες, ἓν δὲ Μεσσήνιοι. οἱ δὲ σύμπαντες ληφθέντες Σπαρτιατῶν τε καὶ περιοίκων, πλέονες τῶν ἑκατὸν ἐγένοντο. Επεί γε μὴν οἱ Αρκάδες ἐχόλασαν ἀπὸ τοῦ Κρώμνου, πάλιν δὴ περὶ τοὺς Ηλείους εἶχον, καὶ τήν τε Ολυμπίαν ἐῤῥωμενέστερον ἐφρούρουν, καὶ ἐπιόντος Ολυμπιακοῦ ἔτους παρεσκευάζοντο ποιεῖν τὰ Ολύμπια σὺν τοῖς Πισάταις τοῖς πρώτοις Φάσκουσι προσῆκαι τοῦ ἱεροῦ. ἐπεὶ δὲ ὅ,τε μὴν ἦκεν, ᾧ τὰ Ολύμπια γίγνεται, αἵ τε ἡμέραι, ἐν αἷς ἡ πανήγυρις ἀθροίζεται, ἐνταῦθα δὴ οἱ Ηλεῖοι ἐκ τοῦ φανεροῦ συσκευασάμενοι, καὶ παρακαλέσαντες τοὺς Αχαιούς, ἐπορεύοντο τὴν Ολυμπιακὴν ὁδόν. Οἱ δὲ Αρκάδες ἐκείνους μὲν οὐκ ἄν ποτε ὤοντο ἐλθεῖν ἐπὶ σφᾶς, αὐτοὶ δὲ σὺν Πισάταις διετίθεσαν τὴν πανήγυριν. καὶ τὴν μὲν ἱπποδρομίαν ἤδη ἐπεποιήκεσαν, καὶ τὰ δρομικὰ τοῦ πεντάθλου· οἱ

δ' οἱ πάλιν ἀφικόμενοι, ὐκέτι ἐν τῷ δρόμῳ, ἀλλὰ μεταξὺ τοῦ δρόμου καὶ τοῦ βωμοῦ ἐπάλαιον. οἱ γὰρ Ηλεῖοι παρῆσαν ἤδη σὺν τοῖς ὅπλοις εἰς τὸ τέμενος. οἱ δὲ Αρκάδες πορρώτερω μὲν ὐκ ἀπήντησαν, ἐπὶ δὲ τῷ Κλαδάῳ ποταμῷ παρετάξαντο, ὃς παρὰ τὴν * Αλτην καλαρρέων εἰς τὸν Αλφειὸν ἐμβάλλει. καὶ σύμμαχοι δὲ παρῆσαν αὐτοῖς ὁπλῖται μὲν Αργείων εἰς δισχιλίους, Αθηναίων δὲ ἱππεῖς περὶ τετρακοσίους. Καὶ μὴν οἱ Ηλεῖοι τἀπὶ θάτερα τοῦ ποταμοῦ παρετάξαντο, σφαγιασάμενοι δὲ εὐθὺς ἐχώρουν. καὶ τὸν πρόσθεν χρόνον εἰς τὰ πολεμικὰ καταφρονούμενοι μὲν ὑπ' Αρκάδων καὶ Αργείων, καταφρονούμενοι δὲ ὑπὸ Αχαιῶν καὶ Αθηναίων, ὅμως ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ τῶν μὲν συμμάχων, ὡς ἀλκιμώτατοι ὄντες, ἡγοῦντο· τοὺς δ' Αρκάδας (τούτοις γὰρ πρώτοις συνέβαλον) καὶ εὐθὺς ἐτρέψαντο, καὶ ἐπιβοηθήσαντας δὲ τοὺς Αργείους δεξάμενοι, καὶ τούτων ἐκράτησαν. Επεὶ

* Αιτιν.

certabant, non in ſtadio curſui deſtinato, ſed inter hoc et aram congrediebantur. Nam Elei armati jam ad delubrum pervenerant: quibus Arcades longius non occurrebant; ſed ad Cladaum amnem adverſus eos aciem ſtruebant. Is propter Alten fluens, in Alpheum ſeſe exonerat. Aderant autem Arcadibus auxiliares ſociorum copiae, nimirum IIcIↃ gravis armaturae pedites Argivi, et equites Athenienſes ferme quadringenti. Nec minus Elei ſuam aciem ex altera parte amnis hoſtibus opponebant, mactataque hoſtia continuo pergebant. Quanquam autem ante id temporis bellicis in rebus non ſolum ab Arcadibus et Argivis, ſed etiam Achaeis et Athenienſibus contemnerentur; illo tamen die ſocios, ut omnium fortiſſimi, praecedebant; et Arcadibus, quibuſcum primis manus conferebant, confeſtim in fugam actis, etiam exceptos Argivos, Arcadibus opem fe-
31 rentes, ſuperabant. Atque ubi hos per-

ſequuti erant ad eum uſque locum, qui inter curiam, ac Veſtae templum, theatrumque, quod eodem pertinet, interjacet; pugnabant quidem illi nihilominus, ac verſus aram propellebant hoſtes, ſed a porticibus, et curia, magnoque fano telis petiti, tandemque proelio cum eis in planitie congreſſi caedebantur, occiſo cum aliis Eleis ipſo quadringentorum principe Stratola. Quibus peractis ad caſtra ſua pedem referunt. Arcades 32
quidem certe, ac alii, qui cum eis erant, uſque adeo diem ſequentem formidabant: ut nocte jam confecta tentoria demoliri, ſeque vallo munire non ceſſarent. Elei vero poſtridie accedentes, ubi murum ſatis firmum, ac multos jam fana conſcendiſſe viderent: ſuam in urbem reverſi ſunt, quum tales ſe viros praeſtitiſſent, quales quidem poſſit Deus inſpirata virtute efficere vel uno die: ſed homines ne longo quidem temporis ſpatio potuerint illos qui fortes non ſunt, for-

μέντοι κατεδίωξαν εἰς τὸ μεταξὺ τοῦ βουλευτηρίου καὶ τοῦ τῆς ἑστίας ἱεροῦ, καὶ τοῦ πρὸς ταῦτα προσήκοντος θεάτρου, ἐμάχοντο μὲν οὐδὲν ἧττον, καὶ ἐώθουν πρὸς τὸν βωμόν· ἀπὸ μέντοι τῶν στοῶν τε, καὶ τοῦ βουλευτηρίου, καὶ τοῦ μεγάλου ναοῦ βαλλόμενοι, καὶ ἐν τῷ ἰσοπέδῳ μαχόμενοι, ἀποθνήσκουσιν ἄλλοι τε τῶν Ἠλείων, καὶ αὐτὸς ὁ τῶν τριακοσίων ἄρχων Στρατόλας. τούτων δὲ πραχθέντων, ἀπεχώρησαν εἰς τὸ αὐτῶν στρατόπεδον. Οἱ μέντοι Ἀρκάδες, καὶ οἱ μετ' αὐτῶν, ὅτως ἐπεφόβηντο τὴν ἐπιοῦσαν ἡμέραν, ὥστε οὐδὲ ἀνεπαύσαντο τῆς νυκτὸς ἐκκόπτοντες τὰ διαπεπονημένα σκηνώματα, καὶ ἀποσαυροῦντες. οἱ δ' αὖ Ἠλεῖοι, ἐπεὶ τῇ ὑστεραίᾳ προσιόντες εἶδον καρτερὸν τὸ τεῖχος, καὶ ἐπὶ τῶν ναῶν πολλοὺς ἀναβεβηκότας, ἀπῆλθον εἰς τὸ ἄστυ, τοιοῦτοι γενόμενοι, οἵους τὴν ἀρετὴν Θεὸς μὲν ἂν ἐμπνεύσας δύναιτο καὶ ἐν ἡμέρᾳ ἀποδεῖξαι, ἄνθρωποι δ' οὐδ' ἂν ἐν πολλῷ χρόνῳ τοὺς μὴ ὄν-

τας ἀλκίμους ποιήσειαν. Χρωμένων δὲ τοῖς ἱεροῖς χρήμασι τῶν ἐν τοῖς Ἀρκάσιν ἀρχόντων, καὶ ἀπὸ τούτων τοὺς Ἐπαρίτους τρεφόντων, πρῶτοι Μαντινεῖς ἀπεψηφίσαντο, τοῖς ἱεροῖς χρήμασι μὴ χρῆσθαι. καὶ αὐτοὶ τὸ γιγνόμενον μέρος εἰς τοὺς Ἐπαρίτους ἐκ τῆς πόλεως ἐκπορίσαντες ἀπέπεμψαν τοῖς ἄρχουσιν. οἱ δὲ ἄρχοντες, φάσκοντες αὐτοὺς λυμαίνεσθαι τὸ Ἀρκαδικὸν, ἀνεκαλοῦντο εἰς τοὺς μυρίους τοὺς προσάτας αὐτῶν· καὶ ἐπεὶ οὐκ ὑπήκουον, κατεδίκασαν αὐτῶν, καὶ τοὺς Ἐπαρίτους ἔπεμπον, ὡς ἄξοντας τοὺς κατακεκριμένους. οἱ μὲν οὖν Μαντινεῖς, κλείσαντες τὰς πύλας, οὐκ ἐδέχοντο αὐτοὺς εἴσω. Ἐκ δὲ τούτου τάχα δὴ καὶ ἄλλοι τινὲς ἔλεγον ἐν τοῖς μυρίοις, ὡς οὐ χρὴ τοῖς ἱεροῖς χρήμασι χρῆσθαι, οὐδὲ καταλιπεῖν εἰς τὸν ἀεὶ χρόνον τοῖς παισὶν ἔγκλημα τοῦτο εἰς τοὺς Θεούς. ὡς δὲ καὶ ἐν τῷ κοινῷ ἀπέδοξε μηκέτι χρῆσθαι τοῖς ἱεροῖς χρήμασι, ταχὺ δὴ οἱ μὲν οὐκ

33 tes reddere. Caeterum quum Arcadum praefecti pecuniis ſacris uterentur, et iis Eparitos alerent: primi Mantinei facto decreto prohibuere ne pecunia ſacra fas eſſet uti. Quumque partem ratam, quae ipſorum nomine deberetur Eparitis, ex urbe ſua coegiſſent; eam praefectis miſere. Verum illi, quum ab eis ſocietatem Arcadicam labefactari dicerent, Mantineorum praeſides ad magiſtratum, qui ex decies millibus conſtabat, in jus vocabant. Et quia Mantinei non parebant, lata in eos damnationis ſententia, mittunt Eparitos, qui damnatos adducerent. Verum Mantinei portis ſuis occluſis, in
34 urbem illos non admittebant. Secundum ea nonnulli etiam ex iſtis decies millibus, aiebant, non uſurpandas eſſe pecunias ſacras, neque crimen illud violatae religionis Deum poſteris in omne deinceps aevum relinquendum eſſe. Poſteaquam etiam publico in concilio ſacrarum pecuniarum uſurpatio rejecta erat,

mox Epariti, quotquot ſtipendio carere non poterant, dilabebantur: qui vero poterant, ſe mutuo cohortati, Eparitorum in locum ſuccedebant, ne in illorum ipſi, ſed illi in ipſorum eſſent poteſtate. Praefecti autem, qui pecuniam ſacram tractaverant, quum ſe animadverterent, ſi rationes eſſent reddendae, de vita periclitaturos: Thebas mittunt, ac Thebanos monent, ni expeditionem ſuſciperent, periculum fore, ne rurſus Arcades ad Lacedaemoniorum partes tranſirent. Itaque Thebani ad eam ſe militiam ac- 35
cingebant. Contra, qui optime Peloponeſo conſultum vellent, Arcadum communi perſuadebant, ut miſſis legatis, dici Thebanis juberent; ne Arcadiam armati, niſi arceſſiti fuiſſent, ingrederentur. Neque tantum haec Thebanis denuntiabant, ſed etiam certis rationibus permoti ſtatuebant, bello ſibi minime opus eſſe. Quippe cauſſam nullam putabant; quamobrem ipſi Jovis fano praeeſſent: adeoque ſe juſtius ac religioſius facturos arbitrabantur, magiſque gratificaturos

ἂν δυνάμενοι ἄνευ μισθοῦ τῶν Επαρίτων εἶναι, διεχέοντο· οἱ δὲ δυνάμενοι, παρακελευσάμενοι αὐτοῖς, καθίσαντο εἰς τοὺς Επαρίτους, ὅπως μὴ αὐτοὶ ἐπ' ἐκείνοις, ἀλλ' ἐκεῖνοι ἐπὶ σφίσιν ἦιεν. γνόντες δὲ οἱ τῶν ἀρχόντων διακεχειρικότες τὰ ἱερὰ χρήματα, ὅτι εἰ δώσειεν εὐθύνας, κινδυνεύσειαν ἀπολέσθαι, πέμπουσιν εἰς Θήβας, καὶ διδάσκουσι τοὺς Θηβαίους, ὡς εἰ μὴ στρατεύσειαν, κινδυνεύσαιεν οἱ Αρκάδες πάλιν Λακωνίσαι. Καὶ οἱ μὲν παρεσκευάζοντο, ὡς στρατευσόμενοι· οἱ δὲ τὰ κράτιστα τῇ Πελοποννήσῳ βουλευόμενοι, ἔπεισαν τὸ κοινὸν τῶν Αρκάδων, πέμψαντας πρέσβεις εἰπεῖν τοῖς Θηβαίοις, μὴ ἰέναι σὺν ὅπλοις εἰς τὴν Αρκαδίαν, εἰ μή τι καλοῖεν. καὶ ἅμα μὲν ταῦτα πρὸς τοὺς Θηβαίους ἔλεγον, ἅμα δὲ ἐλογίζοντο, ὅτι πολέμου οὐδὲν δέοιντο. τῷ τε γὰρ ἱερῷ τοῦ Διὸς προεστάναι, οὐδὲν προσδεῖσθαι ἐνόμιζον· ἀλλ' ἀποδιδόντες ἄν, καὶ δικαιότερα καὶ ὁσιώτερα ποιεῖν, καὶ τῷ Θεῷ

οἴεσθαι μᾶλλον ἂν οὕτω χαρίζεσθαι. βουλομένων δὲ ταῦτα καὶ τῶν Ηλείων, ἔδοξεν ἀμφοτέροις εἰρήνην ποιήσασθαι· καὶ ἐγένοντο σπονδαί. Γενομένων δὲ τῶν ὅρκων, καὶ ὀμοσάντων τῶν τε ἄλλων ἁπάντων, καὶ τῶν Τεγεατῶν, καὶ αὐτοῦ τοῦ Θηβαίου, ὃς ἐτύγχανεν ἐν τῇ Τεγέᾳ ἔχων ὁπλίτας τριακοσίους τῶν Βοιωτῶν, οἱ μὲν ἄλλοι Αρκάδες ἐν τῇ Τεγέᾳ αὐτοῦ καταμένοντες, ἐδειπνοποιοῦντό τε καὶ εὐθυμοῦντο, καὶ σπονδὰς, καὶ παιᾶνας, ὡς εἰρήνης γεγενημένης, ἐποιοῦντο· οἱ δὲ Θηβαῖοι, καὶ τῶν ἀρχόντων οἱ φοβούμενοι τὰς εὐθύνας, σύν τε τοῖς Βοιωτοῖς καὶ τοῖς ὁμογνώμοσι τῶν Επαρίτων, κλείσαντες τὰς πύλας τοῦ τῶν Τεγεατῶν τείχους, πέμποντες ἐπὶ τοὺς συσκηνοῦντας, συνελάμβανον τοὺς βελτίστους. ἅτε δὴ ἐκ πασῶν τῶν πόλεων παρόντων τῶν Αρκάδων, καὶ πάντων εἰρήνην βουλομένων ἔχειν, πολλοὺς ἔδει τοὺς συλλαμβανομένους εἶναι. ὥστε ταχὺ μὲν αὐτοῖς τὸ δεσμωτήριον με-

Deo, ſi fanum Eleis reſtituerent. Quod quum Eleis etiam placeret, utriſque viſum eſt, pacem eſſe faciendam: eoque
36 factum, ut inter ſe foedus inirent. Poſteaquam in hoc praeſtitum eſſet ſacramentum, jamque non ſolum alii omnes, ſed ipſi quoque Tegeatae una cum eo Thebano, qui Tegeae CCC armaturae gravis peditibus Boeotis praeerat, juraſſent: Arcades alii Tegeae manentes, conviviis ac hilaritati vacabant, libationes inſtituebant, paeanas decantabant, quaſi jam pace conſtituta. Thebani vero, praefectique Arcadum, quotquot a reddendis rationibus ſibi metuebant, itemque Boeoti et Epariti, quotquot eadem erant in ſententia; clauſis Tegeae portis, ac miſſis hinc inde lictoribus ad eos, qui agitabant convivia, praecipuos quoſque capiunt. Et quoniam ex omnibus oppidis Arcades eo confluxerant, omneſque pacem expoſcerent: multos capi neceſſe erat. Quo factum, ut illico tum carcer, tum domus urbis publica

compleretur. Posteaquam multi jam 37
essent in vincula conjecti, multi de muro desiliissent, quidam etiam per portas emitterentur, (quod esset nemo qui cuiquam succenseret, extra illos qui se capite multandos existimabant:) in maximam Thebanum, et alios qui haec una cum ipso agebant, sollicitudinem conjecit, quod Mantineos, quos imprimis capere volebant, sanequam paucos comprehendissent. Nam plerique omnes domum se contulerant, quippe qui non procul a Tegea distarent. Quum illuxis- 38
set, et de iis quae gesta erant, Mantinei certiores facti essent; continuo missis ad caeteras urbes Arcadicas nuntiis, ut in armis essent, oppidaque sua praesidiis munirent, denuntiabant; quod quidem ipsi quoque faciebant. Simul Tegeam quosdam ire jubent, ac reddi sibi quoscunque Mantineos haberent, postulabant. Praeterea non aequum aiebant esse, quenquam ex caeteris etiam Arcadibus aut vinciri aut morte multari, prius quam de caussa cognitum esset. Quod si haberent, in quo culparent aliquos; per

ξὸν ἦν, ταχὺ δὲ ἡ δημοσία οἰκία. Ὡς δὲ πολλοὶ οἱ εἰργμένοι ἦσαν, πολλοὶ δὲ καλὰ τῦ τείχυς ἐκπεπηδηκότες, ἦσαν δὲ οἳ καὶ διὰ τῶν πυλῶν ἀφεῖντο, (ὐδεὶς γὰρ ὐδενὶ ὠργίζελο, ὅστις μὴ ὤετο ἀπολεῖσθαι) ἀπορῆσαι δὴ μάλιςα ἐποίησε τότε Θηβαῖον κὴ τὺς μετ' αὐτῦ ταῦτα πράτλοντας, ὅτι Μαντινέας, ὓς μάλιςα ἐβύλονλο λαβεῖν, ὀλίγυς τινὰς πάνυ εἶχον. διὰ γὰρ τὸ ἐγγὺς τὴν πόλιν εἶναι, σχεδὸν πάντες ὤχοντο οἴκαδε. Επεὶ δὲ ἡμέρα ἐγένελο, καὶ τὰ πεπραγμένα ἐπύθοντο οἱ Μαντινεῖς, εὐθὺς πέμποντες εἰς τὰς ἄλλας Αρκαδικὰς πόλεις, προηγόρευον ἐν τοῖς ὅπλοις εἶναι, καὶ φυλάτλειν τὰς πόλεις. καὶ αὐτοὶ δὲ ὕτως ἐποίυν, καὶ ἅμα πέμψανλες εἰς Τέγεαν, ἀπήτυν ὅσυς ἔχοιεν ἄνδρας Μαντινεῖς· καὶ τῶν ἄλλων δὲ Αρκάδων ὐδένα ἀξιῦν ἔφασαν οὔτε δεδέσθαι, οὔτε ἀποθνήτκειν πρὸ δίκης. * καὶ εἴ τινας ἐπητιῶντο, ἔλεγον

* καί τινες.

ἀπαγγέλλοντες, ὅτι ἡ τῶν Μαντινέων πόλις ἐγγυῷτο ἢ μὴν παρέξειν εἰς τὸ κοινὸν τῶν Αρκάδων, ὁπόσους τὶς προσκαλοῖτο. Ακόων ὧν ὁ Θηβαῖος ἠπόρει τε ὅ,τι χρήσαιτο τῷ πράγματι, καὶ ἀφῆσι πάντας τοὺς ἄνδρας. καὶ τῇ ὑστεραίᾳ συγκαλέσας τῶν Αρκάδων ὁπόσοι γε δὴ συνελθεῖν ἠθέλησαν, ἀπελογεῖτο, ὡς ἐξαπατηθείη· ἀκοῦσαι γὰρ ἔφη, ὅτι Λακεδαιμόνιοί τε εἶεν σὺν τοῖς ὅπλοις ἐπὶ τοῖς ὁρίοις, προδιδόναι τε αὐτοῖς μέλλοιεν τὴν Τέγεαν τῶν Αρκάδων τινές. οἱ δὲ ἀκούσαντες, ἐκεῖνον μὲν, καίπερ γιγνώσκοντες ὅτι ἐψεύδετο περὶ σφῶν, ἀφίεσαν· πέμψαντες δ' εἰς Θήβας πρέσβεις, κατηγόρουν αὐτοῦ, ὡς δεῖν ἀποθανεῖν. Τὸν δ' Επαμινώνδαν ἔφασαν (καὶ γὰρ στρατηγῶν τότε ἐτύγχανε) λέγειν, ὡς πολὺ ὀρθότερον ποιήσειεν, ὅτε συνελάμβανε τοὺς ἄνδρας, ἢ ὅτε ἀφῆκε. τὸ γὰρ, ἡμῶν δι' ὑμᾶς εἰς πόλεμον καταστάντων, ὑμᾶς ἄνευ τῆς ἡ-

eoſdem nuntios ſuos indicabant, ſancte Mantineorum rempublicam ſpondere, ſe exhibituram in concilio Arcadum publico, quotquot tandem in jus aliquis vo-
39 care vellet. Haec quum Thebanus ille audiret, quid hac in re ageret, ambigebat: adeoque captivis omnibus dimiſſis, poſtridie convocabat Arcades, quotquot convenire volebant; ſeque purgabat, ac deceptum eſſe dicebat. Etenim ſe narrabat accepiſſe, Lacedaemonios armatos in finibus adeſſe, ac nonnullos Arcades Tegeam illis prodere velle. Quae quum illi audiiſſent, dimittunt hominem, quanquam eum de Arcadibus mentiri ſcirent. Inde legatis Thebas miſſis, ſic eum accuſabant, ut morte multandum ſtatue-
40 rent. Dixiſſe tunc Epaminondam ferunt, qui Thebanorum id temporis Imperator erat, rectius hominem feciſſe tum quum Arcades comprehenderet, quam quum dimitteret. Nam cur non, inquit, aliquis de proditione jure vos ac-

cuſet; qui, quum nos veſtri cauſſa bellum geramus, ſine conſenſu noſtro pacem feciſtis? Enimvero ſcitote, inquit, ſuſcepturos nos expeditionem in Arcadiam, ac bellum geſturos una cum iis qui partes noſtras ſequuntur.

V. Poſteaquam haec ad commune Arcadum, eorumque urbes renuntiata fuiſſent: tum vero ſecum ipſi cogitare coeperunt Mantinei, aliique Arcades, qui de Peloponeſo erant ſolliciti, itidemque Elei et Achaei, palam Thebanos id moliri ut Peloponeſi vires quammaxime adtererent, quo eam ſine ulla difficultate in ſervitutem redigerent. Nam cur 2
tandem bellum nos volunt gerere? num eam ob cauſſam, ut ipſi noſmet mutuo perdamus, et utrique ipſorum indigeamus? Cur ad expeditionem accingunt ſe, quum nos dicamus, in hoc tempore nobis opera ipſorum non opus eſſe? An non manifeſtum eſt, eos idcirco ſe ad hanc expeditionem parare, ut aliquo nos damno afficiant? Hinc Athenas ſuos 3
mittunt, qui Athenienſes ad ferendum

μετέραις γνώμης εἰρήνην ποιεῖσθαι, πῶς οὐκ ἂν δικαίως προδοσίαν τὶς ὑμῶν τοῦτο κατηγοροίη; εὖ δ' ἴστε, ἔφη, ὅτι ἡμεῖς καὶ στρατευσόμεθα εἰς τὴν Αρκαδίαν, καὶ σὺν τοῖς τὰ ἡμέτερα φρονοῦσι πολεμήσομεν.

ε'. Ὡς δὲ ταῦτα ἀπηγγέλθη πρός τε τὸ κοινὸν τῶν Αρκάδων, καὶ τὰς πόλεις, ἐκ τούτου ἀνελογίζοντο Μαντινεῖς, τε καὶ τῶν ἄλλων Αρκάδων οἱ κηδόμενοι τῆς Πελοποννήσου, ὡσαύτως δὲ καὶ Ηλεῖοι καὶ Αχαιοὶ, ὅτι οἱ Θηβαῖοι δῆλοι εἶεν ὡς ἀδυνατώτατην βουλόμενοι τὴν Πελοπόνησον εἶναι, ὅπως ὡς ῥᾷστα αὐτὴν καταδουλώσαιντο. Τί γὰρ δὴ πολεμεῖν ἡμᾶς βούλονται; ἢ ἵνα ἡμεῖς μὲν ἀλλήλους κακῶς ποιῶμεν, ἐκείνων δ' ἀμφότεροι δεώμεθα; ἢ τί, λεγόντων ἡμῶν ὅτι οὐ δεόμεθα αὐτῶν ἐν τῷ παρόντι, παρασκευάζονται ὡς ἐξιόντες; οὐ δῆλον, ὡς ἐπὶ τὸ κακόν τι ἡμᾶς ἐργάζεσθαι στρατεύειν παρασκευάζονται; Επεμπον δὲ καὶ Αθηναῖοι, βοηθεῖν κελεύοντες. ἔπεμψαν δὲ καὶ εἰς Λα-

λεδαίμονα πρέσβεις ἀπὸ τῶν Ἑπταρίτων, παρακαλοῦντες Λακεδαιμονίους, εἰ βούλοιντο κοινῇ διακωλύειν, ἄν τινες ἴωσι καταδουλωσόμενοι τὴν Πελοπόννησον. περὶ μέντοι ἡγεμονίας αὐτόθεν διεπράττοντο, ὅπως ἐν τῇ ἑαυτῶν ἕκαστοι ἡγήσοιντο. Ἐν ὅσῳ δὲ ταῦτ' ἐπράττετο, Ἐπαμινώνδας ἐξήει, Βοιωτοὺς ἔχων πάντας, καὶ Εὐβοέας, καὶ Θετταλῶν πολλοὺς παρά τε Ἀλεξάνδρου, καὶ τῶν ἐναντίων αὐτῷ. Φωκεῖς μέντοι οὐκ ἠκολούθουν, λέγοντες, ὅτι συνθῆκαι σφίσιν αὐτοῖς εἶεν, εἴτις ἐπὶ Θήβας ἴοι, βοηθεῖν· ἐπ' ἄλλους δὲ στρατεύειν, οὐκ εἶναι ἐν ταῖς συνθήκαις. Ὁ μέντοι Ἐπαμινώνδας ἐλογίζετο, καὶ ἐν Πελοποννήσῳ σφίσιν ὑπάρχειν Ἀργείους τε, καὶ Μεσσηνίους, καὶ Ἀρκάδων τοὺς τὰ σφέτερα φρονοῦντας. ἦσαν δὲ οἵτοι Τεγεᾶται, καὶ Μεγαλοπολῖται, καὶ * Ἀσθεᾶται, καὶ Παλαντεῖς, καὶ εἴ τινες δὴ πόλεις, διὰ τὸ σμικραί τε εἶναι, καὶ ἐν μέσαις ταύταις οἰκεῖν, ἠναγκάζοντο. Ἐξῆλθε

* Ασιάται.

opem cohortarentur. Praeterea legatos ex Eparitis mittunt Lacedaemonem, ac Lacedaemonios hortantur, ut communibus auxiliis prohiberent, ne qui Peloponeſum in ſervitutem redigerent. Impetratum etiam inde de principatu, nimirum ut ſinguli ſuos intra fines aliis praeeſſent. 4 Interea dum haec agebantur, domo Epaminondas proficiſcebatur, ac ſecum Boeotos omnes, Euboënſes, Theſſalos multos, quos partim ab Alexandro, partim ab ejus adverſariis acceperat, ducebat. Phocenſes tamen non ſequebantur, quum iis conditionibus initum foedus eſſe dicerent; ut, ſi quis Thebanos invaderet, opem ferrent: verum ut adverſus alios cum eis militatum irent, id 5 in foedere comprehendi negabant. Et exiſtimabat Epaminondas, ſuis a partibus futuros in Peloponeſo Argivos, Meſſenios, Arcades eos, qui rebus Thebanorum favebant. Erant hi Tegeatae, Megalopolitani, Aſtheatae, Palantini, et quotquot oppida, propterea quod eſſent exigua, et horum in medio ſita, ſequi eos 6 cogebantur. Copias ergo celeriter E-

paminondas eduxit: quumque Nemeam ingreſſus eſſet, nonnihil iſtic commorabatur, quod intercepturum ſe tranſeuntes Athenienſes putaret. Nam magnum hoc quiddam fore ducebat, quod ſuorum quidem ſociorum animos confirmare poſſet; hoſtium vero, ad deſperationem adigere. Atque, ut breviter dicam, omnino Thebanis emolumento futurum exiſtimabat, quidquid Athenienſes detrimenti accepiſſent. Interim dum ille hoc loco 7
diutius haeret, Peloponeſii omnes, quotquot conſentiebant, apud Mantineam convenere. Quum autem audiiſſet Epaminondas, Athenienſes mutato conſilio non jam terra facturos iter, ſed mari ſe parare, ut per Lacedaemonem Arcadibus opem ferrent: motis e Nemea caſtris, Tegeam profectus eſt. Atque e- 8
quidem hanc illi expeditionem feliciter ceſſiſſe, non poſſum dicere: quae vero tum providentiae, tum audaciae facinora ſunt, ea deſiderari mihi in hoc viro minime poſſe videntur. Nam primum hoc non poſſum non praedicare, quod

μέντοι ὁ Επαμινώνδας διὰ ταχέων. ἐπεὶ δὲ ἐγένετο ἐν Νεμέᾳ, ἐνταῦθα διέτριβε, νομίζων τοὺς Αθηναίους παριόντας λήψεσθαι, καὶ οἰόμενος μέγα ἂν τοῦτο γενέσθαι τοῖς μὲν σφετέροις συμμάχοις, εἰς τὸ ἐπιῤῥῶσαι αὐτούς· τοῖς δὲ ἐναντίοις, εἰς τὸ εἰς ἀθυμίαν ἐμπεσεῖν. ὡς δὲ συνελόντι εἰπεῖν, πᾶν ἀγαθὸν εἶναι Θηβαίοις, ὅτι ἐλαττοῖντο Αθηναῖοι. Ἐν δὲ τῇ διατριβῇ αὐτοῦ ταύτῃ συνῆσαν πάντες οἱ ὁμοφρονοῦντες εἰς τὴν Μαντίνειαν. ἐπεὶ μέντοι ὁ Επαμινώνδας ἦκουσε, τοὺς Αθηναίους τὸ μὲν καθ' ἡμᾶς πορεύεσθαι ἀπεγνωκέναι, καθ' θάλατταν δὲ παρασκευάζεσθαι, ὡς διὰ Λακεδαίμονος βοηθήσοντας τοῖς Αρκάσιν, οὕτω δὴ ἀφορμήσας ἐκ τῆς Νεμέας, ἀφικνεῖται εἰς τὴν Τεγέαν. Εὐτυχῆ μὲν οὖν ἔγωγε οὐκ ἂν φήσαιμι τὴν στρατείαν αὐτῷ γενέσθαι· ὅσα μέντοι προνοίας ἔργα καὶ τόλμης ἐστὶν, οὐδέν μοι δοκεῖ ἀνὴρ ἐλλείπειν. πρῶτον μὲν γὰρ ἔγωγε ἐπαινῶ αὐτοῦ, ὅτι τὸ στρατό-

πεδον ἐν τῷ τείχει τῶν Τεγεατῶν ἐποιήσαλο· ἔνθ' ἐν ἀσφαλεςέρῳ τὲ ἦν, ἢ εἰ ἔξω ἐςρατοπεδεύσαλο, καὶ τοῖς πολεμίοις ἐν ἀδηλοτέρῳ ὅ,τι πράτοιτο. καὶ παρασκευάζεσθαι δὲ, εἴ τῳ ἐδεῖτο, ἐν τῇ πόλει ὄντι εὐπορώτερον ἦν. τῶν δὲ ἑτέρων ἔξω ςρατευομένων, ἐξῆν ὁρᾶν, εἴτε τι ὀρθῶς ἐπράττελο, εἴτε τι ἡμάρτανον. καὶ μὴν οἰόμενος κρείτλων τῶν ἀντιπάλων εἶναι, ὁπότε ὁρῴη χωρίοις πλεονεκτοῦνλας αὐτοὺς, οὐκ ἐξήγελο ἐπιτίθεσθαι. Ὁρῶν δὲ ὅτε πόλιν προχωρῆσαν αὐτῷ ὑδεμίαν, τόν τε χρόνον ἐξήκοντα, ἐνόμισε πρακτέον τί εἶναι. εἰ δὲ μὴ, ἀντὶ τῆς πρόσθεν εὐκλείας πολλὴν ἀδοξίαν προσεδέχελο. ἐπεὶ ὖν κατεμάνθανε περὶ μὲν Μαντίνειαν τοὺς ἀντιπάλους πεφυλαγμένους, μεταπεμπομένους δὲ Αγησίλαόν τε καὶ πάνλας τοὺς Λακεδαιμονίους, καὶ ἤθελο ἐξεςρατευμένον τὸν Αγησίλαον, καὶ ὄντα ἤδη ἐν Πελλήνῃ· δεινοποιησάμενος, παραγγείλας, ἦγεῖτο τῷ

intra Tegeatarum muros caſtra locaverit: quo loco erant tutiora, quam ſi foris ea locaſſet, ac quid ageret, minus ab hoſtibus ſciri poterat. Praeterea ſi qua re opus eſſet, eam facilius in urbe parare poterat. Hoſtes vero quum caſtra extra oppida haberent, perſpici poterat, ſive quid recte gererent, ſeu perperam. Et quia ſuperiorem ſe hoſtibus eſſe putabat: quoties eos locorum commoditates habere videbat, non educebat ſuos, 9 ut illos invaderet. Poſteaquam vero nullam ad ſe urbem deficere cerneret, ac tempus elabi: gerendum aliquid eſſe putabat, quod quidem niſi faceret, pro hactenus parta gloria magnam infamiam expectabat. Itaque quum factus eſſet certior, hoſtes apud Mantineam magna cum cura ſe muniviſſe, ac Ageſilaum omneſque Lacedaemonios arceſſere, jamque adeo cum copiis Ageſilaum domo profectum apud Pellenen eſſe animadverteret: ſumta coena, denuntiatoque militi

bus itinere, recta Spartam copias ducit. Quod niſi divino quodam fato Cretenſis quidam ad Ageſilaum contendens, ei copias Epaminondae adventare nuntiaſſet: cepiſſet Spartam, quaſi quendam nidum, omnino a defenſoribus deſertam. Quum autem Ageſilaus his ante compertis, conatum hoſtis in adeunda urbe praecepiſſet: Spartani diſpoſitis hinc inde ſuis, quanquam perpauci eſſent, urbem tamen cuſtodiebant. Nam et equites eorum jam in Arcadiam diſceſſerant, et copiae mercenariae, et ex decem cohortibus tres. Poſteaquam Epaminondas Spartam veniſſet, non urbem illac ingrediebatur, ubi vel pugnam hoſtes in planitie commiſſuri erant, vel tela de aedificiis dejecturi, vel ubi nihilo plus in pugna multi, quam pauci erant effecturi: ſed loco quodam occupato, quo ſe ſuperiorem fore putabat, ita in urbem deſcendit, non aſcendit. Caeterum quod deinde aceidit, partim numini poteſt adſcribi, partim dici, deſperatis neminem poſſe

στρατεύμαλι εὐθὺς ἐπὶ Σπάρτῃ. Καὶ εἰ μὴ Κρὴς θεία τινὶ μοίρᾳ προσελθὼν ἐξήγγειλε τῷ Ἀγησιλάῳ πρόσιον τὸ στράτευμα, ἔλαβεν ἂν τὴν πόλιν ὥσπερ νεοττιὰν, παντάπασιν ἔρημον τῶν ἀμυνομένων. ἐπεὶ μέντοι προπυθόμενος ταῦτα Ἀγησίλαος ἔφθη εἰς τὴν πόλιν ἀπελθὼν, διαταξάμενοι οἱ Σπαρτιάται ἐφύλαττον καὶ μάλα ὀλίγοι ὄντες. οἵ τε γὰρ ἱππεῖς αὐτοῖς πάντες ἐν Ἀρκαδίᾳ ἀπῆσαν, καὶ τὸ ξενικὸν, καὶ τῶν λόχων * δέκα ὄντων οἱ τρεῖς. Ἐπεὶ δὲ ἐγένετο Ἐπαμινώνδας ἐν τῇ πόλει τῶν Σπαρτιατῶν, ὅπου μὲν ἔμελλον ἔν τε ἰσοπέδῳ μαχεῖσθαι, καὶ ἀπὸ τῶν οἰκιῶν βληθήσεσθαι, οὐκ εἰσῄει ταύτῃ, οὐδὲ ὅπου γε μηδὲν πλέον μαχεῖσθαι τῶν ὀλίγων, πολλοὶ ὄντες· ἔνθεν δὲ πλεονεκτεῖν ἂν ἐνόμιζε, τοῦτο λαβὼν τὸ χωρίον κατέβαινε, καὶ οὐκ ἀνέβαινεν εἰς τὴν πόλιν. Τό,τε γε μὴν ἐντεῦθεν γενόμενον, ἔξεστι μὲν τὸ θεῖον αἰτιᾶσθαι, ἔξεστι δὲ λέγειν, ὡς τοῖς ἀπονε-

* δώδεκα.

κομένοις ὑδεὶς ἂν ὑποσαίη. ἐπεὶ γὰρ ἡγεῖτο Ἀρχίδαμος ὑδὲ ἑκατὸν ἔχων ἄνδρας, κὴ διαβὰς (ὅπερ ἐδόκει τι ἔχειν κώλυμα) ἐπορεύετο * ἐπὶ τὺς ἀντιπάλυς, ἐνταῦθα δὴ οἱ πῦρ πνέοντες, οἱ νενικηκότες τὺς Λακεδαιμονίυς, οἱ τῷ παντὶ πλέονες, κὴ πρὸς τύτοις, ὑπερδέξια χωρία ἔχοντες, ὐκ ἐδέξαντο τὺς περὶ τὸν Ἀρχίδαμον, ἀλλ' ἐγκλίνυσι. καὶ οἱ μὲν πρῶτοι τῶν Ἐπαμινώνδυ ἀποθνήσκυσιν. Ἐπεὶ μέν τοι ἀγαλλόμενοι τῇ νίκῃ ἐδίωξαν οἱ ἔνδοθεν πορρωτέρω τῦ καιρῦ, ἔτοι αὖ ἀποθνήσκυσι. περιεγέγραπτο γὰρ, ὡς ἔοικεν, ὑπὸ τῦ θείυ, μέχρις ὅσυ ἡ νίκη ἐδέδοτο αὐτοῖς. καὶ ὁ μὲν δὴ Ἀρχίδαμος τρόπαιόν τε ἵστατο ἔνθα ἐπεκράτησε, καὶ τὺς ἐνταῦθα πεσόντας τῶν πολεμίων ὑποστρόνδυς ἀπεδίδυ. Ὁ δ' Ἐπαμινώνδας λαγιζόμενος, ὅτι οἱ Ἀρκάδες βοηθήσαιεν εἰς τὴν Λακεδαίμονα, ἐκείνοις μὲν ὐκ ἐβύλετο καὶ πᾶσι Λακεδαιμονίοις ὁμῦ γενομένοις μάχε-

* ἐκορ. πρὸς ὄρθιον ἐπὶ τ.

reſiſtere. Nam quum Archidamus vix centum viros duceret, ac non ſolum trajeciſſet, id quod impediri potuiſſe quodammodo videbatur, ſed etiam in locum arduum verſus hoſtes pergeret: tum illi, qui ſpirabant ignem, qui Lacedaemonios devicerant, qui rebus omnibus ſuperiores erant, ac praeterea loco erant excelſiore, non excepere militum, quos Archidamus ſecum habebat, impetum; ſed terga dedere, atque adeo primi, qui apud Epaminondam erant, occiſi ſunt.
13 Quum autem exultarent Lacedaemonii ob victoriam, ideoque perſequerentur intempeſtivius: rurſus et ipſi quoſdam amiſere: Nam deſcripti divinitus erant, uti quidem videtur, conceſſae ipſis victoriae certi quidam fines. Archidamus, eo loco quo victoria potitus fuerat, tropaeum excitavit; et eos, qui ex hoſtibus iſtic interemti erant, per inducias reddi-
14 dit. Epaminondas autem ſecum ipſe perpendens futurum ut Arcades Lacedaemonem opis ferendae cauſſa concurrerent; nolebat ſimul cum ipſis, et La-

çedaemoniis universis, posteaquam conveniissent, pugnare: praesertim quum res ipsis feliciter cessisset, suis male. Quamobrem rursus quamcelerrime Tegeam çontendens, gravi armaturae quiescendi spatium concessit; equitatum Mantineam misit, rogatum, uti labores eos constanter ferret; simul monitum, consentaneum esse, pecora Mantineos universa jam extra urbem habere, itemque viros omnes, praesertim id temporis, quo frumentum in urbem conveheretur. Itaque suscipiebant iter. Interea profecti E- 15
leusine Athenienssium equites, apud Isthmum coena sumpta, quum Cleonas transiissent; forte ad Mantineam accedebant, et castra intra muros ipsis in aedificiis habebant. Quum autem pateret jam adventare hostes, Mantinei Athenienssium equitum opem implorare, si quid illi possent. Dicere pecora universa foris esse, itemque operas, et multos tum pueros, tum provectioris aetatis homines ingenuos. Quibus Athenienses auditis, quan-

σθαι, ἄλλως τε καὶ εὐτυχηκόσι, τῶν δὲ ἀποτετυχηκότων. πάλιν δὲ πορευθεὶς ὡς ἐδύνατο τάχιστα εἰς τὴν Τέγεαν, τοὺς μὲν ὁπλίτας ἀνέπαυσε, τοὺς δὲ ἱππέας ἔπεμψεν εἰς τὴν Μαντίνειαν, δεηθεὶς αὐτῶν προσκαρτερῆσαι, καὶ διδάσκων, ὡς πάντα μὲν εἰκὸς ἔξω εἶναι τὰ τῶν Μαντινέων βοσκήματα, πάντας δὲ τοὺς ἀνθρώπους, ἄλλως τε καὶ σίτου συγκομιδῆς οὔσης. καὶ οἱ μὲν ᾤχοντο. Οἱ δ' Αθηναῖοι ἱππεῖς ὁρμηθέντες ἐξ Ελευσῖνος, ἐδειπνοποιήσαντο μὲν ἐν Ισθμῷ· διελθόντες δὲ καὶ τὰς Κλεωνὰς, ἐτύγχανον προσιόντες εἰς τὴν Μαντίνειαν, καὶ κατασρατοπεδευσάμενοι ἐντὸς τείχους ἐν ταῖς οἰκίαις. ἐπεὶ δὲ δῆλοι ἦσαν προσελαύνοντες οἱ πολέμιοι, ἐδέοντο οἱ Μαντινεῖς, τῶν Αθηναίων ἱππέων, βοηθῆσαι, εἴτι δύναντο. ἔξω μὲν εἶναι καὶ τὰ βοσκήματα πάντα, καὶ τοὺς ἐργάτας, πολλοὺς δὲ καὶ παῖδας καὶ γεραιτέρους τῶν ἐλευθέρων. ἀκούσαντες δὲ ταῦτα οἱ Αθηναῖοι

ἐκβοηθῆσαι, ἔτι ὄντες ἀνάριστοι καὶ αὐτοὶ, καὶ οἱ ἵπποι. Ἐνταῦθα δὴ τούτων αὖ τὴν ἀρετὴν τίς ἂν ἀγασθείη; οἳ καὶ πολὺ πλείονας ὁρῶντες τοὺς πολεμίους, καὶ δυστυχήμαλος γεγενημένοι ἐν Κορίνθῳ τοῖς ἱππεῦσιν, οὐδὲν τούτου ἐπελογίσαντο, οὐδὲ ὅτι καὶ Θηβαίοις ἅμα καὶ Θετταλοῖς τοῖς κρατίστοις ἱππεῦσιν εἶναι δοκοῦσιν ἔμελλον μάχεσθαι· ἀλλ' αἰσχυνόμενοι, εἰ παρόντες μηδὲν ὠφελήσειαν τοὺς συμμάχους, ὡς εἶδον τάχιστα τοὺς πολεμίους, συνέῤῥαξαν, ἐρῶντες ἀνασώσασθαι τὴν πατρῴαν δόξαν. Καὶ μαχόμενοι, αἴτιοι μὲν ἐγένοντο σωθῆναι πάντα τὰ ἔξω τῆς Μαντινείας. αὐτῶν δ' ἀπέθανον ἄνδρες ἀγαθοὶ, καὶ ἀπέκτειναν δὲ δηλονότι τοιούτους. οὐδὲν γὰρ οὕτω βραχὺ ὅπλον ἑκάτεροι εἶχον, ᾧ οὐκ ἐξικνοῦντο ἀλλήλων. καὶ τοὺς μὲν φίλους νεκροὺς ἀνείλαντο, τῶν δὲ πολεμίων ἦν οὓς ὑποσπόνδους ἀπέδοσαν. Ὁ δ' αὖ Ἐπαμινώνδας, ἐνθυμούμενος, ὅτι ὀλίγων μὲν ἡμε-

quam necdum vel se prandio, vel equos pabulo refeciſſent, tamen opem ferebant,
16 Atque heic quis eorum virtutem non admiretur? qui quum hoſtes ſe longe majores habere copias cernerent, et adverſum quendam caſum in urbe Corintho pertuliſſent; nihil horum ad animum revocarunt, ac ne id quidem, quod ſimul adverſus Thebanos ac Theſſalos, equites hominum opinione longe praeſtantiſſimos, proelio congreſſuri eſſent: ſed turpe ducentes, ſi poſtea quam adveniſſent, nulla re ſociis eſſent adjumento; quamprimum conſpexiſſent hoſtes, manus cum eis conſeruerunt, quum quidem
17 gloriam majorum tueri cuperent. Hoc modo commiſſo proelio, Mantineis omnia, quae foris habebant, ſalva praeſtitere. Ceciderunt ex eis quidam viri fortes, cujuſmodi ſcilicet ipſi quoque interemerunt. Quippe nemo erat utrinque, cui tamen exiguum telum eſſet, quo ſe mutuo non contingerent. Deinde cadavera ſuorum Athenienſes tollunt, hoſtium cadaveribus quibuſdam per inducias
18 redditis. Atque heic Epaminondas ſecum cogitabat, intra dies paucos ſibi ab-

eundum esse necessario, quod huic expeditioni destinatum tempus effluxisset. Jam si eos, quibus opitulaturus advenerat, desereret; futurum, ut ab hostibus illi obsiderentur, ipse gloriam omnem prorsus amitteret; qui apud Lacedaemonem cum gravis armaturae multis peditibus a paucis victus esset, rursus ad Mantineam equestri proelio superatus, denique causam per susceptam hanc in Peloponesum expeditionem praebuisset, ob quam Lacedaemonii, Arcades, Achaei, Elei, Athenienses, se consociassent. Quare fieri non posse putabat, ut sine pugna discederet; praesertim quum se potientem victoria denuo ratiocinaretur aboliturum haec universa: sin mortem oppeteret, praeclarum se vitae finem consequuturum existimabat, in conatu relinquendi patriae suae Peloponesi imperium. Atque hujusmodi quaedam ipsum animo volutasse, mirum mihi quidem non videtur. Nam ejusmodi cogitationes in eos cadunt, qui honoris ac laudis cupidi sunt. Illa mihi magis admiranda vi-

ρῶν ἀνάγκη ἔσοιτο ἀπιέναι, διὰ τὸ ἐξήκειν τῇ στρατείᾳ τὸν χρόνον· εἰ δὲ καταλείψει ἐρήμους οἷς ἦλθε σύμμαχος, ἐκεῖνοι πολιορκήσοιντο ὑπὸ τῶν ἀντιπάλων, αὐτὸς δὲ λελυμασμένος παντάπασι τῇ ἑαυτοῦ δόξῃ ἔσοιτο, ἡττημένος μὲν ἐν Λακεδαίμονι σὺν πολλῷ ὁπλιτικῷ ὑπ' ὀλίγων, ἡττημένος δὲ ἐν Μαντινείᾳ, ἱππομαχίᾳ, αἴτιος δὲ γεγενημένος διὰ τὴν ἐς Πελοπόνησον στρατείαν τοῦ συνελθεῖν Λακεδαιμονίους, καὶ Ἀρκάδας, καὶ Ἀχαιούς, καὶ Ἠλείους, καὶ Ἀθηναίους· ὥστε οὐκ ἐδόκει αὐτῷ δυνατὸν εἶναι ἀμαχεὶ παρελθεῖν, λογιζομένῳ, ὅτι, εἰ μὲν νικῴη, πάντα ταῦτα ἀναλύσοιτο· εἰ δὲ ἀποθάνοι, καλὴν τὴν τελευτὴν ἡγήσατο ἔσεσθαι, πειρωμένῳ τῇ πατρίδι ἀρχὴν Πελοποννήσου καταλιπεῖν. Τὸ μὲν δὴ αὐτὸν τοιαῦτα διανοεῖσθαι οὐ πάνυ μοι δοκεῖ θαυμαστὸν εἶναι· (φιλοτίμων γὰρ ἀνδρῶν τὰ τοιαῦτα διανοήματα) τὸ μέντοι στράτευμα παρεσκευακέναι, ὡς

πόνον τὲ μηδένα ἀπαναμένειν μήτε νυκτὸς μήτε ἡμέρας, κινδύνυ τὲ μηδενὸς ἀφίσασθαι, σπανιά τε τὰ ἐπιτήδεια ἔχοντας ὅμως πείθεσθαι ἐθέλειν, ταῦτά μοι δοκεῖ θαυμαςότερα εἶναι. Καὶ γὰρ ὅτε τὸ τελευταῖον παρήγγειλεν αὐτοῖς παρασκευάζεσθαι, ὡς μάχης ἐσομένης, προθύμως μὲν ἐλευπῶντο οἱ ἱππεῖς τὰ χράνη, κελεύοντος ἐκείνυ· ἐπεγράφοντο δὲ καὶ τῶν Αρκάδων ὁπλῖται, ῥόπαλα ἔχοντες, ὡς Θηβαῖοι· πάντες δὲ ἠκονῶντο καὶ λόγχας καὶ μαχαίρας, καὶ ἐλαμπρύνοντο τὰς ἀσπίδας. Επεὶ μέντοι ὕτω παρεσκευασμένυς ἀπήγαγεν, ἄξιον αὖ καταλοῆσαι, ἃ ἐποίησε. πρῶτον μὲν γὰρ, ὥσπερ εἰκὸς, συνετάττετο. τῦτο δὲ πράττων, σαφηνίζειν ἐδόκει, ὡς εἰς μάχην παρεσκευάζετο. ἐπεὶ γε μὴν ἐτέτακτο αὐτῷ τὸ στράτευμα ὡς ἐβούλετο, τὴν μὲν συντομωτάτην πρὸς τὺς πολεμίυς ἦκε, πρὸς δὲ τὰ πρὸς ἑσπέραν ὄρη τῆς Τεγέας καὶ ἀντιπέραν ἡγεῖτο. ὥστε δόξαν

dentur, quod exercitum ſic conſuefeceſſit; ut laborem nullum defugeret, non interdiu, non noctu: periculum nullum formidaret quoties commeatus adeſſet exiguus, nihilominus dicto audiens eſſet.
20 Nam quum poſtremum denuntiaſſet ſuis, uti ſe ad pugnam compararent: magna cum animorum alacritate galeas equites ipſo jubente nitidas reddebant, ac nonnulli etiam Arcades gravis armaturae pedites nomina dabant, geſtantes clavas, perinde ac ſi Thebani eſſent: univerſi denique tum haſtas tum gladios acuebant, et clypeos detergebant, ut fulge-
21 rent. Hoc modo paratos quum abduxiſſet, operae pretium eſt conſiderare, quid deinceps fecerit. Primum, ut par erat, aciem ſtruebat. Id quum faceret, indicare ſcilicet certo volebat, quod ad proelium ſe compararet. Poſteaquam copias ex animi arbitratu inſtruxiſſet, non via maxime compendiaria ducebat in hoſtem: ſed ad Tegeae montes, ſolem occidentem verſus, et e regione ſitos, pergebat. Quo factum ut injiceretur hoſti-

bus opinio, minime ipsum eo die dimi-
caturum. Etenim posteaquam ad mon- 22
tem accessisset, jamque phalanx ejus es-
set explicata: subsistere militem sub lo-
cis eminentibus in armis jubet, adeoque
castra munientis speciem exhibebat. At-
que hac re maxima ex parte in hostibus,
quem in animis pugnandi ardorem con-
ceperant, extinxit: itemque aciei appa-
ratum dissolvit. Deinde quum cohortes,
quae utroque progrediebantur in cornu,
ad frontem adduxissent, aciemque cunea-
tam eorum, quos circum se habebat, fir-
mam reddidisset: tum vero suis arma su-
mere jussis praecedebat ipse, milites se-
quebantur. Eos quum praeter opinio-
nem suam adventare viderent hostes, ne-
mini amplius otioso esse licebat. Alii se
ad ordines cursu conferebant, alii se in-
struebant, alii fraenabant equos, alii lo-
ricas induebant. Omnes denique magis
cladem accepturi quam illaturi videban-
tur. Epaminondas contra, copias suas 23
instar triremis adverso quasi rostro duc-
titabat, existimans, se, ubicunque tandem
impressione facta perrumperet aciem ho-

παρεῖχε τοῖς πολεμίοις, μὴ ποιήσεσθαι μάχην ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ. Καὶ γὰρ δὴ ὡς πρὸς τῷ ὄρει ἐγένετο, ἅπερ ἐξετάθη αὐτῷ ἡ φάλαγξ, ὑπὸ τὰς ὑψηλὰς ἔθετο τὰ ὅπλα· ὥστε εἰκάσθη στρατοπεδευομένῳ· τοῦτο δὲ ποιήσας, ἔλυσε μὲν τῶν πλείστων πολεμίων τὴν ἐν ταῖς ψυχαῖς πρὸς μάχην παρασκευήν, ἔλυσε δὲ τὴν ἐν ταῖς συντάξεσιν. ἐπεί γε μὴν παρελαγὼν τὰς ἐπικαίρως παρευομένας λόχας εἰς μέτωπον, ἰσχυρὸν ἐποιήσατο τὸ περὶ ἑαυτὸν ἔμβολον, τότε δὴ ἀναλαβεῖν παρηγείλας τὰ ὅπλα, ἦγεῖτο· οἱ δ' ἠκολούθουν. οἱ δὲ πολέμιοι ὡς εἶδον παρὰ δόξαν ἐπιόντας, ὑδεὶς αὐτῶν ἠσυχίαν ἔχειν ἠδύνατο· ἀλλ' οἱ μὲν ἔθεον εἰς τὰς τάξεις, οἱ δὲ παρετάττοντο, οἱ δὲ ἵππους ἐχαλίνων, οἱ δὲ θώρακας ἐνεδύοντο· πάντες δὲ πεισομένοις τι μᾶλλον, ἢ ποιήσουσιν ἐῴκεσαν. Ὁ δὲ * τὸ στράτευμα ἀντίπρωρον ὥσπερ τριήρη προσῆγε, νομίζων, ὅπη ἐμβαλὼν διακόψειε, διαφθερεῖν

* τῷ στρατεύματι.

ὅλον τὸ τῶν ἐναντίων στράτευμα. καὶ γὰρ δὴ τῷ μὲν ἰσχυροτάτῳ παρεσκευάζετο ἀγωνίζεσθαι, τὸ δὲ ἀσθενέστατον πόρρω ἀπέστησεν, εἰδὼς ὅτι ἡττηθὲν ἀθυμίαν ἂν παράσχοι τοῖς μεθ' αὑτὸν, ῥώμην δὲ τοῖς πολεμίοις. καὶ μὴν τὰς ἱππέας οἱ μὲν πολέμιοι αὐτοὶ παρετάξαντο ὥσπερ ὁπλιτῶν * φάλαγγος βάθος ἐξῆς, καὶ ἔρημον πεζῶν ἀνίππων. Ὁ δ' Ἐπαμινώνδας αὖ καὶ τὸ ἱππικοῦ ἔμβολον ἰσχυρὸν ἐποιήσατο, καὶ ἀνίππους πεζοὺς συνέταξεν αὐτοῖς, νομίζων τὸ ἱππικὸν ἐπεὶ διακόψειεν, ὅλον τὸ ἀντίπαλον νενικηκὼς ἔσεσθαι. μάλα γὰρ χαλεπὸν εὑρεῖν τοὺς ἐθελήσοντας μένειν, ἐπειδάν τινας φεύγοντας τῶν ἑαυτοῦ ὁρῶσι. καὶ ὅπως μὴ ἐπιβοηθῶσιν· οἱ Ἀθηναῖοι ἀπὸ τοῦ εὐωνύμου κέρατος ἐπὶ τὸ ἐχόμενον, κατέστησεν ἐπὶ γηλόφων τινῶν ἐναντίους αὐτοῖς καὶ ἱππέας καὶ ὁπλίτας, φόβον βουλόμενος καὶ τούτοις παρέχειν, ὡς, εἰ βοηθήσαιεν, ὅπισθεν ἂν τοῖς ἐπικείσοιντο αὐτοῖς. τὴν μὲν δὴ

* φάλαγγα.

ſtilem, univerſum exercitum facile profligaturum. Nam cum parte copiarum longe robuſtiſſima proelium committere parabat, infirma longius remota: quod ſciret, hanc, ſi quidem vinceretur, ſuis trepidationem, hoſtibus vires additurum. Accedebat id etiam, quod hoſtes equitatum ſuum inſtar phalangis gravis armaturae peditum, denſam in aciem inſtruxerant, peditibus nullis intermiſtis. At Epaminondas etiam equitum cuneum firmum fecerat, et pedites equis carentes juxta eos collocarat. Exiſtimabat enim fore ut poſteaquam equitatus perrupiſſet, hoſtium totus exercitus victus eſſet. Nam perdifficile eſt reperire, qui ſubſiſtere velint, quum ſuorum nonnullos terga dare conſpiciunt. Jam ne Athenienſes a laevo cornu ſuccurrerent ſibi proximis, quibuſdam in collibus adverſus eos tum equites tum gravis armaturae pedites conſtituit; ut his etiam metum incuteret, quaſi a tergo irruituri in ipſos eſſent, ſi quidem aliis vellent ſuppetias ferre. Atque hoc modo cum hoſte

24

confligens, spe sua minime frustratus est. Etenim illa parte qua hostes adoriebatur, victoria potitus, universum hostilem exercitum in fugam conjecit. Verum 25
postea quam ipse cecidit, non jam amplius caeteri victoria recte uti potuere. Nam quum adversa phalanx fugeret, gravis armaturae pedites neminem occidebant: neque de loco, quo proelium commissum erat, progrediebantur. Itidem quum equitatus hostilis fugam arripuisset, nequidem equites persequendo quenquam vel equitem, vel gravis armaturae peditem interficiebant: sed quasi fuissent ipsi victi, trepide per fugientes hostes elabebantur. Pedites autem, qui equos dimiserant, et cetrati, posteaquam una cum equitibus vicissent; laevum ad latus se conferebant, quasi jam superiores. Verum istic maxima pars eorum ab Athenienſibus est interemta. His ita gestis, 26
contra quam universi homines arbitrarentur, accidit. Nam quum tota fere Graecia convenisset, castraque oppositа

συμβολὴν ὕτως ἐποιήσατο, καὶ ὑπ' εὐθὺ τῆς ἐλπίδος. κρατήσας γὰρ ἡ προσέβαλεν, ὅλον ἐποίησε φεύγειν τὸ τῶν ἐναντίων. Ἐπεί γε μὴν ἐκεῖνος ἔπεσεν, οἱ λοιποὶ οὐδὲ τῇ νίκῃ ὀρθῶς ἔτι ἐδυνάσθησαν χρήσασθαι, ἀλλὰ φυγούσης μὲν αὐτοῖς τῆς ἐναντίας φάλαγγος, οὐδένα ἀπέκτειναν οἱ ὁπλῖται, οὐδὲ προῆλθον ἐκ τοῦ χωρίου, ἔνθα ἡ συμβολὴ ἐγένετο. φυγόντων δ' αὐτοῖς καὶ τῶν ἱππέων, ἀπέκτειναν μὲν οὐδὲ οἱ ἱππεῖς διώκοντες ὅτε ἱππέας ἢ ὁπλίτας· ὥσπερ δὲ ἡτιῶμενοι, περιδεῶς διὰ τῶν φευγόντων πολεμίων διέπεσον. καὶ μὴν οἱ ἄκοντοι καὶ οἱ πελτασταὶ * συνεμικτότες τοῖς ἱππεῦσιν, ἀφίκοντο μὲν ἐπὶ τὸ εὐωνύμου, ὡς κρατοῦντες. ἐκεῖ δὲ ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων οἱ πλεῖστοι αὐτῶν ἀπέθανον. Τούτων πραχθέντων, τὸ ναντίον ἐγεγένητο ἢ ἐνόμισαν. πάντες ἄνθρωποι ἔσεσθαι. συνελήλυθάς δὲ σχεδὸν ἁπάσης τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἀντιτεταγμένων, οὐδεὶς ἦν ὅστις οὐκ

* συννενευκότες.

ᾤετο, εἰ μάχη ἔσοιτο, τοὺς μὲν κρατήσαντας ἄρξειν, τοὺς δὲ κρατηθέντας ὑπηκόους ἔσεσθαι. ὁ δὲ Θεὸς ὕτως ἐποίησεν, ὥστε ἀμφότεροι μὲν ὡς νενικηκότες τρόπαιον ἔστησαντο, τοὺς δὲ ἱσαμένους ἑτέροι ἐκώλυον· νεκροὺς δὲ ἀμφότεροι μὲν ὡς νενικηκότες ὑποσπόνδους ἀπέδοσαν, ἀμφότεροι δὲ ὡς ἡττημένοι ὑποσπόνδους ἀπελάμβανον. Νενικηκέναι δὲ φάσκοντες ἑκάτεροι, ὅτε χώρᾳ, ὅτε πόλει, ὅτ' ἀρχῇ ὑδέτεροι ὐδὲν πλέον ἔχοντες ἐφάνησαν, ἢ πρὶν τὴν μάχην γενέσθαι. ἀκρισία δὲ, καὶ ταραχὴ ἔτι πλείων μετὰ τὴν μάχην ἐγένετο, ἢ πρόσθεν, ἐν τῇ Ἑλλάδι. ἐμοὶ μὲν δὴ μέχρι τοῦδε γεγράφθω. τὰ δὲ μετὰ ταῦτα ἴσως ἄλλῳ μελήσει.

ΤΕΛΟΣ.

haberet: nemo non existimabat futurum, ut, si proelio decerneretur, victores imperarent, parerent victi. Verum Deus illum eventum dedit, ut tropaeum utrique statuerent, quasi qui vicissent: nec statuentes alteros impedirent alteri. Mortuos autem utrique tanquam victores per inducias reddebant, et utrique tanquam
27 victi per inducias recipiebant. Quumque victoria se potitos utrique dicerent, non tamen vel obtenta regione aliqua, vel oppido, vel imperio, conditionem suam facere meliorem, quam ea fuisset ante pugnam commissam, videbantur. Confusio quidem certe, rerumque perturbatio major in Graecia post pugnam extitit, quam prius fuerat. Atque hactenus mihi quidem haec scripta sunto. Quae vero sequuntur, alii curae fortassis erunt.

FINIS.

FINIS.

ΤΟΥ

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ

ΑΓΗΣΙΛΑΟΣ.

XENOPHONTIS

AGESILAI.

ENCOMIUM.

ὁ τοῦ

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ

ΑΓΗΣΙΛΑΟΣ.

ΟΙΔΑ μὲν ὅτι τῆς Ἀγησιλάου ἀρετῆς τε καὶ δόξης ῥᾴδιον ἄξιον ἔπαινον γράψαι· ὅμως δ' ἐγχειρητέον· οὐ γὰρ ἂν καλῶς ἔχοι εἰ, ὅτι τελέως ἀνὴρ ἀγαθὸς ἐγένετο, διὰ τοῦτο οὐδὲ μειόνων ἂν τυγχάνοι ἐπαίνων. περὶ μὲν οὖν εὐγενείας αὐτοῦ τί ἄν τις μεῖζον ἢ κάλλιον εἰπεῖν ἔχοι, ἢ ὅτι ἔτι καὶ νῦν τοῖς προγόνοις ὀνομαζομένοις ἀπομνημονεύεται ὁποσοὶ ἀφ' Ἡρακλέους ἐγένετο, καὶ τούτοις οὐκ ἰδιώταις, ἀλλ' ἐκ βασιλέων βασιλεῦσιν; ἀλλὰ μὴν οὐδὲ ταύτην γ' ἄν τις ἔχοι καταμέμψασθαι αὐτούς, ὡς βασιλεύουσι μὲν, πόλεως δὲ τῆς ἐπιτυχούσης· ἀλλ' ὥσπερ τὸ γένος αὐτῶν

XENOPHONTIS AGESILAI ENCOMIUM.

NOVI quidem non esse facile laudem Agesilai virtute ac gloria dignam scribere; nihilo tamen minus *erit mihi hoc* conandum: non enim recte se res habuerit si, quod vir perfecte bonus fuerit, idcirco ne minores quidem consequatur laudes. De ipsius certe quidem generis nobilitate quid majus et honestius dicere quisquam possit, quam quod hoc etiam tempore commemoratur quotus inter celebres majores *suos* ab *ipso* Hercule fuerit, eosque non privatos, sed reges *ortos* ex regibus? at vero ne hac quidem in parte eos quisquam increpare possit, quod reges fane fuerint, at urbis obscurae: sed quemadmodum eorum genus *inter*

ὁ τοῦ

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ

ΑΓΗΣΙΛΑΟΣ.

ΟΙΔΑ μὲν ὅτι τῆς Ἀγησιλάου ἀρετῆς τε καὶ δόξης οὐ ῥᾴδιον ἄξιον ἔπαινον γράψαι· ὅμως δ' ἐγχειρητέον· οὐ γὰρ ἂν καλῶς ἔχοι εἰ, ὅτι τελέως ἀνὴρ ἀγαθὸς ἐγένετο, διὰ τοῦτο μηδὲ μείονων ἂν τυγχάνοι ἐπαίνων. περὶ μὲν οὖν εὐγενείας αὐτοῦ τί ἄν τις μεῖζον ἢ κάλλιον εἰπεῖν ἔχοι, ἢ ὅτι ἔτι καὶ νῦν τοῖς προγόνοις ὀνομαζομένοις ἀπομνημονεύεται ὁποσοὶ ἀφ' Ἡρακλέους ἐγένετο, καὶ τούτοις οὐκ ἰδιώταις, ἀλλ' ἐκ βασιλέων βασιλεῦσιν; ἀλλὰ μὴν οὐδὲ ταύτη γ' ἄν τις ἔχοι καταμέμφασθαι αὐτόν, ὡς βασιλεύσαι μὲν, πόλεως δὲ τῆς ἐπιτυχούσης· ἀλλ' ὥσπερ τὸ γένος αὐτῶν

XENOPHONTIS AGESILAI ENCOMIUM.

NOVI quidem non esse facile laudem Agesilai virtute ac gloria dignam scribere; nihilo tamen minus *erit mihi hoc* conandum: non enim recte se res habuerit si, quod vir perfecte bonus fuerit, idcirco ne minores quidem consequatur laudes. De ipsius certe quidem generis nobilitate quid majus et honestius dicere quisquam possit, quam quod hoc etiam tempore commemoratur quotus inter celebres majores *suos* ab *ipso* Hercule fuerit, eosque non privatos, sed reges *ortos* ex regibus? at vero ne hac quidem in parte eos quisquam increpare possit, quod reges sane fuerint, at urbis obscurae: sed quemadmodum eorum genus *inter*

alia patriae ornatiſſimum *eſt*, ſic et urbs *ipſa* in Graecia maxime *eſt* illuſtris: adeo ut non inter ſecundes primas obtinuerint, ſed inter principes principe loco fuerint. Hanc porro ob cauſam aequum 2
etiam *eſt* una et patriam et genus ipſius laudare: quippe nunquam civitas invidia mota quod *alios* honoribus anteïrent, eorum imperium evertere adgreſſa eſt; et reges nunquam majora concupivere, quam ferrent conditiones, quibus initio regnum acceperant. Itaque nullum ſane aliud imperium reperitur, quod ſine diſtractione perduravit, neque demoeratia, neque oligarchia, neque tyrannis, neque regnum; hoc vero ſolum permanet regnum perpetuum. Ageſilaum autem, an- 3
tequam imperio potitus eſſet, dignum regno fuiſſe habitum, haec ſunt indicia. Nam cum Agis rex vivendi finem feciſſet, contendentibus de imperio Leotychida, ut Agidis filio, Ageſilao, ut Archidami, ubi civitas *ipſa* Ageſilaum magis

τῆς πατρίδος ἐντιμότατον, ὕτω καὶ ἡ πόλις ἐν τῇ Ἑλλάδι ἐνδοξοτάτη· ὥστε οὐ δευτέρων πρωτεύουσιν, ἀλλ' ἡγεμόνων ἡγεμονεύουσι. Τῆδε γε μὴν καὶ κοινῇ ἄξιον ἐπαινέσαι τήν τε πατρίδα καὶ τὸ γένος αὐτοῦ· ἥ τε γὰρ πόλις οὐδεπώποτε φθονήσασα τοῦ προτετιμῆσθαι αὐτοῦ, ἐπεχείρησε καταλῦσαι τὴν ἀρχὴν αὐτῶν· οἵ τε βασιλεῖς οὐδεπώποτε μειζόνων ὠρέχθησαν, ἢ ἐφ' οἷσπερ ἐξ ἀρχῆς τὴν βασιλείαν παρέλαβον. τοιγαροῦν ἄλλη μὲν οὐδεμία ἀρχὴ φανερά ἐστι διαγεγενημένη ἀδιασπάστως, οὔτε δημοκρατία, οὔτε ὀλιγαρχία, οὔτε τυραννὶς, οὔτε βασιλεία· αὕτη δὲ μόνη διαμένει συνεχὴς βασιλεία. Ὡς μὲν καὶ πρὶν ἄρξαι ἄξιος τῆς βασιλείας ἐδόκει εἶναι Ἀγησίλαος, τάδε τὰ σημεῖα. ἐπεὶ γὰρ Ἀγις βασιλεὺς ὢν ἐτελεύτησεν, ἐρισάντων περὶ τῆς ἀρχῆς Δεωτυχίδα μὲν, ὡς Ἀγιδος ὄντος υἱοῦ, Ἀγησιλάου δὲ, ὡς Ἀρχιδάμου, κρίνασα ἡ πόλις ἀνεπιλητότερον εἶν-

ναι Αγησίλαον καὶ τῷ γένει καὶ τῇ ἀρετῇ, τοῦτον ἐκήσατο βασιλέα. καί τοι τὸ ἐν τῇ κρατίστῃ πόλει ὑπὸ τῶν ἀρίστων κριθέντα τοῦ καλλίστου γέρως ἀξιωθῆναι, ποίων ἔτι τεκμηρίων προσδεῖται τῆς γε, πρὶν ἄρξαι αὐτὸν, ἀρετῆς; ὅσα γε μὴν ἐν τῇ βασιλείᾳ διεπράξατο, νῦν διηγήσομαι· ἀπὸ γὰρ τῶν ἔργων καὶ τοὺς τρόπους αὐτοῦ κάλλιστα νομίζω καταδήλους ἔσεσθαι. Αγησίλαος τοίνυν, ἔτι μὲν νέος ὢν, ἔτυχε τῆς βασιλείας. ἄρτι δὲ ὄντος αὐτοῦ ἐν τῇ ἀρχῇ, ἐξηγγέλθη βασιλεὺς ὁ Περσῶν ἀθροίζων καὶ ναυτικὸν καὶ πεζὸν πολὺ στράτευμα, ὡς ἐπὶ τοὺς Ἕλληνας. βουλευομένων δὲ περὶ τούτων Λακεδαιμονίων καὶ τῶν συμμάχων, Αγησίλαος ὑπέστη, ἐὰν δῶσιν αὐτῷ τριάκοντα μὲν Σπαρτιατῶν, δισχιλίους δὲ Νεοδαμώδεις, εἰς ἑξακισχιλίους δὲ τὸ σύνταγμα τῶν συμμάχων, διαβῆσεσθαι εἰς τὴν Ασίαν, καὶ πειράσεσθαι εἰρήνην ποιῆσαι, ἢ, ἂν πολεμεῖν βούληται ὁ

irreprehenſum tum genere tum virtute judicaſſet, hunc regem conſtituit. Atqui potentiſſima in urbe praemio pulcherrimo dignum a *viris* optimis judicatum fuiſſe, qualibus amplius indiget argumentis utique ejus, *quae in eo eluxit*, antequam imperaret, virtutis? Quas vero res in regno *ſuo* perfecerit, jam commemorabo: nam rebus geſtis etiam mores ipſius pulcherrime fore declaratos arbi-
4 tror. Ageſilaus itaque regnum, adhuc juvenis, conſequutus eſt. Cumque recens imperio potitus eſſet, nuntiatum fuit Perſarum regem multas tum navales tum pedeſtres copias, tanquam in Graecos *invaſurum*, cogere. Quibus de rebus cum Lacedaemonii ac ſocii deliberarent, pollicitus eſt Ageſilaus ſe, ſi triginta Spartiatas ipſi darent, bis mille Neodamodes, ſociorum agmen ad ſex millia, trajecturum in Aſiam, operamque daturum ut pacem faceret, vel, ſi bellum gerere mallet barbarus, *tanta* ei negotia exhibitu-

rum, ut ei exercitum contra Graecos ducere non vacaret. Confeſtim multi certe quidem vehementer admirati ſunt hoc ipſum quod, cum Perſa antehac in Graeciam trajeciſſet, adverſus eum viciſſim trajicere concupiſceret; tum quod invadendo potius quam ſuſtinendo cum eo pugnare mallet; tum quod *ita* bellum gerere vellet, ut ejus potius, quam Graecorum, facultates abſumeret: omnium autem pulcherrimum *eſſe* judicabatur, quod non de Graecia, ſed de Aſia certamen inſtitueret. Poſteaquam autem 5
ſumptis copiis *domo* enavigaſſet, quonam quis modo clarius demonſtrare poſſit, qua ratione munus imperatorium obivit, quam ſi res ipſas, quas geſſit, enarraverit? Hoc igitur in Aſia primum fuit *ejus* facinus: Ageſilao jusjurandum dederat Tiſſaphernes, ſi inducias pangeret, donec nuntii, quos ad regem miſerat, redirent, effecturum ſe ipſi ut urbes Graecae in Aſia *ſitae* ſui juris eſſe permitterentur: Ageſilaus viciſſim juraverat inducias

βάρβαρος, ἀχολίαν αὐτῷ παρέξειν τοῦ στρατεύειν ἐπὶ τὺς Ἕλληνας. εὐθὺς μὲν οὖν πολλοὶ πάνυ ἠγάσθησαν αὐτὸ τοῦτο τὸ ἐπιθυμῆσαι, ἐπειδὴ ὁ Πέρσης πρόσθεν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα διέβη, ἀντιδιαβῆναι ἐπ' αὐτόν· τό,τε αἱρεῖσθαι ἐπιόντα μᾶλλον ἢ ὑπομένοντα μάχεσθαι αὐτῷ· καὶ τὸ τὰχείνυ δαπανῶντα βύλεσθαι, μᾶλλον ἢ τὰ τῶν Ἑλλήνων, πολεμεῖν· κάλλιστον δὲ πάντων ἐκρίνετο, μὴ περὶ τῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ περὶ τῆς Ασίας τὸν ἀγῶνα καθιστάναι. Επεὶ γεμὴν λαβὼν τὸ στράτευμα ἐξέπλευσε, πῶς ἄν τις σαφέστερον ἐπιδείξειεν ὡς ἐστρατήγησεν, ἢ εἰ αὐτὰ διηγήσαιτο, ἃ ἔπραξεν; ἐν τοίνυν τῇ Ασίᾳ ἥδε πρώτη πρᾶξις ἐγένετο· Τισσαφέρνης μὲν ὤμοσεν Αγησιλάῳ, εἰ σπείσαιτο, ἕως ἔλθοιεν οὓς πέμψειε πρὸς βασιλέα ἀγγέλους, διαπράξεσθαι αὐτῷ ἀφεθῆναι αὐτονόμους τὰς ἐν τῇ Ασίᾳ πόλεις Ἑλληνίδας· Αγησίλαος δὲ ἀντώμοσε σπονδὰς ἄξειν

ἀδόλως, ὁρισάμενος τῆς πράξεως τρεῖς μῆνας. ὁ μὲν δὴ Τισσαφέρνης ἃ ὤμοσεν εὐθὺς ἐψεύσατο· ἀντὶ γὰρ τοῦ εἰρήνην πράσσειν, στράτευμα πολὺ παρὰ βασιλέως, πρὸς ᾧ πρόσθεν εἶχε, μετεπέμπετο· Ἀγησίλαος δὲ, καίπερ αἰσθόμενος ταῦτα, ὅμως ἐνέμεινε ταῖς σπονδαῖς. ἐμοὶ γὰρ τοῦτο πρῶτον καλὸν δοκεῖ διαπράξασθαι, ὅτι Τισσαφέρνην μὲν ἐμφανίσας ἐπίορκον, ἄπιστον πᾶσιν ἐποίησεν· ἑαυτὸν δ' ἀντεπιδείξας πρῶτον μὲν ὅρκους ἐμπεδοῦντα, ἔπειτα συνθήκας μὴ ψευδόμενον, πάντας ἐποίησε καὶ Ἕλληνας καὶ βαρβάρους θαρροῦντας συντίθεσθαι ἑαυτῷ, εἴ τι βούλοιτο. ἐπεὶ δὲ μέγα φρονήσας ὁ Τισσαφέρνης ἐπὶ τῷ καταβάντι στρατεύματι, προεῖπεν Ἀγησιλάῳ πόλεμον, εἰ μὴ ἀπίοι ἐκ τῆς Ἀσίας, οἱ μὲν ἄλλοι σύμμαχοι, καὶ Λακεδαιμονίων οἱ παρόντες, μάλα ἀχθεσθέντες, φανεροὶ ἐγένοντο, νομίζοντες μείονα τὴν παροῦσαν δύναμιν Ἀγησιλάῳ τῆς

ſe ſine dolo ſervaturum, tribus menſibus ad rem conficiendam definitis. Et Tiſſaphernes quidem fidem jurejurando firmatam mox fefellit: nam pro facienda pace, magnum, praeter eum quem prius habuit, exercitum a rege arceſſebat: at Ageſilaus, tametſi haec animadverteret, nihilominus in induciis perſtitit. Quamobrem mihi primum hoc praeclare perfeciſſe videtur, quod cum Tiſſaphernem perjurum palam oſtendiſſet, ſuſpectam omnibus fidem ejus reddidit; ſeipſum contra cum primo jusjurandum conſtanter obſervare demonſtraſſet, deinde foedera minime violare, effecit ut omnes tam Graeci quam barbari fidentibus animis cum eo, ſi quid vellet, paciſcerentur. Ubi vero Tiſſaphernes elatus animo ob exercitum qui *ad ſe* deſcenderat, bellum Ageſilao denuntiavit, ni Aſia excederet, caeteri quidem ſocii, et Lacedaemonii qui aderant, vehementer contriſtati palam adparebant, quod copias, Ageſilao

quae aderant, regis adparatu minores esse putarent: at Agesilaus hilari admodum vultu legatos Tissapherni renuntiare jussit, habere se magnam ipsi gratiam, quod perjurio usus ipse quidem deos hostes sibi parasset, Graecis vero belli socios effeciisset. Dein militibus mox edixit, ad expeditionem uti se accingerent; et urbibus, ad quas ipsum in Cariam exercitum educentem accedere necesse erat, ut forum rerum venalium sibi pararent, denuntiavit. Praeterea mandavit et Ionibus et Aeolensibus et Hellespontiis ut Ephesum ad se mitterent eos, qui secum essent militaturi. Et Tissaphernes qui- 6
dem, tum quod Agesilaus ab equitatu non esset instructus, et Caria equitatui minus esset apta, tum quod eum ob fraudem succensere sibi putaret, eum revera ratus ad ipsius domum in Cariam irrupturum, universum peditatum eo transmisit, equitatum vero in Maeandri planiti-

βασιλέως παρασκευῆς εἶναι· Ἀγησίλαος δὲ μάλα φαιδρῷ τῷ προσώπῳ ἀπαγγεῖλαι τῷ Τισσαφέρνῃ τὰς πρέσβεις ἐκέλευσεν, ὡς πολλὴν χάριν αὐτῷ ἔχοι, ὅτι ἐπιορκήσας αὐτὸς μὲν πολεμίους τοὺς θεοὺς ἐκτήσατο, τοῖς δ' Ἕλλησι συμμάχους ἐποίησεν. ἐκ δὲ τούτου εὐθὺς τοῖς μὲν στρατιώταις παρήγγειλε συσκευάζεσθαι ὡς εἰς στρατείαν· ταῖς δὲ πόλεσιν, εἰς ἃς ἀνάγκη ἦν ἀφικνεῖσθαι στρατευομένῳ ἐπὶ Καρίαν, προεῖπεν ἀγορὰν παρασκευάζειν. ἐπέστειλε δὲ καὶ Ἰωσι καὶ Αἰολεῦσι καὶ Ἑλλησποντίοις πέμπειν πρὸς αὐτὸν εἰς Ἔφεσον τοὺς συστρατευσομένους. Ὁ μὲν οὖν Τισσαφέρνης, καὶ ὅτι ἱππικὸν οὐκ εἶχεν ὁ Ἀγησίλαος, ἡ δὲ Καρία ἄφιππος ἦν, καὶ ὅτι ἡγεῖτο αὐτὸν ὀργίζεσθαι αὐτῷ διὰ τὴν ἀπάτην, τῷ ὄντι νομίσας ἐπὶ τὸν αὑτοῦ οἶκον εἰς Καρίαν ὁρμήσειν αὐτόν, τὸ μὲν πεζὸν ἅπαν διεβίβασεν ἐκεῖσε, τὸ δὲ ἱππικὸν εἰς τὸ Μαιάνδρου πεδίον περιήγαγε,

νομίζων ἱκανὸς εἶναι καὶ ἀπατῆσαι τῇ ἵππῳ τοὺς Ἕλληνας, πρὶν εἰς τὰ δύσιππα ἀφικέσθαι· ὁ δὲ Ἀγησίλαος, ἀντὶ τοῦ ἐπὶ Καρίαν ἰέναι, εὐθὺς ἀντιστρέψας, ἐπὶ Φρυγίαν ἐπορεύετο· καὶ τὰς τε ἐν τῇ πορείᾳ ἀπαντώσας δυνάμεις ἀναλαμβάνων ἦγε, καὶ τὰς πόλεις κατεστρέφετο, καὶ ἐμβαλὼν ἀπροσδοκήτως, παμπληθῆ χρήματα ἔλαβε. στρατηγικὸν δ' ἂν καὶ τοῦτο ἐδόκει διαπράξασθαι, ὅτι, ἐπεὶ πόλεμος προεῤῥήθη, καὶ τὸ ἐξαπατᾶν ὅσιόν τε καὶ δίκαιον ἐξ ἐκείνου ἐγένετο, παῖδα ἀπέδειξε τὸν Τισσαφέρνην τῇ ἀπάτῃ, φρονίμως δὲ καὶ τοὺς φίλους ἐνταῦθα ἔδοξε πλουτίσαι. ἐπεὶ γὰρ, διὰ τὸ πολλὰ χρήματα εἰλῆφθαι, ἀντίπρωτα τὰ πάντα ἐπωλεῖτο, τοῖς μὲν φίλοις προεῖπεν ὠνεῖσθαι, εἰπὼν ὅτι καταβήσοιτο ἐπὶ θάλασσαν ἐν τάχει τὸ στράτευμα κατάγων· τοὺς δὲ λαφυροπώλας ἐκέλευσε γραφομένους ὁπόσου τι πρίαιντο, προΐεσθαι τὰ χρήματα· ὥστ' ὀδὲν προελέσαν-

em circumduxit, cum existimaret posse se Graecos equitatu proculcare, priusquam ad *loca* equitibus incommoda pervenirent: Agesilaus autem, omisso in Cariam itinere, statim*que* in contrariam partem converso, in Phrygiam pergebat; et occurrentes in itinere copias adsumens *secum* ducebat, et urbes in potestatem suam redigebat, cumque *illuc* praeter expectationem irrupisset, permagnas opes cepit. Atque hoc certe *viro* dignum artis imperatoriae perito perfeciſſe videbatur, quod, posteaquam bellum esset denuntiatum, et ex eo dolo uti fas et jus esset, Tissaphernem puerum dolo declaravit, et amicos prudenter hac re locupletasse visus est. Nam cum omnia, propterea quod magnae opes captae essent, vili pretio venderentur, amicos ut emerent praemonebat, aiens se cito exercitu *secum* deducto ad mare descensurum: manubiarum vero venditoribus imperavit ut scriberent quanti quid emerent, et res *illis* traderent: adeo ut ejus amici,

cum nihil prius perſolviſſent, neque publicae rei detrimentum intuliſſent, facultates permagnas univerſi conſequerentur. Praeterea cum transfugae, ut aſſolet, ad regem profecti viam ad opes *intervertendas* commonſtrare vellent, curam adhibebat ut etiam *opes* eae ab amicis caperentur; quo ſimul *illi* locupletarentur, ſimul illuſtriores fierent. Has certe quidem ob cauſas multos amicitiae ſuae ſtudioſos reddidit. Cum autem intelligeret regionem quidem vaſtatam et deſolatam non poſſe diu exercitum ſuſtinere, eam vero quae habitaretur, et ſereretur, alimentum perenne ſuppeditare poſſe, curae illi erat, ut non vi tantum adverſarios in poteſtatem *ſuam* redigeret, ſed etiam lenitate *ad* ſe adliceret. Atque *adeo* militibus quidem ſaepe praecipiebat, ut captivos non ut reos injuriarum plecterent, ſed ut homines cuſtodirent; ſaepe etiam, quoties caſtra mutabat, ſi animadverteret parvos a mercatoribus puerulos *eſſe* relictos, (quos *ſane* multi

τές οἱ φίλοι. αὐτῦ, ὐδὲ τὸ δημόσιον βλάψαντες, πάντες παμπληθῆ χρήματα ἔλαβον. ἔτι δὲ ὁπότε αὐτόμολοι, ὡς εἰκὸς, πρὸς βασιλέα ἰόντες χρήματα ἐθέλοιεν ὑφηγεῖσθαι, καὶ ταῦτα ἐπεμέλετο ὡς διὰ τῶν φίλων ἁλίσκοιτο· ὅπως ἅμα μὲν χρηματίζοιντο, ἅμα δὲ ἐνδοξότεροι γίγνοιντο. διὰ μὲν ταῦτα εὐθὺς πολλὺς ἐρασθὰς τῆς αὐτῦ φιλίας ἐποιήσατο. Γιγνώσκων δ' ὅτι ἡ μὲν πορθυμένη χὴ ἐρημυμένη χώρα ὐκ ἂν δύναιτο πολὺν χρόνον στράτευμα φέρειν, ἡ δ' οἰκυμένη μὲν, σπειρομένη δὲ, ἀένναον ἂν τὴν τροφὴν παρέχοι, ἐπεμέλετο ὐ μόνον τῦ βίᾳ χειρῦσθαι τὺς ἐναντίυς, ἀλλὰ χὴ τῦ πρᾳότητι προσάγεσθαι. καὶ πολλάκις μὲν προηγόρευε τοῖς στρατιώταις τὺς ἁλισκομένυς μὴ ὡς ἀδίκυς τιμωρεῖσθαι, ἀλλ' ὡς ἀνθρώπυς ὄντας φυλάσσειν· πολλάκις δὲ, ὁπότε μεταστρατοπεδεύοιτο, εἰ αἴσθοιτο καταλελειμμένα παιδάρια μικρὰ ἐμπόρων, (ἃ πολλοὶ ἐπώλυν,

διὰ τὸ νομίζειν μὴ δύνασθαι ἂν φέρειν αὐτὰ καὶ τρέφειν) ἐπεμέλετο καὶ τούτων, ὅπως συγκομίζοιντό ποι· τοῖς δ' αὖ διὰ γῆρας καταλειπομένοις ἀὐχμαλώτοις, προσέτατλεν ἐπιμελεῖσθαι αὐτῶν, ὡς μήτε ὑπὸ κυνῶν μήθ' ὑπὸ λύκων διαφθείροιντο· ὥστε ὐ μόνον οἱ πυνθανόμενοι ταῦτα, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ ἁλισκόμενοι εὐμενεῖς αὐτῷ ἐγίγνοντο. ὁπόσας δὲ πόλεις προσαγάγοιτο, ἀφαιρῶν αὐτῶν ὅσα δοῦλοι δεσπόταις ὑπηρετοῦσι, προσέτατλεν ὅσα ἐλεύθεροι ἄρχουσι πείθονται· καὶ τῶν κατὰ κράτος ἁναλώτων τειχέων τῇ φιλανθρωπίᾳ ὑπὸ χεῖρα ἐποιεῖτο. Επεὶ μέντοι ἀνὰ τὰ πεδία ὐδὲ ἐν τῇ Φρυγίᾳ ἐδύνατο στρατεύεσθαι, διὰ τὴν Φαρναβάζου ἱππείαν, ἔδοξεν αὐτῷ ἱππικὸν κατασκευαστέον εἶναι, ὡς μὴ δραπετεύοντα πολεμεῖν δέοι αὐτόν. τοὺς μὲν ὖν πλουσιωτάτους τῶν ἐκεῖ πόλεων ἱπποτροφεῖν κατέλεξε. προεῖπε δὲ, ὅστις παρέχοιτο ἵππον καὶ ὅπλα καὶ ἄνδρα

vendebant, propterea quod existimarent eos *se* ferre et nutrire non posse) horum quoque curam agebat, ut aliquo deportarentur: si qui porro captivi ob senectutem relinquerentur, *idoneis* praecepit ut eorum curam agerent, ut neque a canibus neque a lupis discerperentur: adeo ut non tantum illi qui haec audiebant, sed ipsi etiam captivi benevolo in eum animo redderentur. Quascunque vero civitates *ad se* adtraheret, eis adimebat ministeria *omnia* quaecunque servi dominis praestant, et *ea* injungebat in quibus *homines* liberi magistratibus parent: et moenia *quaedam* vi inexpugnabilia suam
8 in potestatem humanitate redigebat. Cum vero campestribus in locis ne in Phrygia quidem militare posset, propter equitatum Pharnabazi, visum est ei copias *quasdam* equestres comparandas esse, ut ne fugitivi more ei bellandum esset. Itaque ditissimos *quosque* iis in urbibus, qui equos alerent, delegit. Praedixit etiam futurum ut, quicunque suppeditaret equum et arma et spectatae virtutis virum,

immunis eſſet a militia: atque ita effecit ut *haec* quiſque libenter quaereret. Urbes item deſignavit, e quibus equites parandi eſſent, quod exiſtimaret ex illis urbibus, quae equorum forent altrices, mox etiam in re equeſtri maxime animoſos *quoſdam* orituros. Hoc certe etiam admirabiliter feciſſe viſus eſt, quod equitatum ſibi comparaverit, *idem*que ſtatim et viribus valeret et *rebus gerendis* eſſet ſtrenuus: Poſteaquam ver ad- 9
petiiſſet, copias omnes ad Epheſum coëgit; quas cum etiam exercere vellet, praemia propoſuit tum equeſtribus turmis, quaecunque peritiſſime equitaverit, tum gravis armaturae cohortibus, quaecunque corporibus forent optime comparatis: peltaſtis quoque et ſagittariis praemia propoſuit, quicunque egregie praeſtare viderentur *ea*, quae ad *ipſorum* pertinerent officium. Secundum haec videre erat gymnaſia plena viris ſeſe exercentibus, hippodromum, equitibus equos agitantibus, jaculatores autem et ſagittarios ordinibus in verſum porrectis incedentes. Sed et totam urbem, in qua

δόκιμον, ὡς ἐξέσοιτο αὐτῷ μὴ στρατεύεσθαι· καὶ ἐποίησεν ὅτως ἕκαστον προθύμως μαχεύειν. ἔταξε δὲ καὶ πόλεις, ἐξ ὧν δέοι τὺς ἱππέας παρασκευάζειν, νομίζων ἐκ τῶν ἱπποτρόφων πόλεων εὐθὺς κὴ φρονηματίας μάλιστα ἂν ἐπὶ τῇ ἱππικῇ γενέσθαι. καὶ τοῦτ' ἦν ἀγαστῶς ἔδοξε πρᾶξαι, ὅτι κατεσκεύαστο τὸ ἱππικὸν αὐτῷ, κὴ εὐθὺς ἐῤῥωμένον ἦν κὴ ἐνεργόν. Ἐπειδὴ δ' ἔαρ ὑπέφαινε, συνήγαγε πᾶν τὸ στράτευμα εἰς Ἔφεσον· ἀσκῆσαι δὲ κὴ αὐτὸ βυλόμενος, ἆθλά τε πρῶθηκε κὴ ταῖς ἱππικαῖς τάξεσιν, ἥτις κράτιστα ἂν ἱππεύοι, κὴ ταῖς ὁπλιτικαῖς, ἥτις ἂν ἄριστα σωμάτων ἔχοι· καὶ πελτασταῖς δὲ κὴ τοξόταις ἆθλα πρῶθηκεν, οἵτινες κράτιστοι τὰ προσήκοντα ἔργα φαίνοιντο. ἐκ τούτου δὲ παρῆν ὁρᾶν τὰ μὲν γυμνάσια μετὰ τῶν ἀνδρῶν γυμναζομένων, τὸν δὲ ἱππόδρομον, ἱππέων ἱππαζομένων, τὺς δὲ ἀκοντιστὰς καὶ τὺς τοξότας ἐπὶ στοίχων ἰόντας. ἄξιαν δὲ

καὶ ὅλην τὴν πόλιν, ἐν ᾗ ἦν, θέας ἐποίησεν· ἥ τε γὰρ ἀγορὰ μεστὴ ἦν παντοδαπῶν καὶ ὅπλων καὶ ἵππων ὠνίων· οἵ τε χαλκοτύποι καὶ οἱ τέκτονες, καὶ οἱ σιδηρεῖς καὶ σκυτεῖς καὶ γραφεῖς, πάντες πολεμικὰ ὅπλα κατεσκεύαζον· ὥστε τὴν πόλιν ὄντως ἂν ἡγήσω πολέμου ἐργαστήριον εἶναι. Ἐπερρώσθη δ' ἄν τις καὶ κἀκεῖνα ἰδών, Ἀγησίλαον μὲν πρῶτον, ἔπειτα δὲ καὶ τοὺς ἄλλους στρατιώτας ἐστεφανωμένους τε, ὅπου ἀπὸ τῶν γυμνασίων ἴοιεν, καὶ ἀνατιθέντας τοὺς στεφάνους τῇ Ἀρτέμιδι· ὅπου γὰρ ἄνδρες θεοὺς μὲν σέβοιεν, πολεμικὰ δὲ ἀσκοῖεν, πειθαρχίαν δὲ μελετῷεν, πῶς οὐκ εἰκὸς ἐνταῦθα πάντα μεστὰ ἐλπίδων ἀγαθῶν εἶναι; ἡγούμενος δὲ καὶ τὸ καταφρονεῖν τῶν πολεμίων ῥώμην τινὰ ἐμβαλεῖν πρὸς τὸ μάχεσθαι, προεῖπε τοῖς κήρυξι τοὺς ὑπὸ τῶν ληστῶν ἁλισκομένους βαρβάρους γυμνοὺς πωλεῖν. ὁρῶντες οὖν οἱ στρατιῶται λευκοὺς μὲν, διὰ τὸ μηδέποτε ἐκδύεσθαι, πίονας δὲ καὶ ἀπόνους,

erat, ſpectatu dignam effecit: nam forum omnis generis armis et equis venalibus plenum erat; et fabri aerarii et fabri lignarii, et fabri ferrarii et ſutores et pictores, arma bellica parabant omnes: adeo ut urbem revera belli officinam eſſe putaſſes. Porro animo aliquis eſſe confirmato potuiſſet illa quoque intuitus, Ageſilaum *utique* primum, deinde milites etiam caeteros coronatos *eſſe*, cum e gymnaſiis exirent, et coronas Dianae ſuſpendere: nam ubi viri deos venerantur, et munera exercent bellica, et ad obedientiam praefectis praeſtandam meditantur, qui non conſentaneum *eſt* ibi cuncta ſpe bona eſſe plena? Cum item exiſtimaret contemptum hoſtium robur quoddam *animi* ad pugnandum excitaturum, praeconibus edixit ut captos a praedonibus barbaros venderent nudos. Itaque milites, cum albos quidem eos cernerent, propterea quod ſe nunquam *veſtibus* exuerent, ſed pingues nulliſque laboribus

exercitos, propterea quod vehiculis ſemper uterentur, bellum *hoc* non aliud fore putarunt, atque ſi cum foeminis pugnandum eſſet. Praedixit hoc quoque militibus, *nimirum eos* ſe via maxime compendiaria mox ducturum ad optimas regionis partes, ut jam inde ſic corpora ſua praepararent animumque, quaſi pugnaturi. Verum Tiſſaphernes haec eum *ideo* dicere putavit, quod rurſus *ipſum* decipere vellet, *eum*que adeo jam in Cariam impetum revera facturum. Itaque peditatum, quemadmodum prius *factum erat*, in Cariam traduxit, et equitatum in Maeandri planitie conſtituit. At Ageſilaus non mentitus eſt, ſed, ſicut praedixerat, Sardianum ſtatim in tractum profectus eſt: cumque triduum per loca in quibus nulli erant hoſtes progrederetur, commeatum multum exercitui ſuppeditabat: die quarto venerunt hoſtium equites. Atque dux *eorum* impedimentorum praefecto praecepit, ut Pactolo

διὰ τὸ ἀεὶ ἐπ' ὀχημάτων εἶναι, ἐνόμισαν μηδὲν διοίσειν τὸν πόλεμον ἢ εἰ γυναιξὶ δέοι μάχεσθαι. προεῖπε δὲ κ) τοῦτο τοῖς στρατιώταις, ὡς εὐθὺς ἡγήσοιτο τὴν συντομωτάτην ἐπὶ τὰ κράτιστα τῆς χώρας, ὅπως αὐτόθεν ὕτω τὰ σώματα κ) τὴν γνώμην παρασκευάζοιντο, ὡς ἀγωνιούμενοι. Ὁ μέντοι Τισσαφέρνης ταῦτα μὲν ἐνόμισε λέγειν αὐτὸν, πάλιν βυλόμενον ἐξαπατῆσαι, εἰς Καρίαν δὲ νῦν τῷ ὄντι ἐμβαλεῖν. τό, τε οὖν πεζὸν, καθάπερ τὸ πρόσθεν, εἰς Καρίαν διεβίβασε, κ) τὸ ἱππικὸν εἰς τὸ Μαιάνδρυ πεδίον κατέστησεν. ὁ δὲ Ἀγησίλαος ὐκ ἐψεύσατο, ἀλλ', ὥσπερ προεῖπεν, εὐθὺς εἰς τὸν Σαρδιανὸν τόπον ἐχώρησε· καὶ τρεῖς μὲν ἡμέρας δι' ἐρημίας πολεμίων πορευόμενος, πολλὰ τὰ ἐπιτήδεια τῇ στρατιᾷ παρεῖχε· τῇ δὲ τετάρτῃ ἡμέρᾳ ἦκον οἱ τῶν πολεμίων ἱππεῖς. καὶ τῷ μὲν ἄρχοντι τῶν σκευοφόρων εἶπεν ὁ ἡγεμὼν, διαβάντι τὸν Πακ-

τωλὸν ποταμὸν στρατοπεδεύεσθαι· αὐτοὶ δὲ κατιδόντες τὰς τῶν Ἑλλήνων ἀκολούθους ἐσπαρμένους καθ' ἁρπαγὴν, πολλοὺς αὐτῶν ἀπέκτειναν. αἰσθόμενος δὲ ὁ Ἀγησίλαος, βοηθεῖν ἐκέλευσε τοὺς ἱππέας. οἱ δ' αὖ Πέρσαι ὡς εἶδον τὴν βοήθειαν, ἠθροίσθησαν καὶ ἀντιπαρετάξαντο παμπληθέσι τῶν ἱππέων τάξεσιν. ἔνθα δὴ ὁ Ἀγησίλαος, γιγνώσκων ὅτι τοῖς μὲν πολεμίοις ὕπω παρείη τὸ πεζὸν, αὐτῷ δὲ οὐδὲν ἀπείη τῶν παρεσκευασμένων, καιρὸν ἡγήσαλο μάχην συνάψαι, εἰ δύναιτο. σφαγιασάμενος δ' ἦν, τὴν μὲν φάλαγγα εὐθὺς ἦγεν ἐπὶ τοὺς ἀντιτεταγμένους ἱππέας, ἐκ δὲ τῶν ὁπλιτῶν ἐκέλευσε τοὺς δέκα ἀφ' ἥβης θεῖν ὁμόσε αὐτῷ, τοῖς δὲ πελτασταῖς εἶπε δρόμῳ ὑφηγεῖσθαι· παρήγγειλε δὲ καὶ τοῖς ἱππεῦσιν ἐμβάλλειν, ὡς αὐτῷ τε καὶ παντὶ τῷ στρατεύματος ἑπομένῳ. Τοὺς μὲν δὴ ἱππέας ἐδέξαντο οἱ ἀγαθοὶ τῶν Περσῶν· ἐπειδὴ δὲ ἅμα πάντα τὰ δεινὰ παρῆν ἐπ' αὐτοὺς,

amne trajecto caſtra metaretur: ipſi vero Graecorum adſectatores ad praedam rapiendam diſperſos conſpicati, ex eis multos interfecerunt. *Id* cum animadvertiſſet Ageſilaus, equites *ſuis* opem ferre juſſit. Perſae contra ubi auxilia viderunt, *in unum* confluxerunt *locum* et univerſas equitum turmas *iis* inſtructas oppoſuerunt. Ibi tum Ageſilaus, cum intelligeret peditatum hoſtibus necdum adeſſe, ſibi vero nihil eorum quae *ad bellum* parata erant deeſſe, opportunum pugnae, ſi poſſet, conſerendae tempus duxit. Itaque caeſis victimis, recta phalangem in equites adverſus inſtructos ducebat, juſſitque eos ex gravis armaturae militibus, qui ante *annos* decem pubertatem exceſſerant, ſecum una currere, atque peltaſtis praecepit ut curſu praecederent: equitibus etiam denuntiavit ut impetum facerent, ſeque *adeo* totumque exercitum ſequuturum *pollicitus*. Et equitum quidem *impetum* exceperunt ex Perſis *quotquot erant* fortes: at ubi ſimul omnia terribilia in eos invadebant, *ſe* in-

clinarunt, eorumque nonnulli in flumen deciderunt, alii in fugam ſe converterunt: *quos* inſequuti Graeci etiam caſtra eorum capiunt. Ac peltaſtae quidem, uti fit, ad praedam ſe convertebant: Ageſilaus autem undique omnia tenens tum amica tum hoſtilia, caſtris *ea* circumdedit. Cumque perturbari hoſtes audiiſſet, propterea quod alii alios de eo quod acciderat accuſarent, confeſtim Sardes *exercitum* duxit: atque ibi ſimul quae circum urbem *erant* exurebat et vaſtabat, ſimul etiam edicto *praeconis voce promulgato* declarabat, ad ſe eos, qui libertatem deſiderarent, tanquam auxiliatorem accedere *debere:* quod ſi qui Aſiam *eſſe* ſuam exiſtiment, ad liberandum *eam,* qui *cum illis* decernerent armatos adeſſe *dixit.* Cum vero nemo adverſus *eum* prodiret, abſque metu ſane deinceps exercitum ducebat, cum Graecos quidem, qui prius venerari *Perſas* cogerentur, *ab iis ipſis* honore adfici, a quibus contumelioſe tractati fuerant, videret; cum effeciſſet ut ii, qui deorum etiam honoribus frui voluiſſent, ne quidem in-

ἐνέκλιναν, καὶ οἱ μὲν αὐτῶν εὐθὺς ἐν τῷ ποταμῷ ἔπεσον, οἱ δὲ ἄλλοι ἔφευγον· οἱ δὲ Ἕλληνες ἑπόμενοι αἱρῦσι καὶ τὸ στρατόπεδον αὐτῶν. καὶ οἱ μὲν πελτασταὶ, ὥσπερ εἰκὸς, ἐφ' ἁρπαγὴν ἐτρέποντο· ὁ δὲ Ἀγησίλαος ἔχων κύκλῳ πάντα καὶ φίλια καὶ πολέμια, περιεστρατοπεδεύσατο. ὡς δ' ἤκουσε τὺς πολεμίυς ταράσσεσθαι, διὰ τὸ αἰτιᾶσθαι ἀλλήλυς τῦ γεγενημένυ, εὐθὺς ἦγεν ἐπὶ Σάρδεις· κἀκεῖ ἅμα μὲν ἔκαμε καὶ ἐπόρθει τὰ περὶ τὸ ἄστυ, ἅμα δὲ καὶ κηρύγματι ἐδήλυ, τὺς μὲν ἐλευθερίας δεομένυς ὡς πρὸς σύμμαχον αὐτὸν παρεῖναι· εἰ δέ τινες τὴν Ἀσίαν ἑαυτῶν ποιῦνται, πρὸς τὸ ἐλευθερῦν τὺς διακρινομένυς ἐν ὅπλοις παρεῖναι. ἐπεὶ μέντοι ὐδεὶς ἀντεξήει, ἀδεῶς δὴ τὸ ἀπὸ τύτυ ἐστρατεύετο, τὺς μὲν πρόσθεν προσκυνεῖν Ἕλληνας ἀναγκαζομένυς ὁρῶν τιμωμένυς ὑφ' ὧν ὑβρίζοντο· τὺς δ' ἀξιῦνλας καὶ τὰς τῶν θεῶν τιμὰς καρπῦσθαι, τύτυς ποιήσας μηδ' ἀντιβλέπειν

τοῖς Ἕλλησι δύνασθαι· καὶ τὴν μὲν τῶν φίλων χώραν ἀδήωτον παρέχων, τὴν δὲ τῶν πολεμίων οὕτω καρπούμενος, ὥστε ἐν δυοῖν ἔτοιν πλέον τῶν ἑκατὸν ταλάντων τῷ θεῷ ἐν Δελφοῖς δεκάτην ἀποθῦσαι. Ὁ μέντοι Περσῶν βασιλεὺς, νομίσας Τισσαφέρνην αἴτιον εἶναι τῷ κακῶς φέρεσθαι τὰ ἑαυτοῦ, Τιθραύστην καταπέμψας, ἀπέτεμεν αὐτοῦ τὴν κεφαλήν. μετὰ δὲ τοῦτο τὰ μὲν βαρβάρων ἔτι ἀθυμότερα ἐγένετο, τὰ δὲ Ἀγησιλάου πολὺ ἐρρωμενέστερα· ἀπὸ πάντων γὰρ τῶν ἐθνῶν ἐπρεσβεύοντο περὶ φιλίας, πολλοὶ δὲ καὶ ἀφίσαντο πρὸς αὐτὸν, ὀρεγόμενοι τῆς ἐλευθερίας· ὥστε οὐκέτι Ἑλλήνων μόνον, ἀλλὰ καὶ βαρβάρων πολλῶν ἡγεμὼν ἦν Ἀγησίλαος. Ἄξιον γε μὴν καὶ ἐντεῦθεν ὑπερβαλλόντως ἄγασθαι αὐτοῦ, ὅτις ἄρχων μὲν παμπόλλων ἐν τῇ ἠπείρῳ πόλεων, ἄρχων δὲ καὶ νήσων, (ἐπεὶ καὶ τὸ ναυτικὸν προσῆψεν αὐτῷ ἡ πόλις) αὐξανόμενος καὶ εὐκλείᾳ καὶ

tueri Graecos poſſent; cumque amicorum quidem agrum a vaſtatione tutum praeſtaret, ex hoſtium vero *agro* fructus *tantos* perciperet, ut intra biennium decimam deo apud Delphos centum talen-
13 tis ampliorem conſecraret. Verum rex Perſarum, arbitratus Tiſſaphernis culpa factum, quod res ſuae male procederent, miſſo Tithrauſte, caput ei praecidit. Secundum hoc res barbarorum magis etiam deſperatae fiebant, Ageſilai multo firmiores: nam ab omnibus nationibus legati de amicitia iuncta miſſi erant, multi etiam ad eum deficiebant, libertatis cupidi; adeo ut non jam Graecorum tantum, ſed multorum etiam barba-
14 rorum dux eſſet Ageſilaus. Aequum vero *eſt* hinc etiam eum eximie admirari, qui cum permultarum in continente civitatum imperium obtineret, inſulis item imperaret, (nam ei copias quoque navales adtribuerat civitas) cum et famae celebritate et potentia creviſſet, nactuſ-

que eſſet poteſtatem multis pro arbitrio commodis utendi, ac praeterea, quod maximum *erat*, animo meditaretur ſperaretque futurum ut imperium everteret *illud*, quod prius Graeciae bellum intulerat, nihilominus harum rerum nulla victus eſt; ſed ubi ab iis, qui domi magiſtratus obtinebant, *nuntius* ei veniſſet, ut patriae opem ferret, parebat civitati, non aliter atque ſi *tunc* forte ſolus in Ephororum curia propter quinque *viros* conſtitiſſet; *ea re* apertiſſime declarans ſe neque terram univerſam patriae, neque *poſterius* adquiſitos amicis veteribus, nec turpia lucra nulloque cum periculo conjuncta honeſtis ac juſtis, quae periculum habeant, anteferre. Quamdiu vero in imperio manſit, qui non etiam hoc regis laude digni facinus edidit, qui, cum civitates omnes, ad quas cum imperio *domo* enavigaverat, inteſtinis ſeditionibus laborantes accepiſſet, propterea quod rerum publicarum ſtatus mutati eſſent, poſteaquam Athenienſium imperio finis impoſitus fuerat, perfecerit ut abſque

δυνάμει, παρὸν δ' αὐτῷ πολλοῖς καὶ ἀγαθοῖς χρῆσθαι ὅ,τι ἐβούλετο, πρὸς δὲ τούτοις, τὸ μέγιστον, ἐπινοῶν καὶ ἐλπίζων καταλύσειν τὴν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα στρατεύσασαν πρότερον ἀρχήν, ὅμως ὑπ' ὀδενὸς τούτων ἐκρατήθη· ἀλλ', ἐπειδὴ ἦλθεν αὐτῷ ἀπὸ τῶν οἴκοι τελῶν βοηθεῖν τῇ πατρίδι, ἐπείθετο τῇ πόλει, οὐδὲν διαφερόντως ἢ εἰ ἐν τῷ ἐφορείῳ ἔτυχεν ἑστηκὼς μόνος παρὰ τοὺς πέντε· μάλα ἔνδηλον ποιῶν ὡς ὅτε ἂν πᾶσαν τὴν γῆν δέξαιτο ἀντὶ πατρίδος, ὅτε τοὺς ἐπικτήτους ἀντὶ τῶν ἀρχαίων φίλων, ὅτε αἰσχρὰ καὶ ἀκίνδυνα κέρδη μᾶλλον ἢ μετὰ κινδύνων τὰ καλὰ καὶ δίκαια. Ὅσον γε μὴν χρόνον ἐπὶ τῆς ἀρχῆς ἔμεινε, πῶς οὐκ ἀξιεπαίνου βασιλέως καὶ τοῦτ' ἔργον ἐπεδείξατο, ὅστις παραλαβὼν πάσας πόλεις, ἐφ' ἃς ἄρχων ἐξέπλευσε, στασιαζούσας, διὰ τὸ τὰς πολιτείας κινηθῆναι, ἐπεὶ οἱ Ἀθηναῖοι τῆς ἀρχῆς ἔληξαν, ἐποίησεν ὥς' ἄνευ φυγῆς καὶ θα-

τάτων, ἕως αὐτὸς παρῆν, ὁμονόως πολιτευομένας καὶ εὐδαίμονας τὰς πόλεις διατελέσαι; τοιγαροῦν οἱ ἐν τῇ Ασίᾳ Ἕλληνες οὐχ ὡς ἄρχοντος μόνον, ἀλλὰ καὶ ὡς πατρὸς καὶ ἐταίρου ἀπιόντος αὐτοῦ ἐλυποῦντο. καὶ τέλος ἐδήλωσαν ὅτι οὐ πλαστὴν τὴν φιλίαν παρείχοντο· ἐθελόντοι γοῦν αὐτῷ συνεβοήθησαν τῇ Λακεδαίμονι, καὶ ταῦτα, εἰδότες ὅτι οὐ χείροσιν ἑαυτῶν δήσει μάχεσθαι. τῶν μὲν δὴ ἐν τῇ Ασίᾳ πράξεων τοῦτο τέλος ἐγένετο. Διαβὰς δὲ τὸν Ἑλλήσποντον, ἐπορεύετο διὰ τῶν αὐτῶν ἐθνῶν, ὥσπερ ὁ Πέρσης τῷ πλήθει στόλῳ· καὶ ἣν ἐναυσίαν ὁδὸν ὁ βάρβαρος ἐποιήσατο, ταύτην μεῖον ἢ ἐν μηνὶ κατήνυσεν ὁ Αγησίλαος· ἐσπούδαζε γὰρ ὡς ὑστερήσειε τῆς πατρίδος ἐπροθυμεῖτο. ἐπεὶ δὲ ἐξαμείψας Μακεδονίαν, εἰς Θετταλίαν ἀφίκετο, Λαρισσαῖοι μὲν, καὶ Κραννώνιοι, καὶ Σκοτουσαῖοι, καὶ Φαρσάλιοι σύμμαχοι ὄντες Βοιωτοῖς, καὶ πάντες δὲ Θετταλοὶ, πλὴν

exilio et caedibus, quamdiu ipse aderat, concorditer perpetuo administrarentur et felices essent civitates? Itaque Graeci in Asia *siti* discessum ejus non tanquam principis solum, sed etiam ut patris ac sodalis dolebant. Ac tandem declarabant non fictum se studium praebuisse: quippe sponte cum eo profecti sunt ad ferendum Lacedaemonii suppetias, tametsi scirent sibi non adversus se deteriores esse pugnandum. Et hic quidem rerum in
16 Asia gestarum finis fuit. Caeterum Hellespontum cum trajeciisset, per easdem nationes iter faciebat, per quas Persarum rex ingenti cum exercitu: et quod iter in annum *totum* extraxerat barbarus, illud minori quam mensis spatio confecit Agesilaus: non enim in animum inducebat ut patriae serius adesset. Posteaquam autem Macedonia peragrata, in Thessaliam pervenit, Lariſſaei, et Crannonii, et Scotussaei, et Pharsalii Boeotorum socii, omnesque adeo Thessali, praeterquam

quotquot eorum exules tunc forte erant, inſequentes *eum* infeſtabant. Ac ille quidem prius copias agmine duxerat quadrato, cum partem equitum dimidiam a fronte, dimidiam a tergo haberet: verum ubi Theſſali extremos adorti itinere eum prohibebant, partem eorum qui primo *erant* in agmine, exceptis iis qui circa ipſum *erant*, ad agmen ultimum mittit. Cumque acies altera adverſus alteram inſtructa conſiſteret, Theſſali minus commode ſe praelio equeſtri cum gravis armaturae militibus congreſſuros arbitrati, converſo agmine pedetentim abibant: at illi imprudenter admodum *eos* inſequebantur. Ageſilaus autem cum animadvertiſſet quae peccaverant utrique, equites qui circum ipſum erant admodum robuſtos mittit, *eos*que jubet tum aliis *id* denuntiare, tum ipſos totis viribus *hoſtes* perſequi, nec iis amplius ſe convertendi poteſtatem dare. *Eos* ut Theſſali praeter opinionem equos agitare viderunt, ex iis alii quidem ſe non converterunt, alii vero, ſe dum convertere conabantur, cum equos tranſverſos

ὅσοι αὐτῶν φυγάδες τότε ὄντες ἐτύγχανον, ἐκακόργων ὅτοι ἐφεπόμενοι. ὁ δὲ τέως μὲν ἦγεν ἐν πλαισίῳ τὸ στράτευμα, τὰς ἡμίσεις μὲν ἔμπροσθεν, τὰς ἡμίσεις δὲ ἐπ' ὐρὰν ἔχων τῶν ἱππέων· ἐπεὶ δ' ἐκώλυον τῆς πορείας αὐτὸν οἱ Θετταλοὶ ἐπιτιθέμενοι τοῖς ὄπισθεν, παραπέμπει ἐπ' ὐρὰν κὴ τὸ ἀπὸ τᾶ προηγυμένα στρατεύματος, πλὴν τῶν περὶ αὐτόν. ὡς δὲ παρετάξαντο ἀλλήλοις, οἱ μὲν Θετταλοὶ νομίσαντες ὐκ ἐν καλῷ εἶναι πρὸς τὰς ὁπλίτας ἱππομαχεῖν, στρέψαντες βάδην ἀπεχώρων· οἱ δὲ μάλ' ἀφρόνως ἐφείποντο. γνὺς δὲ ὁ Ἀγησίλαος ἃ ἑκάτεροι ἡμάρτανον, παραπέμπει τὰς ἀμφ' αὐτὸν μάλα εὐρώστους ἱππέας, κὴ κελεύει τοῖς τε ἄλλοις παραγγέλλειν κὴ αὐτὰς διώκειν καλὰ κράτος, κὴ μηκέτι δῦναι αὐτοῖς ἀναστροφήν. οἱ δὲ Θετταλοὶ ὡς εἶδον παρὰ δόξαν ἐλαύνοντας, οἱ μὲν αὐτῶν ὐδ' ἀνέστρεψαν, οἱ δὲ, κὴ ἀναστρέφειν πειρώμενοι, πλαγίους ἔχοντες τὰς

ἵππεις, ἡλίσκοντο. Πολύχαρμος μέντοι ὁ Φαρσάλιος ἱππαρχῶν ἀνέστρεφέ τε, καὶ μαχόμενος σὺν τοῖς ἀμφ' αὐτὸν ἀπεθνήσκει. ὡς δὲ τοῦτο ἐγένετο, φυγὴ γίνεται ἔξαυτα· ὥοθ' οἱ μὲν ἀπέθνησκον αὐτῶν, οἱ δὲ ζῶντες ἡλίσκοντο· ἔσησαν δ' ὧν ὑπρόσθεν, πρὶν ἐπὶ τῷ ὄρει τῶν Ανθρακέων ἐγένοντο. Καὶ τότε μὲν δὴ ὁ Αγησίλαος τροπαιόν τε ἔστησατο μεταξὺ Πραντὸς καὶ Νεθακίου, καὶ αὐτοῦ κατέμεινε, μάλα ἡδόμενος τῷ ἔργῳ, ὅτι τοὺς μέγιστον φρονοῦντας ἐφ' ἱππικῇ, ἐνενικήκει σὺν ᾗ αὐτὸς ἐμηχανήσατο ἱππικῷ· τῇ δ' ὑστεραίᾳ ὑπερβάλλων τὰ Αχαϊκὰ τῆς Φθίας ὄρη, τὴν λοιπὴν ἤδη πᾶσαν διὰ φιλίας ἐπορεύθη εἰς τὰ τῶν Βοιωτῶν ὅρια. ἐνταῦθα δὴ ἀντιτεταγμένους εὑρὼν Θηβαίους, Αθηναίους, Κορινθίους, Αργείους, Αἰνιᾶνας, Εὐβοέας, καὶ Λοκροὺς ἀμφοτέρους, οὐδὲν ἐμέλλησεν, ἀλλ' ἐκ τοῦ φανεροῦ ἀντιπαρέτατλε, Λακεδαιμονίων μὲν ἔχων μόραν καὶ ἥμισυ,

haberent, capiebantur. Polycharmus vero Pharſalius equitum praefectus ſeſe convertit, et dum *una* cum iis qui circum ipſum *erant* pugnabat, interfectus eſt. Hoc autem ubi accidiſſet, fuga ingens facta fuit; adeo ut ex iis alii interirent, alii vivi caperentur; nec certe prius ſubſtitere, quam ad montem Anthra-
17 cenſium perveniſſent. Ac tunc quidem Ageſilaus tropaeum ſtatuit inter Prantem et Narthacium, atque manſit ibi, valde facinore delectatus, quod eos, qui ſe maxime ob rem equeſtrem efferebant, eo cum equitatu viciſſet, quem ipſe inſtituerat: poſtridie Achaïcis Pthiae montibus ſuperatis, reliquum jam totum *iter* per *regionem* amicam fecit ad Boeotorum fines. Ibi cum in acie adverſus *ſe* inſtructa conſiſtentes reperiſſet Thebanos, Athenienſes, Corinthios, Argivos, Aenianas, Euboeos, et Locros utroſque, nihil cunctatus eſt, at aciem contra aperte inſtruebat, cum moram Lacedaemoniorum et dimidiam *alterius* partem haberet, ex

ſociis autem, *qui* iis in locis *habitant*, Phocenſes et Orchomenios ſolos, caeteraſque, quas ipſe ducebat, copias. Nec jam hoc dicturus ſum, quod cum multo pauciores, multo deteriores haberet, nihilominus conflixerit; (nam ſi haec dicam, Ageſilaum mihi videar amentem declarare, ac meipſum ſtultum, ſi *hominem* laudem temere rebus de maximis periclitantem) ſed hoc in eo potius admiror, quod multitudinem hoſtium numero non minorem comparaverit, et ſic armis inſtruxerit, ut omnia *merum* aes, omnia *mera* purpura viderentur. Id etiam operam dederat, ut milites labores perferre poſſent: quin et animos eorum *tanta* impleverat elatione, ut ad pugnandum adverſus quoſcunque opus foret idonei eſſent; praeterea contentionem mutuam inter ſuos excitaverat, ut eorum ſinguli praeſtantiſſimos ſe palam praeberent. Spe porro impleverat omnes, omnibus multa ceſſura bona, ſi viros ſe fortes praeſtarent: quippe exiſtimabat *exer-*

τῶν δ' αὐτόθεν συμμάχων Φωκέας καὶ Ορ-
χομενίους μόνους, τό,τ' ἄλλο στράτευμα,
ὅπερ ἠγάγετο αὐτός. καὶ ὑ τῦτο λέξων
ἔρχομαι, ὡς πολὺ μὲν ἐλάττους, πολὺ δὲ
χείρονας ἔχων, ὅμως συνέβαλεν· (εἰ γὰρ
ταῦτα λέγοιμι, Αγησίλαόν τ' ἄν μοι δο-
κῶ ἄφρονα ἀποφαίνειν, καὶ ἐμαυτὸν μωρὸν,
εἰ ἐπαινοίην τὸν περὶ τῶν μεγίστων εἰκῆ
κινδυνεύοντα) ἀλλὰ μᾶλλον τὰ δ' αὐτῦ
ἄγαμαι, ὅτι πλῆθός τε ὑδὲν μεῖον ἢ τὸ
τῶν πολεμίων παρεσκευάσαλο, ὥπλισέ τε
ὕτως, ὡς ἄπανλα μὲν χαλκὸν, ἄπανλα δὲ
φοίνικα φαίνεσθαι. ἐπεμελήθη δ' ὅπως οἱ
στραλιῶται τὺς πόνυς δυνήσοινλο ὑποφέρειν·
ἐνέπλησε δὲ καὶ φρονήμαλος τὰς ψυχὰς αὐ-
τῶν, ὡς ἱκανοὶ εἶεν πρὸς ὕστινας δέοι μά-
χεσθαι· ἔτι δὲ φιλονεικίαν ἐνέβαλε πρὸς
ἀλλήλυς τοῖς μετ' αὐτοῦ, ὅπως ἕκασοι
αὐτῶν ἄριστοι φαίνοιντο. ἐλπίδων γεμὴν
πάντας ἐνέπλησεν, ὡς πᾶσι πολλὰ κἀγα-
θὰ ἔσοιτο, εἰ ἄνδρες ἀγαθοὶ γίγνοιντο· νο-

μίζων ἐκ τῶν τοιούτων ἀνθρώπων προθυμότατα τοῖς πολεμίοις μάχεσθαι· καὶ μέντοι γε ἐψεύσθη. Διηγήσομαι δὲ καὶ τὴν μάχην· καὶ γὰρ ἐγένετο οἵαπερ οὐκ ἄλλη τῶν ἐφ' ἡμῶν. συνῆσαν μὲν γὰρ εἰς τὸ καλὰ Κορώνειαν πεδίον, οἱ μὲν σὺν Ἀγησιλάῳ, ἀπὸ τῆ Κηφισοῦ, οἱ δὲ σὺν τοῖς Θηβαίοις, ἀπὸ τοῦ Ἑλικῶνος. ἑώρων δὲ τάς τε φάλαγγας ἀλλήλων μάλα ἰσομάλως· σχεδὸν δὲ καὶ οἱ ἱππεῖς ἦσαν ἑκατέρων ἰσοπληθεῖς. εἶχε δὲ ὁ Ἀγησίλαος μὲν τὸ δεξιὸν τῆ μεθ' ἑαυτῆ, Ὀρχομένιοι δὲ ἔσχατοι ἦσαν αὐτῷ τῆ εὐωνύμη. οἱ δ' αὖ Θηβαῖοι αὐτοὶ μὲν δέξιοι ἦσαν, Ἀργεῖοι δ' αὐτοῖς τὸ εὐώνυμον εἶχον. συνιόντων δὲ, τέως μὲν σιγὴ πολλὴ ἦν ἀπ' ἀμφοτέρων· ἡνίκα δὲ ἀπεῖχον ἀλλήλων ὅσον στάδιον, ἀλαλάξαντες οἱ Θηβαῖοι δρόμῳ ὁμόσε ἐφέροντο. ὡς δὲ τριῶν ἔτι πλέθρων ἐν μέσῳ ὄντων, ἀντεξέδραμον ἀπὸ τῆς Ἀγησιλάου φάλαγγος, ὧν Ἱππίδας ἐξενάγει.

citum ex ejuſmodi hominibus *conflatum*, promptiſſime cum hoſtibus pugnaturum?
18 nec ſane haec eum fefellit opinio. Pugnam quoque narrabo; etenim *talis* fuit, qualis alia noſtro aevo nulla. Nam in campum apud Coroneam convenerunt, Ageſilaus quidem cum ſuis a Cephiſſo, Thebani vero cum ſuis, ab Helicone. Videbant autem phalanges utrinque ſuas admodum *in praelio committendo* pares; propeque etiam equites ex utraque parte numero pares erant. Ageſilaus *cornu* dextrum ſui tenebat *exercitus*, in laevo ejus poſtremi erant Orchomenii. Contra Thebani ipſi in dextro erant *cornu*, Argivi laevum eorum tenebant. Ac *iis* congredientibus, primum quidem ab utraque parte magnum erat ſilentium: cum vero a ſe invicem ſtadii circiter ſpatio abeſſent, Thebani clamore ſublato curſu ad manus conſerendas ferebantur. At ubi tria inter utroſque adhuc eſſent plethra, ab Ageſilai phalange adverſi currebant, quos Heripidas ducebat. E-

rant autem ii ex illis *alii* qui domo ſecum in expeditionem fuerant profecti, pars de iis qui Cyrum ſequuti fuerant, et Iones et Aeolenſes et Helleſpontii *his* vicini: atque hi omnes illorum erant *in numero* qui una excucurrerunt; ac ad haſtam cum veniſſent, *cornu* ſibi oppoſitum in fugam verterunt. Argivi quidem illorum impetum, qui apud Ageſilaum erant, non ſuſtinuere, ſed ad Helicona fuga ſe receperunt; atque ibi tum ex peregrinis *militibus* nonnulli Ageſilaum jam coronabant: at ei quidam nuntiat Thebanos, perruptis Orchomeniis, in impedimentis verſari. Itaque in eos phalangem ſtatim evolutam ducebat; Thebani contra cum ſocios *ſuos* ad Helicona fugiſſe viderent, quod ad ſuos elabi vellent, fortibus animis *eo* tendebant. Hic 19
Ageſilaum ſane fortem adpellare ſine controverſia licet; verum tutiſſima certe non elegit. Nam cum, dimiſſis illis qui elabi conabantur, ſequi poſſet et ultimos capere, non hoc fecit, ſed adverſa fronte

ἦσαν δ' αὐτοὶ τῶν τε ἐξ οἴκου αὐτῷ συστρατευσαμένων, καὶ τῶν Κυρείων τινὲς, καὶ Ἴωνες δὲ καὶ Αἰολεῖς καὶ Ἑλλησπόντιοι ἑπόμενοι· καὶ πάντες ὅτοι τῶν συνεκδραμόντων τε ἐγίνοντο, καὶ εἰς δόρυ ἀφικόμενοι ἐτρέφαντο τὸ καθ' ἑαυτούς. Ἀργεῖοι μὲν οὐκ ἐδέξαντο τοὺς ἀμφ' Ἀγησίλαον, ἀλλ' ἔφυγον ἐπὶ τὸν Ἑλικῶνα· κἀνταῦθα οἱ μέν τινες τῶν ξένων ἐσεφάνουν ἤδη τὸν Ἀγησίλαον· ἀγγέλλει δέ τις αὐτῷ ὅτι Θηβαῖοι τοὺς Ὀρχομενίους διακόψαντες, ἐν τοῖς σκευοφόροις εἰσί. καὶ ὁ μὲν εὐθὺς ἐξελίξας τὴν φάλαγγα ἦγεν ἐπ' αὐτούς· οἱ δ' αὖ Θηβαῖοι ὡς εἶδον τοὺς συμμάχους πρὸς τῷ Ἑλικῶνι πεφευγότας, διαπεσεῖν βουλόμενοι πρὸς τοὺς ἑαυτῶν, ἐχώρουν ἐρρωμένως. Ἐνταῦθα δὴ Ἀγησίλαον ἀνδρεῖον μὲν ἔξεστιν εἰπεῖν ἀναμφιλόγως· οὐ μέντοι εἴλετό γε τὰ ἀσφαλέστατα. ἐξὸν γὰρ αὐτῷ παρέντι τοὺς διαπίπτοντας, ἑπομένῳ χειροῦσθαι τοὺς ὄπισθεν, οὐκ ἐποίησε τοῦτο, ἀλλ' ἀν-

τιμέτωπος συνέρραξε τοῖς Θηβαίοις· καὶ συμβαλόντες τὰς ἀσπίδας ἐωθοῦντο, ἐμάχοντο, ἀπέκτεινον, ἀπέθνησκον. καὶ πραυγὴ μὲν οὐδεμία παρῆν, ὑὴ μὴν οὐδὲ σιγή· φωνὴ δέ τις ἦν τοιαύτη, οἵαν ἀργή τε καὶ μάχη παράσχοι ἄν. τέλος δὲ, τῶν Θηβαίων οἱ μὲν διαπίπτουσι πρὸς τὸν Ἑλικῶνα, πολλοὶ δ' ἀποχωροῦντες ἀπέθανον. ἐπειδὴ δὲ ἡ μὲν νίκη σὺν Ἀγησιλάῳ ἐγένετο, τετρωμένος δ' αὐτὸς προσηνέχθη πρὸς τὴν φάλαγγα, προσελάσαντές τινες τῶν ἱππέων, λέγουσιν αὐτῷ ὅτι τῶν πολεμίων ὀγδοήκοντα σὺν τοῖς ὅπλοις ὑπὸ τῷ ναῷ εἰσί· καὶ ἠρώτων τί χρὴ ποιεῖν. ὁ δὲ, καίπερ πολλὰ τραύματα ἔχων παντοσὲ καὶ παντοίοις ὅπλοις, ὅμως οὐκ ἐπελάθετο τοῦ θείου, ἀλλ' ἐᾶν τε ἀπιέναι ὅποι βούλοιντο ἐκέλευε, καὶ ἀδικεῖν οὐκ εἴα· καὶ προπέμψαι ἐπέταξε τοὺς ἀμφ' αὐτὸν ἱππέας ἕστε ἐν τῷ ἀσφαλεῖ ἐγένοντο. Ἐπεὶ γε μὴν ἔληξεν ἡ μάχη, πειρᾶν δὴ θεάσασθαι, ἔνθα

cum Thebanis conſixit: atque *adeo* colliſis clypeis impellebantur, pugnabant, interficiebant, interficiebantur. Ac nullus quidem *excitatus* erat clamor, neque tamen *erat* ſilentium; ſed ejuſmodi quidam ſonus, qualem ira praeliumque poſſet efficere. Tandem, Thebanorum alii ad Heliconem elabuntur, multi dum abſcedunt occubuerunt. Poſteaquam autem victoria ceſſit Ageſilao, et ipſe vulneratus ad phalangem adlatus eſt, quidam ex equitibus cum *eo* adequitaſſent, ei dicunt ex hoſtibus octoginta armatos eſſe ſub templo; quidque *de his* faciendum eſſet, interrogabant. Ille vero, quanquam multis adfectus erat ab omni *corporis* parte vulneribus *iisque* omnis generis armis *inflictis*, non tamen numinis obliviſcebatur, ſed imperabat uti copiam eis facerent abeundi quo vellent, nec laedere *eos* ſinebat *quenquam*; equitibus etiam *qui* circum ipſum *erant* praecepit ut *eos* deducerent, donec ad *locum* tutum perveniſſent. Finito vero praelio videre erat *illo in loco*, ubi pug-

nam inter ſe conſeruerunt, terram ſanguine perfuſam, cadavera tam amica quam hoſtilia inter ſe jacentia, clypeos diſruptos, haſtas confractas, pugiones vaginis nudos, partim humi, partim in corporibus, partim *ipſis* adhuc in manibus. Ac tum quidem (etenim *diei* jam veſper erat) tractis hoſtium cadaveribus intra phalangem, coenam ſumpſerunt et quieti ſe dederunt: *poſtridie* autem mane Gylum polemarchum exercitum inſtruere juſſit et tropaeum ſtatuere, omnes etiam coronis dei in honorem ſe redimire, et tibicines cunctos tibiis canere. Atque haec quidem illi fecerunt; at Thebani praecone miſſo petebant ut per inducias cadavera ſepelirent. Itaque fiunt induciae, ac domum Ageſilaus diſcedit, cum mallet domi potius ex inſtitutis *patriae* imperare, ex *iiſdem* inſtitutis imperio ſubjici, quam in Aſia maximus eſſe. Deinde vero cum animadvertiſſet 21
Argivos rebus frui domeſticis, Corin-

συνέπεσον ἀλλήλοις, τὴν μὲν γῆν αἵματι πεφυρμένην, νεκροὺς δὲ κειμένους φιλίους καὶ πολεμίους μετ' ἀλλήλων, ἀσπίδας δὲ διατεθρυμμένας, δόρατα συντεθραυσμένα, ἐγχειρίδια γυμνὰ κυλεῶν, τὰ μὲν χαμαὶ, τὰ δ' ἐν σώμασι, τὰ δ' ἔτι μετὰ χεῖρας. τότε μὲν οὖν (οὐ γὰρ ἦν ἤδη ὀψὲ) συνελκύσαντες τοὺς τῶν πολεμίων νεκροὺς εἴσω φάλαγγος, ἐδειπνοποιήσαντο καὶ ἐκοιμήθησαν· πρωῒ δὲ Γύλον τὸν πολέμαρχον παρατάξαι τε ἐκέλευσε τὸ στράτευμα, καὶ τρόπαιον ἵστασθαι, καὶ στεφανοῦσθαι πάντας τῷ θεῷ, καὶ τοὺς αὐλητὰς πάντας αὐλεῖν. καὶ οἱ μὲν ταῦτ' ἐποίουν· οἱ δὲ Θηβαῖοι ἔπεμψαν κήρυκα, ὑποσπόνδους τοὺς νεκροὺς αἰτοῦντες θάψαι. καὶ οὕτω δὴ αἵ τε σπονδαὶ γίνονται, καὶ ὁ Ἀγησίλαος οἴκαδε ἀπεχώρει, ἑλόμενος ἀντὶ τοῦ μέγιστος εἶναι ἐν τῇ Ἀσίᾳ, οἴκοι τὰ νόμιμα μὲν ἄρχειν, τὰ νόμιμα δὲ ἄρχεσθαι. Ἐκ δὲ τούτου καταγνόντες τοὺς Ἀργείους τὰ μὲν οἴκοι καρπουμένους, Κόρινθον

θον δὲ προσειληφότας, ἡδομένους δὲ τῷ πολέμῳ, στρατεύει ἐπ' αὐτούς· καὶ δηώσας πᾶσαν αὐτῶν τὴν χώραν, εὐθὺς ἐκεῖθεν ὑπερβαλὼν κατὰ τὰ στενὰ εἰς Κόρινθον, αἱρεῖ τὰ ἐπὶ τὸ Λέχαιον τείνοντα τείχη· καὶ ἀναπετάσας τῆς Πελοποννήσου τὰς πύλας, ὅτως οἴκαδε ἀπελθὼν εἰς τὰ Ταχίνθια, ὅπου ἐτάχθη ὑπὸ τοῦ χορηγοῦ, τὸν παιᾶνα τῷ θεῷ συνεπεξέλει. ἐκ τούτου δὲ αἰσθανόμενος τοὺς Κορινθίους πάντα μὲν τὰ κτήνη ἐν τῷ Πειραίῳ σωζομένους, μέγιστον δὲ ἡγησάμενος ὅτι Βοιωτοὶ ταύτῃ ἐκ Κρεύσιος ὁρμώμενοι εὐπετῶς τοῖς Κορινθίοις παρεγίγνοντο, στρατεύει ἐπὶ τὸ Πείραιον. ἰδὼν δὲ ὑπὸ πολλῶν φυλαττόμενον, ὡς ἐνδιδομένης τῆς πόλεως, ἐξ ἀρίστου μετεστρατοπεδεύετο πρὸς τὸ ἄστυ. αἰσθόμενος δὲ ὑπὸ νύκτα βεβοηθηκότας ἐκ τοῦ Πειραίως εἰς τὴν πόλιν παστυδί, ὑποστρέψας ἅμα τῇ ἡμέρᾳ, αἱρεῖ τὸ Πείραιον, ἔρημον εὑρὼν φυλακῆς· καὶ τὰ τε ἄλλα

thumque *ipsorum ditioni* adjeciſſe, et bello delectari, expeditionem adverſus eos ſuſcipit; cumque omnem eorum agrum vaſtaſſet, mox inde ſuperatis anguſtiis ad Corinthum *progreſſus*, muros Lechaeum uſque pertinentes capit; et patefactis Peloponneſi portis, domum ita demum reverſus ad Hyacinthia, quo conſtitutus erat loco a chori magiſtro, paeana deo una *cum aliis* abſolvebat. Poſt haec cum intelligeret Corinthios omnia pecora in Piraeo ſervare, ac maximum *quiddam* duceret quod hac Boeoti e Creuſi profecti facile ſe cum Corinthiis conjungerent, Piraeum verſus copias ducit. Cum autem *Piraeum* multis cuſtodiri videret, quaſi civitas ad deditionem ſpectaret, a prandio motis caſtris ad urbem pergebat. Cum autem animadvertiſſet ſub noctem e Piraeo *cuſtodes* omnibus viribus in urbem opis ferendae cauſa ſe contuliſſe, prima luce converſo itinere, Piraeum capit, quem a praeſidio defertum offenderat; atque tum alia quae in eo erant ca-

pit, tum caſtella quae *iſthic* inſtaurata fuerant: haec autem cum feciſſet, domum diſceſſit. Poſt haec cum Achaei 22
animis eſſent ad ſocietatem inclinatis, et ut ſecum in Acarnaniam expeditionem ſuſciperet orarent, Acarnaneſque *eos* in *viarum* anguſtiis adgrederentur, occupatis per levis armaturae milites ſuperioribus locis, pugnam *cum eis* conſerit: ac cum ex iis multos interfeciſſet, tropaeum ſtatuit; neque prius finem fecit, quam Achaeis Acarnanas et Aetolos et Argivos amicos, ſibi ipſi ſocios etiam reddidiſſet. Ubi vero hoſtes pacis cupidi legatos *qui eam peterent* miſerunt, Ageſilaus paci refragatus eſt, donec civitates coëgiſſet ut eos ex Corinthiis et Thebanis, qui ob Lacedaemonios exulabant, domum reducerent. Deinde ex Phliaſiis etiam eos, qui ob Lacedaemonios exulabant, reduxit, cum expeditionem adverſus Phliuntem ipſe ſuſcepiſſet. Quod ſi quis haec alia quadam ratione vituperat,

τὰ ἐνόντα λαμβάνει, καὶ τὰ τείχη, ἃ ἐνετετείχιστο· ταῦτα δὲ ποιήσας, οἴκαδε ἀπεχώρησε. Μετὰ δὲ ταῦτα προθύμων ὄντων τῶν Ἀχαιῶν εἰς τὴν συμμαχίαν, καὶ δεομένων συστρατεύειν αὐτοῖς εἰς Ἀκαρνανίαν, καὶ ἐπιθεμένων ἐν στενοῖς τῶν Ἀκαρνάνων, καταλαβὼν τοῖς φιλοῖς τὰ ὑπὲρ κεφαλῆς αὐτῶν, μάχην συνάπτει· καὶ πολλοὺς ἀποκτείνας αὐτῶν, τρόπαιον ἔστησατο· καὶ ὃ πρότερον ἔλεξε, πρὶν μὲν Ἀχαιοῖς φίλους ἐποίησεν Ἀκαρνᾶνας καὶ Αἰτωλοὺς καὶ Ἀργείους, ἑαυτῷ δὲ καὶ συμμάχους. ἐπειδὴ δὲ εἰρήνης ἐπιθυμήσαντες οἱ πολέμιοι ἐπρεσβεύοντο, Ἀγησίλαος ἀντεῖπε τῇ εἰρήνῃ, ἕως τοὺς διὰ Λακεδαιμονίους φυγόντας Κορινθίων καὶ Θηβαίων ἠνάγκασε τὰς πόλεις οἴκαδε καταδέξασθαι. ὕστερον δ' αὖ καὶ Φλιασίων τοὺς διὰ Λακεδαιμονίους φυγόντας κατήγαγεν, αὐτὸς στρατευσάμενος ἐπὶ Φλιοῦντα. εἰ δέ τις ἄλλῃ πῃ ταῦτα μέμφεται, ἀλλ' ὧν φιλεται-

ρεία γε πραχθέντα φανερά ἐστι. καὶ γὰρ ἐπεὶ τοὺς ἐν Θήβαις τῶν Λακεδαιμονίων κατέκλανον οἱ ἐναντίοι, βοηθῶν αὖ τούτοις στρατεύει ἐπὶ τὰς Θήβας. εὑρὼν δὲ ἀποτεταφρευμένα καὶ ἀπεσταυρωμένα ἅπαντα, ὑπερβὰς τὰς Κυνὸς κεφαλὰς, ἐδῄου τὴν χώραν μέχρι τοῦ ἄστεος, παρέχων καὶ ἐν πεδίῳ καὶ ἀνὰ τὰ ὄρη μάχεσθαι Θηβαίοις, εἰ βούλοιντο. ἐστράτευσε δὲ καὶ τῷ ἐπιόντι πάλιν ἔτει ἐπὶ Θήβας· καὶ ὑπερβὰς τὰ κατὰ Σκῶλον σταυρώματα καὶ τάφρους, ἐδῄωσε τὰ λοιπὰ τῆς Βοιωτίας. Τὰ μὲν δὴ μέχρι τούτου κοινῇ αὐτός τε καὶ ἡ πόλις εὐτύχει· ὅσα γε μὴν μετὰ τοῦτο σφάλματα ἐγένετο, ἴσασιν ἂν εἴποι ὡς Ἀγησιλάου ἡγουμένου ἐπράχθη. ἐπεὶ δὲ, αὐτοῖς ἐν Λεύκτροις συμφορᾶς γεγενημένης, κατακαίνουσι τοὺς ἐν Τεγέᾳ φίλους καὶ ξένους αὐτοῦ οἱ ἀντίπαλοι σὺν Μαντινεῦσι, συνεστηκότων ἤδη Βοιωτῶν τε πάντων καὶ Ἀρκάδων καὶ Ἠλείων, στρατεύει σὺν μόρᾳ, πολλῶν

certe tamen prae amicorum *sociorumve* ſtudio geſta fuiſſe conſtat. Etenim cum ex Lacedaemoniis quoſdam *qui* Thebis *erant* adverſarii necaſſent, ut iis etiam ſuccurreret adverſus Thebas exercitum ducit. Cumque foſſis omnia valliſque *in terram depactis* munita reperiſſet, ſuperatis Cynocephalis ad urbem uſque vaſtabat agrum, facta Thebanis pugnae copia tam in planitie quam in montibus, ſi *pugnare* vellent. Rurſum anno quoque ſequenti adverſus Thebas exercitum duxit; et ſuperatis vallis foſſisque ad Scolum, reliquas Boeotiae partes vaſtavit.

2 3 Et hactenus quidem ipſe communiter cum civitate proſpera uſus eſt fortuna: quicunque vero deinceps caſus adverſi acciderunt, nemo *eos* Ageſilai ductu accidiſſe dixerit. Ubi autem, apud Leuctra calamitate ab iis accepta, amicos et hoſpites ipſius Tegeae necare coeperunt adverſarii cum Mantinenſibus, Boeotis jam omnibus et Arcadibus et Eleis inter ſe conſociatis, moram *unam* in expediti-

onem educit, exiſtimantibus multis longo tempore Lacedaemonios ex ipſorum *agro* non egreſſuros: cumque vaſtaſſet regionem eorum qui amiços *ipſius* occiderant, ita demum rurſus domum diſceſſit. Deinde vero Arcadibus omnibus et Argivis, et Eleis, et Boeotis, et Phocenſibus cum iis, et utriſque Locris, et Theſſalis, et Aenianibus, et Acarnanibus et Euboeis, adverſus Lacedaemona cum exercitu progreſſis, cum ſervi praeterea multaeque civitates finitimae defeciſſent, ac Spartiatarum non pauciores in *commiſſo* apud Leuctra praelio fuiſſent interemti, quam ſupereſſent, nihilominus urbem tutatus eſt, quanquam ſine muris eſſet: cum non eo quidem, ubi hoſtes rebus omnibus ſuperiores fuerint, *ſuos* educeret, ſed ubi cives ſuperiores futuri erant, fortiter inſtructos teneret; quippe quod exiſtimaret, in ſpatioſum ſi *quem* locum egrederetur, undique cingi *ſe* poſſe, ſin anguſtis et ſuperioribus in locis permaneret, rebus omnibus ſuperiorem

νομιζόντων οὐδ' ἂν ἐξελθεῖν Λακεδαιμονίους πολλῷ χρόνῳ ἐκ τῆς αὐτῶν· δηώσας δὲ τὴν χώραν τῶν καλακανόντων τὰς φίλας, ὕτως αὖ οἴκαδε ἀπεχώρησεν. ἀπὸ γεμὴν τούτου ἐπὶ τὴν Λακεδαίμονα στρατευσαμένων Αρκάδων τε πάντων καὶ Αργείων, καὶ Ηλείων, καὶ Βοιωτῶν, καὶ σὺν αὐτοῖς Φωκέων, καὶ Λοκρῶν ἀμφοτέρων, καὶ Θετταλῶν, καὶ Αἰνιάνων, καὶ Ακαρνάνων, καὶ Εὐβοέων, πρὸς δὲ τούτοις ἀφεστηκότων μὲν τῶν δούλων, πολλῶν δὲ περιοικίδων πόλεων, καὶ αὐτῶν Σπαρτιατῶν δὲ μειόνων ἀπολωλότων ἐν τῇ ἐν Λεύκτροις μάχῃ ἢ λειπομένων, ὅμως διεφύλαξε τὴν πόλιν, καὶ ταῦτα, ἀτείχιστον οὖσαν· ὅπου μὲν παντὶ πλεῖον ἂν εἶχον οἱ πολέμιοι, οὐκ ἐξάγων ἐνταῦθα, ὅπου δὲ οἱ πολῖται πλέων ἔξειν ἔμελλον, εὐρώστως παρατεταγμένος· νομίζων, εἰς μὲν τὸ πλατὺ ἐξιὼν πάντοθεν ἂν περιέχεσθαι, ἐν δὲ τοῖς στενοῖς καὶ ὑπερδεξίοις τόποις ὑπομένων, τῷ παντὶ κρα-

τεῖν ἄν. Επεὶ γεμὴν ἀπεχώρησε τὸ στράτευμα, πῶς οὐκ ἄν φαίη τις αὐτὸν χρῆσθαι εὐγνωμόνως ἑαυτῷ; ὡς γὰρ τῦ στρατεύεσθαι αὐτὸν κὴ πεζῇ κὴ ἐφ' ἵππων ἀπεῖργεν ἤδη τὸ γῆρας, χρημάτων δὲ ἐώρα τὴν πόλιν δεομένην, εἰ μέλλοι συμμαχόν τινα ἕξειν, ἐπὶ τὸ πορίζειν ταῦτα ἑαυτὸν ἔταξε. καὶ ὅσα μὲν ἐδύνατο, οἴκοι μένων ἐμηχανᾶτο· ἃ δὲ καιρὸς ἦν, οὐκ ὤκνει μετιέναι· οὐδ' ἠχύνετο, εἰ μέλλοι τὴν πόλιν ὠφελήσειν, πρεσβευτὴς ἐκπορευόμενος ἀντὶ στρατηγῦ. ὅμως δὲ κὴ ἐν τῇ πρεσβείᾳ μεγάλυ στρατηγῦ ἔργα διεπράξατο. αὐτοφραδάτης γάρ τε πολιορκῶν ἐν Λαοτῳ Αριοβαρζάνην σύμμαχον ὄντα, δείσας Αγησίλαον, φεύγων ὤχετο· κότυς δ' αὖ Σηςὸν πολιορκῶν, Αριοβαρζάνυ ἔτι ὄντος, λύσας κὴ ὗτος τὴν πολιορκίαν ἀπηλλάγη· ὥς' ὰκ ἀλόγως κὴ ἀπὸ τῆς πρεσβείας τρόπαιον τῶν πολεμίων εἰςήκει αὐτῷ. Μαύσωλος γεμὴν κατὰ θάλασσαν

24 *ſe* futurum. Cum vero exercitus diſceſſiſſet, quidni dixerit aliquis eum ita ſe geſiſſe, ut virum ſe bonum praeberet? Nam cum ſenectus eum a militia tam pedeſtri quam equeſtri jam arceret, ac civitatem pecuniis indigere cerneret, ſi quem vellet ſocium habere, harum ipſe parandarum onus in ſe recepit. Et quaecunque quidem poterat, domi manens moliebatur; quaeque pro occaſione *data* erant *facienda*, adgredi non gravabatur: neque erubeſcebat, modo civitati profuturus eſſet, pro imperatore legatus exire. Veruntamen in legatione *ipſa* magni imperatoris exſequutus eſt munera. Nam cum Autophradates Ariobarzanen, qui *ejus* erat ſocius, apud Aſſum obſideret, Ageſilaum veritus, fuga *inde* abivit: Cotys item cum Seſtum obſideret, Ariobarzanis quod adhuc erat *oppidum*, et ipſe ſoluta obſidione diſceſſit; adeo ut non ſine cauſa tropaeum ei ob hoſtes *ſuperatos* etiam ex legatione ſtatutum fuerit. Porro cum Mauſolus mari centum navibus

utrumque locum hunc obſideret, non item metu adductus, ſed ſuaſu, domum cum claſſe diſceſſit. Res *certe* dignas 25
admiratione geſſit: nam et illi qui ab eo ſe beneficio adfectos putabant, et qui fugiebant eum, utrique pecunias *ei* dabant. Celeriter autem et Mauſolus cum ob priſtinum *ſuum* cum Ageſilao hoſpitium pecunias Lacedaemoni utendas dediſſet, eum dimiſere domum, addito comitatu magnifico. Poſtea vero annos jam fer- 26
me octoginta natus erat: cumque animadvertiſſet, regem Aegyptiorum Perſae bellum inferre cupere, et multos pedites, multos equites, multas pecunias habere, libenter *illum* ſe arceſſere audivit, praeſertim, quod ducis *ei* munus polliceretur. Exiſtimabat enim eadem profectione ſe gratiam Aegyptio pro collatis in Lacedaemonem beneficiis relaturum, Graecoſque in Aſia *ſitos* rurſus liberaturum, ac Perſae poenam irrogaturum tum ob *injurias* antea factas, tum

ἑκατὸν ναυσὶ πολιορκῶν ἀμφότερα τὰ χωρία ταῦτα, ὑκέτι δείσας, ἀλλὰ πειθεὶς, ἀπέπλευσεν οἴκαδε. Ἄξια θαύματος διεπράξαλο· οἵ τε γὰρ εὖ πεπονθέναι νομίζοντες ὑπ' αὐτῦ, ϗ οἱ φεύγονλες αὐτὸν, χρήμαλα ἀμφότεροι ἔδοσαν. τάχέως γεμὴν ϗ Μαύσωλος διὰ τὴν πρόθεν Αγησιλάυ ξενίαν συμβαλόμενος καὶ ἕτος χρήματα τῇ Λακεδαίμονι, ἀπέπεμψαν αὐτὸν οἴκαδε, προπομπὴν δόνλες μεγαλοπρεπῆ. Εκ δὲ τύτυ ἤδη μὲν ἐγεγόνει ἔτη ἀμφὶ τὰ ὀγδοήκονλα· κατανενοηκὼς δὲ τὸν Αἰγυπλίων βασιλέα ἐπιθυμῦντα τῷ Περσῇ πολεμεῖν, ϗ πολλὺς μὲν πεζὺς, πολλὺς δὲ ἱππέας, πολλὰ δὲ χρήμαλα ἔχοντα, ἄσμενος ἤκυσεν ὅτι μετεπέμπελο αὐτὸν, ϗ ταῦτα, ἡγεμονίαν ὑπιχνύμενος. ἐνόμιζε γὰρ τῇ αὐτῇ ὁρμῇ τῷ μὲν Αἰγυπτίῳ χάριν ἀποδώσειν ἀνθ' ὧν εὐεργετήκει τὴν Λακεδαίμονα, τὺς δ' ἐν τῇ Ασίᾳ Ἕλληνας πάλιν ἐλευθερώσειν, τῷ δὲ Πέρσῃ

δίκην ἐπιθήσειν ἢ τῶν πρόσθεν, ἢ ὅτι νῦν σύμμαχος εἶναι φάσκων, ἐπέστατλε Μεσσήνην ἀφιέναι. ἐπεὶ μέντοι ὁ μεταπεμψάμενος ἂν ἀπεδίδου τὴν ἡγεμονίαν αὐτῷ, ὁ μὲν Ἀγησίλαος, ὡς τὸ μέγιστον ἐξηπατημένος, ἐφρόντιζε τί δεῖ ποιεῖν. ἐκ τούτου δὲ πρῶτον μὲν οἱ δίχα στρατευόμενοι τῶν Αἰγυπτίων ἀφίσανται τοῦ βασιλέως· ἔπειτα δὲ καὶ οἱ ἄλλοι πάντες ἀπέλιπον αὐτόν. καὶ αὐτὸς μὲν δείσας, ἀπεχώρησε φυγῇ εἰς Σιδῶνα τῆς Φοινίκης· οἱ δ' Αἰγύπτιοι στασιάζοντες, διαδοὺς βασιλέας αἱροῦνται. ἐνταῦθα δὴ Ἀγησίλαος γνοὺς ὅτι εἰ μὲν μηδετέρῳ συλλήψοιτο, μιαδὸν ἑκάτερος λύσει τοῖς Ἕλλησιν, ἀγορὰν δὲ ἑκάτερος παρέξει, ὁπότερος τ' ἂν κρατήσῃ, ἕτος ἐχθρὸς ἔσται· εἰ δὲ τῷ ἑτέρῳ συλλήψοιτο, ἕτός γε εὖ παθών, ὡς τὸ εἰκὸς, φίλος ἔσοιτο· οὕτω δὲ κρίνας ὁπότερος φιλέλλην μᾶλλον ἐδόκει εἶναι, στρατευσάμενος μετὰ τούτου, τὸν μὲν μιαέλληνα μάχῃ νικήσας χειρω-

quod eo tempore se socium esse profes-sus, Messenen *Lacedaemonios* dimittere jussisset. Posteaquam vero illo, qui *eum* arcessiverat, ducis ei munus non adtri-buebat, Agesilaus, ut qui maxime *fuerat* deceptus, quid faciendum esset cogita-bat. Hinc ex Aegyptiis primum ii, qui seorsum militabant, a rege deficiunt; de-inde et alii omnes eum deseruerunt. At-que ipse quidem metu permotus, Sido-nem Phoeniciae *urbem* fuga se recepit: at Aegyptii, commota inter ipsos sediti-one, reges duos creant. Ibi tum Ages-laus, qui futurum intelligeret ut, si neu-tri opitularetur, Graecis neuter stipen-dium solveret, neuter *rerum venalium* forum suppeditaret, et utercunque su-perior evaderet, is hostis esset; sin alteri opitularetur, is, quod beneficium acce-perat, ceu par *esset*, amicus esset; facto demum judicio uter Graecorum magis studiosus esse videretur, cum hoc in bel-lum profectus, Graecorum *illum* oforem praelio victum capit, alterum *in regno*

conſtituit; *eum*que cum Lacedaemoni amicum feciſſet, multaſque pecunias accepiſſet, domum tandem *inde* navigat, quanquam media hyeme, *idcirco* feſtinans ne ſequenti aeſtate civitas foret adverſus hoſtes otioſa. Et haec quidem 27
certe de iis rebus dicta ſunt, quarum erant plurimi teſtes dum ab eo geſtae erant: nam res ejuſmodi argumentis non egent, ſed *eas* tantum in memoriam revocare ſat eſt, ac ſtatim fidem merentur. Jam vero virtutem, ejus *quae fuerat* in animo, indicare conabor, qua res haſce gerebat, et honeſta diligebat omnia, et turpia omnia *a ſe* avertebat. Ageſilaus 28
utique ita res divinas venerabatur, ut etiam hoſtes unumquodque ejus jusjurandum ejuſque foedera majorem mereri fidem arbitrarentur, quam ipſorum *inter ſe* amicitiam. Et ſuis quidem cum *hominibus* in eundem *locum* convenire verebantur, at Ageſilao in manus *ipſimet* ſe tradebant. Ut ne quis autem fidem *mihi* deneget, eorum illuſtriſſimos nominatim etiam recenſere volo. Spithridates certe

ται, τὸν δ' ἕτερον συγκαθίστησι· καὶ φίλον ποήσας τῇ Λακεδαίμονι, καὶ χρήματα πολλὰ προσλαβών, ὅτως ἀποπλεῖ οἴκαδε, καίπερ μέσου χειμῶνος ὄντος, σπεύδων ὡς μὴ ἀργὸς ἡ πόλις εἰς τὸ ἐπιὸν θέρος πρὸς τοὺς πολεμίους γένοιτο. Καὶ ταῦτα μὲν δὴ εἴρηται ὅσα τῶν ἐκείνου ἔργων μείζω πλείστων μαρτύρων ἐπράχθη· τὰ γὰρ τοιαῦτα οὐ τεκμηρίων προσδεῖται, ἀλλ' ἀναμνῆσαι μόνον ἀρκεῖ, καὶ εὐθὺς πιστεύεται. νῦν δὲ τὴν ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ ἀρετὴν πειράσομαι δηλοῦν, δι' ἣν ταῦτα ἔπραττε, καὶ πάντων τῶν καλῶν ἦρα, καὶ πάντα αἰσχρὰ ἐδίωκεν. Ἀγησίλαος γὰρ τὰ μὲν θεῖα ὅτως ἐσέβετο, ὡς καὶ οἱ πολέμιοι τοὺς ἐκείνου ὅρκους καὶ τὰς ἐκείνου σπονδὰς πιστοτέρας ἐνόμιζον, ἢ τὴν ἑαυτῶν φιλίαν. καὶ τοῖς ἑαυτῶν μὲν ὠμὸν εἰς ταυτὸν ἰέναι, Ἀγησιλάῳ δὲ αὐτοὺς ἐνεχείριζον. ὅπως δὲ μή τις ἀπιστῇ, καὶ ὀνομάσαι βούλομαι τοὺς ἐπιφανεστάτους αὐτῶν. Σπιθριδάτης μέν γε

ὁ Πέρσης, εἰδὼς ὅτι Φαρνάβαζος γῆμαι μὲν τὴν βασιλέως ἐπιτρέπει θυγατέρα, τὴν δ' αὐτῷ ἄνευ γάμου λαβεῖν ἐβούλετο, βδελυρὸν νομίσας τοῦτο, Ἀγησιλάῳ ἑαυτὸν καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα καὶ τὴν δύναμιν ἐνεχείρισε. Κότυς δὲ, ὁ τῶν Παφλαγόνων ἄρχων, βασιλεῖ μὲν οὐκ ὑπήκουσε δεξιὰν πέμποντι, φοβούμενος μὴ ληφθεὶς ἢ χρήματα πολλὰ ἀποτίσειεν, ἢ καὶ ἀποθάνοι· Ἀγησιλάῳ δὲ καὶ ἄτος ταῖς σπονδαῖς πιστεύσας, εἰς τὸ στρατόπεδόν τε ἦλθε, καὶ συμμαχίαν ποιησάμενος, εἵλετο σὺν Ἀγησιλάῳ στρατεύεσθαι, χιλίους μὲν ἱππέας, δισχιλίους δὲ πελτοφόρους ἔχων. ἀφίκετο δὲ καὶ Φαρνάβαζος Ἀγησιλάῳ εἰς λόγους, καὶ διωμολόγησεν, εἰ μὴ αὐτὸς πάσης τῆς στρατιᾶς στρατηγὸς καταστάθείη, ἀποστῆσεσθαι βασιλέως· ἢν μέντοι ἐγὼ γένωμαι στρατηγὸς, ἔφη, πολεμήσω σοι, ὦ Ἀγησίλαε, ἕως ἂν ἐγὼ δύνωμαι κράτιστα. καὶ ταῦτα λέγων ἐπίστευε μηδὲν ἂν παρὰ-

quidem Persa, cum sciret Pharnabazum id agere ut filiam regis uxorem duceret, ac ipsius *filiam* suo nuptiis sumere vellet; ratus hoc contumelioſe *adversus se* patratum *fore*, Agesilao seipsum et uxorem et liberos et facultates in manus tradidit. Et Corys, Paphlagonum princeps, regi quidem dextram mittenti non paruit, veritus ne, si comprehenderetur, vel pecuniis magnis multaretur, vel etiam interficeretur: verum et hic Agesilai foederibus cum fidem habuisset, tum in castra *ejus* venit, tum inita societate, cum Agesilao militare maluit, cum quidem equites mille, bis mille qui gestarent peltas haberet. Quin Pharnabazus etiam cum Agesilao in colloquium venit, et confessus est, se, ni totius exercitus constitueretur dux, a rege defecturum: verum ego si dux creer, inquit, fortissime bellum adversus te, Agesilae, geram, quamdiu potero. Atque haec cum diceret, credebat nihil usu sibi contra socie-

ra venturum. Adeò magna et praeclara poſſeſſio eſt cum in aliis omnibus, tum in duce certe, religioſum eſſe ac fidei ſervantem *talem*que, *talis* cum ſit, cognitum eſſe. Atque haec quidem de *Ageſilai* pietate. Juſtitiae vero ad pecu- 29
nias *quod attinet* qualia quis argumenta hiſce majora proferre poſſit? Nimirum ab Ageſilao nemo unquam ulla ſe re ſpoliatum eſſe queſtus eſt, at multi multa fatebantur ab eo ſe accepiſſe beneficia. Cuicunque vero dulce eſt ſua hominum ad utilitatem largiri, qui velit is aliena auferre, quo male audiat? Nam ſi pecuniarum cupidus ſit, longe minoris *eſt* negotii ſua ſervare, quam quae ſua non ſunt capere. Qui porro nolit gratiis *quenquam* privare *pro iis*, in quibus poenae non ſunt in eum qui non referat *conſtitutae*, qui pro iis *ille*, in quibus etiam lex *ingratum* eſſe vetat, *eas* denegare velit? Ageſilaus autem non tantum injuſtum *eſſe* judicabat non referre gratias, ſed *hoc* etiam, ſi is *nimirum* qui plus poſſet, non longe majores *quoque gratias*

ἀπονδον παθεῖν. ὕτω μέγα καὶ καλὸν κλῆμα τοῖς τε ἄλλοις ἅπασι, καὶ ἀνδρὶ δὴ στρατηγῷ, τὸ ὅσιόν τε καὶ πιστὸν εἶναί τε καὶ ὄντα ἐγνῶσθαι. καὶ περὶ μὲν εὐσεβείας ταῦτα. Περὶ γεμὴν τῆς εἰς χρήματα δικαιοσύνης ποῖα ἄν τις μείζω τεκμήρια ἔχοι τῶνδε; ὑπὸ γὰρ Ἀγησιλάου στρέφεσθαι μὲν ὑδεὶς ὑδὲν πώποτε ἐνεκάλεσεν, εὖ δὲ πεπονθέναι πολλοὶ πολλὰ ὡμολόγων. ὅτῳ δὲ ἡδὺ τὰ αὑτῦ διδόναι ἐπ᾽ ὠφελείᾳ ἀνθρώπων, πῶς ἄν ὅτος ἐθέλοι τὰ ἀλλότρια ἀποστερεῖν, ἐφ᾽ ᾧ κακόδοξος εἶναι; εἰ γὰρ χρημάτων ἐπιθυμοίη, πολὺ ἀπραγμονέστερον τὰ αὑτῦ φυλάττειν, ἢ τὰ μὴ προσήκοντα λαμβάνειν. ὃς δὲ δὴ καὶ χάριτας ἀποστερεῖν μὴ ἐθέλοι, ὧν ὑκ εἰσὶ δίκαι πρὸς τὸν μὴ ἀποδιδόντα, πῶς ἄ γε καὶ νόμος κωλύει, ἐθέλοι ἄν ἀποστερεῖν; Ἀγησίλαος δὲ ὑ μόνον τὸ μὴ ἀποδιδόναι χάριτας ἄδικον ἔκρινεν, ἀλλὰ καὶ τὸ μὴ πολὺ μείζως τὸν μείζω δυνάμενον. τὰ γεμὴν

τῆς πόλεως κλέπτειν πῶς ἂν τις αὐτὸν εἰκότως αἰτιάσαιτο, ὃς μὴ τὰς αὐτῷ χάριτας ὀφειλομένας τῇ πατρίδι καρπώσαιτο παρεδίδου; τὸ δ', ὁπότε βούλοιτο εὖ ποιεῖν τὴν πόλιν ἢ φίλους χρήμασι, δύνασθαι παρ' ἑτέρων λαμβάνοντα ὠφελεῖν, τί τοῦτο καὶ μέγα τεκμήριον ἐγκρατείας χρημάτων; εἰ γὰρ ἐπώλει τὰς χάριτας, ἢ μισθῷ εὐηργέτει, οὐδεὶς ἂν οὐδὲν ὀφείλειν αὐτῷ ἐνόμισεν· ἀλλ' οἱ πρᾶτα εὖ πεπονθότες, ἔτοι ἀεὶ ἡδέως ὑπηρέτουν τῷ εὐεργέτῃ, καὶ διότι εὖ ἔπαθον, καὶ διότι προεπιστεύθησαν ἄξιοι εἶναι παρακαταθήκην χάριτος φυλάττειν. ὅστις δὲ ἠρεῖτο μὴ σὺν αὐτῷ γενναίῳ μετοικεῖν, ἢ σὺν αὐτῷ ἀδίκῳ πλέον ἔχειν, πῶς ἔτος οὐκ ἂν πολὺ τὴν αἰσχροκέρδειαν ἀποφεύγοι; ἐκεῖνος τοίνυν κριθεὶς ὑπὸ τῆς πόλεως ἄπαιδα ἔχειν τὰ Ἀγησᾶος, τὰ ἡμίσεα τῶν ἀπὸ μητρὸς αὐτοῦ ὁμογόνων μετέδωκεν, ὅτι πενομένους αὐτοὺς εὗρε. ὡς δὲ ταῦτα ἀληθῆ, πᾶσα μάρτυς ἡ τῶν

referret. Jam vero pecuniatus qui possit aliquis cum merito accusare, qui beneficia sibi debita patriae fruenda concesserit? Quod autem, cum pecuniis bene mereri vel de civitate vel de amicis volebat, ab aliis *eas* accipiendo juvare poterat, annon et hoc magnum est argumentum animi pecuniis abstinentis? nam si venderet beneficia, vel mercedis gratia beneficus esset, nemo se quidquam ei debere putasset: at qui gratis beneficium acceperunt, libenter illi semper auctori beneficii obsequuntur, tum quod beneficio sint adfecti, tum quod digni creditu sint, qui beneficii depositum custodiant. Quicunque porro minus habere malebat cum veris generosae mentis indiciis, quam plus habere cum ipsa injustitiae nota, qui non ille a turpis lucri cupiditate multum abhorrebat? Atqui ille cum a civitate judicatus fuerit *legitimus* possessor omnium Agidis *facultatum*, partem *earum* dimidiam cum maternis ejus cognatis communicavit, quod eos paupertate premi videret. Haec autem esse

vera, teſtis univerſa Lacedaemoniorum *eſt* civitas. Cum vero dona ei permulta Tithrauſtes offerret, ſi regione excederet, reſpondit Ageſilaus, Exiſtimatur apud nos, Tithrauſta, honeſtius imperatori eſſe exercitum, quam ſeipſum ditare, et ab hoſtibus ſpolia potius quam dona capere. Caeterum a quanam *earum voluptatum*, quae voluptates multos ſane vincunt homines, Ageſilaum quis ſuperatum vidit? qui ab ebrietate perinde abſtinendum putabat atque ab inſania, a cibis immodicis perinde atque a deſidia. Cum autem portionem in conviviis duplicem acciperet, non ille utraque utebatur, ſed hinc inde mittens, neutram ſibi relinquebat: quippe exiſtimabat regi eam duplicari, non ſatietatis cauſa, ſed ut ea etiam poſſet, ſi quem vellet, honorare. Nec ſomno quidem *ut* domino, ſed eo qui negotiis ſubjiceretur *ipſius* utebatur. Atque lectum ſane niſi inter familiares viliſſimum haberet, non obſcurum erat ipſum pudore adfici: ex-

Λακεδαιμονίων πόλις. διδόντος δ' αὐτῷ
πάμπολλα δῶρα Τιθραύστης, εἰ ἀπέλθοι
ἐκ τῆς χώρας, ἀπεκρίνατο ὁ Ἀγησίλαος
ὦ Τιθραύστα, νομίζεις παρ' ἡμῖν, τῷ ἄρτι
χορτὶ κάλλιον εἶναι τὴν στρατιὰν ἢ ἑαυ-
τὸν πλουτίζειν, καὶ παρὰ τῶν πολεμίων
λάφυρα μᾶλλον ἢ δῶρα λαμβάνειν. Ἀλ-
λὰ μὴν ἡ ὅσαι γε ἡδοναὶ πολλῶν κρατοῦ-
σιν ἀνθρώπων, ποίας οἷόν τε Ἀγησίλαον
ἡττηθέντα; ὃς μέθης μὲν ἀπέχεσθαι ὁμοί-
ως ᾤετο χρῆναι καὶ μανίας, αἴτων δ' ὑπὲρ
καιρὸν ὁμοίως ὡς καὶ ἀρχίας. δημοσίαν γε-
μὴν λαμβάνων ἐν ταῖς θοίναις, οὐχ ὅπως
ἀμφοτέραις ἐχρῆτο, ἀλλὰ διαπέμπων,
θατέραν αὐτῷ κατέλιπε· νομίζων βασι-
λεῖ τοῦτο διπλασιασθῆναι, οὐχὶ πλησμο-
νῆς ἕνεκα, ἀλλ' ὅπως ἔχοι καὶ τούτῳ τιμᾶν,
εἴ τινα βούλοιτο. οὐ μὴν ὑπηγώ γε δεσπότην,
ἀλλ' ἀρχομένῳ ὑπὸ τῶν πράξεων ἐχρῆ-
το. καὶ εὐνήν γε εἰ μὴ τῶν συνόντων φαυ-
λοτάτην ἔχοι, αἰδούμενος οὐκ ἄδηλος ἦν·

ἠγεῖτο γὰρ ἄρχοντι προσήκειν, ὑ μαλακίᾳ, ἀλλὰ καρτερίᾳ, τῶν ἰδιωτῶν περιεῖναι. τάδε μέντοι πλεονεκτῶν ὐκ ἠρχύτετο, ἐν μὲν τῷ θέρει, τῇ ἥλικι, ἐν δὲ τῷ χειμῶνι, τοῦ ψύχους. καὶ μὴν εἴ ποτε μοχθῆσαι φρατιᾷ συμβαίη, ἑκὼν ἐπόνει παρὰ τὺς ἄλλυς· νομίζων πάνυ τὰ τοιαῦτα παραμυθίαν εἶναι τῆς φρατιώταις. ὡς δὲ συνελόντι εἰπεῖν, Ἀγησίλαος πονῶν μὲν ἠγάλλετο, ῥᾳστώνην δὲ πάμπαν οὐ προσίετο. Περὶ γεμὴν ἀφροδισίων ἐγκρατείας αὐτῦ ἆρ' ὑχὶ εἰ μή τυ ἄλλυ, ἀλλὰ θαύμαλος ἕνεκα, ἄξιον μνησθῆναι; τὰ μὲν γὰρ, ὧν μὴ ἐπεθύμησεν, ἀπέχεσθαι, ἀνθρώπινον ἄν τις φαίη εἶναι· τὸ δὲ, Μεγαβάτῃ τῇ Σπιθριδάτυ παιδὸς ἐραθέντα, (ὅσπερ ἂν τῷ καλλίστῳ ἡ σφοδροτάτη φύσις ἐραθείη) ἔπειτα νικῆσαι (ἐπιχωρίυ ὄντος τοῖς Πέρσαις φιλεῖν ὃς ἂν τιμῶσιν) ἐπεχείρησε καὶ ὁ Μεγαβάτης φιλῆσαι τὸν Ἀγησίλαον, διαμάχεσθαι ἀνὰ κράτος τὰ

istimabat enim principem decere, non mollitie sed tolerantia, privatis praestare. Horum tamen majorem habere partem eum non pudebat, *nimirum* per aestatem, solis, per hyemem, frigoris. Et sane si aliquando usus veniret ut exercitus laboribus premeretur, sponte sua praeter caeteros laborabat; quippe arbitrabatur ejusmodi omnia militibus esse solatio. Ut autem summatim dicam, inter laborandum quidem exsultabat Agesilaus, inertiam vero omnino non admit-
31 tebat. De ipsius porro rebus in venereis continentia nonne si nullius alius, saltem admirationis causa, aequum *sit* mentionem facere? Nam quod ab iis, quae non expeteret, sese abstinuerit, *id quidem* ex humani generis natura *factum* esse dicere possit aliquis: quod vero, Megabatis Spithridatae filii amore captus, (quemadmodum pulcherrimum vegetissima natura deamare posset) deinde cum (siquidem Persis mos erat patrius eos osculari, quos honore adficere vellent) adgrederetur etiam Megabates Agesilaum osculari, ne osculum *ipsi* dare,

tur *id* totis viribus pugnaverit, nonne hoc jam certe facinus *est* pudicum atque egregium valde? Cum vero Megabates, quasi qui despectum se putaret, non jam deinceps amplius *eum* osculari adgrederetur, quendam ex sodalibus *ejus* adpellat Agesilaus de persuadendo Megabate, ut rursum honore se adficeret. Sodale autem quaerente, si pareret Megabates, an *ipsum* osculaturus esset, hic cum Agesilaus *parumper* obticuerat, sic *tandem* loquutus est; non si confestim et formosissimus et robustissimus et celerrimus hominum sane futurus sim: sed tamen pugnam rursus eandem pugnare me malle deos omnes juro, quam mihi omnia, quae cernio, aurea fieri. Atque haec quidem 32
nonnullos suspecta habere non ignoro; et ego vero scire videor multo plures hostium quam ejusmodi *adfectuum* victores posse evadere. Atqui cum pauci haec cognoscant, multis licet fidem negare: id vero scimus omnes, *nimirum* minime latere quidquid egerint homines illus-

μὴ φιληθῆναι, ἆρ' ὑ τοῦτό γε ἦδη τὸ ἀνοήτημα καὶ λίαν μανικόν; ἐπεὶ δὲ ὥσπερ ἀτιμασθῆναι νομίσας ὁ Μεγαβάτης τοῦ λοιποῦ ὑκέτι φιλεῖν ἐπειρᾶτο, προσφέρει τινὶ λόγον τῶν ἑταίρων ὁ Ἀγησίλαος πείθειν τὸν Μεγαβάτην πάλιν τιμᾶν αὐτόν. ἐρομένου δὲ τοῦ ἑταίρου, ἢν πεισθῇ ὁ Μεγαβάτης, εἰ φιλήσει, ἐνταῦθα διασιωπήσας ὁ Ἀγησίλαος εἶπεν ὑτωσί· ὑδ' εἰ μέλλοιμί γε αὐτίκα μάλα κάλλιστός τε καὶ ἰσχυρότατος καὶ τάχιστος ἀνθρώπων ἔσεσθαι· μάχεσθαί γε μέντοι πάλιν τὴν αὐτὴν μάχην ὄμνυμι πάντας τοὺς θεοὺς μᾶλλον βούλεσθαι, ἢ πάντα μοι, ὅσα ὁρῶ, χρύσεα γενέσθαι. Καὶ ὅτι μὲν δὴ ὑπολαμβάνουσί τινες ταῦτα ὑκ ἀγνοῶ· ἐγὼ μέντοι δοκῶ εἰδέναι ὅτι πολὺ πλέονες τῶν πολεμίων, ἢ τῶν τοιούτων, δύνανται κρατεῖν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὀλίγων εἰδότων, πολλοῖς ἔξεστιν ἀπιστεῖν· τάδε πάντες ἐπιστάμεθα, ὅτι ἥκιστα μὲν οἱ ἐπιφανέστατοι τῶν ἀνθρώπων

λανθάνειν ὅ,τι ἂν ποιῶσιν. Ἀγησίλαῳ δέ τι πραξαντὶ μὲν τοῦτον ὕστερον ἰδὼν πώποτε οὐδεὶς ἀπήγγειλεν, ὕστερον εἰπάζων πρᾶξαι ἂν ἔδοξε λέγειν. καὶ γὰρ εἰς οἰκίαν μὲν ξένιαν ἰδίᾳ ἐν ἀποδημίᾳ κατήγαγο, ἀεὶ δὲ ἦν ἢ ἐν ἱερῷ, ἔνθα δὴ ἀδύνατον τὰ τοιαῦτα πρᾶξαι, ἢ ἐν φανερῷ, μάρτυρας τοὺς πάντων ὀφθαλμοὺς τῆς σωφροσύνης ποιούμενος. εἰ δ' ἐγὼ ταῦτα ψεύδομαι, ἀντία τῆς Ἑλλάδος ἐπιφαμένης, ἐκεῖνον μὲν οὐδὲν ἐπαινῶ, ἐμαυτὸν δὲ ψέγω. Ἀνδρείας γε μὴν οὐκ ἀφανῆ τεκμήρια μοι δοκεῖ παραχέσθαι, ὑφηγάμενος μὲν ἀεὶ πολεμεῖν πρὸς τοὺς ἰσχυροτάτους τῶν ἐχθρῶν τῇ τε πόλει καὶ τῇ Ἑλλάδι, ἐν δὲ τοῖς πρὸς τούτους ἀγῶσι πρῶτον μὲν ἑαυτὸν τάττων. ἔνθα γε μὴν ἠθέλησαν αὐτῷ οἱ πολέμιοι μάχην συνάψαι, ὃ φόβῳ τρεψάμενος νίκης ἔτυχεν, ἀλλὰ μάχῃ ἀντιτύπῳ κρατήσας τρόπαιον ἔστησε. θαύματα μὲν τῆς ἑαυτοῦ ἀρετῆς μνημεῖα καταλιπών, σωφρο-

triſſimi; at Ageſilaum aliquid ejuſmodi deſignaſſe nemo unquam vel conſpicatus narravit, vel, ſi conjectura hixus *ſuſpicaretur*, probabilia dicere viſus fuerit. Etenim nullam in domum privatim, dum peregre erat, diverteban, verum ſemper vel in fano *aliquo* erat, ubi fieri certè non poteſt ut talia quis patret, vel in propatulo, *adeo* ut ſuae pudicitiae teſtes faceret omnium oculos. Quod ſi de his ego mentior, Graecia *iis* contraria ſciente, nihil ipſi quidem laudis tribuo, me-
33 ipſum vero vitupero. Porro fortitudinis argumenta non obſcura mihi *quidem* exhibuiſſe videtur, cum ſemper ad gerendum adverſus hoſtes tum civitatis *ſuae* tum Graeciae potentiſſimos bellum ſe obtulerit, et in certaminibus cum iis primis ſe in acie collocarit. Ubi vero hoſtes manum cum eo conſerere voluerunt, non *ita* demum, cum *ipſos* timore *perculſos* in fugam verterat, victoriam adeptus eſt, ſed cum praelio pertinaci ſuperior diſceſſerat, tropaeum ſtatuit, immortalibus virtutis ſuae monumentis relictis, eum

ipſe ſigna manifeſta auferret, quod animoſe pugnaret: adeo ut non audiendo, ſed intuendo liceret animum ejus explorare. Tropaea vero Ageſilai non *ea* ſolum quae ſtatuit, ſed quaſcunque ſuſcepit expeditiones, putare aequum eſt. Neque enim *propterea* minus victoriam reportabat, quod cum eo hoſtes dimicare nollent, ſed minori cum periculo majoríque tum civitati *ſuae* tum ſociis utilitate *adlata*: imo etiam in certaminibus non minus eos qui ſine pulvere, quam qui pugnando vincunt, coronare ſolent. Caeterum ejus ſapientiam quaenam ex 34
illius actionibus non demonſtrant? qui qui ſic ſe erga patriam gerebat, ut cum maxime alacri ad parendum aliis eſſet animo, amicos ſibi qui nulla, *quo minus ei adeſſent*, excuſatione uterentur, comparaverit: milites autem dicto ſimul audientes et ſui amantes reddidit. Atqui quonam pacto phalanx eſſe firmior poſſit, quam ſi propter obedientiam ordinem ſervet, et propter amorem erga imperatorem fideliter *ei* praeſto ſit? Porro 35
hoſtes habuit, *eum* qui vituperare non

δὲ ἡ αὐτὸς σημεῖα ἀπενεγκάμενος τῷ θυμῷ μάχεσθαι· ὥστ' οὐκ ἀκόντας ἀλλ' ὁρῶντας ἐξῆν αὐτῷ τὴν ψυχὴν δοκιμάζειν. Τρόπαια μὲν Ἀγησιλάου οὐχ ὅσα ἐστήσατο, ἀλλ' ὅσα ἐστρατεύσατο, δίκαιον νομίζειν. μεῖον μὲν γὰρ οὐδὲν ἐκράτει, ὅτι οὐκ ἤθελον αὐτῷ οἱ πολέμιοι μάχεσθαι, ἀκινδυνότερον δὲ καὶ συμφορώτερον τῇ τε πόλει καὶ τοῖς συμμάχοις· καὶ ἐν τοῖς ἀγῶσι δὲ οὐδὲν ἧττον τοὺς ἀκοντὶ, ἢ τοὺς διὰ μάχης νικῶντας, σέφανοῦσι. Τὴν γεμὴν σοφίαν αὐτοῦ ποῖαι τῶν ἐκείνου πράξεων οὐκ ἐπιδεικνύουσιν; ὃς τῇ μὲν παιδιᾷ οὕτως ἐχρῆτο, ὥστε μάλιστα πειθόμενος ἑτέροις πρόθυμος ὤν, ἀπροφασίστους τοὺς φίλους ἐκέκλητο· τοὺς δέ γε στρατιώτας ἅμα πειθομένους καὶ φιλοῦντας αὐτὸν παρεῖχε. καίτοι πῶς ἂν ἰσχυροτέρα γένοιτο φάλαγξ ἢ διὰ τὸ μὲν πείθεσθαι εὐτακτος οὖσα, διὰ δὲ τὸ φιλεῖν τὸν ἄρχοντα πιστῶς παροῦσα; Τοὺς γεμὴν πολεμίους εἶχε φέγειν μὲν οὐ δυνα-

μένους, μισεῖν δὲ ἀναγκαζομένους· τοὺς γὰρ συμμάχους ἀεὶ πλέον ἔχειν αὐτῶν ἐμηχανᾶτο, ἐξαπατῶν μὲν ὅπου καιρὸς εἴη, φθάνων δὲ ὅπου τάχους δέοι, λήθων δὲ ὅπου τοῦτο συμφέροι, πάντα δὲ τἀναντία πρὸς τοὺς πολεμίους, ἢ πρὸς τοὺς φίλους ἐπιβουλεύων. καὶ γὰρ νυκτὶ μὲν ὅσαπερ ἡμέρᾳ ἐχρῆτο, ἡμέρᾳ δὲ ὅσαπερ νυκτὶ, πολλάκις ἄδηλος γιγνόμενος ὅπου τε εἴη, καὶ ὅπου ἴοι, καὶ ὅ,τι ποιήσοι· ὥστε καὶ τὰ ἐχυρὰ ἀνώχυρα τοῖς ἐχθροῖς καθίστη, τὰ μὲν παριών, τὰ δὲ ὑπερβαίνων, τὰ δὲ κλέπτων. ὁπότε γε μὴν πορεύοιτο, εἰδὼς ὅτι ἐξείη τοῖς πολεμίοις μάχεσθαι, εἰ βούλοιντο, συντεταγμένον μὲν ὕτως ἦγε τὸ στράτευμα, ὡς ἂν ἐπικαιρεῖν μάλιστα ἑαυτῷ δύναιτο, ἡσύχως δ' ὥσπερ ἂν παρθένος ἡ σωφρονεστάτη προβαίνοι· νομίζων ἐν τῷ τοιούτῳ τό,τε ἀτρεμὲς καὶ ἀνεκπληκτότατον καὶ ἀθορυβητότατον καὶ ἀναμαρτητότατον καὶ δυσεπιβουλευτότατον εἶναι. τοιγα-

peterant, et qui odio habere soleban-
tur: semper enim *id* moliebatur, ut so-
ciorum melior esset quam illorum con-
ditio, quippe quos dolis falleret, ubi tem-
pus *iis utendum esse* monaret, et anteve-
teret ubi celeritate opus esset, cum late-
ret etiam ubi hoc ex usu foret, atque
adeo omnia in hostes contraria, ac in a-
micos institueret. Etenim nocte perinde
ac die utebatur, die perinde ac nocte,
cum saepe ubi esset, et quo iret, et quid
faceret, non constaret: adeo ut etiam
munita *loca* redderet immunita, partim
praetereundo, partim superando, partim
occupando furtim. Quoties autem iter
faceret, quia sciret hostibus pugnandi
potestatem esse, si vellent, ita instructum
ducebat exercitum, ut sibi ipsi maxime
opem ferre posset, placideque perinde
ut virgo pudicissima procederet: quippe
qui existimabat in ejusmodi *suorum ordi-
ne* et quietem *eorum* et summam a ter-
rore et tumultuatione et peccatis et insi-
diis vacuitatem esse *sitam*. Quare dum

haec faceret, hoſtibus quidem erat formidoloſus, at amicis fiduciam *animi*que robur addebat: adeo ut ſemper a contemptu inter hoſtes vacaret, inter cives multae *omnis*, inter amicos vituperationis expers *ſemper eſſet*, ab omnibus autem hominibus longe amabiliſſimus et laude longe digniſſimus *haberetur*. Caeterum 36
quam civitatis *ſuae* ſtudioſus fuerit, ſingulatim ſcribere longum fuerit: nihil enim eſſe arbitror ex iis quae ab eo geſta erant, quod eo non tendat: ut vero brevi dicam, ſcimus omnes Ageſilaum, ubicunque ſe profuturum patriae putaret, non labores ſubterfugiſſe, non a periculis receſſiſſe, non pepercriſſe opibus, non corporis, non ſenectutis excuſatione uſum fuiſſe; quinimo regis hoc boni officium eſſe ducebat, ut quamplurimis beneficiis *ſibi* ſubjectos adficiat. In maximis autem commodis *quae* patriae *adtulit*, hoc etiam ejus *beneficium* ego pono, quod cum in civitate plurimum poſſet, maxime *tamen* legibus ſe ſervire declararet. Nam quis *tandem* obedientiam

ρῶν τοιαῦτα ποιῶν, τοῖς μὲν πολεμίοις δεινὸς ἦν, τοῖς δὲ φίλοις θάρσος καὶ ῥώμην ἐνεποίει· ὥστε ἀκαταφρόνητος μὲν ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν διετέλεσεν, ἀζήμιος δ' ὑπὸ τῶν πολιτῶν, ἄμεμπτος δὲ ὑπὸ τῶν φίλων, πολυεραστότατος δὲ καὶ πολυεπαινετώτατος ὑπὸ πάντων ἀνθρώπων. Ὡς γε μὴν φιλόπολις ἦν, καθ' ἓν μὲν ἕκαστον μακρὸν ἂν εἴη γράφειν· οἶομαι γὰρ οὐδὲν εἶναι τῶν πεπραγμένων αὐτῷ, ὅ,τι μὴ εἰς τοῦτο συντείνει· ὡς δ' ἐν βραχεῖ εἰπεῖν, ἅπαντες ἐπισάμεθα ὅτι Ἀγησίλαος ὅπως ὤφετο τὴν πατρίδα ὠφελήσειν, οὐ πόνων ὑφίετο, οὐ κινδύνων ἀφίστατο, οὐ χρημάτων ἐφείδετο, οὐ σῶμα, οὐ γῆρας προὐφασίζετο· ἀλλὰ καὶ βασιλέως ἀγαθοῦ τοῦτο ἔργον ἐνόμιζε, τὸ τοὺς ἀρχομένους ὡς πλεῖστα ἀγαθὰ ποιεῖν. ἐν τοῖς μεγίστοις δὲ ὠφελήμασι τῆς πατρίδος καὶ τόδε ἐγὼ τίθημι αὐτοῦ, ὅτι δυνατώτατος ὢν ἐν τῇ πόλει, φανερὸς ἦν μάλιστα τοῖς νόμοις λατρεύων. τίς γὰρ

ἂν ἠθέλησεν ἀπειθεῖν, ὁρῶν τὸν βασιλέα πειθόμενον; τίς δ' ἂν ἡγάμενος μειονεκτεῖν, νεώτερόν τι ἐπεχείρησε ποιεῖν, εἰδὼς τὸν βασιλέα νομίμως καὶ τὸ κρατεῖσθαι φέροντα; ὃς καὶ πρὸς τὰς διαφορὰς ἐν τῇ πόλει, ὥσπερ πατὴρ πρὸς παῖδας, προσεφέρετο. ἐλοιδορεῖτο μὲν γὰρ ἐπὶ τοῖς ἁμαρτήμασιν, ἐτίμα δ' εἴ τι καλὸν πράττοιεν, παρίστατο δ' εἴ τις συμφορὰ συμβαίνοι· ἐχθρὸν μὲν ὑδένα ἡγάμενος πολίτην, ἐπαινεῖν δὲ πάντας ἐθέλων, σώζεσθαι δὲ πάντας κέρδος νομίζων, ζημίαν δὲ τιθεὶς, εἰ μὴ ὁ μικρῷ ἄξιος ἀπόλοιτο. εἰ δ' ἐν τοῖς νόμοις ἠρεμοῦντες διαμένοιεν, δῆλος ἦν εὐδαίμονα μὲν αἰεὶ εἶναι τὴν πατρίδα λογιζόμενος, ἰσχυρὰν δὲ τότε, ὅταν οἱ Ἕλληνες σωφρονῶσιν. Εἰ γεμὴν καλὸν Ἕλληνα ὄντα φιλέλληνα εἶναι, τίνα τις εἶδεν ἄλλον κρατηγὸν ἢ πόλιν ὑπ' ἐθέλοντα αἱρεῖν, ὅταν οἴηται πορθήσειν, ἢ συμφορὰν νομίζοντα τὸ νικᾶν ἐν τῷ πρὸς Ἕλληνας πο-

recusare voluisset, cum regem *eis* obtemperantem videret? quis, quod deteriore se existimaret esse conditione, novi aliquid moliri tentasset, cum regem pati sciret, ut sibi etiam legitime imperaretur? qui in illos etiam, qui *ab eo* in civitate diffidebant, quemadmodum pater erga liberos, se gerebat. Nam de delictis *eos* objurgabat, honore adficiebat si quid praeclari gessissent, ferebat auxilium si qua accidisset calamitas; cum civem nullum pro inimico haberet, omnes collaudare vellet, servari omnes pro lucro duceret, et *contra* in damno poneret, si quis etiam parvi pretii *homo* periisset. Quod si in legibus quieti permanerent, palam erat eum patriam usque beatam fore censuisse, tum vero potentem, quan-
37 docunque Graeci frugi essent. Si porro praeclarum *est* Graecum *hominem* Graeci nominis esse studiosum, quem quis alium vidit ducem, qui vel urbem capere nollet, cum eam se vastaturum putaret, vel pro calamitate duceret, in bello adversus Graecos *gesto* victoria potiri? A-

geſilaus quidem certe, cum nuntius ei veniſſet, in pugna Corinthi *commiſſa* de Lacedaemoniis quidem octo *duntaxat*, hoſtium vero propemodum decem millia interiiſſe, clare ſignificabat nullam inde ſe laetitiam percepiſſe, verum, Heu Graecia, aiebat utique, cum qui nunc interierunt, vivi barbaros omnes praelio vincere potuiſſent. Cum autem exules Corinthii dicerent civitatem ipſis ſe dedere velle, ac machinas oſtenderent, quibus moenia ſe capturos ſperabant omnes, *eam* adoriri noluit, aiens civitates Graecas non eſſe in ſervitutem redigendas, ſed ad ſanam mentem reducendas: quod ſi eos, inquit, qui ex noſtrum ipſorum numero *aliquid* delinquant, e medio ſuſtulerimus, videndum eſt ne quo barbaros ſuperemus non habeamus. Rurſus ſi praeclarum *eſt* Perſam odio proſequi, propterea quod is, qui olim *ſummi imperii potitus eſt*, exercitum eduxerat *eo conſilio* ut Graeciam in ſervitutem redigeret, et qui nunc *rerum potitur*, auxilium fert iis, quibuſcum *conjunctus* majora

λέμῳ; ἐκεῖνος τοίνυν, ἀγγελίας μὲν ἐλθούσης αὐτῷ, ὡς ἐν τῇ ἐν Κορίνθῳ μάχῃ ὀκτὼ μὲν Λακεδαιμονίων, ἐγγὺς δὲ τῶν πολεμίων μύριοι τεθναίη, οὐκ ἐφηδὴς φανερὸς ἐγένετο, ἀλλ' εἶπεν ἄρα, Φεῦ ὦ Ἕλλας, ὁπότε οἱ νῦν τεθνηκότες ἱκανοὶ ἦσαν ζῶντες νικᾶν μαχόμενοι πάλαι βαρβάρους. Κορινθίων γε μὴν τῶν φευγόντων λεγόντων ὅτι ἐνδιδοῖτο αὐτοῖς ἡ πόλις, καὶ μηχανὰς ἐπιδεικνύντων, αἷς πάντες ἤλπιζον ἑλεῖν τὰ τείχη, οὐκ ἤθελε προσβάλλειν, λέγων ὅτι οὐκ ἀνδραποδίζεσθαι δέοι Ἑλληνίδας πόλεις, ἀλλὰ σωφρονίζειν· εἰ δὲ τοὺς ἁμαρτάνοντας, ἔφη, ἡμῶν αὐτῶν ἀφανίζομεν, ὁρᾶν χρὴ μὴ οὐδ' ἔχωμεν μεθ' ὅτου τῶν βαρβάρων κρατήσομεν. εἰ δ' αὖ καλὸν καὶ μισοπέρσην εἶναι, ὅτι καὶ ὁ πάλαι ἐξεστράτευσεν ὡς δουλωσόμενος τὴν Ἑλλάδα, καὶ ὁ νῦν συμμαχεῖ μὲν τούτοις, μεθ' ὁποτέρων ἂν οἴηται μείζω βλάψειν, δωρεῖται δ' ἐκείνοις οὓς ἂν νομίζῃ

λαβόντας πλεῖστα κακὰ τοὺς Ἕλληνας ποιῆσειν, εἰρήνην δὲ συμπράτλει, ἐξ ἧς ἂν ἥκιστα μάλις' ἂν ἡμᾶς ἀλλήλοις πολεμήσειν, (ὁρῶσι μὲν οὖν ἅπαντες ταῦτα) ἐπεμελήθη δέ τις ἄλλος πώποτε πλὴν Ἀγησίλαος, ἢ ὅπως τι φῦλον ἀποστήσεται τοῦ Πέρσου, ἢ ὅπως τὸ ἀποστὰν μὴ ἀπόλλυται, ἢ τὸ παράπαν ὡς κὴ βασιλεὺς κακὰ ἔχων μὴ δύνηται τοῖς Ἕλλησι πράγματα παρέχειν; ὃς κὴ πολεμούσης τῆς πατρίδος πρὸς Ἕλληνας, ὅμως τοῦ κοινοῦ ἀγαθοῦ τῆ Ἑλλάδι οὐκ ἠμέλησεν, ἀλλ' ἐξέπλευσεν ὅ,τι δύναιτο κακὸν ποιήσων τὸν βάρβαρον. Ἀλλά μὴν ἄξιόν γε αὐτοῦ κὴ τὸ εὔχαρι μὴ σιωπᾶσθαι· ὧ γε ὑπαρχούσης μὲν τιμῆς, παρούσης δὲ δυνάμεως, πρὸς δὲ τούτοις βασιλείας, κὴ ταύτης οὐκ ἐπιβουλευομένης, ἀλλ' ἀγαπωμένης, τὸ μὲν μεγαλαυχον οὐκ ἂν εἶδέ τις, τὸ δὲ φιλόστοργον, κὴ θεραπευτικὸν τῶν φίλων, κὴ μὴ ζητῶν κατενόησεν ἄν. καὶ μὴν μετεῖχε μὲν

se damna *ei* illaturum existimet, munera dat illis, quos putet iis acceptis plurima Graecis detrimenta illaturos, paci conficiendae operam adcommodat, ex qua nosmet inter nos maxime bellum gesturos censeat; (haec quidem certe vident omnes) quis alius unquam, praeterquam Agesilaus, curam adhibuit vel ut natio aliqua a Persa deficeret, vel ut quae defeciſſet non periret, vel omnino ut rex malis preſſus Graecis negotium faceſſere non poſſet? qui patria etiam *ſua* bellum adverſus Graecos gerente, nihilominus communem Graeciae utilitatem non neglexit, ſed *domo* enavigavit barbarum pro
3 8viribus ſuis male multaturus. At vero eſt operae certe pretium ſuavitatem etiam ejus *ingenii* non ſilentio praeterire; *in quo*, cum honore ſane potiretur et potentia, regno praeterea, eoque non inſidiis petito, ſed *ab omnibus* adprobato, jactantiae indicia nemo videre potuit, at ingenium ad ſuos diligendos propenſum, et amicos colendi ſtudium, *quivis* etiam aliud agens animadvertere potuiſſet. Quinetiam cum *ſuis* libentiſſime ſermo-

nec habebat puerilem ſimplicitatem prae ſe ferentes, et operam cum amicis in rebus quibuſcunque opus eſſet diligenter navabat: et quia bona ſpe plenus, alacri animo et hilaris ſemper erat, efficiebat ut multi *ad eum* familiariter accederent, non tantum ut aliquid impetrarent, ſed uti jucundius diem traducerent. Cum autem minime is eſſet qui *ſe* jactaret, nihilominus haud gravatim audiebat *eos* qui ſeipſos laudarent, quod eos nihil injurii facere putaret, et polliceri ſtrenuos *ſe* viros futuros. Caeterum nec *id* o- 39
mittendum, quam opportune animi ſanę magnitudine uti ſoleret. Ille enim, cum a rege ei veniſſet epiſtola, quam is Perſa, *qui* cum Callia *erat* Lacedaemonio, adtulerat de hoſpitio atque amicitia ejus *perſcriptam*, eam non accepit, ſed illum qui *eandem* adtulerat, regi renuntiare juſſit, nihil opus eſſe epiſtolas ad ſe privatim mittere; quod ſi Lacedaemoni ſe amicum et Graeciae benevolum declararet, ipſum quoque ei pro virili parte amicum futurum: verum ſi deprehenſus fuerit, ait, inſidiis ſtruendis occupatus,

ἥδιστα παιδικῶν λόγων, συνεσπούδαζε δὲ πᾶν ὅ,τι δέοι φίλοις· διὰ δὲ τὸ εὐέλπις καὶ εὔθυμος καὶ ἀεὶ ἱλαρὸς εἶναι, πολλὰς ἐποίει μὴ τῦ διαπράξασθαί τι μόνον ἕνεκα πλησιάζειν, ἀλλὰ καὶ τῦ ἥδιον διημερεύειν. ἦκιστα δ' ὢν οἷος μεγαληγορεῖν, ὅμως τῶν ἐπαινούντων αὐτὸς ὑβαρέως ἤκουεν, ἡγούμενος βλάπτειν οὐδὲν αὐτὸς, ὑπισχνεῖσθαι δὲ ἄνδρας ἀγαθοὺς ἔσεσθαι. Ἀλλὰ μὴν καὶ τῇ μεγαλογνωμοσύνῃ γε ὡς εὐκαίρως ἐχρῆτο, οὐ παραλειπτέον. ἐκεῖνος γάρ, ὅτ' ἦλθεν αὐτῷ ἐπιστολὴ παρὰ βασιλέως, ἣν ὁ μετὰ Καλλία τῦ Λακεδαιμονίυ Πέρσης ἤνεγκε περὶ ξενίας τε καὶ φιλίας αὐτῦ, ταύτην μὲν οὐκ ἐδέξατο, τῷ δὲ φέροντι εἶπεν ἀπαγγεῖλαι βασιλεῖ, ὡς ἰδίᾳ μὲν πρὸς αὐτὸν οὐδὲν δέοι ἐπιστολὰς πέμπειν· ἦν δὲ φίλος τῇ Λακεδαίμονι καὶ τῇ Ἑλλάδι εὔνυς ὢν φαίνηται, ὅτι καὶ αὐτὸς φίλος ἀναγράτος αὐτῷ ἔσοιτο· ἢν μέντοι, ἔφη, ἐπιβουλεύων ἁλίσκηται, μηδ' ἂν πάνυ πολλὰς

ἐπισολὰς δέχωμαι, φίλον ἔξειν με οἰέσθω. ἐγὼ δὲ καὶ πότε ἐπαινῶ Ἀγησιλάου, τὸ πρὸς τὸ ἀρέσκειν τοῖς Ἕλλησιν, ὑπεριδεῖν τὴν βασιλέως ξενίαν. ἄγαμαι δὲ κἀκεῖνο ὅτι οὐχ ὁπότερος πλείω τε χρήματα ἔχει καὶ πλειόνων ἄρχει, τούτῳ ἡγήσατο μεῖζον φρονητέον εἶναι, ἀλλ' ὁπότερος αὐτός τε ἀμείνων εἴη καὶ ἀμεινόνων ἡγοῖτο. ἐπαινῶ δὲ κἀκεῖνο τῆς προνοίας αὐτοῦ, ὅτι νομίζων ἀγαθὸν τῇ Ἑλλάδι ἀφίστασθαι τοῦ βασιλέως ὡς πλείστους σατράπας, οὐκ ἐκρατήθη ὑπὸ δώρων οὐδ' ὑπὸ τῆς βασιλέως ξενίας, ἐθελήσας ξενωθῆναι αὐτῷ· ἀλλ' ἐφυλάξατο μὴ ἄπιστος γενέσθαι τοῖς ἀφίστασθαι βουλομένοις. ἐκεῖνο γοῦν αὐτοῦ τίς οὐκ ἂν ἀγασθείη; ὁ μὲν γὰρ Πέρσης, νομίζων, ἢν χρήματα πλεῖστα ἔχῃ, πάντ' ἂν ὑφ' ἑαυτῷ ποιήσασθαι, διὰ τοῦτο πᾶν μὲν τὸ ἐν ἀνθρώποις χρυσίον, πᾶν δὲ τὸ ἀργύριον, πάντα δὲ τὰ πολυτελέστατα, ἐπειρᾶτο πρὸς ἑαυτὸν ἀθροίζειν· ὁ δὲ ἄτως ἀν-

ne se, etiamsi epistolas admodum multas *ab eo* acceperim, amicum me habiturum existimet. Igitur hoc etiam Agesilai *factum* laudo, quod, ut Graecis placeret, hospitium regis aspernatus sit. Illud quoque admiror, quod non uter plures haberet pecunias ac pluribus imperaret, ei majores spiritus gerendos esse arbitraretur, sed *ei*, qui tum ipse melior esset tum melioribus praeesset. Praeterea et illud providentiae ipsius *exemplum* laudo, quod, cum Graeciae utile duceret, quamplurimos a rege satrapas deficere, non vel muneribus vel potentia regis fuerit victus, ut ei hospitio jungi vellet; sed caverit ne is fieret cujus illis, qui *a rege* deficere vellent, suspecta esset fides. Quis illud porro in ipso non miretur? Persa utique, propterea quod arbitraretur, si plurimas haberet pecunias, omnia se suam in potestatem redacturum, idcirco quidquid *esset* inter homines auri, quidquid argenti, quidquid maximi pretii rerum, id totum ad se cogere conabatur; at ille contra domum suam sic in-

ſtruebat, ut horum nullo egeret. Quod ſi quis haec fide minus digna putet, *is velim* adſpiciat qualis ei domus ſuffecerit, fores etiam ejus intueatur: nam ſuſpicari quis poſſit has adhuc illas *ipſas* eſſe, quas Ariſtodemus ab Hercule *oriundus*, cum *Spartam* rediit, ſumptas ſtatuerit: conetur *idem* domeſticam ſupellectilem ſpectare; atque *ipſe* ſecum cogitet quo pacto in ſacrificiis epularetur; audiat eum ad Amyclas in canathro civico deſcendiſſe. Cum igitur ſumptus ad reditus ita adcommodaret, injuſti nihil pecuniarum cauſa facere cogebatur. Atque praeclarum *quiddam* eſſe videtur, muros habere hoſtibus inexpugnabiles: verum ego certe multo praeclarius eſſe judico, *ita* ſuum animum parare, *ut* et pecuniis, et voluptatibus, et formidini ſit inexpugnabilis. At vero exponam quo pacto mores etiam Perſae faſtui repugnantes inſtituit. Primum enim, ille glorioſius ſe efferebat, quod raro conſpiceretur; at *in eo* Ageſilaus exultabat,

τεσκευάσαλο τὸν οἶκον, ὥστε τούτων μηδενὸς προσδεῖσθαι. εἰ δέ τις ταῦτα ἀπιστεῖ, ἰδέτω μὲν οἷα οἰκία ἥρχει αὐτῷ, θεάσθω δὲ τὰς θύρας αὐτοῦ· εἰκάσειε γὰρ ἄν τις ἔτι ταύτας ἐκείνας εἶναι, ἅσπερ Ἀριστόδημος ὁ Ἡρακλέους, ὅτε κατῆλθε, λαβὼν ἐπεξήσατο· πειράσθω δὲ θεάσασθαι τὴν ἔνδον κατασκευήν. ἐννοησάτω δὲ ὡς ἐθοίναζεν ἐν ταῖς θυσίαις· ἀκουσάτω δὲ ὡς ἐπὶ πολιτικοῦ κανάθρου κατῆει εἰς Ἀμύκλας. τοιγαροῦν οὕτως ἐφαρμόσας τὰς δαπάνας ταῖς προσόδοις, οὐδὲν ἠναγκάζετο χρημάτων ἕνεκα ἄδικον πράττειν. καίτοι καλὸν μὲν δοκεῖ εἶναι, τείχη ἀνάλωλα κτᾶσθαι ὑπὸ πολεμίων· πολὺ μέντοι ἔγωγε κάλλιον κρίνω, τὸ τὴν αὑτοῦ ψυχὴν ἀνάλωτον καλασκευάσαι καὶ ὑπὸ χρημάτων, καὶ ὑπὸ ἡδονῶν, καὶ ὑπὸ φόβου. Ἀλλὰ μὴν ἐρῶ γε ὡς καὶ τὸν τρόπον ὑπεξήσαλο τῇ τοῦ Πέρσου ἀλαζονείᾳ. πρῶτον γὰρ, ὁ μὲν τῷ σπανίως ὁρᾶσθαι ἐσεμνύνετο· Ἀγησίλαος

δὲ τῷ ἀεὶ ἐμφανὴς εἶναι ἠγάλλετο, νομίζων αἰχρυργία μὲν τὸ ἀφανίζεσθαι πρέπειν, τῷ δὲ εἰς κάλλος βίῳ τὸ φῶς μᾶλλον κόσμον παρέχειν· ἔπειτα δὲ, ὁ μὲν τῷ δυσπρόσοδος εἶναι ἐσεμνύνετο, ὁ δὲ τῷ πᾶσιν εὐπρόσοδος εἶναι ἔχαιρε. καὶ ὁ μὲν ἡδρύνετο τῷ βραδέως διαπράττειν, ὁ δὲ τότε μάλιστα ἔχαιρεν, ὁπόταν τάχιστα τυχόντας ὧν δέοιντο ἀποπέμποι. Αλλὰ μὴν καὶ τὴν εὐπάθειαν ὅσῳ ῥᾴονα καὶ εὐπορωτέραν Αγησίλαος ἐπετήδευσεν, ἄξιον καλανοῆσαι· τῷ μὲν γὰρ Πέρσῃ πᾶσαν γῆν περιέρχονται μαστεύοντες τί ἂν ἡδέως πίοι, μυρίοι δὲ τεχνῶνται τί ἂν ἡδέως φάγοι· ὅπως γεμὴν καταδάρθοι, ὅδ' ἂν εἴποι τις ὅσα πραγματεύονται· Αγησίλαος δὲ, διὰ τὸ φιλόπονος εἶναι, πᾶν μὲν τὸ παρὸν ἡδέως ἔπινε, πᾶν δὲ τὸ συντυχὸν ἡδέως ἤσθιεν· εἰς δὲ τὸ ἀσμένως κοιμηθῆναι, πᾶς τόπος ἱκανὸς ἦν αὐτῷ. καὶ ταῦτα οὐ μόνον πράττων ἔχαιρεν, ἀλλὰ

quod ſemper *hominum* in conſpectu verſaretur, quippe exiſtimabat factis turpibus convenire, ut in occulto lateant, at vitae ad honeſtatem *inſtitutae* lucem *ipſam* potius ornamentum conciliare: deinde, gravitatem ille captabat *ex eo* quod difficilis ad eum eſſet aditus, gaudebat hic quod facilis ad ſe omnibus eſſet aditus. Atque ille ſplendorem inde ſibi colligebat, quod *negotia* tarde conficeret, hic tum maxime laetabatur, cum *homines* ea, quae cupiebant, celerrime confe-
41 quutos dimitteret. Atqui operae pretium eſt conſiderare, quanto faciliorem ac magis parabilem voluptatem Ageſilaus conſectaretur: ſunt enim Perſae qui terram univerſam circumeunt, quid jucunde bibat quaeritantes, innumeri *alii* artificioſe parant quod cum voluptate edat: ut porro dormiat, ne quidem dicere quis poſſit quam multa moliantur: at Ageſilaus, quod patiens laboris eſſet, quidquid aderat cum voluptate bibebat, quidquid oblatum forte fuiſſet, cum voluptate comedebat; ut autem ſuaviter ſomno frueretur, quivis ei locus erat idoneus. At-

que haec non modo dum faceret gaudebat, ſed laetitia etiam exultabat quoties cogitaret ſe quidem mediis in voluptatibus verſari; *illum* vero barbarum videret, ſi abſque triſtitia vivere vellet, neceſſe habere ut ab *extremis* terrae finibus ea contraheret, de quibus voluptatem capturus eſſet. Quin haec etiam *eum* delectabant, quod ſe quidem ſciret abſque animi aegritudine poſſe deum diſpoſitione uti; illum vero videret aeſtus fugere, fugere frigora; *ac* propter imbecillitatem animi, non fortium virorum, ſed debiliſſimarum beſtiarum vitam imitari. Illud quidem certe qui non praeclarum 42
ac magni animi *indicium erat*, quod ipſe factis viro dignis et rebus partis domum ſuam ornaret, cum multos canes venaticos et equos ad bellicos uſus aptos aleret; et Cynifcae ſorori ut equos currui jungendos aleret perſuaſerit, eaque vincente, demonſtrarit his alendis non fortitudinis ſed divitiarum *editum* eſſe ſpecimen? Hoc vero qui non *ille* manifeſte ex generoſa animi indole ſtatuit, ſe *nempe, homines* ſi privatos curru vicerit, ne-

καὶ ἐνθυμούμενος ἠγάλλετο ὅτι αὐτὸς μὲν ἐν μέσαις ταῖς εὐφροσύναις ἀναστρέφοιτο· τὸν δὲ βάρβαρον ἑώρα, εἰ μέλλοι ἀλύπως βιώσεσθαι, συνελκυστέον αὐτῷ ἀπὸ περάτων τῆς γῆς τὰ τέρψοντα. εὔφραινον δὲ καὶ τάδε, ὅτι αὐτὸς μὲν ἥδει τῇ τῶν θεῶν κατασκευῇ δυνάμενος ἀλύπως χρῆσθαι· τὸν δὲ ἑώρα φεύγοντα μὲν θάλπη, φεύγοντα δὲ ψύχη· δι' ἀσθένειαν ψυχῆς, οὐκ ἀνδρῶν ἀγαθῶν, ἀλλὰ θηρίων τῶν ἀσθενεστάτων βίον μιμούμενον. Ἐκεῖνο γεμὴν πῶς οὐ καλὸν καὶ μεγαλόγνωμον, τὸ αὐτὸν μὲν ἀνδρὸς ἔργοις καὶ κτήμασι κοσμεῖν τὸν ἑαυτοῦ οἶκον, κύνας τε πολλοὺς θηρευτὰς καὶ ἵππους πολεμιστηρίους τρέφοντα· Κυνίσκαν δὲ ἀδελφὴν οὖσαν πεῖσαι ἁρματοτροφεῖν, καὶ ἐπιδεῖξαι, νικώσης αὐτῆς, ὅτι τὸ θρέμμα τοῦτο οὐκ ἀνδραγαθίας, ἀλλὰ πλούτου ἐπίδειγμά ἐστι; τόδε γεμὴν πῶς οὐ σαφῶς πρὸς τὸ γενναῖον ἔγνω, ὅτι ἅρμαλι μὲν νικήσας τοὺς ἰδιώτας, οὐδὲ ὀνομαστότερος ἂν

γένοιτο· εἰ δὲ φίλην μὲν πάντων μάλιστα τὴν πόλιν ἔχοι, πλείστους δὲ φίλους καὶ ἀρίστους ἀνὰ πᾶσαν τὴν γῆν κέκτηται, νικῴη δὲ τὴν μὲν πατρίδα καὶ τοὺς ἑταίρους εὐεργετῶν, τοὺς δὲ ἀντιπάλους τιμωρούμενος, ὅτι ὄντως ἂν εἴη νικηφόρος τῶν καλλίστων καὶ μεγαλοπρεπεστάτων ἀγωνισμάτων, καὶ ὀνομαστότατος καὶ ζῶν καὶ τελευτήσας γένοιτ' ἄν; Ἐγὼ μὲν ὃν τοιαῦτα ἐπαινῶ Ἀγησίλαον· ταῦτα γὰρ οὐχ ὥσπερ εἰ θησαυρῷ τις ἐντύχοι, πλουσιώτερος μὲν ἂν εἴη, οἰκονομικώτερος δὲ οὐδὲν ἄν· καὶ εἰ νόσου δὲ πολεμίοις ἐμπεσούσης κρατήσειεν, εὐτυχέστερος μὲν ἂν εἴη, στρατηγικώτερος δὲ οὐδὲν ἄν· ὁ δὲ καρτερίᾳ μὲν πρωτεύων, ἔνθα πονεῖν καιρὸς, ἀλκῇ δὲ, ὅπου ἀνδρείας ἀγὼν, γνώμῃ δὲ, ὅπου βουλῆς ἔργον, ὃστος ἔμοιγε δοκεῖ δικαίως ἀνὴρ ἀγαθὸς παντελῶς ἂν νομίζεσθαι. εἰ δὲ καλὸν εὕρημα ἀνθρώποις στάθμη καὶ κανὼν πρὸς τὸ ἀγαθὰ ἐργάζεσθαι, καλὸν ἄν μοι δοκεῖ ἡ Ἀγησι-

quaquam clariorem fore; at ſi civitatem haberet amiciſſimam, amicos plurimos optimoſque per univerſum terrarum orbem comparaſſet, patriam et ſodales beneficiis, adverſarios ulciſcendo ſuperaſſet, reapſe pulcherrimis ac magnificentiſſimis in certaminibus victorem ſe futurum, futurum etiam tum vivum tum
43 mortuum clariſſimum? Ob res ejuſmodi certe quidem Ageſilaum laudo: haec enim non *ita ſunt* veluti ſi quis theſaurum forte reperiat, opulentior quidem fuerit, nihilo tamen rei familiaris adminiſtrandae peritior; et ſi morbo hoſtes invadente victoria potiatur, felicior quidem fuerit, nihilo tamen arte imperatoria inſtructior: qui vero *laborum* tolerantia praeſtat *aliis*, ubi laborem perferendi tempus eſt, et robore, ubi fortitudinis eſt certamen, et prudentia, ubi conſilium res poſcit, is mihi quidem videtur merito vir omnino bonus exiſtimandus. Quod ſi amuſſis et norma *ſint* inventum hominibus commodum ad efficienda praeclara *opera*, mihi egregium

exemplum Ageſilai virtus exſtitiſſe videtur iis, qui fortitudinem exercere volunt. Nam quis impius fiat, qui religioſum imitatur; vel qui juſtum, injuſtus; vel qui modeſtum, petulans; vel qui temperantem, intemperans? Etenim *Ageſilaus* non tam *in eo* quod aliorum rex eſſet, quam quod imperare ſibi ipſi poſſet, gloriabatur; neque *in eo* quod adverſus hoſtes, ſed quod ad omnem virtutem civibus *ſuis* dux eſſet. Enimvero quod a morte laudatur, non idcirco quiſquam orationem hanc *eſſe* lamentationem putet, ſed multo magis laudationem. Nam primum quae vivus audiebat, ea nunc etiam de ipſo commemorantur: deinde, quid a lamentatione longius abeſt, quam glorioſa vita et mors tempeſtiva? quid laudationibus item convenientius, quam victoriae pulcherrimae maximique pretii facinora? Ac jure quidem ille beatus praedicetur, qui ſtatim a puero celebris evadendi cupiditate incenſus, id praecipue *quod concupivit* praeter *omnes* aetatis ſuae *viros* conſequutus eſt; et cum

λὰν ἀρετὴ παράδειγμα γενέσθαι τοῖς ἀνδραγαθίαν ἀσκεῖν βυλομένοις. τίς γὰρ ἂν ἢ θεοσεβῆ μιμούμενος, ἀνόσιος γένοιτο· ἢ δίκαιον, ἄδικος· ἢ σώφρονα, ὑβριστής· ἢ ἐγκρατῆ, ἀκρατής; καὶ γὰρ δὴ οὐχ ὕτως ἐπὶ τῷ ἄλλων βασιλεύειν, ὡς ἐπὶ τῷ ἑαυτῦ ἄρχειν ἐμεγαλύνετο· οὐδ' ἐπὶ τῷ πρὸς τοὺς πολεμίυς, ἀλλ' ἐπὶ τῷ πρὸς πᾶσαν ἀρετὴν ἡγεῖσθαι τοῖς πολίταις. ἀλλὰ γὰρ μὴ, ὅτι τετελευτηκὼς ἐπαινεῖται, τύτυ ἕνεκα θρῆνόν τις τῦτον τὸν λόγον νομισάτω, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ἐγκώμιον. πρῶτον μὲν γὰρ ἅπερ ζῶν ἦκυε, ταῦτα κὴ νῦν λέγεται περὶ αὐτῦ· ἔπειτα δὲ, τί καὶ πλέον θρήνυ ἄπεστιν, ἢ βίος τε εὐκλεὴς κὴ θάνατος ὡραῖος; ἐγκωμίων δὲ τί ἀξιώτερον, ἢ νῖκαι τε αἱ κάλλισται κὴ ἔργα τὰ πλείστυ ἄξια; δικαίως δ' ἂν ἐκεῖνός γε μακαρίζοιτο, ὃς εὐθὺς μὲν ἐκ παιδὸς ἐραθεὶς τῦ εὐκλεὴς γενέσθαι, ἔτυχε τύτυ μάλιστα τῶν καθ' ἑαυτόν· φιλοτιμό-

ταῖος δὲ πεφυκὼς, ἀήττητος διετέλεσεν, ἐπεὶ βασιλεὺς ἐγένετο· ἀφικόμενος δὲ ἐπὶ τὸ μήκιστον ἀνθρωπίνου αἰῶνος, ἀναμάρτητος ἐτελεύτησε καὶ περὶ τούτους ὧν ἡγεῖτο, καὶ πρὸς ἐκείνους οἷς ἐπολέμει. Βούλομαι δὲ καὶ ἐν κεφαλαίοις ἐπανελθεῖν τὴν ἀρετὴν αὐτοῦ, ὡς ἂν ὁ ἔπαινος εὐμνημονεύτερος ἔχοι. Ἀγησίλαος μὲν ἱερὰ καὶ τὰ ἐν τοῖς πολεμίοις ἐσέβετο, ἡγούμενος τοὺς θεοὺς οὐκ ἧττον ἐν τῇ πολεμίᾳ χρῆναι, ἢ ἐν τῇ φιλίᾳ συμμάχους ποιεῖσθαι· ἱκέτας δὲ θεῶν οὐδὲ ἐχθροὺς ἐβιάζετο, νομίζων ἄλογον εἶναι τοὺς μὲν ἐξ ἱερῶν κλέπτοντας, ἱεροσύλους καλεῖν· τοὺς δὲ βωμῶν ἱκέτας ἀποσπῶντας, εὐσεβεῖς ἡγεῖσθαι. ἐκεῖνος γε μὲν ὑμνῶν ὅποτ' ἔληγεν, ὡς τοὺς θεοὺς οἴοιτο οὐδὲν ἧττον ὁσίοις ἔργοις ἢ ἁγνοῖς ἱεροῖς ἥδεσθαι. ἀλλὰ μὴν καὶ ὁπότε εὐτυχοίη, οὐκ ἀνθρώπων ὑπερεφρόνει, ἀλλὰ θεοῖς χάριν ἤδει· καὶ θαρρῶν πλείονα ἔθυσεν, ἢ ὀκνῶν ηὔχετο. εἴθιστο δὲ φοβούμενος μὲν, ἱλα-

honoris natura eſſet cupidiſſimus, perpetuo invictus exſtitit, ex quo rex factus fuit; cumque longiſſimum vitae humanae *terminum* adtigiſſet, inculpatus obiit tum ab iis quibus praeerat, tum ab iis
44 adverſus quos bellum gerebat. Libet autem virtutem ejus ſummatim repetere, quo facilius *haec* laudatio memoriae inhaereat. Ageſilaus delubra etiam hoſtium in agro *ſita* venerabatur, quippe qui exiſtimaret deorum auxilia non minus in hoſtili quam pacato *ſolo* quaerenda eſſe: eos autem, qui ad deos ſuppliciter accederent, non, *ſi* hoſtes *eſſent*, violabat, quod abſurdum eſſe duceret eos, qui e fanis *aliquid* furto ſubtrahant, ſacrilegos adpellare: eos autem, qui ſupplices ab aris avellant, pro religioſis habere. Porro nunquam ille praedicare deſinebat ſe deos arbitrari non minus factis piis quam ſacrificiis puris delectari. Quinetiam fortuna quoties utebatur proſpera, non homines contemnebat, ſed diis habebat gratias; et cum bono eſſet animo plures mactabat hoſtias quam, cum ſuis metueret rebus, voverat: adſuetus etiam erat, cum in metu eſſet, hilarita-

tem prae ſe ferre, cum proſpera uteretur fortuna, mitis eſſe. Ex amicis porro non potentiſſimos ſed promptiſſimos maxime amplectebatur: odio proſequebatur, non eum, qui laeſus ſe ulciſcebatur, ſed eum, qui beneficiis adfectus ingratum ſe declarabat: gaudebat quoties turpis quidem lucri avidos videbat pauperes, juſtos vero quoties locupletabat; utpote qui juſtitiam injuſtitia lucroſiorem efficere volebat. Cum omnis generis hominibus verſari, bonis uti ſolebat. Cumque *eos* qui vituperabant aliquos vel laudabant audiret, non minus eorum ſe mores pernoſcere, quam eorum, de quibus verba facerent, exiſtimabat. Atque eos quidem, qui per amicos deciperentur, non vituperabat, qui vero per hoſtes, eos omnino reprehendebat. Ac diffidentes quidem fallere, ſapientis eſſe judicabat, at fidem habentes, impium. Si ab iis laudaretur, qui vellent etiam vituperare quae minus *ipſis* placerent, gaudebat; et eorum, qui libere, *quod ſentiebant*, dicebant, neminem odio habebat: at ab iis, qui mentem ſuam aſtute celant,

ρὸς φαίνεσθαι, εὐτυχῶν δὲ, πρᾷος εἶναι. τῶν γεμὴν φίλων οὐ τὺς δυνατωτάτυς, ἀλλὰ τὺς προθυμοτάτυς μάλιστα ἠσπάζετο· ἐμίσει δὲ ὐκ εἴ τις κακῶς πάσχων ἠμύνετο, ἀλλ' εἴ τις εὐεργετύμενος ἀχάριστος φαίνοιτο· ἔχαιρε δὲ τὺς μὲν αἰσχροκερδεῖς πένητας ὁρῶν, τὺς δὲ δικαίυς πλυσίυς ποιῶν· βυλόμενος τὴν δικαιοσύνην τῆς ἀδικίας κερδαλεωτέραν καθιστάναι. ἤσκει δὲ ἐξομιλεῖν μὲν παντοδαπῦις, χρῆσθαι δὲ τοῖς ἀγαθοῖς. ὁπότε δὲ ψεγόντων ἢ ἐπαινύντων τινὰς ἀκύοι, ὐχ ἧττον ᾤετο καταμανθάνειν τῶν λεγόντων τρόπυς, ἢ περὶ ὧν λέγοιεν. καὶ τὺς μὲν ὑπὸ φίλων ἐξαπατωμένυς ὐκ ἔψεγε, τὺς δὲ ὑπὸ πολεμίων, πάμπαν κατεμέμφετο. καὶ τὸ μὲν ἀπιστῦντας ἐξαπατᾶν, σοφὸν ἔκρινε, τὸ δὲ πιστεύοντας, ἀνόσιον. ἐπαινύμενος δὲ ἔχαιρεν ὑπὸ τῶν μὴ ψέγειν ἐθελόντων τὰ μὴ ἀρεστά· καὶ τῶν παῤῥησιαζομένων ὐδένα ἤχθαιρε· τὺς δὲ κυλινύυς ὥσπερ ἐνέ-

δρας ἐφυλάττετο. τοὺς γεμὴν διαβόλους μᾶλλον ἢ τοὺς κλέπτας ἐμίσει, μείζω ζημίαν ἡγούμενος φίλων ἢ χρημάτων στερίσκεσθαι. καὶ τὰς μὲν τῶν ἰδιωτῶν ἁμαρτίας πράως ἔφερε, τὰς δὲ τῶν ἀρχόντων μεγάλας ἦγε· κρίνων, τοὺς μὲν ὀλίγα, τοὺς δὲ πολλὰ κακῶς διατιθέναι. τῇ δὲ βασιλείᾳ προσήκειν ἐνόμισεν οὐ ῥᾳδιουργίαν, ἀλλὰ καλοκἀγαθίαν. Καὶ τοῦ μὲν σώματος εἰκόνα γῆσασθαι ἀπέχθετο, πολλῶν αὐτῷ τοῦτο δωρεῖσθαι θελόντων· τῆς δὲ ψυχῆς ὁδέποτε ἐπαύετο μνημεῖα διαπορούμενος· ἡγούμενος τὸ μὲν, ἀνδριαντοποιῶν, τὸ δὲ, αὐτοῦ ἔργον εἶναι· καὶ τὸ μὲν, πλουσίων, τὸ δὲ, τῶν ἀγαθῶν. χρήμασι γεμὴν οὐ μόνον δικαίως, ἀλλὰ καὶ ἐλευθερίως ἐχρῆτο· τῷ μὲν δικαίῳ ἀρκεῖν ἡγούμενος τὸ ἑᾶν τὰ ἀλλότρια, τῷ δὲ ἐλευθερίῳ καὶ τῶν ἑαυτοῦ προσωφελητέον εἶναι. αἰεὶ δὲ δεισιδαίμων ἦν, νομίζων τοὺς μὲν καλῶς ζῶντας, ὕπω εὐδαίμονας· τοὺς δ' εὐ-

tanquam ab insidiis sibi cavebat. Caeterum calumniatores majori prosequebatur odio, quam fures; quippe qui majus esse detrimentum duceret, amicis quam rebus *suis* spoliari. Atque privatorum quidem *hominum* peccata miti ferebat animo, principum vero magna censebat; quod illos paucorum, multorum hos malorum esse auctores judicaret. Regno non desidiam, sed absolutam probitatem convenire putabat. Et a statuenda quidem corporis imagine abstinebat, multis id *honoris* ei largiri volentibus: animi vero monumenta nunquam elaborare desinebat; quippe qui arbitrabatur illud statuariorum, hoc sui ipsius opus esse; atque illud, divitum, hoc, bonorum. Facultatibus non juste tantum, sed etiam liberaliter utebatur; utpote qui *homini* justo satis esse ducebat, ab alienis abstinere, liberalem etiam de suis utilitatem *aliis* adferre debere. Semper autem deorum metu tenebatur, cum honeste quidem viventes, necdum felices; eos vero,

qui glorioſe mortem oppetiiſſent, jam beatos exiſtimaret. Majorem autem eſſe calamitatem judicabat, ſcientem, quam inſcium res praeclaras negligere: gloriae nullius amore tenebatur, cui quae propria eſſent non elaboraret: cum paucis hominibus mihi videbatur exiſtimare virtutem non tolerantiam eſſe, ſed voluptatem. Si laudaretur certe magis gaudebat, quam ſi opes acquiſiviſſet. At vero fortitudinem potius cum conſilio quam periculis oſtendebat; et ſapientiam re magis quam verbo exercebat. Porro cum in amicos eſſet mitiſſimus, inimicis maximo erat terrori: cumque labores in primis toleraret, ſodalibus *tamen* libentiſſime cedebat, magis actiones pulchras quam corpora pulchra deſiderans. In rebus utique ſecundis modeſte ſe gerere callens, in adverſis ſpei plenus eſſe poterat. Atque urbanitatem non dicteriis, ſed moribus ſtudioſe colebat: et animi magnitudine non cum injuria *petulanter illata*, ſed cum prudentia utebatur. Jactatores certe cum contemneret, modeſtis

κλεῶς τετελευτηκότας, ἢ νῦν μακαρίους. μείζω δὲ συμφορὰν ἔκρινε τὸ γιγνώσκοντα, ἢ ἀγνοοῦντα, ἀμελεῖν τῶν ἀγαθῶν· δόξης δὲ ὑδεμιᾶς ἧρα, ἧς ὑπ' ἐξεπόνει τὰ ἴδια· μετ' ὀλίγων δέ μοι ἐδόκει ἀνθρώπων ὑ καρτερίαν τὴν ἀρετὴν, ἀλλ' εὐπάθειαν νομίζειν. ἐπαινούμενος γὲν ἔχαιρε μᾶλλον ἢ χρήματα κτώμενος. ἀλλὰ μὴν ἀνδρείαν γε τὸ πλέον μετ' εὐβουλίας ἢ μετὰ κινδύνων ἐπεδείκνυτο· καὶ σοφίαν ἔργῳ μᾶλλον ἢ λόγῳ ἤσκει. πρᾳότατος γεμὴν φίλοις ὢν, ἐχθροῖς φοβερώτατος ἦν· καὶ πόνοις μάλιστα ἀντέχων, ἑταίροις ἥδιστα ὑπεῖκε, καλῶν ἔργων μᾶλλον ἢ τῶν καλῶν σωμάτων ἐπιθυμῶν. ἐν γεμὴ ταῖς εὐπραξίαις σωφρονεῖν ἐπιστάμενος, ἐν τοῖς δεινοῖς εὐθαρσὴς ἐδόκει εἶναι. καὶ τὸ εὔχαρι ὑ σκώμμασιν, ἀλλὰ τρόπῳ ἐπετήδευε· καὶ τὸ μεγαλόφρον οὐ σὺν ὕβρει, ἀλλὰ σὺν γνώμῃ ἐχρῆτο. τῶν γὲν ὑπερηὐχων καλαφρονῶν, τῶν μετρίων ταπει-

νότερος ἦν· καὶ γὰρ ἐκαλλωπίζετο τῇ μὲν ἀμφὶ τὸ σῶμα φαυλότητι, τῷ δ' ἀμφὶ τὸ στράτευμα κόσμῳ, τῷ δ' αὐτὸς ὡς ἐλαχίστων δεῖσθαι, τῷ δὲ τοὺς φίλους ὡς πλείστα ὠφελεῖν. πρὸς δὲ τούτοις, βαρύσταλος μὲν ἀνταγωνιστὴς ἦν, κυφόσταλος δὲ, κρατήσας· ἐχθροῖς μὲν δυσεξαπάτητος, φίλοις δὲ εὐπαραπίστοτατος· αἰεὶ δὲ τιθεὶς τὰ τῶν φίλων ἀσφαλῶς, αἰεὶ ἀμαυρῶν τὰ τῶν πολεμίων ἔργον εἶχεν. ἐκεῖνον οἱ μὲν συγγενεῖς φιλοκηδεμόνα ἐκάλουν· οἱ δὲ χρώμενοι, ἀπροφάσιστον· οἱ δ' ὑπουργήσαντές τι, μνήμονα· οἱ δ' ἀδικούμενοι, ἐπίκουρον· οἱ γε μὴν συγκινδυνεύοντες, μετὰ θεοὺς σωτῆρα. Δοκεῖ δ' ἔμοιγε κἀ τόδε μόνος ἀνθρώπων ἐπιδεῖξαι, ὅτι ἡ μὲν τοῦ σώματος ἰσχὺς γηράσκει, ἡ δὲ τῆς ψυχῆς ῥώμη τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν ἀγήρατός ἐστιν. ἐκεῖνος γοῦν οὐκ ἀπεῖπε μεγάλην κἀ καλὴν ἐφιέμενος δόξαν, ἕως τὸ σῶμα φέρειν ἠδύνατο τὴν τῆς ψυχῆς αὐτοῦ ῥώμην. τοιγαροῦν

erat ſubmiſſior: etenim de vili corporis cultu, de pulchro exercitus *ſui* ordine, de eo etiam quod ipſe quam pauciſſimis egeret, et amicis quamplurimum prodeſſet, gloriabatur. Ad haec, graviſſimus quidem erat *dum certaret* adverſarius, ubi vero victoria potitus eſſet, leniſſimus: ab inimicis difficulter circumveniri poterat, ab amicis facillime in falſam perſuaſionem adducebatur: ſemper autem amicorum res in tuto collocans, ut hoſtium ſemper extingueret id agebat. Illum cognati propinquorum ſtudioſum nominabant, qui eo utebantur, *amicum* ſine tergiverſatione; qui aliquid officii praeſtitiſſent, memorem; injuria laeſi, adjutorem; qui vero periculum una *cum*
46 *eo* adibant, poſt deos ſervatorem. Et mihi ſane videtur etiam ſolus ex hominibus demonſtraſſe, corporis quidem vires ſeneſcere, ſed animi robur in viris fortibus ſenectutis eſſe expers. Ille certe magnam praeclaramque famam adpetere non deſtitit, quamdiu corpus animi ipſius robur ferre poterat. Qua igitur

juventute non illius senecta praestantior adparuit? Quis enim, aetate florens, hostibus tam fuit terribilis, quam Agesilaus, cum *jam* ultimum vitae *terminum* adtingeret? Quonam e medio sublato magis gavisi sunt hostes, quam Agesilao, tametsi senex *vitam* finivisset? Quis *tantum* fiduciae sociis praebuit, quantum Agesilaus, licet ad vitae jam terminum perveniisset? Quem amici juvenem magis desiderarunt, quam Agesilaum, qui senex mortem obierat? Is autem adeo perfecte semper patriae fuit utilis, ut etiam jam defunctus, magnopere adhuc civitatem juvans ad aeternum domicilium deductus est; monumenta quidem virtutis suae per universum terrarum orbem adeptus, sepulturam vero regiam in patria consequutus.

FINIS.

MVSEVM BRITANNICVM

ποίας δ' νεότητος κρεῖττον τὸ ἐκείνου γῆρας ἐφάνη; τίς μὲν γὰρ τοῖς ἐχθροῖς, ἀχμάζων, οὕτω φοβερὸς ἦν, ὡς Ἀγησίλαος, τὸ μήκιστον τοῦ αἰῶνος ἔχων; τίνος δ' ἐκποδὼν γενομένου μᾶλλον ἥδησαν οἱ πολέμιοι, ἢ Ἀγησιλάου, καίπερ γηραιοῦ τελευτήσαντος; τίς δὲ συμμάχοις θάρσος παρέσχεν, ὅσον Ἀγησίλαος, καίπερ ἤδη πρὸς τῷ τέρματι τοῦ βίου ὤν; τίνα δὲ νέον οἱ φίλοι πλέον ἐπόθησαν, ἢ Ἀγησίλαον γηραιὸν ἀποθανόντα; οὕτω δὲ τελέως ὁ ἀνὴρ τῇ πατρίδι ὠφέλιμος ὢν διεγένετο, ὡς καὶ τετελευτηκὼς ἤδη, ἔτι μεγαλείως ὠφελῶν τὴν πόλιν εἰς τὴν ἀΐδιον οἴκησιν κατηγάγετο· μνημεῖα μὲν τῆς ἑαυτοῦ ἀρετῆς ἀνὰ πᾶσαν τὴν γῆν κτησάμενος, τῆς δὲ βασιλικῆς ταφῆς ἐν τῇ πατρίδι τυχών.

ΤΕΛΟΣ.

ΤΕΛΟΣ.

BOOKS printed by R. & A. FOULIS.

In Folio.

HOMERI Ilias, Graece, 2 vols.

——— Odyſſea, Graece, 2 vols.

Callimachus.

C. Julii Caeſaris et A. Hirtii de rebus a Caeſare geſtis commentarii cum fragmentis. Acceſſerunt indices locorum, rerumque et verborum. Omnia, ex recenſione Samuelis Clarke, fideliter expreſſa.

In pure Greek, on fine writing paper, in 4to.

Homeri Ilias, 2 vols.

Aeſchylus. Sophocles.

Callimachus.

Theocritus.

Xenophontis Memorabilia.

With Latin Tranſlations in 4to.

Aeſchylus, 2 vols.

Demetrius Phalereus de elocutione.

Tyrtaeus.

In pocket volumes the following.

Homeri Ilias, 2 vols.

Herodotus, 9 vols.

Thucydides, 8 vols.

Hippocratis Aphoriſmi.

Xenophontis de Ageſilao rege oratio.

Pindari opera. Anacreon.

Aeſchylus, 2 vols. Sophocles, 2 vols.

Ariſtotelis Poetica. Demetrius Phalereus.

Xenophontis Hiero. Theophraſti Characteres.

Euripidis Oreſtes. Ariſtophanis Nubes.

Epictetus. Aſtonſius. Cebetis Tabula.
Longinus. Theocritus. Demoſthenes.
Xenophontis Memorabilia.
——— Reſpublica Lacedæmoniorum.

In 32s. pure Greek.

Pindari opera, 3 vols.
Anacreon, Sappho, Alcæus, et Simonides.
Epictetus.

In Quarto.

C. Julii Cæſaris et A. Hirtii commentarii.
Lucretius. Horatius.
C. Plinii Caecilii Secundi quae ſuperſunt.
M. Minucii Felicis Octavius.
Boetius de Conſolatione Philoſophiae.

In pocket volumes the following Latin authors.

M. Tullii Ciceronis opera omnia, 20 vols.
Lucretius. Terentius. Virgilius.
Horatius, editio 4ta. Juvenalis et Perſius.
Tibullus et Propertius.
C. Julii Caeſaris et A. Hirtii commentarii, 3 vols.
C. Nepotis vitae excellentium imperatorum.
M. Minucii Felicis Octavius.
Boetius de Conſolatione Philoſophiae.
C. Plinii Epiſtolarum libri decem, et Panegyricus Trajano dictus, 2 vols.
Poetae Latini Minores. Phaedrus et P. Syrus.
C. Cornelii Taciti opera quae exſtant, ex recenſione Jacobi Gronovii, 4 vols.
Pomponius Mela de Situ Orbis.
V. Paterculi Hiſtoria.
N. Teſtamentum Caſtalionis, 2 vols.